

possessio commissum, etiam dato agnatorum prejudicio.

141 Si vero feudum fuit concessum pro se, & descendentibus, vel generi, aut familia, ut de uno succedatur in alium, quamvis possessor committat feodo iam contra dominum, feudum non revertitur ad dominum: sed deferuntur proximiori agnato.

142 Interpretatur Ordinatio lib. 5. tit. 6. §. 16.

143 Casus qualifcatus non comprehenditur in dispositione impleri, quia qualiter qualitas diversificat dispositionem.

144 Statutum recipit interpretationem legalem juris Communis.

145 Bona Regia Corona regulariter non sequuntur naturam feudorum, sicut Ordinatio desumpta sit à jure feudorum.

Ordinatio circa bona Regie Coronae quoad modum servitii, diu corrigi jure feudorum non quoad alia, ibi.

Majoratus à Principe institutus de bonis Regie Coronae Titulo, & descendentibus cum derogatione legis Mentalis non confiscatur ob crimen laesa Majestatis, nisi durante vita delinquentis possessoris. Ibid.

146 Princeps potest dispensare in dispositione legis Mentalis: & stante dispensatione bona Corona reducuntur ad terminos juris communis: & in eis succedunt jure majoratus, & primogeniturae. Majoratus institutus à Rege de bonis Coronae modo de quo supra non confiscatur ob crimen laesa Majestatis patrum à possessore: Et ita indicatur. Ibid.

147 Majoratus bonorum Regie Coronae confiscatur in perpetuum in prejudicium agnatorum, quando primus Donatarius crimen laesa Majestatis admisit.

Feudum novum revertitur ad dominum, in cuius personam primus adquisitor peccavit. Ibid.

148 Feudatarius, qui de novo feudum adquisivit, potest illud alienare de consensu domini in prejudicium filiorum, & agnatorum, nisi expresse contemplatione filii fuerit concessum.

149 Pater primus adquisitor emphyteusis de pacto & providentia potest alienare emphyteusim de consensu domini in prejudicium filiorum.

Contrahendo qui praedecare potest agnatis, ita etiam delinquendo. Ibid.

150 Ordinatio lib. 5. tit. 6. §. 16. potest verificari in majoratu instituto de bonis Regie Coronae simpliciter sine vocatione descendendum, neque expressa alienationis prohibitione.

151 Proponitur questio, An majoratus Regie Coronae civitatis, vel oppidi cum titulo Ducatus, Marchionatus, & Comitatus concessus Titulo pro se, & descendentibus in infinitum pertineat ad externum descendendum: Et, An hic resistatur censetur ex capitulo Pacis?

152 Afferuntur fundamenta partis affirmativa.

153 Exterius non potest succedere in bonis Regie Coronae: ut se hinc fuit iudicatum.

154 Exterius nequit obtinere Beneficia Ecclesiastica in hoc Regno: prout neque in Castella, & Francia.

155 Idem servatur de consuetudine omnium fere Regnorum quamvis de juri rigore aliud sit.

156 Officia publica in Regno exterius obtinere nequit.

157 Exteri non possunt exercere officium Notarii, seu Tabellionis in Regno: lege cautum est.

158 De iure communis Magistratus non potest eligi de eodem loco, ubi administratio exercenda est.

159 Officia conferenda sunt Regnicolis: non tamen oriundis ex locis, ubi exercenda sunt.

Inde videtur Regni consuetudo, quod in civitatibus, & oppidis notabilibus deputantur Iudices oriundi ex aliis locis Regni, quos Foraneos appellamus. Ibid.

Iudices & officiales omnes debent esse naturales Regni, & exterius penitus excluduntur. Ibid.

160 Originarii ad exercenda officia sunt exterius omnino preferendi.

161 Gubernatio exterorum suspecta est, naturalium melior & utilior.

Ad consilium de Republica dandum illud copius est nosse Republicanam. Ibid.

162 Exteri subditi aggravantur.

163 Peregrini officium est praeferre negotiorum suorum agere nihil: minimeque esse curiosum de aliena Republica.

Admissio exterorum nihil aliud est, quam Republicae naturalis eversio. Ibid.

164 Republica interest, ne exterius reveleantur arcana Regis, & Regni.

Princeps potest prohibere, ne exterius admittantur in Regno: & valet eos expellere de Regno ex causa publica utilitatis, ne Regni sentiantur arcana. Ibid.

165 Navis equiparatur Castello, & non potest in exterius alienari.

Naturalibus interdicitur est cum exterius navigare Et concluditur exterum non esse admittendum ad successionem bonorum Coronae. Ibid.

166 Ostenditur, quomodo sit periculosa, & nociva exterorum admissio.

167 Retenta opinione, quod exterius non est admittendus ad praedictam successionem.

Eliduntur fundamenta pro extero adducta.

FOEDERA Menippus Regis Antiochi ad Romanos legatus auctore Tit. Liv. lib. 3. ita divisit, ut diceret tria esse foederum genera, quae inter se pacificerentur Reges, & civitates. Unum cum bello victis leges dicerentur à victoribus: Vbi enim omnia ei, qui armis plus potest, addita sunt, quae ex eis habere victos, quibus eos mulctari vellet, ipsius ius, & arbitrium esset. Et tale fuit, quod Aeneas deferret Troia pacem petenti ab Achaeis datum fuit Dionys Halicarn. antiq. Roman. lib. 1. Alterum: cum pares bello aequo foederet in pacem, & amicitiam venissent. Tertium: cum qui hostes nunquam fuerunt ad amicitiam sociali federe inter se iungendam coeunt; qui neque dicere, neque accipere, leges solent. Menippum tamen taxat Henning. Aeneas de iure Majest. lib. 1. c. 4. utrum clientis Majestati amicitiam pag. 63. vers. itaque Menippus, quod quartum genus distulimus omittere, quippe quod suae causae plus obfuturum, quam profuturum esset. Et quartum addit societatis, scilicet, inaequalis, sive etiam post bellum recedendo quodammodo de suo iure victore; sive ut imminens bellum meliori pacto praeveneretur: nempe quando qui conjunctioni sunt Populo Romano, dicuntur esse in fide Populi Romani. Quod idem est, ac si dicerentur clientis: ut exemplis comprobatur. At ve o Hogo Grotius de iure belli lib. 2. c. 15. §. 4. etiam à Menippo dissentit, & aliter foedera distinguit. Attamen Ayala de iure belli lib. 1. c. 7. à num. 1. cum sequitur Menippo transire: & in vers. huius vero foederis quartum genus additum ab Arinzo probat, & vers. his addi possunt. foedera commercii tantum causa inita recenset. Sed utrumque sit

nunc de secundo. genere fœderum noster erit sermo. Pullulat namque plures, & variæ lites in Regno circa Capitula Pacis publicæ intra inter Catholicum Regem Castellæ, & Invidissimum nostrum Alphonsum Sextum Portugalliæ Regem die 1. Februarii anni 1668. super restitutione bonorum. Nam cum Joannes Quartus felicissimæ, & gloriose memoriæ ad Regnum occupatum à Rege Catholico feliciter fuisset restitutus, jure optimo inter Castellanos, & Lusitanos fortiter fuit dimicatum per spatium viginti septem annorum, in quibus plures à Castellans Lusitani victorias reportaverunt. Tandem recognita Regis Portugalliæ iustitia ad pacem, & concordiam eventum fuit. Sed quia aliqui ex Lusitanis tempore Acclamationis, & restitutionis erant apud Castellanos; alii vero imprudenter ad Regem Catholicum deservierunt inter fœdera conventum, & pactum fuit art. 2. in hæc verba: *E porque à boa fé, con que se faz este tratado de paz perpetua, não permite cuidar-se em guerra para o futuro, nem em querer cada hũa das partes achar-se a paz em caso com melior partido, se acordam que se restituam a Portugal as Pragas, que durando a guerra lhe tomarão as armas del Rey Catholico; & a El Rey Catholico, as que durando a guerra lhe tomarão as armas de Portugal com todos seus termos assi, & da maneira, & pelos limites, & confrontaçõs, que tinham antes da guerra. E todas as fazendas de raiz se restituam a seus antigos possuidores, ou a seus herdeiros, pagado elles as benfeytorias, ateis, & necessarias, & nem por isso se ponderaõ pedir as danificações, que se attribuem à guerra, &c.*

Et in art. 8. ita pactum fuit: *Todas as privações de heranças, & disposições feitas em odio da guerra, são declaradas por nulloas, & como não acontecidas, & os dons Rey perdão a culpa à hũa, & a outros vassallos em virtude deste tratado, avendo-se de restituír as fazendas, que estiverem no fisco, & Corao ás pessoas as quaes sem interveção desta guerra avião de tocar, ou pertencer, para poderem livremente gozar dellas: mas os fructos, & rendimentos dos ditos bens até o dia da publicação da paz, ficarão assi que os tem possuido durante a guerra: & por que se podem offerecer sobre isto algumas demandas, que consem abreviar para o sossego da Republica, será obrigada cada humidos pertendentes a intertar as demandas dentro de hum anno, & se determinará breve, & summariamente dentro de outro. Id est omnes privationes hæreditatũ, dispositionesque factæ odio belli nullæ declarantur, & pro infectis habentur, tanquam si non evenissent, amboque Reges indulgentiam, ac abolitionem concedant utriusque vassallis virtute hujus tractatus, ita ut omnibus restituantur bona existentia penes fiscum, & Regiam Coronam, ad quos si bellum non intervenisset, spectarent ad hoc ut libere bonis frui possint, dummodo fructuum perceptuum non fiat restitutio usque ad diem publicationis Pacis: hi namque remanebunt apud eos, qui percepissent ante bello. Et quia super hoc aliqui lites poterunt moveri, quæ abbreviari convenit ad quietem Reipublicæ, enebitur quilibet ex prætendentibus actionem proponere intra annum, quæ in alio breviter, & summarie terminabitur.*

Cujus Capituli occasione plures ex vassallis hujus Regni commorantes in Castella bona tam patrimonialia, quam Regie Coronæ, quorum donationes illis, vel prædecessoribus à Regibus Lusitanis factæ fuerant, iudicium movere intende-

runt aliqui, & quidem pauci præfentes, plures vero absentes per procuratorem: sed quia absentes in seivitiu Regis Catholici adhuc existunt, dubitatum fuit, An essent admittendi per procuratorem saltem ad petenda bona Regie Coronæ, & Commendas Ordinum Militariu? Et quamvis non esse audiendos per procuratorem obtinuit fuisse: postea Setenissimus Princeps Petrus Regni Gubernator eos esse admittendos per procuratorem decrevit quos ita de jure censerent doctissimi Senatores ad hæc de deputati. Et sic nunc ad faciliorem expeditionem materie distinguere libet inter bona patrimonialia restitutorum, & inter bona Coronæ. Et rursus, An capitulum comprehendat bona tam patrimonialia, quam Coronæ à Rege jam alienata, vel tantum quæ tempore intra pacis erant penes fiscum? Deinde quia durante guerra aliqui ex Magnatibus Regni conspirant adversus Regem Joannem, incidenturque in crimen læsæ Majestatis, ob quod per sententias delicti penas luunt cum bonorum confiscatione, videndum erit, An bona, quæ possidebant, restituta sint eorum hæreditibus, & descendentibus? Ac denique, An exterius à Regno legitimis tamen successores bonorum Regis Coronæ, illa consequi valeat virtute dispositionis eiusdem capituli, vel eorum sit incapax?

In principio capituli abolitio delictorum, quæ occasione belli fuerunt admittenda vassallis utriusque Regis conceditur. Et ita fieri solere in fœderibus inter Principes intra pace ab publicam lætitiã dixit Camill Borell. de prest. Reg. Cath. c. 38. n. 7. Ubi meminit simile factum anno 1544. in pace facta inter Imperatorem Carolum Quintum & Franciscum Primum Galliarum Regem. Et anno 1519. in pace intra inter Catholicum Philippum, & Christianissimum Henricum Galliarum Regem. Et nostra ætate idem factum videmus in pace facta inter Catholicum Philippum Quartum Castellæ Regem, & Ludovicum Decimum Quartum Galliarum Regem. Unde vassalli utriusque Regis absque penæ metu ad proprias patrias migrare secuti possunt: etiam si adversus proprium Regem naturalem armis sumpsissent, vel transgisse fuissent aliunde delictum contra Principem perpetrassent: namque per indulgentiam, & emissionem, quæ delictorum à Principe concessis liberantur rei à tota penæ L. 1. & per totum, C. de sent. pass. & restit. L. fin. C. gener. absol. L. 1. §. de qua sent. ff. de possit. quasi per sententiam essent absoluti juxta doctrinã Bald. conf. 2. l. 4. & conf. 204. An. Gomez lib. 3. var. c. 12. n. 38. Plac. in epitom. delict. lib. 1. c. 38. n. 2. & 3. Pegas ad primu Ordin. gl. 5. n. 5. & segg. & plures alii citati supra c. 18. n. 6. & segg. Maxime quando ut impresentiarum in gratia omnes privationes lites esse, & haberi pro non factas continetur glo. in Clem. 1. verbo *pro infectis de immuni. Eccles. Fatio. imprat. r. q. d. n. 3. §. c. segg.*

Prosequitur capitulum vers. *Havendo-se de restituír as fazendas*, quod etiam facienda est restitutio bonorum, quæ penes fiscum, & Coronam existent exceptis fructibus perceptis ante Pacem. In quo Capitulum est intri conforme: si quidem juxta jus commune restitutus ex gratia ad bona confiscata non recuperat fructus jam perceptos etiam per fiscum Antiqui dem de Nativ. C. de heret. Anton. Gomez in L. Tauri in fin. & l. 1. var. c. 15. n. 32. Fachin. controu. c. 38. Cabed. l. 1. p. decis. 192. Parlad. lib. 2. r. fin. §. 16.

370 Tractatus de donationibus Regiis.

*n. 7. f. 5. Phab. decif. 123. num. 27. Giurb. decif. 89. n. 4. Gratian. difcept. forenf. c. 807. n. 22. Salgad. de proceff. p. 2. n. 174. & feqq. Noguer. allegat. 8. n. 39. Et notandū est uti uilerit, & cum iudicio poffit indulgentiam delictorum additum fuiffe, quod bonorum fieret reftitutio; quia fi pœna tantum efferet remiffa, utique non recuperarent bona. *L. de fentent. paff. ubi commun.* Scribentes Anton. Gomez in *l. 1. Titul. 9. fin. verf. per fcriptum vero*, Giurb. *conf. 44. n. 41. & 43. Carol. Tapia. decif. 30. n. 11. Salgad. d. c. 9. n. 173.* Et regulare est, quod indulto generali non comprehenditur bonorum reftitutio, nifi exprimitur Anton. Gomez lib. 3. *var. c. 13. n. 38. verf. item adde, late, & optime Larrea alleg. 4. n. 6. Vincent. de Franch. dec. 213. n. 40. & feqq. Maxime quoniam reftitutio coucella gratiola fuit, ut indicant verba ibi: *E et dictos Reges perdocti a culpa a hñs, & a otras vaffallos.* Hanc verbum indulgent, denotat reftitutionem effer gratiofam Oddo *de reftit. q. 93. art. 2. n. 7. 8. & 9. Mañrill. de indult. c. 23. a princ. ufque ad n. 8. Noguer. alleg. 8. n. 37.* Et quod reftitutio ob pacem fit gratiola tenet Clarus *§. fin. q. 59. num. 3. verf. fciat autem*, Mañrill. *de indult. c. 1. n. 1. Pegas ad Proam Ordini gloss. §. 5. n. 20.* Vnde lubintrat quæftio, an prædicta reftitutio comprehendat bona per fifeum alienata, & in alium transfusa, ita ut Principes ea reftituti tradere teneatur ex difpofitione dicti Capituli?**

In qua quæftione per parte affirmativa facit, Primo: quod in dicto capitulo pacis exprefse ftatuitur, omnes priuationes & difpofitiones factas occasione belli, irritas effer, & pro infectis habendas. Per quæ verba jns etiam tertio quæfimum tollitur, omniaque decifa, & fequuta occasione belli reftoluntur, atque retractantur *gloss. in Clement. 1. verb. pro infectis de immunit. Ecclefiar.* quam ultra Farin. relatum *supra n. 5.* fequuntur Cardinal. in *c. quia diligencia ubi Inmol. de election. Decius conf. 2. §. incipit, agit causa col. fin.* ubi tradit, quod si Principes reftituit bannitum non obftante quacunque condemnatione, quam vult haberi pro infecta, recuperabit bannitus etiam bona in tertium translata Sfor. Oddo *de reftitut. in initio 1. p. q. 99. art. 12. n. 109. & feqq. Salgad. de proceff. Reg. p. 4. c. 14. n. 42. Crot. c. 129. Roland. à Valle conf. 45. n. 29. & feqq. Cald. Peyrer. in refponf. pro Sebastiano Limpo n. 43. Petégre. de jure fife lib. 5. tit. 2. n. 58.*

Secundo facit celeberrima doctrina Bald. in *tit. de pac. Conftant. col. 12. verf. privilegia omnia.* Vbi tenet per illum textum, quod licet regulariter reftitutus per Principem ex gratia non recuperat bona alienata, Tamen si reftitutio fit propter pacem, retractatur ad alienata, fequuntur Aretin. in *L. Gallus §. c. quid si tantum, ff. de liber. & poffum.* ubi Jaf. col. 16. Boff. in *tit. de remedio ex fola clemet. Princip. n. 12. Berolius conf. 76. n. 100. vol. 1. Surd. conf. 203. n. 15. Capyc. decif. 69. n. 22.* Qui intelligit fupra dictam doctrinam, ut procedat, etiam si in capitulis pacis non exprimitur, quod reftitutio fiat etiam ad alienata. Quare cum vaffalli fuiffent reftituti à Principe ob pacem, recuperare debent non folum bona exiftentia penes Fifeum, fed etiam per fifeum alienata.

Tertio facit, quod licet bona feudalia non veniant in quacunque difpofitione, nifi exprimentur. Tamen in reftitutione, quæ fit ex causa pacis, veniunt etiam feudalia, quamvis de illis non fiat exprefsa mentio Florian. in *L. loci §. fin.*

ff. si seruit. vendicetur. Bellameta *decif. 743. & feqq.* Unde in hac reftitutione propter pacem etiam bona alienata venite debent. Cum enim causa pacis fit favorabilis, multa propterea bono permittantur etiam contra juris regulas, quæ aliis non concederentur Socin. *lun. conf. 68. n. 15. lib. 3. Mantie. de iactis, & ambig. lib. 2. tit. 1. n. 8. & 11. Petr. Cabell. caf. 141. n. 5. Oldrad. conf. 91. n. 12. Alex. conf. 132. n. 6. lib. 1. Partif. conf. 10. n. 1. lib. 1. & conf. 68. n. 129. lib. 4. Rucin. conf. 101. n. 70. 20. Andr. Gall. de pac. publ. lib. 2. c. 19. n. 214.*

Quarto: quia quando in pacis capitulis fuit conventum, quod reftituti poffint libere uti fuis rebus, hæc claufula habet etiam effectum reftitutionis bonorum occupatorum, & nondum confumptorum Bald. *conf. 145. num. 2. verf. queritur lib. 2. Tufe. lit. P. concluf. 178. n. 4.* Sic in propofito fiquidem in Capitulo dicitur, quod reftitutio fiat, ut reftituti poffint libere bonis fuis uti, & pudent: ergo etiam bona tam ab aliis, quam à fifeo occupata, & poffeffa reftitueda funt. Quinto: quia in pace poffeffiones, quæ ante tempus belli poffidebantur, debent antiquis dominis reftitui fecundum Bald. in *c. 15. poffeffiones de pac. Conftant.* quem fequuntur Boff. *c. de reftit. que funt à Principe n. 8. Menoch. conf. 103. n. 4.* Camque hi reftituti ante guerram fuiffent poffeffores bonorum, quæ à fifeo fuerant alie nate, debent prioribus reftitui poffefforibus: & facit text. in *L. si captivi §. verum expulsi, ff. de captiv. & late diximus fupra in c. 26. de jure iudicandi bellum.*

Sexto: iuvat doctrina Bald. in *c. 1. §. hoc. quod nos de pac. Conftant.* ubi dicit, quod si bona rebellium tempore rebellionis aliis finit concessa, pofmodum facta pace funt reftituenda primis dominis Boff. *de tit. de reftit. que funt à Princip. n. 6.* Vnde inita pace bona poffefforibus antiquis funt reftitueda. Septimo: reftitutio, quæ fit à Principe ob bonum pacis, habet vim non fimplicis indulgentiæ, fed reftitutionis in integrum Menoch. *conf. 103. n. 1.* Atque ita juxta formam capituli vaffalli cenfentur reftituti ad statum, in quo erant ante bellum. Subindeque cum naturale fit reftitutionis, ut omnia reducat ad priftinum statum *L. quod si minor §. reftitutio ff. de minorib. Bartolin. L. ab hofibus §. fed quod, ff. ex quibus caus. major. Gama decif. 110. n. 12. in fin. ubi Flores de Mena in additione Salgad. de proceff. p. 4. c. 9. n. 168. Valenz. conf. 102. n. 65. Menoch. conf. 103. n. 2.* Reftituti dici nequeunt vaffalli, si etiam bona alienata illis reftituenda non funt. Et enim repositum non dicitur, ubi omnia non funt purgata, & reposita ufque ad unum nummum Achilles de Giall. *decif. 17. de reftitut. fpoliator.* Purcus *dec. 56. n. 12. lib. 2. Salgad. de proceff. p. 1. c. 2. §. 1. n. 15.* Præfertim quia reftitutio propter pacem, & publicam utilitatem plenaria dicitur Gozzzin. *de conficcat. concl. 28. n. 56. & veriffimum & fere omnes:* Et fic comprehendit bona in alium translata.

Octavo: facit, quod in conventionibus mens contrahentium est attendenda *l. in conventionibus, ff. de verb. signif. L. sed & Celfus §. si fundus, ff. de contr. empt. Gama decif. 36. n. 2.* ubi Flor. de Mena verbo *mentem contrahentium* Valsae *conf. 58. n. 7. Capyc. latro conf. 85. n. 3.* Regum autem pacifcentium mens, & intentio bene colligitur ex generalitate, qua omnia admiffa occasione belli pro infectis habere. Et ex eo quod in capitulis datur terminus vaffallis reftituti ad proponendas

suas actiones, quod quidem dictum intelligi non potest, nisi circa bona alienata; & a tertius possessoribus, clare evincitur bona in tertius translata esse restituenda; cum id expresse in capitulis caveatur: Et indubium fit bona alienata venire in restitutionem, quando ita expresse fuit, Subindeque in capitulis expresse deciditur, quod etiam bona ad tertios translata restituantur.

Quamvis enim expresse vetit, & proprie dicatur, quod oculis corporis legi, aut percipi potest L. 1. §. si quis in rebus alienatis, Molin. de Primog. lib. 1. c. 4. n. 2. Flor. de Men. lib. 1. var. g. 9. n. 17. Tamen illud etiam expresse dicitur, quod sub natura verborum includitur L. 1. Prator in prin. ubi gloss. ff. de nov. oper. nunt. Felin. c. 6. translatum n. 5. de constit. Molin. d. c. 4. n. 2. Petr. Barbos. in rubr. ff. de solut. Matrim. 1. p. n. 5. Flor. de Men. lib. 2. var. g. 2. n. 1. n. 16. Fulcr. de Substit. g. 73. c. 26 n. 5. & ante eos Bartin L. si fideiussor §. mementisse, ff. de legat. 1. R. utin. conf. 148. n. 6. vol. 3. & conf. 159. n. 8. & 9. ad lib. 1. August. Barbos. axiom. 89. n. 7. Nec non dicitur expresse, quod infector ab expresse d. L. 1. Prator §. 1. ubi gloss. verb. expresse Ang. Barbos. proxime n. 5. Immo etiam dicitur expresse, quod ex verbis inferitur L. si ita §. si filio, ff. de bonor. poss. secund. tabul. Roland. conf. 17. n. 7. 4. lib. 4. Men. de Castro in prax. L. ubi lib. 3. c. 1. n. 9. Cyriac. controu. 141. n. 5. Tendur. de clar. civil. c. 10. n. 16. Prout etiam dicitur expresse, quod consequitur ex alio expresse Cyriac. ubi proxime n. 54. Et denique dicitur expresse, quod ex mente disponentis per conjecturas colligitur L. 2. quemvis C. de impuber. DD. in l. licet Imperator, ff. de legat. 1. L. cum virum C. de fideicommiss. Gama dec. 51. n. 8. Blas. Flor. de Men. d. lib. 2. g. 21. n. 26. Tiraq. ad leg. consubial. gloss. 7. n. 164. Ang. Barbos. d. axiom. 89. n. 11. Molin. d. c. 4. n. 19. & n. 28. Castill. lib. 3. controu. c. 12. n. 43. Cald. Peteyr. de empr. & vend. c. 9. n. 8. & 11. Et iterum expresse dicitur, quod virtualiter inferit, Stephan. Gratian. discept. forens. c. 91. c. 38. & c. 57. n. 25. Vbi idem dicit de eo, quod venit ex natura actus, & quod est necessarium antecederet expresse, And. Gail lib. 2. observ. 2. n. 1. & 4. Ang. Barbos. d. loc. n. 2. Plane, si juxta capitulum secundum factis bona antiquis possessoribus sunt restituenda, qui meliorationes solvere teneantur possessoribus, qui eas fecerunt, necessario inferitur etiam existentia, & tunc tertius esse restituenda, & quod ita ex pressum cavetur: ut ex sententia verborum, & mente disponentium colligitur. Nec non ex necessario antecedenti, ceterisque circumstantiis, ex quibus expresse induci probavimus. Et insuper ex natura verbi restitutionis, de qua i. d. cap. ibi: Et se restituatur. Si quidem restituitur est integrum statum repositio seu reintegratio L. quod si minor §. restituitur §. ff. de minorib. L. restituere, ff. de verb. signifi. L. preterea, L. Julianus §. 1. ff. de rei vendic. L. cum fundas §. si cert. per. gloss. in L. sed & si ff. de per. hered. & in L. sed & partus, ff. quid met. caus. Salgad. de preterit. 4. p. c. 9. n. 108. & 192. Gama dec. 111. n. 11. ubi Flor. de Men. Valenz. conf. 102. n. 65. Quare, ut restituitio fiat, dicatur, omnia reduci debent ad primum statum.

Neque dici poterit, quod in dicto capitulo secundo agitur de restitutione castroium, & restitutione bonorum stabulium existentium in castris; quorum restituitio fieri jubetur, etiam si apud tertios existant. At vero in prædicta questione agitur de bonis, quæ fuerunt per solum alienata: Et sic quoad ea non procedit dispositio ea-

Denique faciunt disposita in secundo capitulo Pacis. Vbi postquam dictum fuit quod estra capta & occupata à quolibet ex Regibus restituenda erant ei, ad quem ante bellum pertinebant. Statim subiungitur: E todas as fendas de raiz se restituão a seus antigos possuidores, ou a seus herdeiros pagando eles as melhorias feitas, & necessárias. E nem por isso se poderão pedir as danificações, que se atribuem à guerra, Quæ capitali verba clare disponunt restitutionem esse faciendam bonorum, quæ jam fuerant translata in tertios possessores. Si enim illis meliorationes solvi debent, per necessariam consequentiam inferitur dominium à tertiiis possessoribus ob bonum pacis fuisse per Principes ablatum, quippe meliorationes pertinent ad eam, qui expendit respectu æstimationis eorum, non tamen proprietatis rei. Idcirco; creditor est æstimationis, non vero dominus rei. Gama dec. 4. & 22. & dec. 109. n. fin. Valenz. de iure empr. g. 25. n. 6. & g. 18. n. 8. Garcia de expens. 1. §. 1. c. 16. n. 14. Cald. Peteyr. de nominat. empr. g. 16. n. 30. Salgad. in l. berynth. c. 1. p. c. 11. n. 74. Proindeque Portugal de Donat. Tom. I.

cum restituitio meliorationum fieri jubeatur possessoribus, clare evincitur bona in tertius translata esse restituenda; cum id expresse in capitulis caveatur: Et indubium fit bona alienata venire in restitutionem, quando ita expresse fuit, Subindeque in capitulis expresse deciditur, quod etiam bona ad tertios translata restituantur.

Quamvis enim expresse vetit, & proprie dicatur, quod oculis corporis legi, aut percipi potest L. 1. §. si quis in rebus alienatis, Molin. de Primog. lib. 1. c. 4. n. 2. Flor. de Men. lib. 1. var. g. 9. n. 17. Tamen illud etiam expresse dicitur, quod sub natura verborum includitur L. 1. Prator in prin. ubi gloss. ff. de nov. oper. nunt. Felin. c. 6. translatum n. 5. de constit. Molin. d. c. 4. n. 2. Petr. Barbos. in rubr. ff. de solut. Matrim. 1. p. n. 5. Flor. de Men. lib. 2. var. g. 2. n. 1. n. 16. Fulcr. de Substit. g. 73. c. 26 n. 5. & ante eos Bartin L. si fideiussor §. mementisse, ff. de legat. 1. R. utin. conf. 148. n. 6. vol. 3. & conf. 159. n. 8. & 9. ad lib. 1. August. Barbos. axiom. 89. n. 7. Nec non dicitur expresse, quod infector ab expresse d. L. 1. Prator §. 1. ubi gloss. verb. expresse Ang. Barbos. proxime n. 5. Immo etiam dicitur expresse, quod ex verbis inferitur L. si ita §. si filio, ff. de bonor. poss. secund. tabul. Roland. conf. 17. n. 7. 4. lib. 4. Men. de Castro in prax. L. ubi lib. 3. c. 1. n. 9. Cyriac. controu. 141. n. 5. Tendur. de clar. civil. c. 10. n. 16. Prout etiam dicitur expresse, quod consequitur ex alio expresse Cyriac. ubi proxime n. 54. Et denique dicitur expresse, quod ex mente disponentis per conjecturas colligitur L. 2. quemvis C. de impuber. DD. in l. licet Imperator, ff. de legat. 1. L. cum virum C. de fideicommiss. Gama dec. 51. n. 8. Blas. Flor. de Men. d. lib. 2. g. 21. n. 26. Tiraq. ad leg. consubial. gloss. 7. n. 164. Ang. Barbos. d. axiom. 89. n. 11. Molin. d. c. 4. n. 19. & n. 28. Castill. lib. 3. controu. c. 12. n. 43. Cald. Peteyr. de empr. & vend. c. 9. n. 8. & 11. Et iterum expresse dicitur, quod virtualiter inferit, Stephan. Gratian. discept. forens. c. 91. c. 38. & c. 57. n. 25. Vbi idem dicit de eo, quod venit ex natura actus, & quod est necessarium antecederet expresse, And. Gail lib. 2. observ. 2. n. 1. & 4. Ang. Barbos. d. loc. n. 2. Plane, si juxta capitulum secundum factis bona antiquis possessoribus sunt restituenda, qui meliorationes solvere teneantur possessoribus, qui eas fecerunt, necessario inferitur etiam existentia, & tunc tertius esse restituenda, & quod ita ex pressum cavetur: ut ex sententia verborum, & mente disponentium colligitur. Nec non ex necessario antecedenti, ceterisque circumstantiis, ex quibus expresse induci probavimus. Et insuper ex natura verbi restitutionis, de qua i. d. cap. ibi: Et se restituatur. Si quidem restituitur est integrum statum repositio seu reintegratio L. quod si minor §. restituitur §. ff. de minorib. L. restituere, ff. de verb. signifi. L. preterea, L. Julianus §. 1. ff. de rei vendic. L. cum fundas §. si cert. per. gloss. in L. sed & si ff. de per. hered. & in L. sed & partus, ff. quid met. caus. Salgad. de preterit. 4. p. c. 9. n. 108. & 192. Gama dec. 111. n. 11. ubi Flor. de Men. Valenz. conf. 102. n. 65. Quare, ut restituitio fiat, dicatur, omnia reduci debent ad primum statum.

Neque dici poterit, quod in dicto capitulo secundo agitur de restitutione castroium, & restitutione bonorum stabulium existentium in castris; quorum restituitio fieri jubetur, etiam si apud tertios existant. At vero in prædicta questione agitur de bonis, quæ fuerunt per solum alienata: Et sic quoad ea non procedit dispositio ea-

372 Tractatus de Donationibus Regiis.

piluli secundi Quia respondetur, quod licet in dicto capitulo adum esset de restitutione castrorum, tamē dispositio quoad bona stabilia generalis est, & nullam continet restrictionem: Atque ea propter comprehendit quæconque bona etiam existentia penes tertios, ut restituantur veteribus dominis per text. in l. de pretio ff. de Publican. in rem. ad l. 1. §. 5. quod autem, ff. de alen. Valasc. conf. 114. n. 2. Phab. dec. 31. n. 4. & dec. 85. num. 7. Tiraq. in l. si unquam verb. donatione largitus n. 94.

Ex quo fit, ut dispositio dicti capituli octavi, quatenus bona in eo restitui jubentur, intelligenda sit generaliter non tantum de bonis existentibus penes fiscum, sed etiam de illis, quæ in tertio fuerunt translatæ; si quidem ibi disponitur non esse restituendos fructus, ut possessoribus remaneant ii, quos percepere tempore bellicite ut dispositio hujusmodi capituli octavi declaratur per generalitatem capituli secundi. Et non est novum; quod una lex, per aliam declaratur. L. sed & posteriores, ff. de legib. Gama dec. 142. n. 1. & 102. n. 8. Cabed. 1. p. dec. 111. n. 6. Giord. de success. fend. §. 1. glof. 2. n. 18. Unde cum dispositio dicti capituli secundi sit generalis, & in capite octavo non ita clare disponatur, bene possumus, & debemus auctoritate alterius legis procedere, & distinguere las. in l. vitiisum n. 6. ff. de verb. oblig. Olaschi. dec. 30. num. 1. & Giord. ad conf. Messan. c. 1. glof. 2. num. 8. & 9.

Confirmatur: quia si capitulum secundum intelligeretur de illis tantum bonis, quæ erant in castris occupatis per hostes, suspensa esset illius dispositio, etenim recuperatis castris de jure communi bona stabilia restituenda erunt veteribus dominis sine aliqua fœderum Pacis declaratione. L. si captivi

§. verum expulsi, ff. de captiv. Et diximus supra c. 2. 6. m. 75. Quare cum in dicto capitulo expresse caveatur, quod bona stabilia restituantur, intelligenda est illius dispositio de quibusque bonis immobilibus, & non est restringenda ad bona sita in castris. Tum quia lex, & natura nihil faciant frustra. L. hæc stipulatio §. Divus ff. de legat. nom.

34 caveatur. Valasc. cons. 122. n. 22. Cui etiam, quoniam frustra precibus impetratur, quod de jure communi conceditur. L. loci corpus ff. si servus vendit. L. 2. ff. de edendo, cum aliis relatis per Didac. de Spin. de restam. in rubr. glof. p. 1. n. 3. Gama dec. 341. Solort. de jure Indiar. 2. tom. lib. 3. c. 12. n. 43. Atque ita dicendum est bona etiam alienata venire in restitutionem ex dictis fœderibus Pacis. Et si hanc opinionem sequantur Bald. per illum text. in c. 1. de pace Constantia, Aretin in l. Gallus §. & quid si tantum n. 2. ff. de lib. & posth. Peregr. de jure fisc. lib. 5. tit. de rebell. g. 17. §. 26. Boer. dec. 33. n. 8. Tusch. litter. R. conclus. 30. n. 17. Menoch. conf. 103. n. 1. & 6732. num. 62. & 63. Guaz. de consue. concl. 128. n. 9. Qui hanc amplectitur opinionem ex his, quæ circa illius ampliacionem adducit n. 61. & segg.

Cæterum pro parte negativa urgent, plura, & non leviora fundamenta. Et primum: Quod in dicto Pacis capitulo conventum fuit ea bona esse restituenta, quæ penes fiscum, & Coronam existent excepis fructibus: Et sic restitutio restringi debet ad prædicta bona, non vero ad alienata; quoniam præ est juris stricti, sicut transactio. L. quidquid adstringenda, ff. de verb. oblig. juncta l. in summa in princ. ff. de cond. indebit. L. conventionum ff. de pact. c. in iura extr. de injur. Bald. conf. 395. n. 1. vers. dato quod datum, & n. 7. in fin. & lib. 2.

Tusch. litt. P. conclus. 178. n. 16. Mantica de tacit. & ambig. lib. 27. tit. 5. n. 2. & melini tit. 6. m. 4. Ubi docet, quod omisum in illis habetur pro omisso, & quod non continetur in capitulis, non intelligitur comprehensum. Sabineque, cum tantum jubentur restitui bona existentia penes fiscum, alienata non possunt comprehendi in restitutione.

Confirmatur ex eo: quod valet argumentum de pactoad statutum, & est converso. Idem enim fieri potest per pactum, quod per statutum, & contra, quod non valet fieri per pactum, neque per statutum Everard. in loc. legali loc. 89. Afflicti. dec. 91. n. 9. & dec. 135. n. 2. Stephan. Gratian. c. 88. n. 20. & seg. Latrea dec. 1. n. 17. Atqui in statuto commissu habetur pro omisso c. penult. de injuriis, Bald. in l. si pater, C. de insti. & subist. Gratian. c. 83. n. 1. Anton. Amat. resol. 75. n. 23. Vincent. de Franch. dec. 71. n. 10. Ergo etiam omisum in capitulis Pacis non potest in eis comprehendi, & remanet in dispositione juris communis.

Secundum fundamentum: Quod restitutio, de qua est sermo, provenit ex gratia Principis: ut dictu est supra n. 8. At restitutus ad bona confiscata non recuperat jam per fiscum alienata, & in alium translata, nisi aliud expresse caveatur Anton Gomez in l. 1. Tauri n. fin. vers. per rescript. vera, & l. 3. var. cl. 3. de tortura n. 39. post plures Latrea. alleg. 43. n. 9. Giord. ad conf. Messan. c. 1. glof. 4. n. 110. 3 Menoch. conf. 103. n. 25. Fachin lib. 2. contr. c. 39. Carol. Tapia dec. 50. n. 7. & 10. Salgad. de Reg. preterit. l. 4. p. c. 9. num. 17. 3 Vincent. de Franch. dec. 113. à n. 20. Andr. Gail. de pace publ. lib. 2. c. fin. n. 9. & 10. Camill. Botrell. de præf. Reg. Cath. c. 38. n. 38. Tondut. rescript. civil. c. 42. n. 8. Phab. 2. p. dec. 123. à n. 22. num. seg. Molin. l. 3. c. 2. n. 14. Adeo, ut etiam si dictu sit restitutionem continere bona jam alienata, teneatur Princeps de proprio patrimonio possessoribus restitutionem solvere, & bonum cambium præstare Menoch. conf. 103. n. 26. & segg. Valenz. conf. 69. n. 111. Surd. conf. 103. à n. 7. uque ad 24. Valasc. cons. ult. n. 1. Phab. dec. 94. n. 3. & 4. Noguet. alleg. 5. n. 36. Solort. 2. tom. lib. 2. c. 27. num. 55 & 80. Capyc. Latro dec. 199. n. 23.

Iterum confirmatur: quia dum in capitulo dicitur esse restituenda bona existentia aq. fidem per argumentum à contrario, dispositum censetur jam antea per fiscum alienata non comprehendi in restitutione. Argumentum autem à contrario sensu bene procedit, & validu est in jure Auth. ex testamento C. de collat. L. 1. c. de condition. inf. Anton Gomez in l. 29. Tauri n. 3. Gama dec. 16. n. 4. Reynos. obferv. 42. Et sic capitulu disponens esse restituenda bona existentia apud fiscum, aliud disponere in casu contrario haud dubium est las. in l. 1. ff. de offic. ejus, cui mand. est jurisd. Flor. de Mena ad Gama dec. 7. numer. 1. vers. hæc autem.

Tertium est, quod ea videtur fuisse mens Principum, qui gratia concesserunt: si enim vellent alienata comprehendi in restitutione, facile erat exprimeret c. ad audientiam de decim. cum simil. quod aut non exprellerunt, noluisse credatur argum. text. in l. quidam cum filium 46. ff. de hered. insti. l. si servum §. si Prator ff. de acquir. hered. L. unica §. si autem ad deficientis. C. de caduc. tollend. L. commodiissime ff. de lib. & posth. Peregrin. de fideicom. art. 11. n. 15. & 37. Latrea dec. 67. n. 7. Cácer. lib. 2. c. 20. à n. 377. Castill. contr. l. 6. c. 179. n. 5. Castañ. conf. 4. n. 35. Cyriac. contr. 142. n. 5. Val. conf. 133. n. 10. D. Christoph. Crep. de Valdant. obferv. 9. n. 10. Denique

Denique facit: quia si ob causam rebellionis quis facit privatus aliqua Commenda, quæ alii sit concessa in remuneracione servitorum, si postea rebellionis causa cessat, & Princeps jubet omnia sua bona restitui, adhuc tamen hæc indulgentia ad Commendam alteri concessam non porrigitur; quippe quamvis cesset causa rebellionis, non tamen cessat causa meritorum, quæ secundam concessione extorrit. Ita Comes conf. 312. n. 36. vol. 1. Ripa in L. si queri §. an ho is n. 1. ff. de priv. creditor Solorz. d. lib. 2. c. 12. n. 100.

Hæc sunt potiora hujus negativæ partis fundamenta. Propter quæ, & alia adducta in comprobationem prioris sententiæ affirmativæ difficultas redditur hujus controversiæ decisio, circa quam quid sentiam aperire non audeo; quia plures, & maximi momenti lites pendent sub iudicibus deputatis ad harum causarum decisionem; quorum arbitrium sequi honestius erit, quam à tantis Doctissimis Patribus corrigi. Hanc questionem pertractat noster Pegas multum post hæc scripta vidus in Comment. ad proem. Ordin. Regiæ gloss. §. 5. à n. 23. cum seqq. & pro negativæ resolvit n. 33. Ac plures cumulat, qui eam sequuntur. Tu vero cogita quia punctum difficile est: stante dispositione, de qua in dictis capitulis.

Post hæc scripta, & nondum typis mandata per sententias plures causæ, & lites ab integerrimis Senatoribus fuerunt definitæ contra plures, qui vel ex contractibus, vel ex Principis beneficio bona tam patrimonialia, quam Coronæ spectantia ad restitutos, vel eorum hæredes, possidebant. Contra quos iudicatum fuit, ut bona restituerent cum fructibus à tempore introitus Pacis, & recessus esse contractus à Rege factos super dictis bonis, iustissime decreverunt fuisse, sequendo partem affirmativam questionis, quam supra exornavimus, quæ fortioribus fuit fundamentis.

Et in specie ita iudicatum ad favorem Domini Joannis Soarez de Alarcão contra Emmanuelem de Miranda, qui domos possidebat titulo permutationis cum Rege factæ. Idem iudicatum ad favorem Antonii Soarez de Mello cum Egidio Vaz Lobo super quodam casali, quod etiam à Rege possidebat. Idem iudicatum ad favorem Illustrissimi Stephani de Menezes contra Collegium Societatis Jesu oppidi de Santarem super censu triginta quinque modiorum magnorum telici constituto à Rege in fondis patrimonialibus vulgo no *Reguengo de Tuyosa*, qui pertinebant ad Sædum Comitæ de Tarouca: non obstantes quodam rescripto, per quod Rex statum, & bona prædicti Comitæ pro confiscatis habuit. Insuper in lite Antonii Soarez de Mello contra Antonium de Cabide super jure faponis oppidi de Thomat, quod Antonius à Rege habuit titulo emptiõis, cum pertinet ad Didacum Soarez patrem dicti Antonii Soarez de Mello. Non obstantes Regis decreto, per quod habuit pro confiscatis bona ejusdem Didaci. Et idem inter easdem partes super aliis bonis. Prout etiam ita iudicatum contra Emmanuelem de Abreu Conceycio in lite ejusdem Soarez de Abreu quodam Villa à Rege donata.

Idem iudicatum ad favorem prædicti Antonii Soarez cum Antonio de Conti Ventimilha super Capella, seu majoratu instituto à Ludovico de Fignerodo Falcão, quem Serenissimus Rex Alphonsus Sextus donaverat reocum tamen Castellæ Rex eam prius donasset prædicto Didaco Portugal de donat. Tom. I.

Soarez. Idem iudicatum ad favorem Domini Francisci de Mouta Corte Real contra Procuratores Coronæ, & Regii Patrimonii super domibus nuncupatis de Corte Real, & villæ de Cheluz; quorum bonorum Serenissimus Rex Joannes Quartus donationem fecit postro Serenissimo Principi. Ultra has sententias pro eadem opinione prolatae fuerunt plures centum sententiæ à Iudicibus designatis ad causas restitutionis Capitulorum Pacis Doctoribus Joanne Lamprea de Vargas, Domino Iosepho de Menezes, Iosepho à Soula de Castellobranco, Ignatio Pereyra de Soula & Didaco Marçao Themudo. Et sunt processus apud Ludovicum Gomez Pinheiro Scribam Iudicii Regii Patrimonii.

Enota, quod hi vassalli per Principem restituti ad bona, ea recuperant cum omnibus qualitatibus, quas antea habebant, quamvis in gratia non exprimator. Ita ut quæ erant feudalia, maneat feudalia; & quæ majoratus, habeant qualiter majoratus. Et in super quæ habebant titulum Ducatus, Machionatus, vel Comitatus, cum ejusdem tituli dignitate restituantur gloss in L. 4. §. si ære alieno verb. manet. ff. de pecul. similis gloss per text. ibi in L. quod dicitur, ubi late Bart. n. 9. ff. de imp. in reb. dotat. facit gloss in c. Imperialem verb. privetur de prohib. feud. alienat. per Frider. Sequuntur Tiraq. de retrah. sign. §. 10. gloss. 1. n. 10. Petr. Greg. in tract. de concess. feud. 2. p. q. 3. n. 1. Pelaez. de Majorat. 1. p. q. 1. late Maitrill. de Magist. lib. 4. c. 13. n. 84. & seqq. Solorzan. d. lib. 2. c. 27. n. 107. Guazim. de confiscat. conclus. 28. n. 69. & 70. Pegas d. gloss. §. 5. n. 77.

Unde etiam queri potest, An ita restitutos possidere dicatur ex novo titulo, vel antiquo? Et An Principes novam concessione facere censentur? In qua questione distinguunt Doctores inter cum casum, quo restitutio facta fuit, antequam fiscus possessionem bonorum apprehenderet, & inter eum, quo restitutio fuit concessa post adeptam possessionem per fiscum. Primo casu, restitutio ex titulo antiquo possidere aiunt: Secundo vero ex novo titulo. Ita gloss. in L. peculium §. si ære verb. manet ff. de pecul. Probos ad Monach. in c. 1. n. 7. de in integr. restit. in 6. Felin. in c. si vero n. 1. de iurejur. Peteg. de iure fisco §. 4. tit. 2. n. 64. Menoch. conf. 104. n. 35. Pax. de tenet. 2. p. c. 85. n. 5. & 6. Mieret de Major. 1. p. q. 1. n. 2. Cyriac. contror. 146. n. 27. & 28. post alios Noguer. alleg. 37. n. 6. eleganter Pett. Barbosa in rubr. ff. de solut. Matrim. 3. p. n. 38. & 39. Ipse autem Petrus Barbosa ubi proxime, subdistinguit in prædicta questione, & optime ait, quod vel sumus in casu, in quo condemnatoria sententia erat necessaria, & ante illam Princeps remisit culpam felonie, seu re bellionis. Vel in casu, quo pena confiscationis incurritur ipso jure, & tamen est necessaria sententia declaratoria facti. Ita ut primo casu ante sententiæ restitutos possidere intelligatur ex titulo antiquo; Amisus Princeps possessionem apprehendisset. Secundo vero casu, si restitutio contingat ante sententiam declaratoriam, adhuc restitutos ex titulo antiquo possidere dicitur: Si post declaratoriam restitutio fiat, jam tunc nova dicatur concessio. Fundatur prædicta assertio respectu primi casus in e ratione, nempe, quia ubi ad incurrendam penam necessaria est sententia, pena non debetur ante sententiam condemnatoriam, quæ neque etiam obligat in foro conscientie Valenz. conf. 128. n. 26. Ioan. Gutierrez. pract. l. 4. q. 36. n. 27. Ang. Bossi. 1. tom.

384 Tractatus de donationibus Regiis.

moral. tit. 1. n. 167. Secundo autem casu, quando confiscatio, & pœna incurritur ipso jure, adhuc dicendum est, quod licet ad incursum pœnæ non delideretur condemnatoria sententia; est tamen necessaria sententia declaratoria delicti Tirac. in l. si nequam verb. revertatur num. 400. & seqq. C. de revocand. donat. Covarr. de sponsal. 2. p. c. 6. §. 6. numer. 1. Gabr. Pereyr. dec. 93. num. 29. Reynol. observ. 40. ad n. 8. Decian. in irat. crim. lib. 7. c. 4. n. 24. Sanchic. dec. 135. n. 23. Salgad. de protest. 3. p. c. 7. ad n. 1. cum seqq. Paz. in prax. tom. 1. tempor. 6. num. 27. 1. p. Noguez. alleg. 12. n. 72. & seqq. Solorz. de jure Indiar. tom. 2. lib. 1. c. 25. num. 58. Cald. Pereyr. de extrin. emphyt. c. 17. n. 25. Hieronym. Leo dec. 61. n. 29. Sanchic. dec. 120. n. 3. & Ang. Boll. d. tit. 1. n. 166. Et sine prædicta sententia declaratoria confiscatio bonorum, quæ incurritur ipso jure, nullo modo exequi potest c. cū secundū §. fin. de heretie. lib. 6. Vantius de null. tit. de null. ex defect. proce. §. n. 9. a post. vers. itē sufficeret, Alex. cons. 103. col. fin. vers. & regulariter, & cons. 124. col. 1. n. 2. vers. plus dicit lib. 1. Petr. Caball. resol. crim. casu 133. n. 1. & 2. Proindeque, si ante declaratoriam fiat restitutio, verum est restitutum possidere ex titulo antiquo; quamvis Princeps possessionem adeptus esset ante prædictum sententiam. At vero si restitutio fiat post declaratoriam, tunc ex novo titulo restitutus possidere intelligitur. Aliam distinctionem addacit Solorz. d. l. 2. c. 27. n. 101. & 103. quæ cōcedit in distinctione Petri Barbosa: & juxta utramque accipienda sunt, quæ disputat Iason cons. 136. vol. 4. Ruin. Jullalob. Sforzia, & alii relati à Solorz. d. n. 103. Atque ita in casibus, ubi ex titulo antiquo restitutus possidere cēsetur; si donatoriam habebat jus, aut privilegium, per quod ex titulo antiquo plures habebat vitas in feudo, seu bonis Regiæ Coronæ, gaudebit vitis, pro quibus bona erant concessa Attramē in casibus, in quibus ex novo titulo dicitur possidere, non habebit gaudiū vitarum, nisi ex preste in nova concessione fuerint cōprehensæ Solorz. d. c. 27. n. 101.

Quod adeo verum est, ut etiam si delictum læsæ Majestatis sit notorium ad executionē pœnæ necessaria dicitur declaratoria sententia juxta tradita per Cajetan. 2. c. 9. 12. art. 2. Covarr. in cap. Alma Mater 1. p. §. 1. n. 9. & 10. Farin. in prax. q. 21. n. 16. Qui hanc opinionem æquiorē dicit Hypopol. de Musill. in rubr. Cod. de prob. n. 246. Thom. Sanch. lib. 2. ad præc. Decal. c. 2. n. 5. Carlew. de judic. tit. 1. disp. 1. n. 47. Quamvis contrariam scēntiam, nempe quod in delictis notoriis, quibus pœna incurritur ipso jure, sententia declaratoria non sit necessaria, & standum factō notorio, tueatur Capyc. dec. 1. 2. num. 25. Gregor. Lopez. in l. 4. tit. 2. part. 7. gl. 3. vers. quod tamen limita. Cast. de leg. poen. lib. 1. c. 8. vers. Dominicus de Sancto Geminiano, & alii, quos refert Carlew. d. disp. 1. n. 46. Sed priorē opinionē amplectus est Senatus noster in casu revisionis Illustrissimi Comitris de Aveyras tunc Prædicti, ac Rectoris Senatus Domus Supplicationis circa intellectum Ord. lib. 3. tit. 6. §. 10. Ubi disponitur, quod si delictum perduellionis fuerit notorium confiscentur bona ipso jure absque alia sententia. Quam Ordinacionē intelligendam esse de sententia condemnatoria quæ necessaria non est in prædicto delicto notorio evidēti fuit in Senatu meo referente, quia desideratur sententia declaratoria facta post Ioann. de Terra R. de rebel. lib. 1. tit. 3. art. 6. in fin. docent Sanch. d. c. 22. num. 20. Martenc. in l. 5. tit.

1. lib. 3. Recop. gloss. 2. Catlew. d. disp. 1. n. 42. Cabed. 2. p. dec. 8. n. 7. Et ita judicatum.

Quibus sic positus dubitari potest, An rebellis sic restitutus recuperet hæreditatem sibi delatam ante restitutionem? In quo articulo duo casus constituti sunt. Primus est, quando hæreditas delata fuit restituito ante commissum delictum; hæreditas autem adhuc à nullo adita est, neque quaesita. Secundus est, quando hæreditas fuit delata post rebellionem, seu delictum, & ab alio sequenti in gradu, vel substituto fuit occupata. Primo casu cum hæreditas adhuc ab alio adita non sit, & restitutus bona sua recuperet, absque dubio admittetur ad successionem patris, vel matris, alteriusve consanguinei ex vi restitutionis, quæ illum reponit in pristino statu. Et ita judicatum dicit Carol. de Tabia dec. 50.

Secundo vero casu est major dubitatio: Nam rebellis amittit omnia, quæ sunt juris Civilis L. amissione §. qui deficiunt ff. de cap. minur. ubi commentit scribentes Bart. in extr. ad q. qui sint rebel. les. vers. rebellando n. 27. & vers. quid de dominio num. 18. Petr. Caball. casu 66. num. 1. Decian. de delict. lib. 7. c. 40. num. 7. licet ea quæ juris gentium sunt, retineatur per Decian. d. num. 7. Et insuper rebellis pro mortuo habetur L. 1. §. fin. ibi: Deportatos enim, mortuorum loco habendos, ff. de bonor. poss. contra tab. Petr. Caball. d. casu 66. n. 3. Item, & mediam capitis diminutionem patitur d. L. amissione §. qui deficiunt text. in §. min. in §. de cap. dimittit. Decian. d. c. 40. n. 9. Et licet cum civitatem amittat & omnia, quæ sunt juris Civilis, non potest hæreditatem capere. Ad hoc enim, ut quis hæres esse valeat, debet esse Civis Romanus Amaya in L. certa forma b. 25. c. de jur. fise. lib. 10. Cresp. de Valdanz. observ. 97. n. 15. Ex quo peregrinus apud Romanos neque testamenti factionē activam habebat Petr. Greg. syntag. l. 42. c. 8. num. 23. Annaz Robert. lib. 4. rer. judic. c. 11. neque passivam L. 1. c. de hered. instit. L. 1. ff. ad L. Falcid. ubi Cojæ. Eguinat. & Mynsinger in §. fin. Instit. de hered. instit. Salzed. de leg. Polit. lib. 2. c. 15. n. 54. Vnde cum rebellis incapax esset adquirendæ hæreditatis, tempore quo illi fuit delata; & incapax gradum non constituit, neque obstat sequentibus in gradu L. 1. §. qui habet de bonor. poss. contra tab. Aug. Barbol. voto 30. num. 46. cum pluribus Giurb. de success. feudor. §. 2. gloss. 65. Molin. de Primog. lib. 1. §. 17. c. 9. n. 17. Castill. lib. 6. contr. c. 137. n. 46. & seq. & lib. 5. c. 110. n. 30. quia pro mortuo habetur, & consideratur, ac si non esset d. L. 1. §. si filius ff. de bonor. poss. contra tab. L. 1. §. sed & si patronus ff. de conjung. cū emancip. liber ejus necem §. de paratus ff. de bon. liber. Molind. lib. 1. c. 9. n. 27. Cresp. de Valdaura observ. 97. num. 11. August. Barbol. d. voto 30. n. 46. Molin. d. c. n. 27. Castill. d. lib. 6. c. 137. n. 46. cum seqq. Giurb. d. §. 2. gloss. 6. n. 65. Adeo ut existentia incapacis non faciat deficere conditionem, si sine liberis, neque obstat substituto Fular. q. 425. 426. & 428. Cresp. d. observ. 24. vot. 97. num. 14. Cyriac. controuv. 205. num. 24. Recte sequitur, quod hæreditas delata rebellis pertinet ad sequentem in gradu cui per additionem fuit quaesita, vel coheredi accrevit Decian. de delict. lib. 7. c. 40. n. 26. Cancr. lib. 3. var. c. 21. n. 189. August. Barbol. d. voto 30. n. 44. Cyriac. contr. 205. n. 26. Et Probat Ordin. lib. 4. tit. 10. §. 7. proindeque rebellis postea restitutus ad bona, hæreditatem alteri quaesitam non potest recuperare

Quia sententia probatur ex text. in *Linterdicti*, ff. de cond. & demonstr. Ubi legatum incapaci relictum interdicitur, quavis condemnatus relictus possit. Et hoc maxime locum sibi vindicatur, si is, cui ob incapacitatem rebellis delata fuit hereditas, bonorum possessionem apprehendit, quia tunc per additionem in eum fuit dominium translatum. Notat Alex. in *L. Gallus* §. & quid si tantum n. 21 ff. de liber. & posth. Siquidem hereditas adita jam non dicitur patrimonium defuncti, sed hereditas aduentis *L. ed & si plures* §. filio impuberi, ff. de vulgar. Anton. Gomez. in *L. 21. Tanti* n. 3. Richard. ad rubr. in *lib. de hered. institut.* n. 16. Post. *resol. 21. n. 24. Cyrtic. controu.* 110 n. 24. Salgad. in *Labyrint.* *ered.* 1. p. c. g. n. 11. & 12. Surt. *decis.* 3. n. 2. Menoch. de arbor. casu 146 n. 9. omnino videndos Alias de Mela lib. 3. var. c. 19. n. 11. Franch. *decis.* 92 n. 4. Gio. b. de success. feudor. pral. 4. n. 44. vers. nec potest de heredi. Valenz. *conf.* 133 n. 41. D. Joseph. Vela *disser.* 5. n. 42. Gaill. de pac. publ. lib. 2. c. fin. n. 16. Quia restitutio à Principe concessa non operatur in prejudicium tertii *L. rescripta. C. de precib. super.* offerend. ibi: Nisi forte aliquid, quod non ladar alium, sed proxi petenti, *L. 2. §. si quis à Principe*, ff. nequid loco publ. l. quod si mi or. §. Scavola ff. de minorib. *L. fin. C. de repud. hered.* Anton. Gomez. l. 3. var. c. 11. num. 19.

Contraria vero sententia probari videtur in *L. 2. §. filio, qui mortis*, ff. ad Senat. Consult. Terryll. in illis verbis: Ne si forte servus pater effectus beneficium Principis sit restitutus. Ex quo textu deducitur restitutio Principi beneficio esse admittendum ad hereditatem matris, cujus ex delicto incapax fuerat effectus. Secundo probatur: quia jus patronatus amittitur ex deputatione; prout etiam patria potestas, Siquidem filius patre deportato ipso jure efficitur sui juris *L. sed si hac lege §. liberis* ff. de ius vocand. *L. fin. C. de sentent. pass. Lactione* §. publicatione ff. pro socio, *L. sed si alia fide bon. damnator.* Bald. in *L. si qua pater* 1. ff. de vir, qui sunt sui. Tamen si pater, vel patronus foret à Principe restitutus eo ipso recuperat jus patronatus, Malrill. de indulto c. 21. n. 89. & pater jus patris potestatis *L. sed si hac lege §. si liberis* de in ius vocand. *L. fin. C. de sentent. pass.* Unde etiam restitutus à Principe delatam sibi hereditatem recuperare potest. Propter quæ fundamenta hinc partem tuncior Sforcia Oddus de in integr. rest. p. 2. q. 99. art. 1. And. Gaill. de pac. publ. lib. 1. cap. fin. n. 17. & 18. Fachin. lib. 1. contr. c. 59.

Qui dicant non obstat text. in *d. L. interdicti*, quia loquitur de legato relicto sub conditione, quod deficiat moriente legatario; vel deportato ante conditionis eventum. Et in casu de portationis insinuat quod secuta de portatione interdicte legatum. Non vero apertè Juris Consultus, quid dicendum, si legatum fuerit pure relictum, & legatarius pater servus effectus, posteaque restitutus legatum recuperare possit, necne? Deinde docent prædicti Doctores illam resolutionem, de qua n. 35. & segg. quæ habet restitutionem non extendi ad bona alienata, intelligendam de alienatis per solum factio hominis nempe per contractum onerosum, seu lucrativum; quia tunc alienata non veniunt in restitutionem, Attamen non procedere aiant in his, quæ sine factio hominis, legis ministerio. In tertium fuerunt translata immediate propter delictum, vel condemnationem, quoniam cum lex concedat restitutum omnia jura, quæ prius habuit *L. 1. C. de sent. pass.* In consequentiam ei. Portugal de Donat. Tom. 1.

dem concedere videtur, quæ ex aliis ex ipsius legis dispositione delata sunt, quasi ipsa lex, quod alteri dedit, id restituit concedere videtur. Sequitur Afflic. in *e. de vassall. acceperat. n. 27. Felin. in c. inter quatuor n. 5. de majorat. & obid. Giurb. conf. 44 n. 3. vers. alia sunt, quæ immediate*, Surt. *conf.* 203 n. 3. Et non obstat dicent regulam text. in *d. L. 2. §. si quis à Principe cum similib.* Quia respondet Fachin. *d. lib. 1. c. 19. vers. ex his legibus* procedere, quando alteri jus fuit quæritum ex dispositione hominis, scilicet ex contractu; non vero si ex dispositione legis.

In hac opinioem varietate, si licet meum interponere iudicium, has pugnantes Doctorum sententias frondere distinctionis componendas dicem. Ita ut prima procedat, quando hereditas, quæ ob rebellionem restituiti fuit delata sequenti in gradu, jam ab eo est adita, & per eum possessio apprehensa, quia cum in his terminis hereditas adita desinat esse patrimonium defuncti & sic effecta patrimonium aduentis, ut diximus *supra* n. 79. dominiumque sit adquisitum aduenti, Molin. de Primog. lib. 2. c. 7. n. 28. Surt. *decis.* 203 num. 21 non potest sine ipsius facto suo jure privati, neque præsumitur Principem dominium ab eo voluisse auferre. Secunda vero opinio procedat casu, quo hereditas tempore restitutionis adhuc non est adita à tertio, neque ab eo occupata; cum enim tunc dominium tertio quæritum non sit, restitutus jam capax admittendus est, quasi hereditatis delatio facta tertio redacta sit ad non causam per restitutionem legitimæ heredis per text. in *L. si quis filio §. penult. ff. de in iust. rups.* Et faciunt quæ Costa in *§. & quid si tantum*, 1. p. n. 173. & segg. Ac quid cum jus aduenti non sit in bonis Bald. in *L. 1. q. 10. c. qui admittit*, & in *L. licet q. 4. c. de iure delib.* Surt. *decis.* 138. Amend. ad Vincent de Franch. *decis.* 60. num. 2 & *decis.* 101 num. 14. & 16. Alphons. de Olex. *cessio. jur.* tit. 2. q. 3. num. 7. Castill. *rom.* 5. c. 1. & n. 22. nil mirum, quod restitutus admittatur ad hereditatem nondum aditam à sequenti in gradu; quævis vere jus habuisset adentem hereditatis ante restitutionem hereditatis; quoniam restitutionis gratia tantum tribuitur quantum abtulit, id contra quod restitutio datur *L. fin. Cod. de sent. pass.* Salgad. de protest. Reg. 4. p. c. g. n. 195. & facit renasci illud, quod fuit penitus extingui. *L. si quis filium §. sed si pater*, ff. de in iust. rups. Paul. de Caste. in *L. Gallus §. & quid si tantum col. penult. ff. de liber. & posth.* Et quævis loquens in gradu jus haberet ad adendum, cum tempore restitutionis illo jure usus non esset, bene potuit Princeps jure quærendi ei præjudicare, etiam sine causa Bart. in *d. §. & quid si tantum* n. 14. Giurb. de success. feudor. s. 1. §. off. 8. n. 60. Noguer. *alleg.* 3. 1. num. 174. & 175. Alias de Mela lib. 2. var. c. 50. n. 15.

Ex dictis inferatur. An reus læsa Majestatis restitutus à Principe recuperare queat majoratum sibi delatum durante tempore rebellionis ante restitutionem? Hoc dubium excitat Molin. de Primog. lib. 3. c. 2. n. 14. & proponit casum, quod à post delatam majoratus succedentem, possessionemque adeptam à sequenti in gradu, postea proximior fuit restitutus. Et eo casu parum dubitationis adesse docet, cum jam tunc Princeps non possit possessori dominium etiā per modum juris Civilis quæritū tollere, nisi ex causa publica & dato bono cābio, Sequitur Alter Molin. de iust. & jure c. 3. disp. 624 n. 5. & 6. Add. ad Mol. *d. n. 14.* Quod ex eo præcipue

376 Tractatus de donationibus Regis.

cipue procedit, quia majoratus successio neque per momentum potest esse in pendenti, sed adu velociter transit in sequentem legitimum successore Solorz. *rem. l. 1. c. 2. n. 35. Molin. de iust. & iure d. disp. 624. n. 5. & disp. 664. Olea de cess. iurii tit. 3. §. 4. n. 14. Melch. de Val. illu. l. 1. tra. 4. c. 2. n. 9. Proinde neque dominia rem possunt esse in suspensio L. fin. in fin. §. cum pro d. l. si ex dubio §. sed & Marcellus ff. de in diem add. l. gloss. commun. D. de in l. si ego, ff. de solut. l. 1. §. 118. n. 46. Solorz. d. c. 2. n. 35. Molin. l. c. 2. n. 9. §. 10. Quapropter habilis succedendi in majoratu consideranda est tempore delatae successione, si ita ut habilis illotempore admittatur in habilis vero testatur sine eo, quod praecedens, aut sequens inhabilis attendatur, neque aliud, quod postea contigerit Valenz. *conf. 2. 3. n. 99. & 161. Gallus. c. 1. §. 6. n. 16. & seq. Amat. resol. 1. n. 13. & 16. Ex his si uero potest successione vocatus aut proximior erat in capax propter delictum, vel ex alia causa, & successio delata fuit substituto, vel sequenti in gradu vocatus primo loco, vel proximior, qui ex post facto fuit capax effectus, non excluditur qui legitime successit, nisi res adhuc integra sit Molin. *lib. 1. c. 13. n. 37. & lib. 3. c. 1. n. 16. & 17. Flores ad Gama. decis. 7. super n. 5. Mier. de Major. p. 1. q. 2. n. 12. p. 2. q. 5. n. 5. §. 9. 6. n. 46. §. 48. Titanz. de retrah. lignag. §. 2. gloss. n. 10. & de Primog. q. 13. n. 1. Castil. l. 3. *conf. 6. 12. n. 103. & 105. & 157. q. 4. & lib. 5. c. 9. n. 45. Cytia. controu. 205. m. 43. Olea de cess. iur. tit. 3. §. 4. n. 1. Ac proinde, cum tempore delatae successione restitutio incapax existat, & substituto sequenti in gradu locum factus esset, si sequi majoratus possessionem fuisse adeptus, non potest postea a restituto excludi, si quidem restitutio non operatur in praedictum tertii.****

Supra dicta tam circa hereditatem delatam, quam quoad successione majoratus delatam ante restitutionem bene procedunt iuxta ius commune

74 in simplici restitutione etiam facta ob publicam utilitatem, quando non continent clausulas expresse in capitulis publicae Pacis de quibus supra. Nunc videndum. An hereditas delata rebellis, dum bellum durabat & adita a sequenti in gradu, vel substituto, & insuper, An majoratus delatus rebellis tempore guerrae, quem occupavit sequens in gradu, vel secundo loco vocatus, valeat recuperare praedictam hereditatem, vel majoratum ex dispositione capitulorum Pacis? Pro cuius resolutione advertere libet, quod non agimus de bonis, quae pervenerunt ad fiscum, & per eum fuerunt alienata, circa quae pro una, & altera parte iocimus fundamenta. Quamvis praesens versatur quo ad alia bona, quae a tertio possidentur titulo hereditario, vel majoratus. Et pro parte negativa, ut scilicet restitutio non possit recuperare hereditatem, vel majoratum, cuius successio delata fuit tempore belli, & rebellionis. Facit primo: quia in capitulo secundo foederum Pacis tantum cavetur bona immobilia restitenda esse antiquis possessoribus, vel eorum hereditibus. At vero restitutio, cui delata est hereditas, vel successio majoratus nunquam possessor fuit. Ac proinde non potest admitti virtute illius capituli; quoniam tempore delationis erat incapax, & nunquam possessor exiit.

Secundo facit: quia ut iam probatum manet n. 57. & seq. restitutio non potest recuperare hereditatem delatam, vel majoratum tempore incapacitatis, neque ius ad eundem est in bonis, neque inter immobilia consummatur, ut comprehensum dicitur in dicto capitulo. Faciunt, quae fecerunt in ter-

ministrat. Sord. *conf. 205. d. n. 9. cum seqq.* Tertio facit quod capitula Pacis non comprehendunt bona existentia apud tertiam: ut supra late deductum fuit. Ex quibus dicendum videtur restitutio non esse admittendum neque ad hereditatem neque ad majoratum cuius successio tempore rebellionis delata fuit.

Verum contrarium dicendum certo certius iudico. Etenim licet verum sit, quod restitutio ex gratia Principis regulariter non extendatur ad bona alienata, ut diximus super praeteritis expresse dicitur: ex ea ratione, quod non censetur Princeps ius alteri quantum velle auferre. Tamen certi iuris est Principem ob bonum Pacis posse iure quaesito & dominio subditos privare Bald. in L. bene & Zeterna. n. 2. in fin. C. de quadam. per. lal. in L. Gallus §. & quid si tantum n. 81. Alciat. in L. debitorum n. 18. C. de pass. Menoch. *conf. 701. n. 63. Peteg. de iure fidelit. §. tit. 2. n. 49. Marc. de ead. c. am. §. lib. 17. tit. 3. n. 12. Ubi n. 13. quod potest vassallos alienare: & n. 14. quod valet ob pacem remittere damna, & iniurias subditorum Proat etiam ob publicam utilitatem ius tertio quaeritum, & dominium auferre Covarr. *lib. 3. var. c. 6. n. 6. Capyc. dec. 66. n. 6. Ceval. q. 77. & q. 906. n. 338. Gregor. Lopez in L. 31. tit. 18. partit. 3. c. 1. h. n. 10. Sord. *conf. 201. d. n. 17. n. 9. ad 14. Latro alleg. 19. n. 19. Castil. lib. 3. c. 6. n. 5. & 7. Hieronym. L. eo. decis. 34. n. 14. Cytia. *conf. 176. n. 10. & n. Sanfelix in disp. de donat. n. 15. & n. addit. Capyc. Latro. dec. 188. n. 69. & dec. 199. n. 4. & 28. Andr. Gail. lib. 2. ob serv. 135. Mallrill. de indult. c. 2. n. 148. Atque ideo bene potuit Princeps per restitutionem ex causa Pacis praedictare illis, quibus ob rebellionem restituti ius fuit quaeritum ad succedendum in hereditate, vel majoratu.****

Secundo facit: quod in capitulo 6. de eadem octavo expresse dicitur, omnes privationes hereditatum, & dispositiones factas occasione belli irritae esse, & pro infectis habendas Unde clare sequitur Principes declarasse nullas, irritas, & pro infectis causas, ob quas rebelles fuerunt hereditatibus, & successionebus privati, ac si nunquam contingerent neque existerent. Quod quidem intelligendum est, ut scilicet rebelles quibus hereditas, vel majoratus successio delata fuit tempore rebellionis, ad successione admittantur ac si nunquam perditionis rei fuissent. Hoc namque praedicta conventio, & clausula importat, ut scilicet resolvantur omnia secuta ex crimine rebellionis. Probat, gloss. verb. pro infectis in Clement. 1. de immunit. Eccles. quam sequuntur relati supra n. 271. Qui omnes tenent, quod per dicta verba ius tertio quaeritum tollitur consensu; quia vassalli restituti ad ius, quod habent, si tempore successione incapacitatis vitio non laborarent Restitutio namque, facit rescili illud, quod fuit penitus extinctum, L. si quis filium §. sed si pater ff. de in iust. rupt. Paul. de Castro in d. L. Gallus §. 3. quid si tantum col. penult. ff. de liber. & post. Salgad. de preiud. l. 4. c. 9. n. 198. Tantum enim restitutionis gratia attribuitur, quando abstinuit, contra quod datur restitutio. ff. de sent. pass. ubi Bart. col. 3. Salgad. proxime n. 196.

Quia opinio retenta non obstat in contrarium adducta. Non primum: quia licet in secundo capitulo tantum actum sit de restitutione bonorum stabilium, quae ante bellum fuere possessa a restitutis, tamen illud suppleri debet a dispositione capituli octavi, ubi privationes hereditatum factae in obitu belli, irritae, nullae, & pro infectis habentur, ac si nunquam contigissent. Hae vero hereditatum privationes irritae non alibi verificari valent, quam in hereditatibus

reditibus delatis his nunc restitutis tempore belli, quo eorum successiones incapaces existerant, & alius substituit, vel sequentibus in gradu ob predictam incapacitatem fuerunt delate. Unde ne predicta verba maneant otiosa *L. si quando ff. de legat. 1.* intelligenda sunt de illis hereditatibus, vel majoratibus, qui ob incapacitatem rebellium fuerunt acquisiti, ut delatio successione perinde habeatur, tanquam si non contigisset. Bene enim facere potest Princeps ut res fidei habeatur pro infectis, etiam quoad effectus preteritos *Clement. 1. ubi gloss. in de immunit. Ecclesiar. quam ibi singularem dicit Cardinal in 7. notabil. & in c. quia dil. gentia col. 3. vers. tertio quo de electione ubi etiam Immo. circa medium vers. dicit tamen Abbas, & cum Ancharr. Philip. Franc. Calderij Barbacis, Curcio, Decto, & alijs Tiraq. de iur. consue. p. 1. limit. 7. n. 47. sequitur Aug. Barbosa, d. Clem. 1. n. 5. Quod procedit etiam in prejudicium alterius Ancharr. in c. 1. de consue. charta 22. vers. & licet ista sit communis. Et ita Felin. col. 7. vers. amplius secundum. Idem Ancharr. conf. 143. pro Domina Paula col. ult. ubi illam glossam dicit notabilem, & conf. 22. videtur prima facie dicendum col. 1. in fin. Tiraq. d. n. 4. Licet enim contra preteritum nulla sit potentia, & factum ipsius non possit haberi pro infecto; tamen bene potest quoad effectum juris, ut dicit Immo. in c. ut in iustum de appell. et. Panoromit. in cap. qua in Ecclesiis col. 1. de constitutione.*

Neque obstat doctrina Cardinal in c. ad petitionem col. 4. in oppositum de accusatione quatenus sibi ex diamet. contrarius dicit, eam clausulam pro infectis, de qua glossa in d. Clement. 1. non habere locum in prejudicium tertij, cui jus medio tempore fuit quæritum sic intelligens predictam glossam: Quem ibi sequuntur relati à Tiraq. de iur. consue. p. 1. limit. 48. Idem voluit Felin. in c. fin. n. 4. vers. de istis adde constitutionem ubi dicit hanc esse equam, & sustentabilem opinionem: subscribit Sard. conf. 203. n. 48. Et hæc difficultas optime confirmatur ex ratione, quia delatio hereditatis, quæ contigit substituto, vel sequenti in gradu, non potest haberi pro infecta, nisi per fictionem, ut etiam contingit in clausula, qua dicitur perinde habere, & si non deliquisset: ut sentit Bal. in c. praterita de dilatione col. ult. vers. sed contra hoc opponitur, & eo non relato Sard. d. conf. 203. n. 48. in fin. Fictio autem non operatur retrotractionem in prejudicium tertij cui jus est medio tempore quæritum, *L. si stipulatio de dote. ff. de iur. dot. L. in insulam ult. ff. de solut. matr. Card. conf. 107. col. 4. Tiraq. de rer. lign. §. 1. gloss. 10. n. 68. Sard. conf. 203. n. 49. Larrea dec. 8. n. 73. Sanfelice dec. 1369. n. 2. vers. nec in prejudicium tertij, quasi tunc cesset æquitas, ad quam retrotractionis fictio respicienda est, in *L. post dominium 19. ff. de capiv. ubi enim cessat æquitas, fictio etiam cessare debet* Bartol. in *L. si is, qui per emptore n. 67. ff. de usucapion. Larrea dec. 8. n. 59.**

Quoniam rejecta responsione Dec. conf. 251. col. fin. dicentes doctrinam Cardinal. in d. cap. ad petitionem de accusat. posse habere locum in iure quæsito de iure gentium, non vero in quæsito per modum juris Civilis, quia ejus dictum, uti falsum reprobat à Nevilan. conf. 68. n. 47. vers. non obstat quod dicit, & num. 51. vers. non obstat, quod posset: quem refert, & sequitur Sard. d. conf. n. 203. n. 10. Et quidem recte: quia dominium est juris gentium, quævis acquisitionis modus, &

causa sit juris Civilis secundum Bartol. in *L. si vers. sed contra predicta, C. de iur. & falligiorant. Felin. in d. que in Ecclesiis n. 7. vers. secundum eam, Craver. conf. 103. in 1. Surd. d. conf. 203. n. 21. Menoch. conf. 103. n. 68. Perge de iur. sic. l. 1. in 2.*

Respondet primo quod, quidquid sit in aliis casibus, quando Princeps restituit rebellium cum predicta clausula, quod privationes hereditatum habeantur pro infectis, ac si nunquam contigisset: tamen quando predicta clausula apponitur in restitutione ob bonum pacis, debet illa operari etiam in prejudicium tertij, siquidem ex causa pacis, potest Princeps vasallum dominio rei sue privare, ut dictum est supra n. 7. Et ea propter cessant opinionibus Doctorem, qui docent Principem non posse tollere jus tertio quæsitum de iure gentium.

Secundo respondetur, Principem recte posse tollere jus immediate quæsitum per modum juris Civilis, etiam sine causa ante rei traditionem & apprehensam possessionem, Paul. de Cast. in *L. gallus §. & quid si tantum col. fin. ff. de liber. & posthum. Alex. conf. 87. visis col. 2. Decius in c. qua in Ecclesiis de constitutione. n. 36. ut patet signatus sequens in gradu delatam ibi hereditatem propter incapacitatem primi adijcit, quia tunc ante apprehensam possessionem restituitur à Principe eam recuperare valebit, siquidem illud jus, & dominium juris Civilis est, ut cum Bar. & alijs docet Coll. in d. §. & quid si tantum p. 2. in 75. vers. verum in contraria, & vers. ego autem. Et quævis post quæsitum possessionem regulariter dominium uti juris gentium à Principe tolli nequeat: Nihilominus tamen cum illud dominium quæsitum fuisset ex causa habente originem à iure civili, pro sua natura recte stabili stante dicta clausula pro infectis hereditas restituitur restituta est: Et ita docuit Decius in c. quia diligenter ad fin. de elect. Cum quo transeunt Paris. conf. 1. n. 7. Roland. conf. 45. n. 30. sequitur Perge de iur. sic. d. lib. 3. tit. 2. n. 59. in fin.*

Non obstat secundum: quia licet hereditas adita, vel apprehensa à substituto, vel sequenti in gradu, regulariter non veniat in restitutione à Principe concessa incapaces et resoluti supra n. 69. Tamen contrarium procedit, quando restitutor facta fuit propter pacem, & ex causa publicæ utilitatis: Tunc enim bene potuit Princeps rebellium restituere etiam in prejudicium tertij ad bona per eum occupata: ut quædam Doctores communiter & signanter Molin. de Primogen. lib. 4. c. 2. n. 14. ibi: Cuius iam Princeps non possit dominium senel etiam per medium à iure civili inventum acquisitum auferre, nisi ex causa publica, & bono cambio assignata. Et ita tenent plures citati supra n. 73. & sequ. Maxime quædo in restitutione reperitur illa clausula, privationes hereditatum pro infectis habeantur. Unde firma manet nostra resolutio, quatenus probavimus, quod stante dispositione illius capituli illam in primis hereditates ob incapacitatem rebellis delatas, & acquisitas sequenti in gradu, vel substituto, nec non similes majoratas delatas secundo vocato, vel sequenti in gradu ob rebellionem primi vocati, vel proximioris, possunt à restituto ex causa pacis vendicari. Confirmatur, quia in terminis propostis, neque predicta hereditas, neque majoratas fuerunt per solum alienati, ut dubitatio daretur: An restitutor comprehenderet bona per solum alienata? Et cum in dicto capitulo illarum, privationes hereditatum pro infectis habeantur, ac si mo-

quam contigissent, bene potest restitutus prædicta bona vindicare, quorum possessionem sequens in gradu occupavit: & quidem non habet rei rebellis, eo tempore non haberetur pro incapaci, ut ostensum est *supra*.

- Quæro deinde: An restitutio ex causa pacis, de qua in *dictis* C. *paciis*, comprehendat descendentes illius, qui existens in hoc Regno conspiravit adversus Joannem Quartum Lusitanæ Regem, & crimen læsæ Majestatis admisit in favorem Regis Catholici, cum quo bellum gerebatur: Et propter immunitatem criminis ultimo supplicio damnatos foeleris pœnas subit cum publicatione bonorum?

Pro cuius questionis dilucidatione præmittendum est, varias esse Doctorum opiniones, in ea questionis: Item indulgentia, seu restitutio comprehendat delinquentes mortuos? Utroque sententia fundamenta ponit Mastrill. de *indult.* c. 3, & n. 1. & q. a. n. 8, qui eas fodere distinctionis componit conatur. Et n. 9, inquit, restitutionem factam ob bonum pacis comprehendere etiam mortuos quod admittit fuit ex causa publicæ utilitatis, licet verba indulgentiæ hoc non disponant per text. in 1. *per filium* §. *fundum*, ubi Bald. ff. de *legat.* 2. Bald. c. 208. *quidam civis*, vol. 1. Sigismund. Lufec. conf. 8. Boil. ut. de *restitu.* que finit in 1. *Princeps* n. 2. Brijad ad Clar. §. *fin. q. 1. n. 26*. & ipse quod hæc restitutio retrorahitur, & finguntur mortui restituti præambula hora ante motam guerram Mastrill. de *indult.* c. 3, n. 7, quibus addo Pet. Bell. in *tract. de re militar.* p. 2. tit. 2. num. 74. & seqq. Thale. litter. P. conclus. 178. n. 9. Pegas post hæc scripta visus in *Commen. ad præm.* Orsin. gloss. §. 4. n. 1, & hæc pars in specie tractatus nostræ pacis nullam patitur dubitationem: siquidem in *secundo Capitulo* cavetur bona stabilia esse restituenda veteribus possessoribus, vel eorum hæredibus.

Quo supposito, videbatur dicendum hæredes ejus, qui adversus Principem in patria conspiravit, & tanquam reus perduellionis capitaliter fuit punitus, censetur restituti ad recuperanda bona antea possessa à condemnato: præsertim quia initia pace cessantur, & rescinduntur sententiæ lætæ adversus rebelles, quoniam cessante discordia, cessare debent illius effectus, argumento text. in L. *generaliter*, C. de *Episcop. & Cleric.* & scribunt Bald. in c. 1. §. *sententiæ quas*, n. 1. de *pac. Constant.* Roland. conf. 1. n. 17. vol. 3. Menoch. c. 103. n. 3. Sured. conf. 203. n. 14. Et confirmatur ex *capitulo octavo fuderum*, ubi privationes hæreditatum, & dispositiones factæ odio belli pro infectis habentur, & ac si nunquam contigissent, ut late diximus *supra*. Et denique confirmatur, Ex eo quod conspiratio facta adversus Regem nostrum in favorem Regis Catholici facta intelligitur occasione belli: cumque in *capitulo octavo* indulgentia sit concessa delictorum, sequidem illa comprehendit quæcunque delicta, etiam adversus Regem commissa.

Sed his non obstantibus: verius est illius qui in patria conspiravit contra Principem, antequam ad hostes accederet, non comprehendi in *Pacis capitulis*. Primo: quia in *capitulis Pacis* illæ tantum privationes pro infectis habentur, quæ in odio belli factæ fuerint: idest quæ contra rebelles, aut transfugas dispositive sunt: Ex eo quoniam contra suum Principem naturalem arma sumperunt ad hostium favorem: non vero actum fuit de his, qui in patriam conspirant contra Principem, &

facti, foelerisque pœnas luunt. Etenim dispositio restitutoria ad suam causam, & ad materiam subjectam L. cum pater §. *dalcijsimam*, ff. de *legat.* 2. l. 1. in *fin. ff. de jure, Sured. decis. 95. n. 28.* & de *alim. tit. 5. q. 5. n. 5.* Castill. eodem *tract.* c. 40. n. 10. Proindeque prædicti *capituli* dispositio restitutoria ad suam causam, & materiam subjectam, de qua agebatur: Idem non potest comprehendere eos qui in patria adversus Principem conspiraverunt, quia *capitula Pacis* sunt stricti juris. *conventionum* ff. de *pañ.* L. in *summa* in *princ. ff. de condit. indebit. c. in iura extra de injur. Bald. conf. 195. n. 7. in fin. lib. 1. Socin. Jun. conf. 7. n. 2. vers. & maxime in hujusmodi lib. 1. Thulc. lit. P. conclus. 127. n. 16. Mantie. de *tacit.* & *ambig.* lib. 27. tit. 5. numer. 1. Unde omisum in *Pacis Capitulis* habetur pro omisso: Tam etiam quia gratia non extenditur, ultra quam loqui ut, Doctores in L. Gallus §. & quid si tantum, Afflic. in c. 1. n. 1. in *tit. hic finitur* lex in *vbi*, *feudor*. Vincent. de *Franch. decis.* 213. n. 41. & 50. Mastrill. de *indult.* c. 20. n. 52. Quia de causa jus aggregati pendet à verbis gratiæ & restitutionis & tantum id consequitur restitutus, quantum ei per gratiam conceditur, non plus, vel minus. Hyeronym. Gratus conf. 106. n. 1. vol. 1. Mastrill. de c. 20. n. 12. 91. Guazinde *defens.* *rerum defens.* 1. n. 4. Ginhacis. 44. n. 48. Item quia si *capitula Pacis* generaliter non comprehendunt adherentes, nisi de eis fiat specialis mentio c. ad *Apostolica* vers. *volebat* de *re judic.* ubi Germainus, Abb. in c. 1. numer. 29. vers. & facit singulariter de *posulul.* *Prælator.* Corcet in *tract. de pac.* n. 16. vers. 54. Thale. lit. P. conclus. 178. n. 6. Cardin. Mantie. de *tacit.* & *ambig.* lib. 27. tit. 5. n. 4. A fortiori non continentur rei læsæ Majestatis, qui in patria deliquerunt, & ultimum subiere supplicium, de quibus in *capitulis* actum non fuit.*

Secundo: quia *capitula Pacis*, habent relationem ipsa ut si pax fiat pro se, & adherentibus, illi tantum sint comprehensi, qui erant adherentes quæ tempore pacis, Mantie. d. lib. 27. tit. 5. n. 8. Immo si pax fiat in qua includuntur puberes non dicuntur comprehensi qui tempore pacis erant impuberes, tamen si postea puberes facti sint, Corneus conf. 167. n. 7. & 10. lib. 3. Mantie. d. n. 8. in *fin.* Unde, quamvis in *dictis capitulis* dictum sit, quod Principes indulgentiam concedant omnibus vassallis, non comprehenduntur vassalli, qui eo tempore jura non erant in rerum natura. Et pro hac parte facit opinio eorum, qui docent restitutionem factam etiam ob pacem non extendi ad mortuos.

Tertio probatur hæc pars ex aucta doctrina Baldi in c. 1. *verba* p. 10. n. 4. de *pac. Constant.* Ubi ait, quod initia pace solum remissa censentur iniuria illata: dum vassallus erat in societate cum hoste sui Principis indulgens. Et subiungit Baldus, quod si vassallus commisit delictum, antequam ad hostes sui Principis accederet, propter quod mereretur feudo privari, initia pace inter Principem, & hostem, feudum vassallo restitui non debet. Sic evenit in casu proposito, in quo vassallus in patria, antequam ad hostes accederet crimen læsæ Majestatis admisit, & captos capitulis pœna fuit damnatus cum confiscatione bonorum: Et sic ille casus non comprehenditur in *Capitulis Pacis* ex Bald. quem sequitur Menoch. conf. 103. n. 9. Quarto facit, quod in pace initia inter duos Principes cum abolitione generali non comprehenduntur male factores: ut tenet Mafiac.

Masuer. in sua praxi. de privileg. quem Boer. decif. 8. n. 6. vers. *quantum Masuerius*, sequitur Menoch. d. conf. 103. n. 10. Ubi bonam reddit rationem; neque; quippe predicti ex alia causa, quam ex belli propolito deliquerunt. Quinto: quia *Pacis capitula* solum prolunt illis, quorum bona à suo Principe fuerint occupata ob eam causam, quod hostibus inferuierint; atque ita occasione belli non fuerint in bello cum hostibus, sed per se in patria aduersus Principem conspirant Menoch. d. conf. 103. n. 8. Sexto: quia in dicto capitulo octavo *Pacis publica* tantum cassantur priuationes hereditatum, & dispositiones factæ in odium belli: Ergo priuationes extra belli odium in restitutione non continentur; quoniam in pace illæ tantum sententia, & condemnationes rescinduntur, quæ occasione belli factæ sunt: ut præter citatos supra tenet Sord. conf. 20. n. 14. Non vero rescinduntur prolatæ ex alia causa, vel delicto: ut signanter tradit Bald. in c. 1. §. *sustentia*, in priu. de Pace Confus. Ploratus in traç. de iur. iurand. §. 1. n. 1. in fine pulchre Menoch. d. conf. 103. n. 8. 9. & 10. Ubi in nostra specie resoluit illum, qui antequam accederet ad hostes machinatur in perniciem, & detrimentum Cæsaris, non comprehendi in capitulis *Pacis*: ad hoc ut bona occupata ex crimine læsæ Majestatis recuperare valeat: & idem statim n. 22. in responsione ad adducta in contrarium. Denique conspiratio contra Principem est læsæ Majestatis crimen in primo capite immane, & maxime exco- 96
mum; ideoque non facile censetur remissum; immo ad ejus indulgentiam expressa verba desiderantur; neque in generalibus verbis comprehenditur. Quæ enim notabilia sunt, nisi exprimentur, neglectis censentur. *Litem apud Labconem*, §. 5. ait Prat. ff. de in iur. obi: *Ea enim, quæ notabiliter sunt, nisi specialiter notentur, videntur quasi neglecta* Larrea alleg. 94. n. 25.
26 Non obstant adducta in contrarium, quibus beneficiis facit Menoch. d. conf. 103. à n. 10. cum segg. & ex adductis supra omnino diluuntur. Et ad id, quod dicebamus, restitutionem etiam prodesse mortuis, responderetur habere locum respectu eorum, qui fuerunt cum hoste, & ejus partes secuti decesserunt; non vero aliorum, qui in patria, antequam accederent ad hostes, conspiraverint aduersus Principem, & in ejus perniciem convicti in patria fuerint puniti pœna capitæ, & publicatione bonorum quia de his neque in Capitulis actum fuit; neque eorum respectu indulgentia fuit concessa. Unde concludendum venit eorum descendentes ex causa restitutionis, de qua in *Pacis capitulis* nullum habere jus ad bona per sententias confiscata. Quod si ita est: à fortiori locum sibi vindicat, quando Princeps post publicationem, & sententiam executam bona confiscata in alios transiit titulo donationis, vel simili, quantum, ut jam diximus, restitutio non extenditur ad bona alienata per fiscum.
Si vero bona erant majoratus antiqui, ad ejus successione erant vocati descendentes, seu consanguinei institutoris, bene poterit descendens condemnari ex propria persona vel dicantur majoratū à tertio possessore, cui à Rege bona donata fuerit; etenim bona majoratus non transeunt in fiscum ob delictum possessoris text. in L. Imperator L. rogo ff. de fideicommiss. lib. 1. L. Marcellus §. fin. ff. ad Senat. Consult. Trebell. Molin. lib. 4. c. fin. à n. 5. cum segg. Scaccia de iud. lib. 2. c. 9. à n. 14. Cyriac. con-

trou. 148. n. 1. & 4. Sarmient. lib. 3. selett. c. 4. n. 3. Facit Ordin. lib. 3. tit. 6. §. 1. Majoratus namq; non ab ultimo possessore, sed à primo institutore capitatur L. eubaredi §. cum filia, ff. de legat. 2. Molin. de familia §. si de Falcidia ff. de legat. 2. Molin. de Primog. lib. 1. c. 8. à n. 2. cum segg. ubi addentes, Sord. conf. 29. n. 4. & conf. 33. n. 2. Cyriac. contr. 402. n. 18. Solorzan. de iure Indiar. tom. 2. lib. 2. c. 16. n. 19. & segg. idem Cyriac. contr. 57. n. 43. & contr. 98. n. 7. & segg. Valenz. conf. 113. n. 78. Menoch. conf. 357. n. 4. Franc. à Soula in L. femina p. 1. n. 28. ff. de reg. juris. Et ideo successor majoratus, seu fideicommissarius creditor est bonorum majoratus, & pro tali habetur in L. 1. C. de bon. ant. judic. possid. 99
L. 2. C. qui manumitt. non possibi: Inter creditores autem etiam eos enumeratos esse, quibus fideicommissum debetur, olim placuit: L. seruo fideicommissaria, ff. de hered. institut. Atque ita cum fiscalium pecuniarum petiti creditoribus postponatur, ut ait Modestinus in L. in summa, ff. de iure fisci, successor majoratus fisco præferendus est.
Non obstat, quod delicto commissio omnia bona rebellis confiscant ipso jure L. quisquis C. ad l. iul. Majest. Ordin. lib. 3. tit. 6. §. 1. Possessor autem majoratus bonorum illius dominus est L. species, ff. de auro, & arg. leg. l. generaliter §. 1. ff. qui, & à quib. Valac. consil. 122. n. 6. & conf. 116. n. 5. & melius consil. 194. n. 21. Molin. lib. 1. c. 19. n. 4. & 16. Anton. Gomez in L. 40. Tauri n. 76. Larrea decif. 18. n. 19. Solorzan. d. lib. 2. c. 2. n. 32. Salgad. in labyrinth. cred. 2. p. c. 14. n. 59. Giord. decif. 79. n. 37 & segg. Cyriac. controu. 23. n. 14. & contr. 99. n. 3. Hermos. in l. 7. tit. 4. part. 5. gloss. §. 1. n. 20. Tondut. resol. civil. c. 139. num. 18. Unde videbatur dicendum, quod majoratus venire deberet in confiscationem ob delictum possessoris.
Respondetur namque dominum possessoris majoratus esse revocabile, & tantum consistere apud eum sua vita durante: Et ea propter nullo pacto bona majoratus alienare potest Anton. Gomez in d. L. 40. n. 31. Molin. lib. 4. c. 1. n. 2. Pinel in l. 1. C. de bon. matern. p. 3. n. 102. Noguet. alleg. 19. n. 77. Solorz. d. lib. 2. c. 1. n. 9. Cyriac. contr. 23. n. 14. & segg. Adeo ut si ab eo fiat alienatio eo ipso quod possessoris mors superuenit, sit irrita, & habetur ac si facta non fuisset L. fin. §. fin. autem sub conditione, cod. commun. de leg. Hieronym. Leo decif. 37. n. 12. & segg. optime Intig. de substit. cent. 3. q. 73. n. 6. & segg. Unde sequitur potius esse causam successoris, quam fisci & majoratum ad sequentem vocatum, seu proximiorum pertinere; non vero transire in fiscum ob delictum possessoris.
At vero si delinquens possessor majoratus aufugit, vel in absentia fuit condemnatus, & bannitus, ac sequens in gradu bona velit vindicare, dubium est, An ad eum pertineant, vel ad fiscum: 104
In qua questione duo casus constituendi sunt. Primus est: quando in institutione majoratus, vel fideicommissi nulla fuit facta alienationis prohibitio. Secundus est: quando alienatio expressè prohibita fuit. Primo casu licet institutoris prohibitio alienandi deficiat, tamen cum bona restitenda sint successoris majoratus post mortem possessoris, vel in aliu casum expressum censentur bona à lege tacite prohibita alienare L. fin. §. sed quia nostra Majestas, C. commun. de leg. Sarmient. lib. 1. selett. c. 4. n. 5. vers. *neg. obf. & abf.* Et hoc venire solet, quoties testator se facere majoratum profectur; non tamen adjectis successione formæ, & modum: Vel ex consuetudine colligitur majoratum institutores

380 Tractatus de donationibus Regiis.

instituit voluisse. Tunc enim ex natura perpetua majoratus res ipsa censetur subintellecta omnes clausulæ, & vocaciones necessariæ ad perpetuitatem majoratus. Prout optime scribunt Molin. lib. 1. c. 3. n. 1. utrimque n. 5. vers. quibus rationibus. & c. 4. n. 13. & 10. vers. quæ omnia. & n. 32. & c. 6. a. n. 28. & c. 17. n. 26. vers. nam ut supra. Anton. Gomez in L. 40. Tauri n. 59. in 3. fund. vers. ex quibus noviter. & n. 64. vers. sed in hoc articulo. Gregor. Lopez in L. 2. tit. 15. part. 2. gl. 1. post princ. vers. unde sufficeret. & q. 4. Covarr. lib. 3. var. c. 5. n. 1. Didac. Burg. quæst. civil. p. 1. q. 2. a. n. 67. Menoch. conf. 1005. a. n. 9. & 10. & conf. 1032. n. 16. cum pluribus aliis Novæ. alleg. 9. m. 4. 15. & 39. & alleg. 25. n. 104. D. Joseph. Vela dissert. 49. n. 38. Quidquid cõtrarium velint ab eo relati. 19. quibus satisfacti Castill. tom. 2. c. 22. a. n. 1. & lib. 3. c. 12. n. 70. & lib. 5. c. 87. n. 24. & lib. 6. c. 145. in princ. & n. 10. a. n. 2. In hoc igitur casu, quo tantum prohibitio alienationis à lege fuit inducta non impeditur temporalis alienatio majoratus, dum venit restitutionis dies. Et in hoc sensu accipienda est traditio Doctorum, qui volunt majoratus possessorem tanquam dominum res majoratus alienare posse: Atque ita prædictus possessor, qui temporaliter alienare potest, delinquendo dicitur alienasse, text. in L. Imperator. ibi: Tu te pena subdisi. ff. de jure fidei. L. amnem ff. de judic. Lata de vitâ homin. c. 21. n. 10. Molin. lib. 4. c. 11. n. 7. Peregr. de jure fidei lib. 5. tit. 1. n. 99. Unde in prædicta specie, si possessor crimen læsæ Majestatis admisit, vel aliud, ex quo confiscatio bonorum sequatur, commoditates majoratus pertinent ad fidei cum possessoris vita durante gloss. notabilis in L. cum pater §. libertis verb. ne id alienaret in fin. ff. de legat. 2. Ripa in L. filiusfamilias §. Divi n. 74. ff. de legat. 1. Boer. deci. 278. Gozadin. conf. 84. Boffius tit. de bonor. public. n. 39. circa fin. Clar. lib. 5. q. 78. n. 1. incipit item quæro nunquid. Roland à Valle conf. 98. n. 10. lib. 1. Sarmient. lib. 5. select. c. 4. n. 5. Farin. q. 25. num. 22. 35. & 36. in sinu Carvalhin c. Raynaldus p. 2. n. 402. de testam. optime Secacia de judic. lib. 2. c. 9. n. 121. Et est communis opinio ex his quæ Petra de fideicommiss. q. 3. n. 11 in fin. Fachin. lib. 4. contr. 50. vers. postremum argumentum est. Intrig. de sub. tit. cent. 3. q. 73. n. 92. Molin. lib. 4. c. 1. n. 6. & melius n. 11. Cald. Peregr. lib. 1. receptor q. 23. n. 46. & 50. cum segg. Et juxta hanc receptam opinionem intelligenda videtur Ordinatio d. lib. 5. tit. 6. §. 15. prout tentari posse dixit Caldas d. q. 23. n. 46. in fin.

Probatur autem prædicta sententia ex text. in L. Stratus Floras §. Cornelio Felici. ff. de jure fidei. L. filiusfamilias §. Divi. ff. de legat. 2. L. peto §. prædium ff. eod. Quam sententiam ultra citatos exorant Farin. q. 25. n. 34. Peregr. de jure fidei lib. 5. tit. 1. n. 98. cum segg. Guazini. de confisic. q. 1. limit. 17. n. 2. 3. 14. & 15.

Si vero in majoratus constitutione expressa sit alienationis prohibitio, tunc concors est omnium scribentium sententia, quod delicto commissio majoratus neque respectu fructuum, & commoditatum transeat in fidei, & sed statim deferendus est legitimo successor per text. in L. Imperator. ff. de fideicommiss. libere. Ubi cum Firmius Mucianus, sive Titianus trigædos tres legasset, & adjecisset: Quos tibi commendo, ne cui alii serviant: publicis bonis Titiani rescriptum est debere eos publicæ manumitti.

Secundo probatur ex eo, quod cum bona prohibentur alienari, ut in familia relinquuntur, si hæ-

res alienaverit, omnes de familia fideicommissum petere possunt L. peto §. fratre. ff. de legat. 2. Atque ita cum alienatio proveniens ex delicto voluntaria dicatur L. Imperatores ff. de jure fidei. merito dicendum proximiorum de familia posse petere majoratum, simul atq; possessor delictum commissit, ex quo confiscationis persona irrogatur. Et denique probatur ex eo, quod dominium majoratus non potest esse in pendenti, ut diximus supra num. 70. Non enim valet ire ad fidei contra dispositionem constitutis, nec potest esse penes possessorem, qui factus est incapax. Ergo devenire debet ad legitimum successorem juxta mentem instituentis, quæ etiam in perceptione commoditatum obtinet; præsertim cum ex separatione dominij, & fructuum sequatur effectus contrarius intentioni institutoris L. ex adverso §. 1. ff. de rei vendic. Docent in terminis Bartin d. L. Imperator, & in L. rogo ne, ff. de fideicommiss. libere. Sequuntur Alex. conf. 23. a. n. 3. vol. 1. Roland. à Valle conf. 30. num. 11. & 12. lib. 2. Fachin. de lib. 4. cap. 50. vers. sed contraria sententia Berouis q. 41. num. 5. & 6. Socin. lun. conf. 77. num. 15. lib. 2. & conf. 49. lib. 3. Ant. Gabr. lib. 7. commun. concl. 14. n. 1. Petra de fideicommiss. q. 8. n. 110. in fin. 111. & 389. Ubi loquitur etiam in casu, quo confiscatio fit propter crimen læsæ Majestatis Farin. q. 25. limit. 1. n. 22. Intrig. de sub. tit. cent. 3. q. 75. n. 90. & segg. Jul. Clarin §. fin. q. 78. n. 10. post plures Scaccia de judic. lib. 2. c. 9. n. 116. Molin. lib. 4. c. 11. n. 10. & 11. Sanch. ad præcept. Decal. lib. 2. c. 18. n. 15. Carvalhin d. c. Raynaldus 2. p. num. 400. & segg. Et hæc est in puncto juris verior, & receptor sententia Guazini. de confisic. q. 1. limit. 17. n. 12. 13. 14. & 15. Peregr. conf. 2. n. 40. & seg. lib. 1. Cald. Peregr. lib. 1. receptor. q. 23. n. 47. & segg. Roxas de incapatib. majorat. post hæc scripta vius §. p. c. 2. n. 10. & 11.

Confirmatur: quia bannitus habetur pro mortuo L. si qua pena. ff. de his, qui sunt sui pot. Caball. casu 109. 264. n. 24. Andr. Gail de pac. lib. 2. c. 11. n. 11. Farin. q. 102. n. 23. Oddo de resit. q. 7. n. 13. & conf. 43. n. 18. Sard. conf. 49. n. 4. Magen. deci. Lucens. 84. n. 13. & post alios Giur. conf. 3. n. 7. Unde tanquam incapax facit locum sequenti in gradu, cui delinquendo non poterit præjudicium inferre L. si filius 3. C. d. bonor. proscript. Gomez in L. 40. n. 41. Molin. lib. 4. c. 11. n. 7. & 18. Peregr. lib. 5. tit. 1. n. 90. & 99. Carlev. tit. 3. diff. 19. n. 16. & diff. 20. num. 6. Lata de vitâ homin. cap. 2. n. 21.

Obstat tamen Ordinatio lib. 5. tit. 6. §. 15. quæ absolute disponit bona majoratus ejus, qui læsæ Majestatis crimen admisit, transire in fidei pro vita possessoris delinquentis. Quæ decisio cum generaliter disponat generaliter est intelligenda L. de pretio ff. de public. in rem alicui, cum similib. nec aliter interpretari licet, cum leges Regiæ interpretari prohibeantur Ordinatio lib. 1. tit. 5. §. 5. Joann. Martins à Costa in tract. De muni. Supplicat. innot. 4. a. n. 9. cum segg. Gama deci. 302. n. 8. Gomez in L. 1. Tauri n. 7. Caldas de nominat. q. 8. n. 14. Et quamvis statutum disponens super eo, quod jus commune recipiat interpretationem legalem juris communis Bald. conf. 67. col. 1. in fin. & vers. nec obstat si dicatur lib. 3. Titia. de retrat. convent. §. 1. gloss. 2. n. 9. in fin. Gratian. c. 168. n. 14. Salgado de protell. c. 9. n. 129. Cácer. lib. 1. c. 4. n. 13. Valasco. conf. 8. n. 1. & conf. 66. n. 17. & de partitione. c. 13. n. 8. de jure cõmuni magni nominis Interpre-

tes tenement, etiam data expressa prohibitione alienationis non posse proximiorum, vel substitutum fideicommissum vendicare, aut majoratum ante gravari delinquentis mortem quorumvis impio faceret Paulus Castrensis, Alciat. & Ruin. in d. *L. filiusfamilias* §. Divi. ff. de legat. 2. Oldrad. conf. 17. Roman. in *L. si constante* §. ult. ff. de solut. Matrim. places habet Roxas de incompar. 3. p. 2. n. 9. Immo hanc opinionem esse communem dicit Alciat. conf. 783. n. 1. Quapropter tam in majoratu, in quo solum datur tacita alienationis prohibitio, quam in eo, in quo expressa prohibitio alienationis repetitur, dicendum est commoditates, & fructus illius pro tempore vitæ delinquentis transire ad fiscum nulla data differentia inter prohibitionem tacitam, & expressam. Et ita in praxi servandum docet Preceptor Cavalh. in d. cap. Raynaldus p. 1. n. 400. optime Melch. de Valent. Illustr. lib. 3. tract. 6. c. fin. n. 7. Cabed. p. 1. decis. 183. n. 7. Cald. receptat. q. 23. n. 64. Gamá decis. 153. n. fin. Molin. lib. 1. c. 20. num. 12. Ubi eam præstat rationem; quia facultas percipiendi fructus, seu commoditates longe diversa est a successione, & jure majoratus, cui non causatur præjudicium; sed agitur de fisco non defraudando. Eandem sententiam, quæ Ordinatio amplexa est, tenetur Peregr. de jure fise. lib. 5. tit. 1. n. 101. Ubi in vers. 4. addoxit simile decretum Consilii latum, ut simpliciter, & indistincte bona delinquentis, etiam restitutioni subiecta transirent in fiscum. Et ita judicatum dicit. Nosque sic judicare debemus; & ad prædicta opinionem recedere non licere existimamus.

Non obstat judicatum in hoc Regno super Statu Ducis Averii; quia jam ante sententiam constitit de illius morte naturali. Ac proinde dicendum non est fuisse approbatam Doctorum opinionem ratione prohibitionis alienandi expressæ contra legem Regiam, cui non tantum Doctorum opiniones, sed & ipsæ leges juris communis cedant ex Ordinat. lib. 3. tit. 64. in princ.

Adveniente vero morte naturali delinquentis majoratus possessoris tenetur fisco proximiori majoratum restituere; quia illius bona cum sua causa in fiscum transire: ut probatur ex *L. quædam testamentum* §. quoties. ff. de legat. 1. *L. in facto* §. fiseus ff. de condition. & demonstrat. Facit, textus in *L. non possunt*, & in *L. dicitur* ff. de jure fise. *L. penult.* §. si fidei ff. si quis aliquid testari prohibuerit text. expressus in *L. Marcellus* §. fin. ff. ad S. C. Trebell. *L. Cuius* ff. de manumission. Sacrament. lib. 3. select. c. 4. n. 5.

Limitanda tamen erit prædicta sententia, & dispositio legis Regiæ *L. b. 5. tit. 6. §. 15.* ut non procedat casu, quo ultra prohibitionem alienationis majoratus insinuat clausulam adjectit: Quod si possessor crimen confiscatione dignum tentaverit, bona statim ad sequentem successorem transferantur; quia per illam clausulam jam dominium transit ad sequentem successorem ante consummationem delictum *L. interdictum*; ff. quemadmodum usus fructus amittit. *L. Stichus* 39. ff. de manumiss. testam. Nam in hoc casu non agitur de sola delinquentis utilitate, sed de familie conservatione, siquidem bona ab ipso delinquenti auferuntur, & in sequentem transferuntur. Iusta, & valida est prædicta dispositio Anton. Gomez in *L. 40. Tauri* n. 91. vers. quod tamen singulariter limita. & intelligit. Et notat Barr. in d. *L. filiusfamilias* §. Divi n. 6. & ibi: Alciat. n. 1. Decios conf. 182. col. 2. Molin. de iust. & jure disp. 65. n. fin. Peregr. de jure fise. d.

lib. 5. tit. 1. n. 101. Ubi hujus sententia fundamenta ponit aliter Molin. de Primog. lib. 4. c. 11. n. 16. Cald. Peregr. d. q. 23. n. 47. Cavalh. in d. c. Raynaldus n. 401. & segg. Contrarium tamen erit, si verba dicantur ad tempus, quo jam delictum commissum fuerit, commoditateque jam in fiscum transierint; quia tunc clausula translationis nihil operabitur in præjudicium fisci. Avettit Molin. d. lib. 4. c. 11. n. 17. & lib. 1. c. 12. n. 15.

Recentio igitur eodem themate, quæro: An defendens illius, qui ob crimen lese Majestatis capite punitus fuit, vel transversalis admittatur ad majoratum antiquum institutum à Rege de bonis Regiæ Coronæ ad favorem certæ familie? Quæ quidem questio paucis ab his temporibus in controversiam venit super Statu Ducis Averii inter Illustrissimum Dominum Petrum de Alencastro com Procuratoribus Regiæ Coronæ, & Patrimonii. Nam cum Raymundus Duxatus, & Status possessor defecisset, & ad hostes se transfugeret in absentia tanquam perduellionis reus accusatus, & damnatus fuisset ad mortem cum publicatione bonorum, Illustrissimus Petrus item movit vendicando majoratum institutum à Regibus Joanne Secundo, & Emmanuele ad favorem Domini Georgii Ducis Colimbrie, Magnique Magistri Militiarum Divi Jacobi de Spira, & Avisi, cum clausulis valde prægnantibus: prohibitionemque alienationis, ut super dictis majoratus ad illius descendentes deveniret: nulloque casu ad Coronam reverteretur, nisi deficientibus omnino descendentes Georgij tam masculis, quam feminis. In qua lite longe lateque decretatum fuit. Secuta tandem morte naturali Ducis Raymundi judicatum fuit ad favorem Illustrissimi Petri contra Regiam Coronam exclusis Illustrissimo Comite de Figueyro, & Illustrissimo Marchione de Gonvea; nec non illustrissima Comitissa de Faro. Qui omnes cum dicto Petro erant descendentes Georgij, collateraliter tamen delinquentis condemnati. Unde ad hujus rei perfectam cognitionem imprimis inspicere debet concessiones, & institutionis forma, quæ omnem regit dispositionem *L. in conditionibus cum similis* ff. de condition. & demonstration. Et in specie probat text. in *c. si nisi vers. tenorem investitura*, secundum in tit. de ex traord. c. Conradi. & in cap. 1. de duobus fratribus vers. propter tenorem investitura, ubi Bald. Potest enim Princeps in concessione rei sue, quas velit conditiones, & onera apponere Cardos. in prax. verb. contractus n. 12. Surd. conf. 440. n. 45. Cald. Peregr. de renovat. q. 11. n. 9. Thosc. C. consensu 9. Bo. in terminis Solozan de jure Indiar. 2. lib. 2. c. 11. n. 8. Ita ut semper investitura tenor sequendus sit: ut late probat Garib. de success. feud. pral. 6. n. 40. quamvis præter, vel alio ordinariam naturam actus adjectum, vel conventum fuerit, cum illa specialis provisio faciat cellatē generalem, & consuetam. *L. fin. C. de pact. communi*. *L. & habet* §. cum quis ubi gloss. ff. de precar. *L. in tota* ff. de reg. juris c. generi 5. 4. cod. tit. in 6. Solozan. d. lib. 1. c. 8. n. 4. & d. c. 11. n. 9. Quare dixit Bald. in d. cap. 1. de duobus fratribus, quod tenor investituræ derogat omni reum naturæ, & conditioni, idem Bald. in *L. quous* col. 1. C. de suis, & legitim. hered. Alex. conf. 5. col. 4. vbi 4. post plures Titos in *L. si unquam* verb. libertis n. 9. C. de revocand. don. optime Roselland. de feud. c. 1. concl. 12. litter. A. Solozan. de c. 11. n. 1. & 12. Ex ea ratione quia verba contractus semper con-

fidetari

fiderari debent, *L. fidei iussor. Magistratum, ff. de fideiussor. Gama decif. 303. num. 1. & habentur pro textu*, cui semper credendum, *Beccius conf. 41. n. 12. Anton. Heriog. de fidei iussor. 20. §. 10. n. 40. Clavier. conf. 104. n. 2. lib. 1.*

Si igitur maioratus institutio, seu concessio de bonis Regiæ Coronæ cum titulo Ducatus, Marchionatus, aut Comitatus facta fuerit in perpetuum **120** Petio, & ejus descendentes cum dispensatione legis Mentalis, & unus ex descendentes Petri ciuim læsæ Majestatis admisit, pro quo punitus sit capitaliter, vel condemnatus: quæritur, An nepos delinquentis, aut ejus filius à fisco possit majorem vendicare? In qua quæstione resolutive dico, quod licet maioratus antiquus à privato institutus non possit confiscari in perpetuum ut probatur manet *supra numer. 105.* Tamen maioratus etiam antiquus institutus à Rege de bonis **121** Regiæ Coronæ, siue ad vitas, siue in perpetuum, reuertitur ad Regiam Coronam propter delictum à possessore contra Majestatem commissum: ut expresse disponit *Ordinat. lib. 5. tit. 6. §. 16.* cujus hæc sunt verba: *E se algum trouxesse morgado feudo, ou foro do Rey, quer in perpetuum, quer em passas, & commettesse tal crime de lesa Magestade, per que seus lóes devessem ser confiscados, esse morgado feudo, ou foro seja tornado ao Rey para fazer delle o que for sua merce.* Cujus legis dispositio desumpta fuit ex text. in c. 1. §. denique in tit. *qua fuit prima causa beneficii amittendi in nobilibus feudorum.* Cujus etiam verba sunt penè similia dicitur *Ordinationi ibi: Denique sepe quæsitum est vassallo propter iustam culpam a feudo cadente, utrum ad dominum, an ad successorem vassalli beneficium pertineat: Sed hæc distinctio tam ratione, quam moribus comprobata est, ut siquid vassallus, ita in dominum peccaverit, ut feudum amittere debeat, non ad proximos sed ad dominum beneficium reuertatur, ut hanc aliter habet sua injuria ultionem.* Similis est in Castella pragmatica sanctio Regis Henrici Secundi, quam transcribere Molin. *de Primog. lib. 4. c. 11. n. 42.* & aliter Molina *de just. & jure disp. 660.* Ex qua unus, & aliter Molina constanter tenent maioratum institutum de bonis Regiæ Coronæ à Principe confiscari propter crimen læsæ Majestatis à possessore patratum. Ex ea ratione, quia in donationibus castrorum, vel oppidorum, quas Reges faciunt titulo maioratus, hæc conditio tacita inesse videtur, ut illorum possessores Regiæ Coronæ in bello deserviant, & eidem sint fideles, Hanc eandem resolutionem tenet Greg. Lopez in *L. 2. tit. 2. partit. 7. verb. mandas col. 2.* Et pro resolutione huius quæstionis, quæ rationi, & juri constantem esse dixit Molin. *d. c. 21. n. 46.* Ubi quod iniquum censeri non debet, si ab his, qui hostes Reipublicæ efficiuntur, & à suis descendentes ea omnia auferantur, ut saltem dominum suum injuriæ hanc habeat ultionem *d. c. 1. §. denique in fin. tit. que fuit prima causa beneficii amittendi feudum.*

Confirmatur ex eo: quod vassallus, qui contra **122** Regem dominum feudi delinquit, privatur feudo, quod ex crimine læsæ Majestatis ad dominum reuertitur *d. c. 1. §. denique in dicit. qua fuit prima causa beneficii, Bald. in c. Imperiali. c. calidus n. 7. de prob. feud. alie. per Fider. i. m. d. in c. 5. tit. si fidelis n. 26. §. 2. & in fin. n. 20. in fin. & dec. 265. n. 60. & dec. 384. n. 4.* Ubi dicitur feudo non confiscari, nisi ob crimen læsæ Majestatis Joan. Ferrar. Montan. lib. 4. feudor. ver. 7. idem respiciemus. Vvefemb. conf. 57.

n. 15. Qui dicit ideo feudo per rebellionem aperto prima investitura nunquam postea in consideratione habetur. Quod dixerat *Parif. conf. 21. n. 49. & segg. vol. 1. Socin. Jun. conf. 68. n. 47. & 89. vol. 3. post plures Rosentald. de feud. cap. 10. conclus. 35. n. 37. 70. 81. & 82. dicit. D. Menoch. conf. 99. n. 95. & 99. Solozian. n. 2. lib. 2. c. 27. n. 10. Et probat ex pressis. *Ordinat. lib. 5. tit. 6. §. 16.**

Quæ quidem resolutio nullam patitur difficultatem respectu filiorum, & descendentes: ut optime tradit *Andr. Gail. de pac. publ. lib. 2. cap. 13. n. 11. & 12.* Descendentes namque incapaces redduntur ex patris delicto *L. quisquis 5. filii C. ad L. fin. Mai. est Anton. Gomez lib. 3. var. c. 2. rub. 13. Gigas in trad. de crim. lesa Majest. lib. 2. rubr. de pan. quas filii incurr. q. 1. n. 1. Sachin. lib. 7. contro. c. 2. Decian. de delict. lib. 7. cap. 41. Bajard. ad Clar. in §. lesa Majestatis 25. Peteg. de jure sisc. lib. 3. tit. 9. num. 1. Molin. de just. & jure disp. 6. 8. Amaya lib. 2. observ. c. 6. num. 47. & 48. Menoch. lib. 5. presumpt. 33. a. numer. 5. Pichard. in §. interdum n. 7. Injuria, de heredit. qua ab intest. Covarr. lib. 2. var. c. 8. num. 5. Sanchez. ad precept. Decal. lib. 2. c. 29. Farin. q. 1. 16. a. n. 7. usque ad 116. Et adeo antiqui hoc crimen odio habuerunt, ut non tantum filii rebellium, sed eorum **124** consanguinei occiderentur: ut ex lege Macedonum fieri refert *Alex. ab Alex. lib. 3. dier. Genial. c. 3.* Quæ legē horrendā appellat Quint. Curtius lib. 5. Et eam iustitias gloriatur Alexander Philippi Filii apud Quintum Curtium lib. 7. Decian. d. lib. 7. c. 41. n. 1. Sublata tamē pœna corporali remanescit alia, de quibus in *L. quisquis*, juxta quam filii, & descendentes delinquentis successione privantur. Et ita in nostra quæstione dubium non est descendentes delinquentis non posse succedere in maiorum Regiæ Coronæ, vel feudo: ut bene probatur ex d. c. 1. §. denique tit. *qua fuit prima causa beneficii amittendi.* Ubi illa verba non ad proximos, absque controversia intelliguntur de filiis ipsius delinquentis: ut ultra glossam ibi docent commun. *D. D. & expresse Thom. Marin. lib. 1. feudor. tit. 2. a. feudo ex pacto & providentia antiquo n. 88. vers. ad textum in §. denique Menoch. conf. 304. n. 17.* Probat etiam text. in c. 1. tit. *si vassallus feudo privetur*, cujus verba sunt. *Vassalli feudum delinquentis licet ad agnatos quâdoque pertineat; filius tamen ad id nullatenus adpirabit nisi licite ierit à domino adqui: ut sibi gratiam facient: verbi gratia, si non sunt alii ex latere, quibus apertur, ad ejus petitionem admittuntur, qui quarto gradu sunt remoti ab eo, qui id adquisivit c. 1. §. si vassallus culpam tit. si de feudo defuncti fuerit controversia ibi: Si vassallus culpam committat propter quam feudum amittere debeat, neque filius, neque ejus descendentes ad feudum revocabuntur.* Quam opinionem late fundat Menoch. *conf. 304. n. 16. & segg.* Et hæc fuit sententia Barr. in *L. 3. ff. de interd. & releg. Paul. d. Castr. in L. sed & §. patronum n. 4. in fin. ff. de in jus vocand. Alex. conf. 30. n. 9. lib. 6. Afflic. in d. §. denique n. 2. & 1. Ubi dicit in hoc deteriori esse conditionem filiorum, quam agnatorum, Greg. Lopez in *L. 2. tit. 2. partit. 7. verb. mandas*, que ille fueren fechos obtime *Andr. Gail. de pac. publ. lib. 2. c. 13. n. 12.* Qui omnes loquuntur in feudo antiquo ex pacto, & providentia.**

Non obstat, quod pœna non debet egredi auctoritatem culpæ *L. sancimus C. de pan. L. signis §. 125 legis C. de inoffic. L. legem, C. de natural. liber. L. hoc*

hoc Matrimonium Cne uxor pro marito L. si pona
20. L. crimen 16 ff. de pum. Covarr. lib. 3. var. c. 8. n.
1. Vela de delict. c. 21. n. 1. q. 16. Farin. in prax. 1.
q. 14. Amaya d. lib. 2. c. 6. n. 48. Quia ratio in causa
fuit ut existeret Baduas in d. L. 2. ff. ad L. lul.
Majest. extum in d. L. quisquis. conditum ab Im-
peratoribus Arcadio, & Honorio correctum fuisse
petet d. L. sancimus. C. de pan. conditum ab ipsis
Imperatoribus. Sed contrarium ait Duaren. in dis-
put. annversar. lib. 2. c. 24. Et quidem bene: quia d.
L. sancimus non loquitur de crimine læsæ Majes-
tatis, neque etiam loquitur de filiis, sed de affini-
bus, propinquis, notis, familiaribus, & amicis,
Sequitur Decianus d. lib. 7. cap. 4. n. 2.

Ad regulam vero text. in d. L. sancimus respon-
126 detur, quod vera ratio, ex qua procedit dispositio
d. L. quisquis, & notat Ordinat. lib. 5. tit. 6. §. 9. in
eo posita est, quia hæreticis criminis exempla
memorantur in filiis: ut notat gloss. verb. in quibus
in d. L. quisquis. Et faciunt jura in L. quod si nolit,
§. qui mancipia, ff. de adilit. edit. L. vitia. C. de ad-
quir. posses. Ubi probatur, quod vitia possessorum
a majoribus contracta perdurant, & successorem
authoris sua culpa comitatur. Unde dixit gloss. in
d. L. quisquis, quod sæpe solet filius similis esse pa-
tri, cujus testat imaginem L. Divo Marco C. de
127 quæst. Et dixit Angel. in L. si fugit. Cod. de sero.
fugitivo, quippe si pater est patialis Regis, vel con-
tra Regem filius idem præsumitur: notat Gram-
mat. conf. 15. n. 3. §. 9. Et ait Quintil. lib. 4. sequentia
verba: Argumenta sæpe a personis deducenda;
nem similes parentibus, ac majoribus sui filii ple-
runque creduntur, & nonnunquam ad hæreses, tur-
piterque vivendum inde causa finit.

Diogenes cum ebrius in foro videret, dixit:
Illius pater ebrius fuit. Et ex eadem ratione Ma-
tial. lib. 6. epigram. ad Camil.

Miror, quod Bassus filia potat aquam
Igitur filius præsumitur esse ejusdem affectionis,
& voluntatis sicut pater; & solet parentis gesta
imitari tã in vitis, quã in virtutibus Roland. conf.
1. n. 41. vol. 1. Peretz de Lara in compend. vitæ homin.
6. n. 90. cum pater, & filius una eademque per-
sona censetur L. fin. de impuber. Et quidem in
filios transferuntur qualitates, & affectiones pa-
rentum Nevil. in syl. mupr. v. 1. 31 pag. 371. Ubi
probat, quod quælibet radix naturaliter suam vir-
tutem ejicit in palmites Marcin. Delitio disquisit.
magiar. lib. 4. c. 3. q. 4. conclus. ult. & q. 5. conclus.
1. Sanch. ad præcept. Decal. lib. 2. c. 38. numer. 4.
& post alios Escob. de purit. sang. p. 1. q. 4. numer.
79. & 80.

Puniuntur etiam filii ob enormis delicta pa-
rentum; ut parentes arceantur a delictis commit-
tendis propter filiorum charitatem Amaya d. lib.
2. c. 6. n. 47. Et dixit Cicer. in epist. ad Brut. ibi:
Nec me vero fugi, quam sit acerbum scelera filiorum
pateris: his, sed hoc præclare legibus comparatum est,
ut charitas liberorum amicosque parentes Reipublica
reddat. Magis namque parentes tenentur in filiis,
quam in se ipsis: L. isti quidem, ff. de eo, quod met.
cans. Qua ratione puniuntur filii ob delictum pa-
rentis d. L. quisquis. Cod. ad L. lul. Majest. c. signis
cum 22. §. filii 6. q. 1. c. accusatus 8. §. in eo de heret.
lib. 6. c. filius de pan. in 6. Auth. Gazaro C. de her.
Ordinat. lib. 5. tit. 6. §. 12. ibi: Est a pena avera-
pela maldade, que se pay commeteo. Tiraq. in L. si
unquam verb. donatione largietur p. 333. Menoch.
lib. 5. præsumpt. 1. 1. n. 5. Petr. Faber. lib. 3. semestr.
cap. 8. Schiffo de leg. lib. 3. traît. 1. 9. q. 7. Ouald.
Portugal de Donat. Tom. 1.

ad Donel. lib. 18. comment. cap. 8. litter. X. Thom.
Sanch. ad præcept. Decal. lib. 1. c. 14. & alius relatus
Escob. de purit. angust. 1. q. 4. n. 15. & 89.

Et prædicta resolutio non tantum procedit res-
pectu filiorum, qui erant nati ante delictum; sed
etiam respectu eorum, qui post illud commissum
editi sunt, quamvis enim valde sit controversum;
An pœna d. L. quisquis comprehendat filios natos
ante delictum? Et negativè reuocatur etiã de iure cõ-
muni Bernard Diaz reg. 16. §. vers. secundo sublimis,
Jul. Clar. in §. de a Majest. n. 11. & §. heresi n. 32. Mol-
lin. lib. 4. c. 11. n. 55. Ceval. common. contra cõmun. q.
653. Alter. Molin. diff. 63. §. n. 21. & 22. Farinac. in
prax. q. 136. n. 9. 2. & de heresi q. 19. n. 19. & de 87.
n. 90. & 122. Sanch. in summa c. 27. n. 2. cum
seq. Amaya d. lib. 2. c. 6. n. 50. Tamen Ordinat. d. lib. 5.
tit. 6. §. 9. tam natos, & cõceptos ante delictum, quã
post illud editos inhabiles reddit ibi: Avidet au-
tem, cu de pœis de committido o tal maleficio. Quæ
fecuta est eorum opinionem, qui tenent pœnas d.
L. quisquis comprehendere etiam natos, vel concep-
tos ante delictum. Quos congerit Sanch. ad præ-
cept. Decalog. lib. 2. c. 27. n. 9. vers. tandem qui,
Cland. in L. quisquis col. 5. ff. de juris d. omni. Iudic. Ro-
land. à valle conf. 74. n. 180. vol. 3. Menoch. de præ-
sumpt. 3. n. 7. Boer. decisi. 7. n. 6. Gigas in traît. de
crim. læsæ Majest. lib. 3. q. 5. in fin. Ricciol. de iure
persen. extra grem. Eccle. ex lib. 5. c. 10. n. 27. in
fin. & n. 28. Casti. Palin. opus moral. de pan. impossi-
bile heresi. opus traît. ad diff. 7. p. unil. 2. ex n. 14. Pat-
ladot. lib. 3. verum quodid. differ. 108. n. 25. Garcia
de Benefic. p. 1. c. 10. n. 7. & segg. Lara de vitæ ho-
min. c. 1. n. 35. Ceval. d. q. 65. §. n. 1. Et tam
venerat dicit Joann. de Escob. de purit. sang. 1. p. q. 4.
§. 4. n. 70. cum segg. Ubi n. 117. plures adducit hu-
jus opinionis se Ratores. Et hæc in hoc Regno se-
quenda est ex Ordinat. d. §. 9. quidquid in Castel-
la speciali jure sit introductum.

Verum prædicta pœna ultra nepotes non ex-
tenditur juxta Ordinat. d. tit. 6. §. 1. ibi: E me sesno
seranos netos iomente, cujo aus commetteo o dito
130 crime. Docent Cynus in d. L. quisquis. Ubi notat,
quod per hanc dispositionem sublati sunt dubita-
tio, quæ antea vigeat, deducta ex constitutione
Imperatoris Frederici, approbata per Romanum
Ecclesiam post illius damnationem, in qua Fride-
ricus loco verbi filii, de quo in d. L. quisquis appo-
suit vocem liberi, quæ latiorum habet significatio-
nem. Sequitur Gigas in d. traît. tit. de pan. quas fil.
incurr. q. 8. Ant. Gomez lib. 3. var. c. 2. n. 15. Peteg.
de iure fil. c. lib. 3. tit. 9. numer. 5. Iul. Clar. in §. læsæ
Majestatis n. 13. Farin. d. q. 116. n. 89. Sanch. d. c.
27. n. 2. Et quidem Ordinatio Regis lib. 5. tit. 6. §.
9. convenite videbatur cum Frederici constitutio-
ne ibi: Que tenha filhos, ou entres alguns descendentes.
Quorum appellatione veniant omnes in infi-
nitum tam masculi quam feminæ; & etiam des-
cendentes ex feminis per text. in l. ult. C. de suis
& legiti. hered. §. 1. in Auth. de hered. in fin. Decius
conf. 223. n. 27. Camuncul. decisi. 38. n. 1. Intergr. de
subst. cent. 3. q. 85. Peteg. de fidei cõmissi art. 9. n. 1.
nisi Ordinatio se ipsam limitaret in d. tit. 6. §. 13.
Ubi pœna ab ea impossib. procedere declarat in fi-
liis, & nepotibus tantum, comprobans prædictam
Doctorem opinionem, quod si non faceret, & ne-
potes expressisset, recte dubitari poterat: An ap-
pellatione filiorum continerentur nepotes? namque
aliter filii, & aliter nepotes appellantur L. quod
131 si nepotes ff. de testam. tutel. §. fin. In fin. qui res-
tam. int. L. tertia dec. 34. no. 13. ubi plures laudat.

Fontan. de pall. nupt. claus. 4. gloss. 9. p. n. 24. Fa. chin lib. 5. controu. c. 28. Cytac. controu. 8. n. 40. Sanchez. decif. 201. n. 5. Et saltem verum est, quod in materia edicta, & filia nepotes non veniunt appellacione filiorum. *nos vixit in Auth. de resit. fideicommi. Bart. in l. filius familias §. Dico col. ult. ff. de legat. 1. & L. Lucius §. emprobia ff. de legat. 3.* Notat Car. onit. in c. ad extir. andas de fil. p. biter. Gama decif. 117. n. 1. Decian. d. lib. 7. c. 41. n. 7. Ubi hanc opinionem veriorē dicit, & eam intepide defendere incitem auctorem. Quapropter in hoc Regno à prædicta sententia, quæ nepotes comprehendit, recedendum non est ex Ordin. d. §. 13. Quicquid aliud sentiat Molin. de iust. & iure d. disp. 658. vers. dubium circa superius. Loquitur enim expresse contra dispositionem dictæ legis Regiæ cuius decisio confirmatur ex his, quæ Covarr. lib. 2. var. c. 8. numer. 2. Molin. de Primog. lib. 4. c. 3. n. 50. Clar. in d. §. l. e. Majestatis n. 13.

Sed recte dubitari posuit: An nepes ex filia delinquentis comprehendatur in dispositione Ordin. nat. §. 13. Quoniam d. L. quisquis, & Ordin. in d. tit. 6. plures constituunt differentias inter filios masculos & filias delinquentis. Prima est, quod licet filius excludatur à successione matris tam ab intestato, quam ex testamento d. L. quisquis §. filij Ordin. d. tit. 6. §. 13, tamen filia materi succedit, & tenet Felcidium juxta text. in d. L. quisquis §. ad filias Ordin. d. tit. 6. §. 13. non tantum concedi filiabus, ut succedant in tota matris hereditate, sed etiam omnium ascendentium & descendentium ac transversalium, dummodo tales non fuissent participes delicti. Immo filiabus conceditur possint capere ex testamento extranei, & contractu inter vivos. Quod in d. §. ad filias prohibetur non reperitur; sed id, quod filiabus permittitur, filiis denegatur in L. quisquis §. filii vero, & in Ordin. d. §. 13. Deinde in proposito specie filie rebellis efficiuntur infames d. §. filii vero Ordin. d. §. 13. filia autem infames non efficiuntur. Tum quia in d. L. quisquis, tale non invenitur dispositum; tum etiam quoniam Ordin. d. tit. 6. §. 13. ex pressè probore videtur filias infamiz nota non laborare. Audi Legislatorē ibi: *E em qualquer destes casos assigna declarados, onde os filhos são excluídos da herança do pay, se for o varoens ficaraõ infamados para sempre.* Ergo feminæ non efficiuntur infames, ut per argumentum à contrario sensu colligitur ex dicta Ordinatione. Argumentum autem à contrario sensu validum est in jure L. 2. c. de cond. incert. Aurb. ex testamento, C. de collat. Gama decif. 16. n. 4. Reynol. obferv. 42. n. 12. & contrarius sensus legis pro lege habetur Valasco. de partit. c. 16. n. 26. Reynol. d. n. 12. Ultra quod cum text. in d. L. quisquis §. filij vero, & Ordin. d. §. 13. de filiis loquantur, non comprehendit dispositio filias. Ex ea ratione quia filius innocens puniatur propter delictum patris ex odio irrationabilis & non debet fieri extensio de persona ad personam. Ita in terminis tenet Bart. in L. 1. ff. de verb. signif. ubi dicit, quod pœna infamiz, & incapacitatis bonorum extensorum non tenet filias feminas, quoniam hoc expresse cautum non reperitur. Quod idem docet Salicet in L. quicquid, C. de servis fug. ubi Bald. & Angel. Aretin. conf. 39. per totum Decius c. 64. col. penult. Et est communis, ac verior sententia ex Gigante de crim. les. Majestatis. tit. de pen. quas fil. incur. q. 14. Roland. conf. 93. in fin. vol. 2. Decian. d. cap. 41. n. 1. & 13. Peregr. de jure fidei. lib. 3. tit. 9. num. 8. Maxime quippe licet filia

veniat appellacione filiorum per text. in L. quisquis 116. L. Servus alias Pteronius 112. L. Julia 201. ff. de verb. signif. L. si ita scriptum 46. ff. de legat. 2. n. 1. Petret. de fideicommiss. art. 3. n. 1. Foillat. 311. n. 2. & seqq. Cytac. controu. c. 48. n. 5. Callan. conf. 6. n. 1. cū seq. Intrig. de substit. cent. 1. q. 7. n. 174. Casp. Lacro dec. 127. n. 26. Gurb. de feud. §. 7. gloss. 3. n. 12. Gama dec. 137. n. 1. & 1010. Tamen in odiosis, & odio irrationabili appellacione filiorum non veniunt feminæ, neq. masculinum concipit femininum Jason in L. signis id quod ubi Decius ff. de jure d. omn. Indic. Aretin. d. conf. 39. Ruin. conf. 103. n. 14. vol. 4. Decius in L. famina n. 109. ff. de reg. iur. Quos sequuntur Decian. d. c. 41. n. 13. Peregrin. d. tit. 9. n. 8. Unde nepes ex femina neque succedere prohibetur, neque notatur infamia ex delicto avi: Et sic dicendum est non comprehendendi in dispositione Ordin. lib. 1. tit. 6. §. 13.

Nihilominus tamen non posse succedere in bonis avi verisignia nec mater illi succedere valet, quavis ipsius matri, ceterisq. ascendentibus, & descendentibus collateralibus, & extraneis succedere possit. Cum enim mater exclusi sit à successione delinquentis per d. L. quisquis §. ad filias Ordin. d. tit. 6. §. 9. nepes ex ea exclusi etiam dici debet cum respectu delinquentis à radice infestæ proveniat. L. si viva matre C. de inoff. testam. cum similis Bart. in L. liberorum n. 6. ff. de verb. signif. Decif. conf. 54. n. 5. Ruin. conf. 10. n. 3. lib. 1. Menoch conf. 172. n. 32 lib. 2. Castill. lib. 3. c. 15. n. 59. & 60. Tirac. de Primog. q. 12. a. n. 3. Mârc. de cõjedi. lib. 8. tit. fin. a. n. 72. Valenz. cõf. 13. n. 6. & seq. Castill. lib. 5. c. 9. n. 1. a. n. 8. Ex quibus responsum accipiunt, quæ supra in contrarium fuere considerata.

An vero transversales delinquentis, descendentes tamen à primo adquirente præferantur filio in successione majoratus Regiæ Coronæ, & coronam revertatur? Major est dubitatio, præsertim si à rege institutor alienatio fuerit prohibita; & omnes descendentes primi sint vocati in infinitum.

Pro quo fiat decisio text. in d. c. 1. §. denique tit. que fuit prima causa beneficii amitteret, & Ordin. d. lib. 5. tit. 6. §. 16. Ubi simpliciter disponitur majoratum à Rege institutum, & feudum revertere ad Regiam Coronam; si possessor crimen læsæ Majestatis admisserit, etiam in præjudicium agnatorum diximus supra n. 121. c. 1. §. si vassallus tit. si de feud. fuerit contr. inter domin. & agnat. Molin. lib. 4. c. 11. n. 9.

Et quamvis qualibet donatio revocetur propter ingratitudinem L. fin. C. de revocand. donat. Ordin. lib. 4. c. 11. numer. 41. Unde ex crimine læsæ Majestatis donatio Principis revocata dici debet. Nulla enim major potest dari ingratitude, quam rebellis beneficiari; quia si iste tanquam vassallus dominum defendere tenetur, etiam cum virz periculo nullo à Principe beneficio accepto: A fortiori tunc gratum exhibere debet propter beneficium, non ingrati. Quippe nullum, aut turpius aut à natura hominis alienius vitium ingrati animi vitio esse potest, ut sentit Menander ex Aulon. epigr. 132. ibi:

*Nihil homine terram pejus ingrato creati
Amaya d. lib. 2. c. 6. n. 3.*

Verum his non moventibus, contrarium sententiam dicerem veriorē, eo casu, quo 137 donatio per viam majoratus facta fuit v. g. Titio.

& omnibus ejus descendentes in perpetuum
 cum expressa alienationis prohibitione. Si eni
 unas ex descendentes crimen læsæ Majestatis
 amiserit, & alij collaterales sint descendentes primi
 138 acquirunt, majoratus Regie Coronæ non re-
 venit ad fiscum, sed proximiori sanguineo
 ex descendentes à primo adjudicabitur. Ex eo,
 quod ex donatione facta prædicto modo resu-
 lantur donationes, quot sunt personæ vocatæ,
 & cuilibet ex descendentes dicitur jus ques-
 titum immediate à tempore concedente, ita ut quili-
 bet suo casu, & tempore admittatur ex propria
 persona, & vocatione, non ex jure transmissio à præ-
 decessore bonus text. in *L. quoties C. de donatione*,
que sub modo, Paul. de Cast. in *L. si pecuniæ m. n. 11*.
ff. de cond. indub. Sotarez in q. Majoratus num. 18.
ff. de leg. lib. 1. var. c. 14. n. 7. vers. quinto Bar-
toli sententia, Molin. de Primog. lib. 1. c. 1. n. 17. 18.
19. Anton. Gomez in L. 40. Tauri n. 28. vers. fin. &
n. 3. Gregor. Lopez in L. 23. tit. 1. part. 2. verbo
homenagem. & verbo fueras ende, Castill. cõr. lib. 3
e. 89. n. 15. Tel. Fernand. in L. 27. Tauri n. 1. Ma-
tiens in L. 9. tit. 1. gloss. 2. m. lib. 3. nov. Res. p. Bar-
bol. in L. divortii 8. p. 2. m. n. 1. & 2. ff. de solut. Matr.
optime Valenz. conf. 60. n. 14. Rosenthal. de feud. e. 9
conclus. 67. numer. 1. litter. F. & e. 21. conclus. 7
numer. 5. & ibi gloss. litter. E. Robles de repræ-
sent. lib. 3. c. 19. m. 62. Pæd. de emm. c. 23. n. 4. And.
Gail. lib. 2. ob. serv. 149. Girib. de success. feudor. 1.
 139 *gloss. 7. n. 3. & 2. gloss. 10. m. 69.* Quando enim ali-
 quod conceditur Titio, & descendentes, una con-
 cessione est in persona patris, alia in persona cujuslibet
 descendens Angel. in *Lapud. l'ulianum 5. si quis alicui ff. de legat. 1. Gama dec. 27. a. 21. Pe-*
 gner. dec. 113. n. 2. Girib. d. 5. 2. gloss. 1. o. m. 69. Ideo
 que in persona cujuslibet ex vocatis, una dicitur
 donatio à Rege facta, ita ut quilibet ab eo capiat
 proprio jure Sotarez in *q. Majoratus n. 18. Molin.*
lib. 4. c. fin. n. 8. & 88. Cabell. p. 2. dec. 5. n. 3. Me-
mo. conf. 105. p. 1. 134. 135. & 139. Castill. d. e. 89. n.
153. Unde possessor hujus majoratus delinquen-
 do sibi, & filius præjudicet poterit, non vero aliis
 descendentes à primo acquirente, qui res præ-
 judicellionis non fuerunt, Boer. dec. 1. m. 1. Cachera-
 dec. 9. a. 5. Carteval. de judic. tit. 1. disp. 19. m. 16.
 & disp. 20. n. 6. Quare cum cujuslibet jus sit dis-
 tinctum, & separatim à jure possessoris, nil mi-
 rum, quod illius delictum aliis non præjudicet.
 Confirmatur ex eo, quod licet feudum de pa-
 cio & providentia revertatur ad dominum propter
 crimen læsæ Majestatis à possessore commis-
 sum contra dominum, etiam dato agnatorum
 140 præjudicio, ut tradunt communiter Doctores per
 text. in *d. c. 15. denique que sit prima causa her-*
edes amittit. c. 12. in tit. an ille interfecit fratrem domini
sui, quantumcumque feudum sit antiquum, quia con-
 cessionem intelligitur sub ea conditione, si acce-
 pti beneficii memoriam non deponant, quæ tacita a
 condicio habetur pro expressa ut scribunt gloss. in
d. c. 15. denique verbo ad proximos, similis gl. in d.
verbo facultat. in tit. de allodis. Bald. in c. 15. aut
si libellari n. 2. tit. quib. mod. feud. amittat. & in c. 15.
n. 3. tit. si vassall. feud. prius Alex. conf. 21. m. 1. vol.
 1. Socin. Jan. qui communem dicit conf. 68. n. 126.
 vel 3. communiter dicit Andr. Gail. de pac. publi.
 lib. 2. c. 13. m. 10. Ubi n. 12 ab ea non esse receden-
 dum dicitur post plures Rosenthal. c. 11. conclus. 4. m.
 4. & 5. in gloss. litter. A. Fachin. lib. 7. c. 23. m. 23.
 141 Tamen si feudum fuit concessum pro se, & des-
 cendentibus, vel generatim familie, ut in eo fu-
 cerit Portugal. de Donat. Tom. I.

cedatur de uno in alium, quamvis possessor com-
 mittat feloniam contra dominum, non revertitur
 ad comitem proximiori agnato defectori juxta do-
 ctinam Bartol. in *L. finita 1. 1. si de vestigialibus*
 ubi Immo. l. 5. Alex. n. 11. f. dam. infest. Anton.
 Gomez. in *L. 40. Tauri n. 9. vers. & in expresso, Guaz-*
 zin. de concess. conclus. 27. n. 55. Bald. in d. c. 15. de-
 nique, Gail. de pac. publi. c. 1. n. 17. & 8. Roland.
 à Valle conf. 10. n. 54. vol. 3. Barlat. conf. 115. m. 187.
 vers. tertio ubi sit 1. vol. 2. Peregr. de jure ff. lib. 5. tit.
 1. n. 209. Menoch. conf. 99. m. 112. Jordan. de success.
 feudor. p. 1. q. 7. art. 1. m. 40. & 41. Quæ resolutio in
 terminis juris communis bene fundatur in *L. cum*
qui 3. ff. de interdict. & relegat. Cujus dispositio
 etiam in materia feudali servanda est, quia ques-
 titio non repetitur decisa in usus feudorum, ut
 testatur Rosenthal. d. c. 1. 1. conclus. 5. litter. G. de-
 ficiente enim jure feudorum ad jus commune ef-
 ficere recurrendum ait Rosenthal. cap. 1. conclus. 33.
 num. 60. Ex majori cum ratione procedit in Regno,
 ubi bona regie Coronæ feudorum naturam non
 induunt ex *Ordin. tit. 1. tit. 31. 32.* Quo dato à
 regulis juris communis petenda est queritio de
 decilio, secundum quod alter ex alterius delicto fea-
 factio non debet prægraviari ex vulgaris. Atque ita,
 neque majoratus Regie Coronæ concessio Titio,
 & ejus descendentes propter delictum possessoris
 titis & confiscati valet.

Non obstat *Ordin. lib. 5. tit. 6. §. 16.* Ubi clare
 statuitur majoratum institutum de Regie Regis
 Coronæ ob crimen læsæ Majestatis reverti ad Co-
 ronam. Quia respondetur, quod Ordinatio dispo-
 nit in casu simplici majoratus Coronæ, non vero
 in casu qualificato, quando scilicet donatio facta
 fuit titulo majoratus Titio, & ejus descendentes
 in finitum, Tunc enim, cum jus descendens
 sit distinctum, & separatim à jure aliorum: 1.
 ut diximus supra. Casus ita qualificatus non com-
 prehenditur in dispositione simplici Ordinationis;
 siquidem quilibet qualitas cum diversificat
L. que situm & filius ff. de legat. 3. c. statutu de elect.
in 6. Valac. cor. ult. §. 1. m. 51. Bartol. in L. 1. & 2.
140 c. 144. ff. de jud. c. Latres alleg. 108. n. 40. & al-
leg. 118. n. 14. Salgad. de prole. Reg. p. 2. c. 7. m. 16. Unde
 143 Ordinationis dispositio in dicto casu simplici
 non potest adaptari casui propostio, de quo spe-
 cialiter non loquitur. Prout neque loquuntur ju-
 ra feudalia ex Rosenthal. supra conclus. 5. litter. G.

Neque replicari possit Ordinationem disponere
 in casu, super quo disponit text. in *d. c. 15. deni-*
que, & in cap. 1. tit. an ille qui interfecit fratrem sui,
 ubi per feloniam possessoris feudum revertitur ad
 dominum exclusis descendentes, & agnatis. Quia
 respondetur: quod ideo, Ordinatio recipi omnes in-
 terpretationes, quæ prædicta jura feudalia admi-
 nistrant; siquidem statutum disponens idem, quod jus
 commune interpretatur secundum jus commune, &
 recipit limitationes juris communis *L. si servi*
vestri Cod. de noval. Valac. consil. 66. n. 17. Sord.
 dec. 13. 2. 12. & regulariter verba generalia statuti
 recipiunt interpretationem legale juris communis: ut
 scribit Bald. c. 67. col. 1. in fin. & vers. nec obstat si
 dicatur lib. 3. Titia. de retr. convent. §. 1. gloss. n. 5. in
 fin. Gratian. de sept. fore. c. 68. m. 14. Salgad. de pro-
 le. 4. p. 2. n. 219. Cácer. lib. 1. var. c. 4. n. 23. Atque
 prædicta jura feudalia eam recipiunt limitationem,
 ut non procedant in casu propostio ex dictis su-
 pra. Ergo eandem limitationem recipere debet Ordi-
 nationis, & positio; præsertim cum juri comuni
 conveniat ex *d. L. 3. ff. de interdict. & relegat.*

386 Tractatus de donationibus Regiis,

Confirmatur, quia licet bona Regie Coronæ regulariter non sequantur naturam feudorum *Ordinat. lib. 2. tit. 3. §. 5.* tamen cum Ordinationis dispositio *lib. 2. tit. 3. §. 5.* defuncta fuisset *ex d. c. 1. §. denique*, quoad præsentem questionem bona Coronæ, tanquam feudalia habenda sunt, & ex iuribus feudaliibus decisio prædicta questionis est dirimenda. Præsertim quoniam ut notat Jacob à Sâd d. *Primus. num. 4. l. 1.* Lex Mentalis quoad modum serviendi cum crimine laici Majestatis, nisi durante vita delinquentis: ut eleganter tradidit Greg. Lopez in *l. 2. tit. 2. art. 7. verbo mandas. vers. & pro resolutione.* Et dicit probabiliter Thom. Sanchez ad precepti. *Dicolog. lib. 2. c. 18. n. 37.* Et comprobatur ex hisque Guazini de confiscat. *concl. 13. lim. 40. n. 1. ibi: Limita in donatione facta à Principe alicui pro se, & descendentes, ut non possit confiscari, nisi in vita delinquentis: ad text. in l. Statuti Florus §. Cornelio Felici: de iur. sic. & allegat Peteg. de iure sic lib. 1. tit. 1. n. 12.* Qui hoc procedere ait, quando à Principe alienatio bonorum fuit interdicta, Boff. de publicat. bonor. numer. 59. sequitur Guazini ubi proxime *num. 2.* Et maxime casu tenenda est, quo Princeps donationem fecit cum dispensatione legis Mentalis, ut facere potest *ex Ordinat. lib. 2. tit. 3. §. 26. vers. potest.* Tunc enim cessante dicta lege Mentali bona Coronæ donata reducuntur ad terminos iuris communis: ut dicemus Deo dante in *4. p. huius Tractatus.* Et sic in casu succedunt iure majoratus, & primogenituræ: notat Gregor. Lopez in *l. 1. tit. 1. part. 2. Palae. Rubric. rubr. de donatione. inter §. 47. n. 7.* Menchac. de successione *erat. §. 16. n. 42. Molin. lib. 1. c. 1. n. 1. §. lib. 3. c. 2. n. 4.* Martinec. in *l. 1. §. gloss. 7. à n. 3. tit. 7. lib. 3. Recopilat. Robles de represent. lib. 3. c. 1. §. 2. Cald. recept. arg. 10. n. 17.* Unde quemadmodum majoratus institutus à privato non confiscatur in perpetuum ob delictum possessoris, ut diximus *supra n. 97. ita, & majoratus institutus à Rege de bonis Regie Coronæ non venit in confiscationem, quando legis Mentalis dispensatio intervenit, quia tunc descendentes à primo adquirente, qui non fuerint descendentes possessoris delinquentis, admittendi sunt ad majoratum: maxime si expresse interveniat alienationis prohibitio, ut dixit *supra n. 101.* Et probat Guazini, de confiscat. *concl. 13. lim. 37. n. 1.* Et ita iudicari vidimus in nostro Senatu *anno 1668.* per eximios Senatores, Regiosq; Consiliarios in illa gravissima causa Status, & Ducatus Averii. Ideoque à prædicta sententia recedendum non est.*

Dispositio autem *Ord. lib. 3. tit. 6. §. 16.* bene procedere poterit in donatione bonorum Regie Coronæ facta per viam majoratus, quando primus donatarius, crimen læsæ majestatis admisit tunc namque etiam in præjudicium agnatorum bona revertuntur ad Coronam, Prout etiam feudum novum revertitur ad dominum, in casu personam feudatarius primus adquisitor peccavit: ut est pulchra decisio And. de Isern. in *d. c. 1. §. denique n. 51. & 52.* Ubi Afflicti. n. 1. Verissimum, & receptum dicit resolutionem Thom. de Martin. de generib. & qualitat. feudor. *tit. 3. n. 23.* Anton. ab Alexand. *conf. 52.* inter consilia Sigismundi Lofied. n. 1. Carvalhin. c. Raynaldus p. 2. n.

197. Peteg. de iure sic lib. 1. tit. 1. n. 107. Jul. Clar. §. fin. q. 8. Socin. Jun. *conf. 68. n. 14.* Ex ea ratione, quia feudatarius de novo adquirit cum domini consensu potest feudum alienare in præjudicium filiorum, & agnatorum: nisi expresse contemplatione filii concessum fuerit: ut per Afflicti. in *c. 1. §. præterea ne ab. 2. n. 2. tit. que sunt prima causa benef. amitt. subscibunt Curt. Jun. de feud. p. 4. n. 13. tit. fin. vers. secundum concordiam, & p. 5. n. 3. in fin. Fachin. *conr. lib. 7. c. 3.* cum pluribus & *concl. de feud. c. 9. concl. 65. n. 2. & segg. & c. 1. concl. 1. litter. C.* Prout etiam pater primus emphyteusis adquisitor alienare valet emphyteusim de consensu Domini Flor. de Mena ad *Gam. dec. 5. n. 7.* Barbos. ad *Ordinat. lib. 4. tit. 17. §. 6. n. 4.* Giorb. de successione. *feud. pralud. §. n. 60. & segg. 5. ubi gloss. n. 45 & segg.* Unde cum primus adquisitor contahendo agnatis præjudicare potest, ita etiam delinquendo: & è converso, qui non potest præjudicare contra, hendo neque etiam delinquendo iuxta theoricum Bart. in *l. si quis in tantum n. 11. C. unde vi, & in l. si finit. §. si de vestigialibus n. 11. §. de dam. infest. idem Bart. in *l. Imperat. ff. de fidei commissis. lib. 1. Rosenthal. de feud. c. 1. concl. 2. n. 1. litter. C.* Quare ita ut feudum novum revertitur ad dominum propter delictum commissum in ejus personam: ita majoratus Regie Coronæ ob crimen læsæ Majestatis admissum à primo adquirente revertitur ad fiscum juxta *Ordin. d. §. 16.***

Item Dispositio Ordinationis *d. lib. 3. tit. 6. §. 16.* poterit verificari in majoratu simpliciter instituto de bonis Regie Coronæ absq; vocatione descendendum, neq; expresse alienationis prohibitioni: quævis enim majoratus ita institutus verus dicatur, & perpetuum majoratum naturæ induat, ita ut de primogenito in primogenitum deferatur, & consanguineos etiã cõprehendatur diximus *supra n. 103.* Quibus addo Menoch de successione *lib. 3. §. 16. n. 93. & 94.* Tamen, cum prohibitio alienationis expresse non repetitur, neq; dispensatio legis Mentalis, dicendum est, quod etiam si majoratus sit antiquus, revertitur ad Coronam ob delictum læsæ Majestatis à possessore patrum. Et in his casibus procedit Ordinationis dispositio, non vero in specie nostræ questionis ex superius traditis.

Denique quæro: An restitutio capitulorum Pacis comprehendat externum, & forensium descendentes ab eo, cui per viam majoratus à Principe donatio facta fuit civitatis, vel oppidi cum titulo Ducatus, Marchionatus, vel Comitatus pro se, & descendentes in infinitum cum derogatione legis Mentalis: Et an ad successionem sit admittendus, quamvis cum hoste fuerit, & ejus sit vassallus?

In hac questione pro extero descendente fit primo dispositio Capituli secundæ sæderum Pacis. Ubi bona existentia in hoc Regno restitui jubetur non tam veteribus possessoribus, sed etiam eorum hæredibus. Secundo facit text. in *l. miles prohibetur ff. de re milit. & in l. qui officii 62. ff. de contrah. empti.* Ubi probatur, quod miles, vel alius, qui in provincia officium exerceat, bona stabilia emere nequit: tamen si distrabantur ea, quæ fuerunt suorum majorum, bene potest illa comparare. Ex quibus iuribus tradit Platea in *l. unico. C. quib. ad. d. pred. fiscal. foresem prohibuit per statutum* adquirere bona stabilia in loco (ut Statutum Mantuæ, de quo Cyriac. *contro. 105.*) bene posse adquirere ea, quæ fuerunt suorum majorum. Et cum sequuntur Plorns *conf. 19. nam. 4.* Roim. *conf. 15. num. 7. & 8.* Thale. *litter. S. consil. 46. n. 23.*

m. 23. & *concluf.* 355. n. 46. & 107. Cyriac. *contr.* 343. n. 34. Unde etiam hic forensis descendens a primo adquirente, bene poterit succedere in majoratu bonorum Regie Coronæ, in cujus institutione, & investitura est comprehensus.

Tertio facit: quod licet exterius non possit obtinere Beneficium Ecclesiasticum in Regno; tamen illa prohibitio non extenditur ad Beneficium, in cujus fundacione confanguinei fundatoris sunt vocati Cresp. de Valdaura *obferv.* 6. n. 69. Cum igitur predictus majoratus ex prima investitura defructus descendebat primi adquirentis quorum appellacione omnes continentur; exterius admittendus est, & relictus censetur.

Contraria vero sententia longe verior, est, & tenenda, quam in nostris terminis amplexus est Gregor. Lopez. *in L. tit. 1. §. patet. 2. gloss. 6. verb. de suera.* Qui pro ea citat Signorol. de *homod. conf.* 166. & *text.* in *Lunio. Cod.* non licet habet *Mezrop. lib. 11. ubi* bona metropolitani in exterum transferri prohibentur Sequuntur Marteng. *L. 2. tit. 10. lib. 1. Recopil. gloss.* Salzed. de leg. *Polit. lib. 2. c. 10. n. 57. & §. 8.* Quod, & ipsum in hoc Regno sanctum fuit à Regibus Emmanuele, Joanne Tertio, & Sebastiano. Primo: immo, & à Philippo Secundo Castellæ Rege, quando hoc Regnum iniuste occupavit: ut refert Phæb. *2. p. decis.* 184. n. 21. Unde donationes bonorum Regie Coronæ oppidorum, civitatum, iuriumque Regalium collate in externos nullæ fuerunt declaratae per sententias sapientis Senatus. De quibus Phæb. *de decis.* 184. & 185. quæ ex sequentibus confirmantur. Primo ex *Ordinat. lib. 2. tit. 35. in princip.* ibi: *Cómo es béti, & sagras da Coroa do Reyno entre seus vassallos, & naturaes le ouceffem de regular, & fuesceder.* Ex quibus verbis clare elicitur bona Coronæ non nisi naturalibus esse conferenda.

Secundo facit, quod Beneficia Ecclesiastica in hoc Regno exterius obtinere nequit: ut probatur ex diplomate Regio, quod transcripsit Cabed. *de patron. Regie Coron. c. 29. num. 1.* Et videtur probari in *Ordinat. lib. 2. tit. 13.* Docent Cabed. *d. c. 29.* Percy. *de Mann Reg. 2. p. c. 64. n. 38.* Et in Regno Castellæ idem disponitur in *L. 1. tit. 13. partit. 1. l. 18. tit. 3. L. 8. L. 22. tit. 2. lib. 1. Ordinat.* Covarr. *pract. c. 35. n. 5.* Salzed. ad Bernard. *Dias c. 54. in princip.* Cabed. *d. c. 29. n. 2.* late Gôcalex de *Salzed. de leg. Polit. lib. 2. c. 15. per totam, & n. 20.* Quod nõ tantum legibus Regiis stabiluit in hoc Regno Castellæ, & Ficiæ, de quo Rebuff. *in prax. Benef. reg. de idiomat. gloss. 1. tit. de rescript. n. 12. n. 8.* Azaved. *in L. 14. tit. 3. lib. 1. Recopil. Salzed. d. c. 15. n. 24. Valéz. conf. 34. n. 70. & conf. 105. n. 87.* sed etiam de consuetudine omnium fere Regnorum observatur: ut de Bononiæ, Gallia, Navarræ, & Aragonia testatur Salzed. *d. c. 15. n. 24. & segg.* & de Aragonia Cresp. de Valdaura *obferv. 6. n. 55.* August. Barbof. *in c. nullus 61. dist. n. 7.* Quod insuper iuri communi est conforme iuxta *text. in cap. cum de beneficiis d. prob. in c. nullus cap. obitum 61. dist. Covarr. in c. 1. de testam. n. 2. & 3.* Garcia de *benefic. p. c. 10. n. 3.* Loterius de *re. Benefic. lib. 2. c. 11. n. 12.* Barbof. *in d. c. nullus n. 6. & 7.* Cresp. *d. obferv. 6. n. 81.* Quamvis de iuris rigore etiam exterius possit ad Beneficia presentari; dummodo habeat qualitates requisitas ad notata in *c. venerabilis ubi gloss. Abbatis de prob. & dignit. August. Barb. d. c. 7.*

Tertio: quia ita ut Beneficia exterius conferri non possint, ita neque officia, Tum ex eo, quod non possint ad Beneficia validum esse argumentum, Portugal de *Donat. Tom. 1.*

& è converso, Cabed. *1. p. decis.* 182. n. 1. & *1. p. decis.* 20. n. 1. & *decis.* 91. n. 4. Barb. *in loc. commun. loc. 24. & 76.* Lattea *alleg. 50. n. 52.* Qui propter, ut extensius est incapax Beneficii, ita, & officii. Cum etiã quoniam iuxta foros, & leges Regni exteri non possint exercere officium Notarii, seu Tabellionis in Regno ex *Ordinat. lib. 1. tit. 8.* Debet enim Scriba, & Notarius causæ esse naturalis Cresp. *d. obferv. 6. numer. 12. & 13.* Idemque procedit in Magistratibus, & Senatoribus, Regiisque Consultantibus, qui, naturales, non exteri esse debent. Et ita de antiqua consuetudine observatur inconstituta. Quamvis enim de iure communi prohibitum videatur originariis Magistratuum genere *Lunio. c. ut nullis patr. admin. permitt. L. fin. c. de crim. sacrileg.* Ita ut Magistratus non possit eligi de eodem loco, ubi administratio exercenda est *L. fin. eodem ff. de offic. assessor. l. 3. de divers. offic. lib. 12. l. bi qui cum, l. seq. ff. ex quib. caus. majores, L. nullus c. de offic. Recl. provinc. Bart. in L. quod serunt n. 2. ff. de condit. caus. data. Aveniend. de *exeg. munda c. 3. n. 5. vers. item ludez* Bovey, *lib. 1. c. 1. n. 2.* Avil. in *c. 4. Pratorum gloss. 1.* Menoch. *de arbit. casu 23. n. 9.* Soloz. *zan. tom. 2. lib. 4. c. 4. n. 48.* Salzed. de leg. *Polit. lib. 1. c. 20. n. 65.* Mastrill. de *Magistr. lib. 1. c. 7. n. 3. cum segg.**

Et comprobatur: quia licet Regnicolis tantum conferenda sint officia, non tamen concedi debent oriundis ex locis, ubi exercenda sunt *L. fin. c. de crim. sacrileg. Salzed. d. cap. 20. n. 66. vers. sed cum distinetione.* Quæ fuerant in causa, ut Reges nostri iavidiissimi in civitatibus, & oppidis notabilibus deputarent Iudices oriundos ex aliis locis Regni, quos Foraneos Iudices appellamus. De quibus *Ordinat. lib. 1. tit. 65.* Sed tam hi, quam ceteri Magistratus, & officiales debent esse naturales Regni, & exteri penitus excluduntur. Prout apud Venetos excludi tradunt Cassianens in *Casal. glor. Mand. p. 1. confid. 2.* Mastrill. de *Magistr. lib. 2. c. 7. n. 47.* Qui apud Siculos idem observari testatur *d. c. 7. n. 27. cum segg.* Et apud Valentinos, & Aragonenses Cresp. *d. obferv. 6.* Et in Gallia Cassian. *confid. 22.* Licet antiquitus aliud ibi esset dispositum à Philippo Pulchro: ut per Cassian. *proxime.* Petr. Greg. *synagm. lib. 47. c. 10. n. 3.* Guillielm. Benet. in *c. p. 8. synodus verb. uxorem decis. 1. n. 489.* Salzed. *d. c. 20. n. 64.* Et ita in Regno Castellæ disponit *L. 8. tit. 2. lib. 7. Recopil. L. 2. tit. 3. lib. 8. Recopil. L. 18. tit. 3. lib. 1. Ordinat.* exterius nihil tenens ad publica officia admittendam esse Azaved. *in L. 14. tit. 3. lib. 1. Recopil. Salzed. d. cap. 20. n. 50.*

Idem in nostro Regno lege, moribus, & consuetudine introductum est, summa confirmatione, quoniam originarii ad exercenda officia semper exteri sunt presentandi *L. Divus. ff. de tutor. & cur. dat. ab his.* Ubi in tutela idè statuitur, & in Pretoria Urbana probatur ex *L. fin. c. de offic. Prætor.* & in publicis negotiis administrantibus *Lunio. Cod. ff. curial. rel. civil. lib. 10. Luc. de Pena in L. quisquis, c. de omniar. rel. lib. 10. optime Azaved. in L. 14. tit. 3. lib. 1. Recopil. n. 7. Menoch. *conf. 80. n. 10. conf. 112. n. 61. conf. 329. n. 34.* Cassian. *d. confid. 22.* Valenz. *conf. 34. n. 71.* Salzed. de leg. *Polit. lib. 2. c. 14. n. 66.* Percy. *de Man. Reg. 2. p. c. 64. n. 50.* Soloz. *tom. 2. lib. 1. c. 19. n. 7. & lib. 4. c. 4. n. 50.* plures cogit Mastrill. de *Magistr. lib. 2. c. 7. n. 27.* Camill. Borrell. de *Magistr. lib. 1. c. 5. n. 23.* optime Ramirez de Prado de *confil. & consilior. lib. 1. c. 6. per totum.* Ubi ait predictam sententiam usum omnium fore gentium esse receptam. Et Illustrissimus D. Rofe-*

388 Tractatus de donationibus Regiis.

ricus à Cuspa in cap. nec convertit 1. dist. n. 2. Vincent. de Franch. decis. 479. Quia ut dixit Cicer. in lib. de Amicis. Periores sunt cives, quam peregrini. Et insuper exteriorum gubernatio suspecta est L. fin. Cod. de offic. Pref. Prat. Solorzan. d. lib. 4. c. 4. n. 50. naturalium melior est, & utilior, & rectius administrare intelliguntur, cum provincie mores, & sensum melius percipiant. Namque ut ait Cicer. lib. 2. de Orat. post Aristotelem: Ad consilium de Republica dandum illud copius esse, nosse Rempublicam. Et Valer. Maxim. lib. 1. de auspiciis, ita inquit: Auspiciis enim patris, non alienigenis Rempublicam ministrare oportere antiqui iudicabant: idque ob verum patriarum experientiam. Indigenæ enim melius mores sciunt, & consuetudines Regni, secundum quas iudicare debent. L. 2. C. quemadmodum testam. aper. L. si fundus, ff. de evict. Facit Ordinam. lib. 3. tit. 64. in princ. Exteri vero ob eorum ignorantiam subditos aggravantur: plena manu tradit Maitill. de Magistr. lib. 2. c. 7. n. 23. & seqq.

Et vere quidem peregrini officium est præter negotium suum, agere nihil: minimeque esse casuolum in aliena Republica. c. leges 3. q. 6. Cassan. d. confid. 22. vers. peregrini enim. Unde bene dixit 163 Salzed. de leg. Polit. lib. 2. c. 15. n. 67. ex Navarret. & Petr. Greg. quod admissio exteriorum nihil aliud est, quam Republica naturalis eversione, & Regnicolarum expulsiō, atque veteranda; bellique civilis præparatio. Quare ita ut exteri arcantur ab officiis, & Beneficiis; ita non debent admitti ad successionem bonorum Regiæ Coronæ cum titulo Ducatus, Marchionatus, vel Comitatus, in quibus officium & iurisdicctio exercetur.

Quarto: quia Reipublicæ interese, ne exteris revelentur arcana Regis, & Regni. L. mercatores Cod. de commer. & mercat. ubi Aug. Barbof. n. 7. Azaved. in L. 14. n. 19 tit. 3. lib. 1. Resopil. Et ob hanc causam bene potest Princeps perhibere, ne exteri admittantur in Regno. Franc. Marc. decis. 356. Guerb. conf. 49. n. 13. Cresp. de Valdaur. obferv. 59. 14. Immo potest Princeps ex causa publicæ utilitatis & Regno exteros expellere, ne Regni secretorum arcana d. L. mercatores, Matril. de Magistr. lib. 3. c. 4. n. 135. & 141. Avendañ. de excep. mand. lib. 2. c. 6. n. 9. A. Pont. de potest. Prærog. tit. 2. §. 2. n. 3. Thor. in compend. decis. verb. rixosus, Cresp. d. obferv. 59. n. 13. Proindeque nullo modo exteros admittendus est ad successionem majoratus cum titulo Ducatus, vel alio ob timorem revelandi Regni arcana: Maxime si majoratus habuerit Castellæ, & fortalitis, quæ naturalibus tantum sunt tradenda, & fienda.

Probatior quinto: quia navis æquiparatur Capello. 9. in fin. tit. 2. 4. partit. 2. naves autē alienare in exteros prohibet Ordinam. lib. 3. tit. 11. 4. & tit. 9. etiam interdicitur, ne naturales cum exteris navigationes faciant extra Regnum. Quid similiter in Castellâ prohibetur per L. 6. tit. 10. lib. 5. Resopil. de qua Greg. Lopez in L. 1. tit. 8. gloss. 6. partit. 2. & Salzed. d. c. 15. n. 60. Unde, si naves exteris vendi non possunt, si cū exteris non licet naturalibus navigare: fortiori dicendum est extero non posse admitti ad successionem bonorum Regiæ Coronæ cum titulo Ducatus, vel alio in oppidis & castellis. Et quidem periculosus semper fuit exteriorum admissio, quorum moribus assumptis Respublica corrumpitur, & exit atque ruit extra moderamen, quo antea in omnibus utebatur: ut pulchre tradit Don Fernâdo Pizaro in tractat. Viror. Illustr. c. 3. obferv. 8. fol. 25. eis verbis: La razon, que dan los Eñi-

floriadores Romanos de averse perdido aquella Monarchia, fue averse esfragado con la entrada de las Naciones estrangeras, de donde tomaron sus costumbres, & salieron de la moderaciō, en que vivian. Just. Lips. de magnit. Roman. lib. 6. 7. Quos refert, & sequitur Salzed. de leg. Polit. d. c. 15. num. 46. Ac equidem cum magno dolore experimur, quod postquam in hoc Regnum fuerunt admitti Castellani, & Francigenæ, postea luxus circa mulierum vestes, & ornamenta, nec non etiam vitiorum in dies crevit, incidendique mores antiqui corrupti fuere, hominum, mulierumque vestes motare in peius, ita ut Lusitani non naturales nostri videantur, sed Galli. In quibus patrimonio consumuntur, & boni, sanctique mores antiqui aboliti videntur. Faxit Deus, ut Princeps Noster Invidissimus in propria persona præbendo exemplum veteres restituit mores, & expellat externos: sic Respublica restaurata divitiis polleat, & non pereat.

Hac igitur opinione tentata tãquam velori non obstant in contrarium adducta, Nam ad primum de capitulo Pacis respondetur procedere in hæc. 167 dibus possessorum capacibus ad adquirendum; non in extetis, qui bonorum Regiæ Coronæ sunt incapaces: ut probatum manet. Ad secundum de L. mil. ter. ff. de re milit. respondeo loqui de militibus, & Magistratibus, qui bona stabilia emere prohibentur in provincia, ubi militat, vel administrant, quibus permillum est, ut res majorum suorum comparare possint propter rationē text. in L. qua tutores C. de administrat. tutor. Verum illi non sunt omnino incapaces adquirendi in Regno; prout sunt exteri respectu bonorum Regiæ Coronæ, quæ ipse Rex illis concedere nequit. Salzed. d. c. 15. n. 58. Denique non obstat resolutio circa Beneficium de qua Cresp. obferv. 6. n. 69. Quia ultra quod loquitur juxta foros Aragoniæ, & in admisione ad Beneficium non datur idem periculum, quod versatur in admisione ad majoratum, Ducatum, vel Comitatum cum civitatibus oppidis, & fortalitis, quæ ab exteris possideri, & regi publicæ utilitati conveniens non est.

Insuper in capitulo octavo Pacis publicæ quilibet ex Regibus propriis vassallis etiam rebellibus indulgentiam concessit, & restitutionem bonorum. Cum autem is, de quo agimus, non sit vassallus hujus Coronæ, nullo modo restitutionem assequi potest, nec ei licet bona alterius Principis petere.

CAPUT XXX.

De obfidibus, & quis eos dare possit.

SYMMARIVM.

- 1 Obfides dicitur qui loco pignoris pro fide servanda datur; & de ejus diffinitione n. 1.
- 3 Obfides ob fidem fratram occidi poterant, & afferuntur exempla.
- 4 In bello inter Christianos obfides necari non possunt, neque flagellis, cedi; sed ob fidem fratram in servitium rediguntur.

5 Obfides

- 5 Obfides proprie dari poffunt à Principe, vel Republica nullum recognofcente fuperiorem ex caufa publicæ pacis, vel induciarum.
- 6 Princeps fubditos invitos obfides dare poteft.
- Obfidum miferabilis eſt conditio, & periculo vitæ, vel faltem ſervitutis ſunt expoſiti. lb.
- 7 Cives ſunt patria debitorum, & pro ejus ſalute vitæ periculo ſe exponere debent.
- Obſes datus ſi recuſet, æquum rebellis poteſt morie puniti. lb.
- 8 Obſides dati non mutant ſtatum, neque libertatem amittunt, neque vere ſervi ſunt.
- 9 Obſides retinent dominium bonorum, quæ domi reliquerunt; non tamen poſſunt teſtari, & quaſi, dum obſides ſunt ſiſce acquiruntur.
- 10 Obſides non habent teſtamenti ſaltinem; niſi eis à Principe permittatur expreſſe, vel tacite conſeſſo uſu Toga.
- 11 Limita in obſidibus datis, vel receptis in bello inter Chriſtianos; quia teſtari poſſunt, & alios quocunque actus facere.
- 12 Domini inferiores à Principe obſides dare nequeunt.
- 13 Limita, quando datur diſcordia inter unam, & alteram civitatem, vel inter unum Dominum inferiorem, & aliquam Communitatem pro ſervanda concordia, quia tunc obſidum datio juſtinetur; licet improperia ſit.
- 14 Hi obſides non mutant ſtatum, neque conditionem; neque rediguntur in ſervitutem ab fraudem fidem.
- 15 Obſides ab inferioribus non poſſunt dari inviti, ſed volentes. Et tunc obſidarius durat, dum obſides volunt.
- 16 Pro caufa privata, aut pecuniaria ad obſervantiam pactorum, vel rei judicate obſides dari nequeunt.
- 17 Liberi hominis pignoratatio prohibetur à jure.
- 18 Detentio liberi hominis in pactum deduci non poteſt, neque conventio commorandi præcis in certo loco.
- 19 Liber homo, qui ad pretium participandum ſe ſe vendidit paſſus eſt, efficitur ſervus.
- 20 Apud Chriſtianos moribus introductum eſt, ut qui ſe vendidit paſſus eſt, non efficiatur ſervus.
- 21 Coloni adſcripti erant gleba terre adſcripti, & ſequabantur terram, immobiliaque appellatione continerantur.
- Rex noſter hanc hominum conditionem damnavit, ſubſilis adſcriptis. lbidem.
- 22 Obſides dati ab iſte viribus quocunque tempore reſtauerant, retineri non poſſunt.
- 23 Limita prædictam reſolutionem, ut non procedat, quando quis pro redemptione alienius captivi alium hominem liberum volentem ſuppoſuit, quia retineri poteſt donec pretium captivi ſolatur.
- 24 Ita ut publico intereſſe, ut civitas liberis hominibus replatur, ita, & per captivitatem amiſſos recuperari.
- 25 Redemptus ab hoſtibus manet obſtrictus redemptioni, donec ei pretium datum reſtituat.
- 26 Limita ſecundo prædictam reſolutionem, ut non procedat, quando obſides dati pro caufa privata cum jramento ſe obligaverit non recedere à loco, dum promiſſa non impleverit.
- 27 Pactum de perſiſtendo in certo loco reprobat à jure, ut pote naturalium libertatem reſtringens.
- 28 Jumentum appoſitum in dicto pacto non valet, neque juramentum obligat.

Interpretatur text. in c. ex reſcripto de jurejur. c. num. 29.

Ubi novus intellectus D. Joſeph Vela reſertur, qui tamen rejicitur ab Authore c. num. 30. c. n. 31. verum illius textus intellectus adducitur.

32 Obſes, qui fidem dedit, ut laxius haberetur, non poteſt auſuereſci vero fidem non dedit, et auſuere licet; ſed Princeps eum iterum dedere tenetur; alias ſordus raptum dicitur.

33 Offendens, vel occidens obſidem durante obſidatæ, & ſciens eum eſſe obſidem committit crimen læſæ Majeſtatis. Quod idem dicendum de eo, qui obſidibus præſtitis favorem, ad nortium, vel conſenſum ad fugiendum.

34 Obſides dati in unam cauſam, in aliam retineri non poſſunt.

35 Obſes datus pro pretio captivi eo mortuo liberatur; quia neque pretium debetur.

Imponamus ultimam manum huic Belli, ac Pacis materiæ cum quaſtione obſidum ad eam ſpectante. Dicitur autem obſes qui loco pignoris pro fide ſervanda datur, ut ſi non ſervetur, recipiens jus vitæ, necique in eum habeat. Et ſuit dictus ab adverbio ob, & fides, mutata littera F. in S. ut dixit Pompeius Feſti lib. 1. 6. de verb. ſignific. & obſervat Connan. lib. 9. Comment. c. 4. n. 6. poſt med. verſ. eodem inve: & notant Decian. in tract. crim. lib. 7. c. 18. n. 1. Larrea deciſ. 9. n. 8. D. Joſeph. Vela diſſert. 35. n. 14. Salona de teſtam. lib. 1. c. 1. n. 41. 42. & 43. Et deſinit obſes, ut ſit, qui traditur imperio alicujus ea conditione, ut ſi is, qui obſidem dedit, à fide recedat, recipiens ſit poteſtas in corpus, & vitam ejus ſerviendi, qui datus eſt obſes. Quam deſinitionem tradit Sebaſtian. Covarr. in theſaur. ling. Caſtell. verb. Revenus. Quem reſert Larrea d. deciſ. 9. n. 8. Et ita obſidem ſtraſtam obſides occidi poſſe, & ſolere tradit Joann. Bodin. de Repub. lib. 5. cap. ult. Archidia. in c. cum homines de decim, quem reſert Roderic. Suarez. in tract. de ſidejuſſor. in cauſ. crim. Ut fecit Appius Claudius, qui trecentos obſides de Gente Volſcorum in ſoro caſos virgis ſecuri percuffit; ut tradunt Dionyſ. Halicar. lib. 6. Sabellic. Et ad. 2. lib. 8. Salona d. c. 1. n. 45. Proce obſides Tarentini ex faxo Tarpeio ejeſtos fuiſſe dicit Livius lib. 5. decad. 3. Verum tam factum Appij Claudii, quam aliorum ab omnibus improbatum fuit; & cum poſtea fides violari conſueviſſet, obſides capite plecti deſerunt; ut ex aliis docent Petr. Gueg. ſyntagm. 2. p. lib. 19. c. 13. & p. 1. lib. 24. cap. 3. n. 12. Anton. Hering. de ſidejuſſor. c. 20. §. 9. num. 61. Cum vero bellum geritur inter Chriſtianos ita ut bello capti non efficiantur ſervi ut diximus ſupra c. 16. n. 41. Eodem modo obſides necari non poſſunt, neque flagellis caedi, poſſunt tamen ob violatam fidem in ſervitutem redigi: ut ſcribit Viſtor d. jur. bell. n. 43. Molina de juſt. & jure tom. 1. diſp. 120. n. 2. & tom. 2. diſp. 310. n. 5. in prin. Hering. d. §. 9. n. 62. & 66. verſ. caſum, D. Joſeph. de Vela diſſert. 35. num. 22.

Obſides autem proprie dari poſſunt à Principe, vel Republica nullum recognofcente fuperiorem ex caufa publicæ pacis, vel induciarum pro ſecuritate fidei date, & fœderis initi inter hoſtes lb. hoſtes 24 ff. de cap. & poſſim. reverſ. L. obſides ff. de teſtam. c. expoſita de arbit. c. ſuppliciter 22 q. 8 ubi gloſ. 2. ſimilis gloſ. ſim. in d. expoſita Bacca de inop. debitor. c. 1. num. 24. Covarr. lib. 2. var. c. 1. n. 1. circa fin. Barboſ. in l. alia 16. §. & ele.

ganter n. 39. ff. de solut. Matrim. August. Barbof. in
ollet. ad. e. x. re. scripto. g. n. 2. de iurejur. Sylvest.
in summa verb. obfes n. 3. & 2. s. in §. consus. num.
35. Infit. de alio. And. Gail. de pac. publ. lib. 2.
c. 1. n. 10. Amefco. de potest. in se ipsum lib. 2. c. 14.
n. 1. & 2. Decian. in trall. crim. lib. 7. c. 18. n. 4. & 6.
Larra. de off. n. 25. & 51. De Joseph. de Vela dif-
fert. 35. n. 14. Anton. Heing. de fidei iur. c. 10.
n. 18. 7. segg. & c. 10. §. 9. à n. 3. §. num. segg.

Quæ resolutio ampliatur, ut Princeps subditos
invitos obfides dare possit Larr. alleg. 115. n. 121.
Vela differt. 35. n. 12. Amefco l. 2. c. 14. n. 10. ad fin.
Et quid obfidum intractabilis est conditio Hering.
d. c. 10. §. 9. n. 73. & periculo vitæ, saltem servitutis
sunt expofiti. Sed quia cives sunt debitores patriæ,
& periculo vitæ pro ejus salute se exponere
debent, & ad id compelli possunt, si recularint, ut
contumaces, & rebelles puniri valent ut tradunt
Diana tom. 5. refol. moral. tract. 4. refol. 2. Layman.
7. tom. 1. Theo. moral. p. 3. tract. 3. de injus. les. corpor.
c. 1. num. 4. ubi Quod ipsum Respublica, vel Princeps
non minus, quam alia virtutum officia præcipere
poterit. Si ille postea recuset, nocet jam esse incipit,
ut contumax, & rebellis morte affici possit, damna-
dam spe nulla superfit, quæ movet cum malorum san-
guine Rempublicam liberandam: Ac proinde semper
obedire tenentur, ut dixit Sociates de patr. obed
apud Platon in Caton ubi: Ac si ve mandaretur
verberari, si ve in vincula conici, si ve in prælia mi-
seri ad vulnera excipienda mortemque subeundam
parendum est omnino.

Obfides autem ita dati non mutant statum,
neque libertatem amittunt, neque veteri servi sunt;
sed solummodo se sistant certo loco, ut pacta ser-
ventur; & interim in eo retineantur, cum tertia
liberi sint, & suis expensis, vel Reipublicæ vi-
vant, ut post Immol. & Felin. tenent Sord. de ali-
ment. tit. 1. §. 69. n. 1. & tit. 6. §. 1. n. 18. & 29. Amef-
co. de potest. in se ipsum lib. 2. c. 15. n. 9. post alios
Larra. decif. 9. n. 30. Vela differt. 35. n. 115. Andr.
Gail. de pac. publ. lib. 2. c. 15. c. 11. Hugo Grot.
de iure bell. & pacis lib. 3. c. 10. §. 5. Decian. in trall.
crim. lib. 7. c. 18. n. 10. Ubi, quod bonorum, quæ
domi reliquerunt, retinent dominium, licet tes-
tari non possint: & quod eas, quæ acquirit, dum
obfides sunt, fisco adquirunt, L. Divus, ff. de iure
fisc. intelligendo, ut ea fisco occupet post mortem
obfidis, non in ejus vita: ut bene advertit Larrea
decif. 9. & n. 62. & Vela differt. 35. n. 115. ad fin.
Peregr. de iure fisc. lib. 4. tit. 3. n. 15. Scalon. de re-
fam. lib. 2. c. 1. n. 155.

Prohibetur tamen obfidibus testamenti factio
per text. in L. obfides, ff. de testam. Ex ea ratione
quia cum in potestate hostium sint, quoad testa-
mentum factionem captivis adnumerantur, & qua-
si servi testari nequeunt, nisi expresse à Principe
permittatur: vel tacite concessio usq. Togæ L. sed si
acceptus, 32. ff. de testam. docent Bold. in repet. l. 1.
C. de sacro. Eccles. §. 4. n. 82. Sylvest. in summa
verbo obfes in princ. Abb. in ex. re. scripto de iure-
iur. and. num. 7. vers. primo casu, ubi Cardinal. n. 2.
Anton. Gomez in l. 2. Tauri n. 12. vers. item prohi-
betur, Petr. Gregor. ff. tagm. lib. 9. c. 13. n. 1. & lib.
42. c. 2. n. 7. Decian. de delict. lib. 7. c. 18. n. 3. Sord.
de alim. tit. 1. §. 69. num. 4. Spin. de testam. in rubr.
p. 3. n. 8. Menchac. Illustr. lib. 3. c. 108. n. 1. post
princ. & alius relatis Vela differt. 35. num. 120. Ubi
ait, quod hæc ratio frequentius admittitur à Do-
ctoribus, quamvis ipse reddat aliam cum Cujac.
Connan. Duaren. Donel. & Usud. ad interpreta-

tionem text. in L. obfides ff. de testam. L. Divus,
de iur. fisc. Quos, & Vela consule ubi supra n. 117.
118. 119. & ibi plene. Post hæc scripta pervenit
ad manus libet de Testamentis editus à Francis-
co Antonio Scalona, qui lib. 2. c. 13. n. 13. & seg-
g. aliam præstat rationem, quæ obfides testari non
possunt. Ut illum vide. Et n. 129. & 130. ubi bene
docet contra Antonium Fabrum obfides retinere
testamenti factionem passivam, licet non habeant
activam.

Retenta vero ratione communi, limitanda ve-
nit prædicta resolutio, ut non procedat in obfi-
dibus datis, vel receptis in bello inter Christianos;
quia tam testari, quam ceteros actus facere recte
possunt. Prout captivi, qui servi non efficiuntur,
neque obfides servorum imaginem induunt, jux-
ta Bartoli doctrinam in L. hostes 24. n. 16. in fin.
vers. sed secundum mores, ff. de captiv. Salicet in L.
ab hostibus 12. n. 7. & 18. C. de possim. revers. Alois.
Leo in L. 2. n. 5. C. de patrib. qui filios diffraz. Ant.
Hering. de fidei iur. c. 7. n. 38. Covarr. in reg.
peccatum p. 2. §. 11. n. 6. Valac. consule. 30. n. 3.
& 4. plures de morte allegat Vela differt. 35. n. 121.
Scalona de testam. lib. 2. c. 2. n. 155.

Diximus obfides tantum dari posse à Principe,
vel Republica non recognoscente superiori, ob
bonum pacis, & publicam utilitatem; quia do-
mini inferiores obfides invitos dare nequeunt:
potest qui liberi hominis statum mutare, vel mi-
nuere non possunt; cum id tantum supremo Prin-
cipi liceat per text. n. L. 1. §. de qua ff. de postuland.
Sylvest. in summa verbo obfes in princ. vers. & im-
propiis, & n. 2. vers. ab aliis autem infer. oribus, &
ante cum Abb. in d. ex re. scripto de iurejur. and. n.
7. post med. vers. Ant. queritur nunquid, & vers. ego
e. deo: D. Joseph. de Vela differt. 35. n. 124. Petr. Bar-
bof. in L. alia §. eleganter, n. 39. ff. de solut. Ma-
trim. Decian. d. lib. 7. cap. 1. num. 5.

Si vero datur discordia inter unam, & alteram Civita-
tem, aut inter duas communitates: vel denique
inter unum dominum inferiorem, & inter aliquam
communitatem, si pro sedenda discordia obfides
dati sunt, vel pro servanda concordia, & pace
conventa, aut in arbitrio alicujus collata; vere
quidem hæc obfidum datio impropria est, sed
sustinetur ob bonum pacis etiam privata c. ex-
posita de arbit. gloss. in d. ex re. scripto gloss. 2.
in c. suppliciter 3. §. 8. Et scribitur Innocent. in d.
cap. ex re. scripto post princ. vers. vel pecunia. ubi
Abb. n. 7. & Immol. num. 6. vers. unde, Vela ubi
supra n. 125. & 126. Larrea decif. 7. n. 23. Barbof. in
d. eleganter n. 39. vers. cui difficultati, Covarr. lib.
2. var. c. 1. n. 1. circa fin. vers. nisi de pace Bacz a
de inop. debit. c. 1. n. 24. vers. ideo alii restit. Sed hi
obfides aliquam status mutationem, seu condi-
tionis non patiuntur; neque testari, & quilibet
actus gerere prohibentur, neque ob inobedi-
entiam pactorum in servitutum rediguntur Do-
cian. d. c. 18. n. 5. Vela ubi supra n. 124. Immo nul-
lum jus pignoris in obfidibus constituitur Barbof.
d. §. eleganter n. 39. Etiam ab inferioribus obfides
dari non possunt inviti, fed consentientes Larrea
decif. 9. n. 43. Vela ubi supra n. 124. ubi: Potest non
invitus, ut interim obfes datus volens non invitetur.

Inter privatos vero, & pro causa privata, seu
pecuniaria obfides dari nequeunt ad observan-
tiam pactorum, vel rei iudicatur; ita ut loco ve-
terum obfidum teneatur, ut docent Covarr. lib. 1.
var. c. 1. num. 1. circa finem vers. unde in pri. alis, 16
Decian. d. c. 18. n. 19. Vela ubi supra num. 128.
Et

392 Tractatus de donationibus Regiis.

e.g.n. fin. ait in d. e. ex rescripto datos fuisse Monachos obfides pro pecunia solvenda non tamen ibi probati custodiam, & detentionem eorum; sed in-
 29 juncti fidem, & observantiam juramenti, ita ut in-
 gressi Ecclesiam accedant, donec implentur, quæ ab illis fuerunt promissa. Qui novus Caldeya intel-
 lectus probatur à Larrea d. c. f. 9. n. 42. Improbatur
 etiam à Joseph Vela d. c. f. 35. num. 136. quia hæc interpretatio convenit cum superiore
 Abbatis. Et vere si Monachorum custodia non probaretur in eo textu; esset ex eo, quod pa-
 rum de obfidibus retinendis naturalem libertatem
 infringeret. Ex ea ratione neq; obfides ad ob-
 servantiam juramenti possent compelli pena inter-
 dicti Ecclesiastici, quæ gravis est, & Christiano
 populo damnoſa. Unde ex pſis prædictis intel-
 lectibus idem Vela supra n. 139. dicit, verum, &
 planum illius textus intellectum (quem miratur
 fugisse tot viros doctos) esse, quod in eo textu no-
 vum fuit constitutum, erga Monachos; ut sci-
 licet pro debito monasterii etiam invitati ab Abbate
 possint obfides dari. Quod jus ita speciale ad alios
 trahi nequit; & specialitatis rationem in eo con-
 sistere dicitur, quoniam Monachus per professionem
 Prælati, & Abbati perpetuam debet obedientiam
 in omnibus licitis, & honestis; præsertim in per-
 tinentibus ad regularem observantiam, & sui Or-
 dinis conservationem. Quo nomine veniunt ea
 que ad monasterii utilitatem, & ejus sollevan-
 dam necessitatem spectant e. d. de pſul. Unde quia
 monasterii medietas ejus facultatibus conservatur,
 quibuslibi possit, si magno ære alieno premeretur
 siquidem ejus bona alienari possunt pro satisfac-
 tione creditorum, nullum apertum remedium in-
 veniri possit, quam consequi dilationem à credi-
 toribus sub idonea securitate, ut pauperum con-
 gregata pecunia bonis illius Prælati solvere va-
 leat, quod datis Monachis obfidibus evenire po-
 test, donec solutio fiat. In quo iustitiae causa ver-
 satur. Et id Abbatis facere valet etiam sine consen-
 su Monachorum. Et de consensu Papæ, eorumque,
 qui obfides dantur, posse Clericos obfides dari docet
 gloss. verb. obfides. vers. quod autem dicitur ubi
 Archidiacon. n. 3. in d. cap. suppliciter in gloss. 1. in
 princ. ubi Bald. n. 1. vers. & hoc de eorum consensu
 Gigas de crim. l. 1. Majest. tit. 2. qualis & à quib. 1. 9.
 n. 10. Tamè inquit Vela, quod Monachus strictiori
 vinculo, quam Clericus suo Episcopo, obedientiam
 debet Abbati. Quapropter, & creditor reti-
 nens Monachum debito modo excusatur, ne incidat
 in penam excommunicationis. Hic intellectus
 placet Josepho Vela, qui illum confirmat
 d. n. 139. & seqq.

Verum quævis hic intellectus probabilis vi-
 deti possit, non tamen mihi placere valet. Namque
 in d. e. ex rescripto Monachi volentes dari sunt ob-
 fides pro ære alieno monasterii: ut observat gloss.
 30 ibi verbo obfides dedit. Ex probatur etiam ex textu
 ibi: Quis de observanda conventionis juraverunt: Et
 ibi: Et sic juraverunt, eandem conventionem faciat
 adimplerem: non autem constat in viros, & relucan-
 tes jurasse. Immo etiam per metum jurassent, re-
 tenerentur adimplere; nisi juramentum vergeret in
 interitum salutis æternæ: c. si vero & de jurejur. At-
 qui etiam homo liber consentiens obfides dari po-
 test in causa privata, non ut jus pignoris in eo
 constitutur, sed ut valeat retineri, quo usque im-
 pleatur, quod conventionem fuit. Docet gloss. in c.
 exposita de arbit. & in c. 2. de pignor. quæ sequun-
 tur Hostiens. Guid. Pap. Alex. de Nervo, & alii, quos

laudat Amelcua de potest. in se ipsum lib. 2. c. 14. n. 31.
 Larrea d. c. f. 9. n. 18. Ergo non ex jure speciali
 procedit d. c. iſto textus in d. e. ex rescripto, sed se-
 cundum juris regulas; siquidem non constat de
 repugnantia Monachorum: vel saltem substituitur
 factum in d. e. ex rescripto necessitate Ecclesie,
 & autoritate Summi Pontificis: ut voluit intel-
 ligere gloss. verb. obfides in d. cap. suppliciter 23.
 quest. 8.

Rejeto igitur prædicto intellectu tanquam
 divinatorio magis placet intelligendi modus, de
 quo Aug. Barboſa in d. e. ex rescripto n. 2. vers. sed 31
 reſta hac communis sententia, ut scilicet ex eo in d.
 e. ex rescripto ponerent Monachi obfides dari, &
 juramentum valere, quia non simpliciter, & abſo-
 lute dati fuerunt, sed liberum eisdem manebat re-
 cedere, dummodo aliqui loco eorum ponerentur;
 & ipsi in quantum possent, & in se esset, id effi-
 cere curarent. Quod manifestè probatur ex eodem
 textu ibi: Quis de observanda conventionis jurave-
 runt, ut si ipsi deficerent, alii Monachi loco eorum
 in obſtagio ponerentur. Quæ verba insinuant jam
 fuisse cogitatum, quod Monachi, qui convenirent
 poterant à loco recedere: Et sic non esse veros ob-
 fides. Insuper Monachos, qui alios substituit ju-
 raverunt, nil aliud promississe, quam factum alienum,
 satisfacturoq; si curas fideles alii substituit juxta
 textum in l. stipulatio iſta 23. in princ. l. inter stipulatè
 84. si de verb. oblig. ut notat gloss. verb. inhiſcentis
 in d. e. ex rescripto. Et hic mihi videatur verior intel-
 ligendi modus ad dictum textum; quævis, fatear
 nullum ex traditis à Doctores transire sine scrupulo.
 Sed utrumque sic tenenda est communis
 sententia, & limitatio, ut scilicet homo liber cum
 juramento obfides dari possit; non ut verus obfides
 censetur, sed ut non possit recedere à loco abſque
 perſuiſi reatu.

Autem obfides auferere possit? Questionis est.
 In qua Hugo Grot. de jure bell. lib. 3. c. 20. §. 4. ita
 distinguit: Aut enim obfides ab initio, vel postea,
 32 quæ laxius haberetur, fidem dedit, aut non. Primo
 casu non licet obfides auferere; secundo non videtur
 animus Principis obligandi civem, ne au-
 fingeret, sed hosti dandi facultatem qualis vellet
 custodire. Unde ait, quod defendi potest Christiani
 factum quæ non peccavit, sed civitas quam recipere
 & retinere non poterat. Et subiungit; quod si non
 reddatur obfides, factus ruptum censetur: ut de Por-
 scena tradit Livius lib. 11.

Notari tamen oportet, quod offendens, vel
 occidens obfidem durante obſidatu, sciensque
 eum esse obfidem committit crimen læsæ Majesta-
 tis Decian de delict. lib. 7. c. 18. n. 11. qui dicit hanc
 questionem tactam non reperiisse, sed ex eo moveri,
 quia obfides datus manet sub fide, & protectione
 Principis, & quod ex offensione sequi potest
 pacis violatio. Idem tenent Gigas de crim. lib.
 1. Majest. tit. 2. qualis & à quib. crim. l. 1. Majest.
 33 committit. c. 19. Bajard. ad Clar. in §. l. 1. Majest.
 lib. 1. n. 2. vers. quarto si obfides. Farinac.
 q. 113. numer. 59. Et apud nos probat Ordinatus lib.
 5. tit. 6. §. 23. Ubi idem decidit de eo, qui obfidi-
 bus favorem adjutorium, vel consensum præſtitit
 ad fugiendum. Quod idem probat textus in l. 1. §. ad
 l. Jul. Majest. Bollius tit. de crim. l. 1. Majest. n. 16.
 Decian. d. lib. 7. cap. 18. n. 1.

Obfides autem dati in unam causam, in aliam
 retineri non possunt: veluti si aliud quid sine 34
 obſidū accessione promissum sit, nisi in causa, pro
 qua obfides dati sunt, fides jam sit violata; quia
 tunc

runc poterant obfides retineri, non ut obfides fed eo gentium iure, quo fubditi ex facto imperantium detineri poffunt: ut optime tradit Hugo Grot. d. l. 3. c. 10. §. 55.

Denique notabis quod ita ut jus pignoris capivi redempti, de quo fupra num. 2. 3. extinguitur mortem tuo captivo, *L. si pater ff. de captiv.* ita etiam obfides datus pro pretio captivi, eo mortuo, liberatur: quia nec pretio debetur d. l. *si pater*. Et fic evellit Demetrio refert Hugo Grot. d. c. 10. §. 56.

CAPUT XXXI.

De Regia Protectione.

SUMMARIVM.

- 1 Offenditur causa precipua Regum creandorum.
- 2 Regnum non tam ad Regis, quam ad ipsius Regni utilitatem introduci solet.
- 3 Nihil aliud est Imperium, nisi cura salutis aliena. ib.
- 4 Regum proprium officium est vi oppressor liberare.
- 5 Protectionis officium ita est proprium Regis, ut naturale dicatur regimini attributum & qualitas inherens officibus Diadematis.
- 6 Protectio est de Regalibus maioribus, que competunt Regi in signum supremæ potestatis.
- 7 In protectionibus non potest à Rege inferioribus concedi, neque communicari.
- 8 Protectio non intelligitur in concessa generali donatione jurisdictionis facta cum mero, & mixto imperio.
- 9 In protectionibus non potest adquiri contra Regem aliqua prescriptio.
- 10 Protectio tripliciter consideratur.
- 11 Si Donativus, cui cognitio competit remota appellatio, abutatur jurisdictione, datur recursus ad Regem, qui se intrinsecus potest ad tollendam violentiam & iniuriam ministrandam.
- 12 Rex in dista donatione non abdicavit à se supremam potestatem, & superioritatem: & sic per viam recursus, & querela potest adiri. ib.
- 13 Appellatio iniquitatem sententiae, vel imperitiam iudicantis respicit; recursus vero proprii erroris veniam, vel adversarii circumventionem manifestat.
- 14 Recursus semper censetur exceptus, & remanet pœna Majestatem.
- 15 Recursus tunc habet locum, quando oppressio fuerit manifesta.
- 16 Et quæ manifesta dicatur. ib.
- 17 Secundo modo Rex protectionis officium exercet quando Index Ecclesiasticus violentiam intulit exercendo jurisdictionem Ecclesiasticam. Quod tribus modis evenire potest: nempe, quando opprimis cum causa cognitione contra meritum, & iustitiam. Et hoc casu non datur recursus ad Regem.
- 18 Secundo, quando procedit de facto spoliando partem: Et tunc violentiam, & notoriam oppressionem facere intelligitur. Atque hoc casu Princeps tanquam Protector occurrit ad tollendam violentiam.
- 19 Gravatus à Indice Ecclesiastico predicto modo, vel quia procedit parte inaudita, habet recursum ad Regium Tribunal, si violentia sit notoria.
- 20 Hic recursus ad Regium Tribunal est remedium extra iudiciale, & Index procedit extrajudicialiter, & per viam facti.

Cognitio per viam violentiam non requirit partis citationem, ac est summarissima, in qua proceditur velo levato. ib.

18 Recursus est remedium subsidarium, & non suspendit jurisdictionem Indici Ecclesiastici, si non ab eo gesta pendente recursu non dicantur attentata.

Respicitur contraria opinio Emman. Alvar. Pegar: ibidem.

19 Ut Princeps vassallos teneat à violentiis Ecclesiasticorum, non eget jurisdictione.

20 Renuntians recursus sive tacite, sive expresse illo juriari potest.

Quilibet renuntiare potest juri suo. ib.

21 Renuntiatio tantum operatur in prejudicium renuntiantis, non tertiis.

Protestio vassallorum inheret Regie Coronæ, & ipse Rex eam à se abdicare non potest: ideoque non obstat partis renuntiatio. ib.

22 Referantur Doctores, qui egerint de hoc recursu Regie protectionis: & ideo breviter ab hac materia Autor se expedit: Primo datur recursus, quando Ecclesiasticus procedit extra iudiciale parte non citata, neque juris ordine servato.

Amplius, ut procedat etiam si Ecclesiasticus sententia iusta sit, quia si feratur contra non citatum, & eam executionis mandaverit, violentiam committit. ibidem.

24 Secundo datur recursus respellu eorum actuum, qui jurisdictionem insuperant, si Index ad inferiora procedat, ut in recusatione, & similibus.

25 Tertio datur recursus quando Ecclesiasticus non servat communem Doctorum opinionem.

Communis opinio in iudicando sequenda est. ib.

Omnia communis semper presumuntur verior. ib.

26 Paria sunt contra legem iudicare, vel contra communem opinionem, quæ venit appellatio legis.

27 Quando concurrunt due opiniones æque communes & probabiles, bene potest Index, quam velit, eligere, etiam in foro conscientie.

28 Appellatio est defensionis species, & nemini deneganda.

In dubio deferendum est appellatimi, quam Index recipere debet. ib.

29 Si Ecclesiasticus rejecta appellatio ad executionem procedat, op. reffionem, & violentiam notoriam facit, quæ recursus causam præbet.

Intellige, quando sumus in casibus in quibus appellatio est permissa: secus in illis, in quibus regulariter est prohibita. ib.

30 Si Ecclesiasticus appellatimi non detulit causam, quo appellatio est prohibita, recursus locus non datur.

31 Datur recursus, quando Ecclesiasticus non admittit exceptionem incompetentie, non detulit appellatimi interposita.

32 Exceptio incompetentie est præiudicialis, & ea opposita Index supersedere tenetur in causa principali.

33 Potest appellari à Indice Ecclesiastico ab interdicto, & intricato processu, quando simul iudicialiter & extrajudicialiter procedit: Et si immo appellatio interponitur, cui Ecclesiasticus non detulit, datur recursus.

34 Quando Ecclesiasticus non detulit appellatimi interposita à reservatione exceptionis nullitatis ad finem litis, bene datur recursus.

Idem erit, si non detulit appellatimi reservationis exceptionum, quæ respiciunt habilitationem persone. ib.

394 Tractatus de Donationibus Regiis.

- 35 De exceptionibus prajudicialibus ante omnia cognoscendum est suspensa causa principali.
- 36 Datur recursus, si Ordinaris non detulit appellationis interposita, & urgentia decidendi causam quando res movetur eam non decidit.
- 37 Item datur recursus, quando Metropolitanus se intrumittit ad cognoscendum de causa in prima instantia, & non detulit appellationis interposita.
- 38 Patrono datur recursus a collatione Beneficii facta ab Episcopo spreto jure patronatus, si enim patronus erat in quasi possessione presentandi, violentiam facit.
- In Beneficialibus ultimis status Beneficii attenditur. Ibid.
- 39 Datur recursus, ab Ecclesiastico incompetente, qui sine jurisdictione procedit.
- Item a Delegato qui procedit non ostensis litteris sua delegationis, vel illius terminos excedit. ib.
- 40 Datur recursus ad Regium Tribunal, quando Ecclesiasticus cognoscit de causa temporalis inter laicos, vel contra laicum, & Regiam usurpat jurisdictionem.
- 41 Confraternitates laicorum, in quarum institutione non intervenit Episcopi auctoritas, sunt immunes a jurisdictione Ecclesiastica; & non potest Ecclesiasticus compellere administratores ad reddendas rationes coram eo, & si id faciat, vel se intrumittit in electione administratorum datur recursus ad Regium Tribunal. Et referuntur sententia late in iudicio Regia Corona, quibus iudicium fuit Prelatos non posse se intrumittere in rationibus redditus.
- 42 Ecclesiasticus non potest se intrumittere in electionibus capellani confraternitatis secularis, vel alienum privati accessit, & ita iudicatum.
- 43 Ecclesiasticus non potest se intrumittere circa ornamenta, & vestimenta, confraternitatis sacris: & ita iudicatum.
- 44 Proponitur dubium: An post Concilium Tridentinum Ecclesiasticus possit visitare hospitalia, & confraternitates laicorum, & ab administratores rationes exigere? Et partis affirmativa fundamenta referuntur n. 41.
- 46 Approbatur negativa sententia ea declaratione, quod Ecclesiasticus possit inquirere de operibus piis, ut illa adimplere faciat. Et ita iudicatum dicitur.
- 47 Confraternitates, que auctoritate Prelatorum fuerunt erectae, sunt loca pia, & Religiosa.
- 48 Confraternitates, hospitalia, aut Albergaria instituta per laicos, que ab illis administrantur, visitari debent a Magistratibus secularibus, & Ecclesiasticis tantum potest inquirere, ut pia opera implerentur, quod si ad alia se intrumittit, datur recursus ad Regium Tribunal: & ita iudicatum dicitur.
- 49 Inventarium bonorum Clerici, qui laicos heredes instituit, post aditam hereditatem pertinet ad secularem. Et ita iudicatum fuit.
- 50 Si vero inventarium, sit, antequam a laico sit adita hereditas, pertinet inventarium ad Iudicem Ecclesiasticum, quando hereditas est jacens. Hereditas jacens per sororem defuncti representat. ib.
- 51 Privilegium exemptionis Clerici habet locum quoad bona, quae etiam exempta sunt.
- 52 Ecclesiasticus si hereditate Clerici iocente inventarium conficit, statim illud remittere debet ad secularem, dum laicus comparet, & esse heredem constituitur.
- 53 Idem dicendum in casu quo Clericus ab intestato decessit.
- 54 Si Clericus decedit ab intestato bona privilegium fori admittunt. Et alia fundamenta proponuntur pro Iudice seculari.
- 55 Sed a distinctione supra posita recedendum non est. Et interpretatur decisio. Cabed. p. 1. decisi. 61. & alia lata in Senatu.
- 56 Aditio hereditatis ex eo tantum probatur, quod quis se alienum heredem nominat.
- 57 Proponitur questio: An Iudex Ecclesiasticus in mensibus sua alteravisse possit aliquid decernere circa bona eorum, qui ab intestato decesserunt, ut ex illis certa quantitas in suffragiis, & piis operibus pro anima defuncti erogetur. Et resolvitur negativa n. 58.
- Bona que intestatus reliquit pertinent ad proximiores sine aliquo onere. ib.
- Intestatus videtur alienare in venientes ab intestato. Ibidem.
- 59 Neque Iudex Ecclesiasticus neque Provisor laicus potest aliquid disporre circa bona intestati.
- 60 Constitutiones Episcopatus disponentes certam quotam bonorum intestati erogandam esse in suffragiis, servanda non sunt: Et ab Ecclesiastico datur recursus ad Regium Tribunal: ut ibi iudicatum ostenditur.
- 61 Visitator non potest cognoscere circa bona eorum qui ab intestato decesserunt. Neque videre aut quod Iudex separavit ad suffragia pro anima defuncti expensum sit: & ita iudicatum dicitur.
- Iudex partitionem potest deducere, quid sibi videatur ad erogandum pro anima defuncti iuxta consuetudinem, & vires patrimonii. ib.
- 62 Lex Regis Emmanuelis circa praedicta non fuit in usu recepta, & postea nulla declarata.
- 63 Ecclesiasticus in casibus in quibus potest se intrumittere, ut voluntates defuncti exequantur, tantum valet procedere contra executores testamenti laicum, non vero contra heredem laicum vel tertium bonorum possessorem.
- 64 Executor testamenti potest implorare officium Iudicis, ut heres, vel possessor compellatur sibi tradere bona ad solvenda legata, immo ut heres compellatur adire.
- 65 Si Ecclesiasticus procedit contra heredem, vel tertium possessorem, datur recursus ad Regium Tribunal: & ita iudicatum, & n. 66.
- 67 Extra casus usurpata jurisdictionis non datur recursus ab Ecclesiastico, qui valide, & servato iuris ordine procedit, licet in iusta sententiam proferat. Intellige, nisi sententiam continet expressum iuris errorem. ib.
- 68 Quando sententia Ecclesiastici notoria nullitate laborat, & illam exequi vult; tunc datur recursus secundum veterem opinionem.
- 69 Non datur recursus in causis, de quibus cognoscunt Ministri sanctae Inquisitionis.
- 70 Non datur recursus in causis Regularium circa correctionem, & visitationem.
- 71 Non datur recursus a Iudice inferiori procedente in causa, quando superior, ad quem fuit appellatum causa remissa declarando non fuisse bene appellatum.
- 72 Non datur recursus quando appellatio non fuit interposita a Iudice Ecclesiastico.
- 73 Non datur recursus presentato in Beneficio, qui dicit habere plures voces, si Ecclesia est Parochialis.

Praecipua Regum creandorum causa fuit, ut constitutus in illa dignitate aequa lance inter populos sibi subiectos iura redderet, & ab hostium incursum liberaret imbecillesque a potentiorum injuriis

injurijs defendere. *Artib. lib. 3. Polit. c. 11. & lib. 5. c. 10. Iustit. lib. 1. in prime. Mench. in prefat. ad contr. Illustr. n. 102. & segg. n. 120. Iust. Laps. lib. 2. doct. c. 15. Matth. Lopez Bravo in aures lib. 3. fol. 8. Bened. Agidius Lex hoc iure i. p. c. 1. n. 7. ff. de iust. & iure. D. Aug. de Civit. Dei lib. 1. c. 6. Melch. de Val. Illustr. ad 2. c. 5. n. 2. & segg. lib. 2. Solorz. de iur. Indiar. 1. 2. c. 1. n. 9. & post alios Salg. de revent. Bull. p. 1. c. 1. n. 74. Belsold. in synop. Polit. doct. c. 1. de Majest. special. n. 49. Unde Regni non tam ad Regis quā ad ipsius Regni, & civium utilitatem introductum fuisse tradunt post Platonem. Cicero. lib. 1. de officiis. D. Irenaeus lib. 1. contr. haeres. D. Th. in opus. 11. ad Dnciff. Brabant Lucas de Patena in Lmiliaribus. C. de Decur. lib. 10. Mench. lib. Illustr. n. 101. & 104. & 12. c. 8. n. 2. Valenz. in dis. de ration. status. & bell. p. confid. 1. q. n. 18. Quia sic Amian. Marcel. lib. 19. Nihil aliud est imperium, nisi cura salutis alicuius. Sequitur Robert lib. 2. rer. indic. c. 11. Et ait Ofortius noster lib. 7. de Reg. iustit. lib. 1. A principio Reges creati, ut miseros, & afflictores a tyrannidis crudelitate liberarent; & ut iudiciorum scelera coercerent; & unicuique quod suum est, tribuerent; & vim hostiū propulserent, &c.*

Proindeque officium Regis proprium est vi oppressorū liberare. C. Regum 2. q. 5. Salg. de protecl. p. 1. c. 1. n. 43. & c. 2. n. 16. Ubi quod cum illa qualitate, & attributo regimen a Deo Reges accepit. Facit, rex. in L. allicius §. ne potentiores. ff. de offici. Praef. Navar. in cap. cum contingat remedi. c. 16. Petey. de Man. Reg. p. 1. p. 1. n. 7. Quia cum Regni cor, & Reipublicae Rex sit, dormiente Regno vigilare debet juxta illud Cantu. c. 5. Ego vernoio, & cor meum vigilat. Navar. en los discursos Politicos c. 22. fol. 147. col. 3. Salg. de revent. Bull. 1. p. c. 1. n. 73. ut miseros, & afflictores a tyrannidis crudelitate liberet. Valenz. in dis. de ration. status. & bell. p. 2. confid. 1. 2. a. n. 50. Salg. d. c. 1. n. 80. Ovid. 2. de Ponto. Regia, crede mihi, res est succurrere lapsis.

Ut subditus in pace & tranquillitate continet. L. nam salutem 3. ff. de offici. Praef. Regil. ibi: Nam saluē Reipublicae tuari nulli magis creditur convenire neque alium sufficere, quam Celsaren. L. imperialis, C. de nape. ibi: Imperiali benevolentia proprium esse iudicantes, ut omni tempore subiectorum commodam tam investigare, quam eis iudicari procuremus. Unde dixit Cassiodor. lib. 2. epist. 19. Quod regnantis est gloria subditorum otiosa tranquillitas. Cassian. in Catib. flor. Mund. p. 5. confid. 1. 6. Valenz. conf. 70. n. 3. Giorb. conf. 1. n. 14.

Quod quidem protectionis officium ita propriū Regis est, ut naturale dicatur regiminis attributum, & qualitas inherens ossibus, & substantiae Diadematis; ita ut regimen, & protectio unum continuant continens inseparabile a Rege Salg. de protecl. c. 1. n. 43. 97. & 310. Ex ea ratione, quia haec protectio de Regalibus maioribus est, quae competunt Regi in signum suae potestatis. Sese de inhib. c. 8. §. 3. n. 70. Salg. de protecl. d. c. 1. n. 97. & 310. & c. 2. n. 12. & de revent. Bullar. 1. p. c. 1. n. 101. & 114. Azevedo L. 1. in fin. tit. 21. lib. 4. n. 90. Recop. Bovad. lib. 2. c. 16. n. 90. Avendañ. de excep. mand. c. 1. n. 32. vers. & cum hac consuetudo post alios Cañill. de ter. c. 11. n. 163. Cancer. lib. 3. c. 8. n. 19. Cresp. observ. 60. n. 77. Petey. de Man. Reg. 2. p. c. 37. n. 27. Oliva p. 1. q. 15. n. 12.

Ideoque soli Regi competi, & non potest Dominis inferioribus concedi, neque, communicari Bovad. d. c. 16. n. 90. Salg. d. c. 1. n. 34. neque in generali donatione jurisdictionis facta Ducibus, & Portugal de Donat. Tom. I.

aliis Dominis terrarum cum merito, & mixto imperio concessa intelligitur. Bovad. d. c. 16. n. 83. Saecia de appell. q. 8. n. 11. vers. appono. Secundo, Salg. de Reg. protecl. p. 1. c. 1. n. 34. & 35. Immo neque praescriptione potest adversus Regem adquisitū notat Salg. d. n. 34. Neque illud juxta Duces, & inferiores Dominos spectat, cum solis Principibus, qui non recognoscunt superiori, competat, Bovad. d. c. 16. n. 90. Salg. d. c. 2. n. 31.

Hae Regia protectio tripliciter consideratur. Primo inter subditos, laicos quando a Dominis inferiorum oppressis inveniuntur. Secundo, quando a iudicibus Ecclesiasticis tam saecularibus, quam Ecclesiasticis notoriam patiuntur oppressionem, & violentiam. Vel quando illis juxta naturalem non servatur. Tercio quando jurisdictionaliter proceditur.

Primo modo oppressio contingit, si Dominus terrarū, cui cognitio cōperit, remota appellatione procedit juxta donationem iurisdictionis enim jurisdictione abutuntur, patet recursus ad Regem, qui visus supremæ potestatis se intrinsecere potest ad tollendā violentiā, & iusticiā administrandā. Ord. lib. 3. tit. 7. §. 5. fin. Quia non obstantē dicta donatione Rex non abdicavit a se supremam potestatem, & superioritatem Diadematis ossibus inherentem. Ordin. lib. 2. tit. 4. §. in prime. Et sic per viam querelae, & recursus potest Rex adiri. Aub. de questuris §. si vero fors coll. 6. Parlad. lib. 2. rer. quid. 11. cap. 1. n. 16. appellatione enim remota remanet recursus, & querela quae sunt diversa remedia: ut diximus supra c. 8. n. 2. Quae appellatio iniquitatem sententiae, vel imperitiam iudicantis respicit. L. appellandi usus in prime. ff. de appell. recuso vero propitii erroris veniam, vel adversarii circumventionem manifestat: ut docet Consul. Hermoginian. in L. Pradicti etiam Prætoris 19. ff. de minor. 1. Unde hic recursus semper censetur exceptio, & remanet penes Majestatem, ut Marcianus Augustus suavit. teste Dionys. Halicarnas. in l. 1. 2. in hac verba: ipse seorsum de causis, in quibus provocatio certatur, iudicij facies, quae a maioribus Magistratibus, interioribus, Praefectis Urbis, Subcensore, Praefidis provinciarum, annona Procuratore, & naturae custodia. Magistro ad te referuntur, non enim ita metum impetum obtinere debet, ut non ab eo provocari possit. Tunc autem recursus ille locum habebit, quando oppressio fuerit manifesta; quae tunc dicitur intervenire, cum magis de facto, quam de iure procedit: vel quando via ordinata appellationis seu alterius remedii vassallo conquerenti Baro seu Comes succurrere nequit Polchre Cresp. observ. 4. n. 157. Petey. de manu Reg. c. 22. a. 2. p. 1.

Secundo vero modo, Rex protectionis officium exerceat potest, & debet, quando Ecclesiasticus violentiam intulit Ecclesiasticam jurisdictionem exercens. Quod tribus modis evenire possit dixit Petey. de Man. Reg. p. 1. c. 6. n. 1. Nempe quando Ecclesiasticus opprimat cum causae cognitione, tamen contra merita causae & iustitiam. Quo casu continet violentia dubiam opinionem, quae cum meritis causae commiscetur, ita ut necesse sit examinare processum ut de oppressione constet. Et in hoc casu non datur recursus ad Regem, sed esse ad eundem Ecclesiasticum superiorem Iudicis Ecclesiastici tenet Gabr. Petey. d. c. 6. n. 2. per text. in pastoralis de appell. c. Romana eod. tit. n. 6. Saenz lib. 4. advers. Angl. error. c. 4. n. 34.

Deinde Ecclesiasticus iudex violentiam facere intelligitur, & notoriam oppressionem, quando 15 procedit

procedit de facto spoliando partem: *in in c. con-*
querente de rest. spoliat. vel quando procedit
 parte inaudita, & denegata naturali defen-
 sione *c. 1. de caus. poss. & proprietate*. Quo casu
 Princeps non ut iudex, sed tanquam Rex,
 & Protector occurrat ad tollendam violentiam
 ex *Ordinat. lib. 1. tit. 9. §. 12.* quam late exor-
 nat Gabr. Pereyr. de *Man. Reg. 1. p. c. 1. & segg.* tam
 ex consuetudine Regni tolerata à Summo Ponti-
 fice, quam ex concordia inita inter Regem, &
 Clerum. Et denique ex text. in *l. filius 16. q. 7. c.*
primus 11. q. 1. c. quidam Monachi 16. q. 1. de
inib. c. 8. §. 3. n. 15. & 71. & c. 9. n. 1. Et tam
 de iure naturali, quam divino, & Canonico
 hanc Regiam protectionem procederet ad Sal-
 gad. qui plures refert de *protecl. 1. p. c. 1. n. 79. 95.*
97. & segg. Sella in *epist. ad Reg. n. 70. tom. 2. de*
epist. Cavall. de cognit. per viam violent. in prolog.
num. 45. Et apud omnes Christiani Orbis Na-
 tiones idem observari tradunt Joseph de Sella
d. c. 8. §. 3. num. 46. Cypc. Larro decif. 69.
num. 6.

Et in hoc casu ille, qui gravatus repetitur, ha-
 bet recursum ad Regium Tribunal, Iudicemque
 Regiz Coronæ pro tollenda violentia Iudicis
 Ecclesiastici Ubi auditusque oppressio, vel violentia
 fuerit notoria *Ordinat. lib. 1. tit. 9. §. 12. ibi: Notoria*
oppressio en forca. Quod verbum *forca*, de notoria
 intelligendum dicit Pereyr. *d. p. c. 7. n. 2.* & notori-
 a manifestamque violentiam desiderari docent
 Sella in *d. epist. ad Reg. n. 77. & decif. 114. n. 22.*
 Cavall. *de cognit. per viam violent. 1. p. gloss. 1. n. 24.*
 Hieronym. Leo decif. 12. n. 1. & segg. Oliva de *for.*
Ecclef. 1. p. q. 15. n. 34. Soarez ad *verf. Angl. error.*
lib. 4. c. 34. n. 33. Pereyr. de *Cast. de Man. Reg. 1.*
p. c. 1. & 4. n. 6. & 7. n. 2. c. 8. n. 28.

Observandum tamen est, quod hic recursus ad
 Tribunal Regium est remedium extrajudiciale,
 & quod Iudex Regiz Coronæ procedit extrajudi-
 cialiter, & per viam facti, non vero iurisdic-
 tionaliter quia in Ecclesiasticis nullam Princeps
 secularis habet iurisdictionem, neque ejus mi-
 nistri sunt Iudices, vel superiores Ecclesiasticorum;
 17 sed procedunt tanquam Reges, quibus incumbit
 defensio subditorum Affidit. decif. 14. n. 2. & 6.
 Sella in *d. epist. ad Reg. n. 54.* Cavall. *de cognit. per*
viam violent. in prolog. n. 110. Soarez d. *lib. 4. c. 34. n.*
32. Pereyr. de *Man. Reg. 1. cap. 4. per totum.* Sagald.
de protecl. Reg. 1. p. c. 2. n. 2. Oliva d. *q. 15. n. 39.*
 Ubi n. 40. ait, quod in cognitione per viam violentiæ
 non requiritur partis citatio, sed levato
 velo proceditur summariissime habita informa-
 tione violentiæ Pereyr. de *Cast. d. 1. p. c. 4. n. 3. &*
4. Hieronym. Leo decif. 12. n. 34. Ubi, quod recursus
 est remedium subditarum, Poitibus de *manu.*
obferv. 6. n. 26. & segg. Ideoque prædictus recursus
 non suspendit iurisdictionem Iudicis Eccle-
 siastici, neque ab eo gelis pendente recursus di-
 cuntur attentari: ut relatis fundamentis hujus,
 & contrariæ sententiæ hanc esse veritatem testatur
 Oliva de *for. Ecclef. 1. p. q. 16. n. 26. & segg.* & cam
 latissime defendit Sagald. de *protecl. 1. p. c. 7. n. 10.*
 cum segg. Quem vide. Ex ejus fundamentis
 18 convictum opinio affirmativa, quam sequuntur
 relati ab Oliva d. *q. 10. n. 1. cum seg.* Deinde placere
 non potest, quod noviter, ut ipse, ait voluit
 defendere Emman. Alvar. Pegas ad *Ord. lib. 1. tit.*
9. §. 11. n. 10. & segg. quatenus refert Indices Regiz
 Coronæ non extrajudicialiter, sed judicialiter co-
 gnoscere de gravaminibus pro tollenda violentia

Judicis Ecclesiastici quia omnia ab eo considerata
 diluuntur unico tantum verbo nepe ad hoc, ut iurisdic-
 tionalis dicatur cognitio, necessarium requiritur
 quod in cognoscendo detur iurisdic-
 tionis Principis, & ejus ministri sunt incapaces iurisdictionis
 Ecclesiasticæ: Ergo eorum cognitio circa tollendas
 violentias iurisdictionalis non est, neque esse potest.
 Immo neque Princeps ad tuendos vassallos à vio-
 lentia Ecclesiastica iurisdictione indiget, quan-
 vis aliqua cognitio egeat ad cognoscendum, An
 violentia facta sit, nec ne? Ita Sagald. de *Regia*
protecl. 1. p. c. 1. per totum, & maxime pral. 1. n. 194
& de recent. Bullar. 1. p. c. 1. n. 152 & 153. Et obiter
 nota, quod recursus datur et, qui tacite, vel expresse
 renuntiavit securus; quamvis enim quilibet re-
 nuntiare possit juri suo *L. si quis in conferendo c.*
de pact. L. quatuor s. si venditor ff. de edil. edil.
Tulc. litter. R. c. n. 170. Greg. Lopez in *L. 3.*
tit. 13. part. 5. gloj. 5. Valenz. conf. 2. n. 7. Cypc. 10
 Larro decif. 187. n. 10. Tamen cum in propulsanda
 violentia versetur interesse Principis, renuntiatio
 illi præjudicium inferre nequit, namque renuntia-
 tio tantum operatur in præjudicium renuntiantis
 non tertii Gutier. *præf. lib. 1. q. 71. n. 3.* Guib. de
success. feud. §. 2. gloss. 1. n. 8. circa fin. Add. ad
mol. l. 3. c. 10. n. 44. Olea de cessio. jurum tit. 3. q. 4. n.
32. Quare cum protectio vassallorum inhaereat
 Regiz Coronæ, & ita sit inseparabilis, ut ipse
 Rex eam à se abdicare nequeat, nisi simul Corone
 renuntiet Sagald. de *recent. Bullar. 1. p. c. 33. n.*
28. non obstat renuntiatio vim passivæ, recursus
 denegatur quippe ultra quam recursus naturallem
 contineat defensionem, remanet Principi juxta, quod
 constituit in liberando vim oppressos: Atque ita hanc
 sententiam tenet Sagald. de *protecl. 1. p. c. 2. n. 7. in*
fin. & n. 72.

De protectionis materia, & recursu ad Iudices
 seculares copiosissimos ediderunt tractatus, Ce-
 vall. *de cognit. per viam violentiæ,* & Gabriel Pe-
 reyra de *Castro de Man. Regia 1. & 2. p. Francisc.*
Sagald. de Regia protectione ubi latissime §. 5. q. 4. n.
11
nostre Oliva 1. p. de foro Ecclef. q. 15. & segg. plura
 cumulat Emman. Alvar. Pegas post hæc scripsi vi-
 sus ad *Ordinat. lib. 1. tit. 9. §. 12. conclus. 14.* Cum-
 que fere omnia à dictis Scriptoris eleganter
 dicta sint, paucis ab hac materia me expediam;
 ne alienos labores transcribere videar, sed ne sic-
 co pede rivum transcausam, aliqua prænotare
 constitui. Et primo, quia recursus ad Regium Tri-
 bunal datur, quando Ecclesiasticus procedit ex-
 trajudicialiter parte non citata, neque juris or-
 dine servato *c. conquerente de rest. spoliat.* Boer.
decif. 238. n. 4. Menoch. *de recuper. remed. 6. n. 8.*
 Joseph. de Sella in *epist. ad Reg. n. 89. & decif. 114*
num. 20. Oliva de *for. Ecclef. 1. p. q. 16. n. 26. & segg.*
 August. Barbof. *vero 48. n. 1.* Valasc. *consul. 191*
 Pereyr. de *Castro de Man. Reg. 1. p. c. 4. n. 7.* Quod
 adeo verum est, ut procedat, etiam si sententia iusta
 sit, quoniam nihilominus si feratur contra ter-
 tium non citatum, & Ecclesiasticus eam executioni
 mandaverit, violentiam committit. Cavall. *de*
cognit. per viam violent. q. 16. n. 24. Pereyr. de
Man. Regia 1. p. c. 22. n. 8. vers. sic pariter tunc ce-
 nim Iudex tanquam privatus reputatur, Oliva
 1. p. q. 16. num. 30.

Insuper datur recursus respectu eorum actuum
 qui iurisdictionem suspendunt, si Iudex ad ul-
 teriora procedat; ut in reclamatione, & si-
 milibus de quibus Maranta de *ordin. judic. 14*
6. p. tit. de appell. à n. 7. cum segg. Lancelot. de
arbit.

attent. 2. p. c. 1. usque ad c. 19. Et ita hanc resolutionem probant Cavall. in d. tract. 2. p. c. 14. n. 10. & 1. Percy. de Castro d. c. 22. n. 10. Oli-
va d. 1. p. 9. 17. num. 57. & segg. August Barbof.
22. d. 1. p. 11. & 12. Præterea datur recursus, quan-
do Ecclesiasticis communem Doctorum opi-
nionem non servat Salgad. de Reg. proteſt. 1. p.
c. 2. §. 3. n. 25. Ex ea ratione, quia communis opi-
nionem in iudicando sequenda est: notatur in c. novio-
ni de verb. signif. Gama decif. 194. n. 2. Valasc.
consult. 121. n. 3. Latrea decif. 7. n. 36. Tiraq. de
pau. temp. n. 51. & 54. Salgad. d. §. 3. n. 23. &
24. Ubi quod semper præsumitur verior: Greg.
Lopes in prolog. partit. gloss. 18. n. 1. Mascard. de
probat. consil. 138. n. 4. & 8. Cavall. in proem.
pract. ex n. 30. Caball. de omni. gener. homicid. n. 373
Goazin. de defenſ. in præfat. n. 35. Valenz. cons.
119. n. 26. Immo paria sunt contra legem iudicare
vel contra communem opinionem Franc. Vivius
decif. 34. n. 28. quoniam venit appellacione legis:
ut ibi per eum n. 29. Et tradit Berolius cons. 71.
n. 16. vol. 1.

Si vero in articulo reperiantur duæ opinionēs
æque communes, & probabiles, bene potest Iudex,
quam velit, eligere, etiam in foro conscien-
tiæ Guier. lib. 1. Canon. c. 13. n. 23. Villalob. in
summa tract. 1. difficult. 9. Salgad. d. c. 2. §. 26. Et
sic videbatur non esse locum recursui: inſinuat
Salgad. d. n. 26. Gabr. Percy. d. c. 22. n. 5. Oliva
d. q. 17. n. 40. Attamen, si pars appellacionem
interposuerit, cui Ecclesiasticus non detulit,
dicendum est, quod in dubio opinionum circa iusti-
tiam causæ recursus ad Regem locum habere de-
bet. Cum enim appellatio sit defensionis species,
quæ nemini deneganda est L. 1. ff. de appell. cap.
cum speciale §. per eod. sit ubi commun. D. &
cum plurius Guier. decif. 49. n. 2. Oliva d. q. 17.
n. 11. & 12. Salgado de proteſt. 1. p. c. 1. præf. 3. n.
81. Solozar de iure iur. 2. tom. lib. 4. c. 1. n. 59.
Vincent. de Franch. decif. 120. n. 4. & 5. In dubio
defendum est appellacioni, & Iudex eam recipere
debet Andr. Gaill. lib. obf. 71. n. 12. Guier. qui alios
d. dec. 34. n. 8. dec. 49. n. 1. & decif. 101. in fin.
Unde si rejecta appellacione ad executionem pro-
cedat, recte ex hoc capite resoluit oppressio, &
violencia notoria, quæ recursui causam præbet
Cavall. de cogn. per viam violent. gloss. 15. n. 13.
Percy. de Call. d. 1. p. c. 21. n. 8. Salgad. de pro-
teſt. 1. p. §. 3. n. 31. & 32. Oliva d. q. 17. n. 41. & segg.
Quod intellige, quando sumus in casibus, in qui-
bus regulariter est prohibita; quia in dubio stan-
dum est regulæ Alciat cons. 68. n. 8. lib. 6. Lancet-
lor. de attent. 2. p. c. 12. ampliat. 3. num. 16. & 17.
Salgad. de proteſt. 1. p. c. 1. num. 203. & 204.

Atque ideo si casus fuerit, in quo appellatio pro-
hibita sit, & eam Ecclesiasticus rejectat, recur-
sus locus non erit: ut tradunt Sella in d. epist. ad
Reg. a. m. 2. & seg. decif. 114. n. 4. Cavall. in
d. tract. gloss. 1. n. 7. & decif. 9. n. 7. Gabr. Percy. d. 1. p. c.
7. n. 9. Oliva d. q. 17. n. 26. Ea declaratione, quod
si sententia in parte fuerit appellabilis, in totum
efficietur appellabilis: quævis in alia non sit ap-
pellabilis Guier. decif. 101. late Salgad. de proteſt.
2. p. c. 7. n. 1. & 45. cum segg. intelligendo ut
per Camunc. supra n. 1. & decif. 47. n. 13. Salgad.
proxime num. 28. & 51. cum segg.

Datur etiam recursus, quando Ecclesiasticus
non admittit exceptionem incompetentiæ interpo-
sitæ appellacioni non detulit, qui vim facite. ex
Portugal de Donat. Toim. I.

parte de appell. c. significasti de offi. delegati L.
ait Prætor §. permittitur. ff. de minor. Thale.
litter. A. consil. 359. num. 7. Salgad. de proteſt.
2. p. c. 1. n. 39. & c. 11. n. 19. & 10. Valasc. consult. 47.
n. 5. Est enim exceptio incompetentiæ præpa-
dicialis, & ea opposita Iudex in causa prin-
cipali supersedere tenetur Maranta de ordin. iu-
dic. 4. p. diff. 20. n. 17. Mend. à Castro in pract.
lib. 3. c. 3. num. 14. Salgad. de proteſt. 2. p.
c. 18. num. 10. Nogaer. allegat. 12. num. 108.
Unde, si Iudex appellacioni interpositæ non
deferat, vim facit. Item bene potest appellari à Iu-
dice Ecclesiastico ab inordinato, & intricato pro-
cesso, quando simul judicialiter & extrajudicialiter
proceditur c. exhibita de iudic. Covarr. pract. c.
23. num. 8. & c. 1. ceterum licet, Ofaschi decif. 25.
num. 14. Salgad. de proteſt. 2. p. c. 6. à num. 68.
& c. 13. num. 137. & c. 18. num. 30. Sard. de-
cif. 16. num. 16. & 17. Et tunc si appellatio in-
terponatur, cui Ecclesiasticus non detulit, datur
recursus ad Regium Tribunal Salgad. d. 2. p. c. 6.
num. 68. & 71. & c. 13. n. 137. & c. 18. n. 10.

Præterea datur recursus, quando Ecclesiasti-
cus non detulit appellacioni interpositæ ex co-
quod nullitatis exceptionem reservavit ad finem
litis, & ad ulteriora procedit Salgad. d. c. 18.
n. 40. & 41. Quod idem erit, si non deferat ap-
pellacioni reservationis exceptionis, quæ respiciat
habilitationem personæ, & quæcumque ex-
ceptionum præjudicialium Salgad. d. c. 18.
num. 42. Ex ea ratione, quia de exceptionibus
præjudicialibus ante omnia cognoscendum est
suspensa causa principali L. 1. C. si quis aliq-
test prohib. L. si cum testibus C. de ordin. cognit.
L. quoniam C. de adul. L. præf. C. ad L. Flav.
L. si quis hereditatem ff. de petit heredit. §. præju-
dicialis Instit. de act. Cavall. commun. contra
commun. §. 818. à num. 17. cum segg. Salgad. d.
2. p. c. 18. num. 43. Phiz. 1. p. arres. 121. Cald.
Percy. lib. 1. forens. q. 25. num. 27. Cyriac. con-
trav. 96. num. 1. Tondut. de prevent. 1. p. c. 13.
num. 1. Antonin Anton. resol. 80. n. 12. & 13.

Iterum datur recursus, si Ordinarius non detu-
lit appellacioni interpositæ à negligentia deci-
dendi causam, quando tunc monitus cum non de-
cidit gloss. in c. 2. ad fin. de appell. in 6. & in c. ad
aures de simonia, & cum Philipp. Franc. Innoc. &
tradit Salgad. 2. p. c. 17. num. 51. Et insuper datur
recursus, quando Metropolitanus se innotuit
ad cognoscendum de causa in prima instantia
contra decretum Concil. Trident. sess. 24. de re-
form. c. 20. & non detulit appellacioni circa hoc
interpositæ Paz in præf. tom. 2. præf. 1. quem re-
fert, & sequitur Salgad. d. c. 17. n. 3. & 4. Ubi quod
Metropolitanus in hoc casu sine jurisdictione
procedit.

Rursus habet locum recursus à collatione Be-
neficij facta ab Episcopo spicte jure patronatus;
quia tunc patrono vim, & manifestā facit oppres-
sionem Salgad. de proteſt. 3. p. c. 9. n. 129. & segg.
si patronus erat in quasi possessione presentandi,
& ille est ultimus Beneficij status; qui tantum est
attendendus, c. consultationibus de jure patron. Cal-
das de nominat. q. 15. n. 21. Gonçalves ad reg. ob-
serv. Cancell. gloss. 45. §. 2. à princ. & n. 4. Percy. de M. in
Reg. 2. p. c. 62. n. 6. & seg. Salgad. de proteſt. 3. p. c. 10.
n. 1. & melius n. 5. & 6. Nogaer. alleg. 28. n. 53. Po-
sthius observ. 70. n. 12. & segg. & observ. 71. n. 4. &
observ. 12. n. 4. Cald. Percy. cons. 5. n. 14. & 15. Ma-
rtecor. lib. 1. var. c. 55. n. 12. Vincent. de Franch.
L. 1. decif.

decis. 85. n. 2. Capyc. Laro consult. 133. n. 8. & dec. 77. n. 14. Quapropter si patronus est in quasi possessione praesentandi per se, vel praedecessorem, & praesentatio foris est effectum; tunc si Episcopus ab eo praesentatum nolit admittere, violentiam & oppressionem manifestam committit: Et sic datur ei recursus ad Iudices Regie Coronae: ut patet Salgad. d. c. 9. n. 129. & seqq. tiadit Pereyr. de Castr. de Man. Reg. 1. p. c. 7. n. 25.

Porro datur recursus ad Regium Tribunal ab Ecclesiastico incompetente, qui sine jurisdictione procedit Joses hde Sello in epist. ad Reg. num. 59. & decis. 114. n. 30. & seqq. Cevall. de cognit. per viam violent. 1. p. q. 126. num. 9. & seqq. Oliva d. q. 6. n. 49. Quod idem dicendum casu, quo delegatus procedit non ostensis literis suae delegationis, vel excedit terminos illius, quia contra eum datur recursus. Pereyr. de Castr. d. 1. p. c. 7. num. 3. §. de consuetudinibus, Oliva de q. 16. num. 30. & 51.

Denique datur recursus ad Regium Tribunal, quando Ecclesiasticus cognoscit de causa temporalis inter laicos, vel contra laicum, & Regiam usurpat jurisdictionem Ordinat. lib. 1. tit. 12. §. 5. & lib. 2. tit. 1. §. 15. Covarr. pract. c. 15. num. 3. Sello decis. 114. num. 14. cum seqq. late Pereyr. d. 1. p. c. 10. Oliva d. q. 16. num. 55. & seqq. Salgad. de protest. 1. p. c. 2. n. 69. Aug. Barbof. voto 48. n. 14. Ripol. de Regale 2. a. n. 1. cum seqq.

Hinc fit, quod cum confraternitates laicorum, in quarum institutione non intervenit Episcopi auctoritas sint immunes à jurisdictione Ecclesiastica ex Ordinat. lib. 1. tit. 62. §. 39. in fin. Valaf. qui alios laudat consult. 105. n. 53. non potest Ecclesiasticus compellere ad reddendas rationes coram eo Ordinat. d. tit. 62. §. 39. Frideric. conf. 130. Valaf. d. consult. 105. n. 49. Ideoque si Ecclesiasticus laicos ad reddendas rationes coram se adstringat: vel se intromittat in administrato- rum electione, vim facit, & ad Regium Tribunal patet recursus. Et ita iudicatum fuit multoties in iudicio Regie Coronae, ac in gravamine Joannis de Figueiredo Coelho Provisoris trahiens oppidi Nabant & quod interposuit à Vicario Generali oppidi de Abrantes, cuius decreti verba sunt:

Deferendo a este agravo do dito Provedor, per que se mostra, que sendo o dito agravante Provedor da dita Comarca de Thomar, & periclitando se por bẽ de seu officio tomar as contas das Confrarias instituidas, & administradas per pessoas leigas na forma da Ordenaçõ, & sentenças dadas no caso visto a dito Vigayro Geral com fundamento somente de dizer esta em posse per sy & pelor Vigayros seus passados de tomar as ditas contas aos mordomos; impede ao dito Provedor tomarlas, & não exercitar seu officio, A qual posse ainda que não immemorial, não podia prejudicar à jurisdicção Real nem o dito Vigayro Geral tem algũa, de que possa nestas caso usar, antes suppondo a Real proceda neste particular de facto, & sem jurisdicção algũa molestando ao Provedor, & meor sem alior, a quem em caso Rey, & Senhor temo obrigação de acudir, livrando das molestias, & forçat, que se lhes fazem. Pelo que mando se posse carta para vós dito Vigayro Geral, per que vos rogo, & encomendo desistais da dita forçat, & deixeis ao dito Provedor fazer seu officio, & lhe levanteis as censuras. E não o fazendo assi: C. l. l. 24. de falso de 1645.

Idem iudicatum fuit in alio gravamine, quod

fuit interpositum ab Auditore Ecclesiastico Prælati de Thomar 28. die Februarii anni 1648. Judicibus Didaco Marchão Themido, & Emmanuele Gameyro, ac Doctore Cardoso. Equidem procedit in Visitatore, qui etiam non potest cogere administratores secularis suae administrationis rationes reddere: ut iudicatum fuit in gravamine interposito ab administratore confraternitatis Divini Sacramenti Ecclesiae de Sote Episcopatus Portuensis ad Senatum Portuensem 15. Januarii anni 1632. Super qua sententia in Palatino Senatu declaratum fuit per decretum, quod vulgo dicitur *Assente* Charras Judicis Regis Coronae rite, & recte fuisse expeditas 16. die Novembris anni 1632, per Senatores Ludovicum Mendez Barreto, Joannem de Frias Salazar, & Ferdinandum Cabral. Idem iudicatum anno 1633. 23. die Aprilis in gravamine Provisoris de Thomar, quod interposuit à Provitore, & Auditore Prioratus do Crato Militie Hospitalis Sancti Joannis. Ubi iudicatum fuit, quod etiam in tertis ejusdem militie non poterat Ecclesiasticus rationes exigere ab administratores confraternitatum laicorum, & tantum posse providere circa onera pia.

Deinde non potest Episcopus, neque alius Prælati se intromittere in electionibus Capellani confraternitatis secularis, seu privati alicuius facilli: ut iudicatum fuit in gravamine Decurionum oppidi de Alcomit interposito à Capitulo Episcopatus Sylvenis, nunc de Faro; Regni Algarbiorum, cujus sententia hæc fuit verba.

Acordão em Relação, &c. Vistos estes autos de agravo que os agravantes officiais da Camera da Villa de Alcomit, & da Confraria de Nossa Senhora da Conceição sita na hermiada, que esta junto da dita Villa, a que assiste o Procurador da Coroa, tiraram do Cabido da Sde de Faro: mostrasse que sendo os agravantes leigos, & da jurisdicção do dito Senhor, & estando em posse antiquissima de administrar a dita Confraria, & de eleger officiaes della, & Capellaes, que dissessem as Missas da obrigação por ser a Confraria instituida, & administrada por leigos officiaes da dita Camera, & sendo eleito neste presente anno ao Padre Francisco Fernaldez para dizer as Missas da devaçõ da dita Confraria, por madação do dito Cabido soy notificado com pena de excommunição, que não servisse de Capellaes, nem dissesse as Missas da dita Confraria No que o dito Cabido faz, força notorio aos ditos agravantes, mandandos, & esbulhando da dita posse, & usurpa a jurisdicção do dito Senhor, per quanto sendo a Confraria de leigos, se não pode entrometer nas eleições della conforme as Ordenações deste Reyno, & concordatas, & somente per via de visitação pode prover sobre a pio. O que visto, mandão se passe carta para o dito Cabido, per que o dito Senhor roga, & lhe encomenda deixẽ servir o dito Capellaes assi eleitos, & o não prive da posse, em que esta, não proceda a irritalla. E não o querendo assim fazer, o que delle senão seira, mandão as Justicias do dito Senhor lhe nam obedaação, nem guardem suas sentenças, madações, não procedimento, nem excom, aos agravantes, nem seu Capellaes per suas censuras, nem lhe levem penas de excommuniçados. Lisboa 20. de Agost. de 1634. Pelloa Serrão. Pinto Pereyro.

Et cum Capitulum reculisset implere Chartas Judicis Regie Coronae; addidit Capitolum in Senatu Palatino decretum fuit Chartas Judicis Regie Coronae rite, & recte fuisse expeditas die 17. Junii

15. Junii, anni 1634. Judicibus Salazar, Barreto, & Carvalho.

Deinde non potest Ecclesiasticus se intromittere circa ornamenta, & vestimenta confraternitatis secularis: ut judicatum fuit in gravamine administratorum Confraternitatis Martyrum oppidi de Punhere interposito à Vicario seu Archipresbitero ejusdem oppidi de Punhere die 25. Aprilis anni 1616. Neque etiam Ecclesiasticus se potest intromittere circa elemosinas, quas petunt iidem confratres: ut judicatum fuit in Senatu Portuensi in gravamine administratorum confraternitatum secularium Parochiarum de Villa Franca oppidi de Barcellos 24. die Novembris anni 606. Prout neque Ecclesiasticus se potest intromittere circa penas, & multas, quas Decuriones solent imponere eis, qui non incedunt, & comitantur processiones solennes, que sunt in aliquibus festivitatibus annuiss, juxta Decurionum secundum consuetudinem etiam fuit judicatum in gravamine incolarum Vici de Arcozello die 10. Novembris anno 1609. Proindeque Ecclesiasticus non potest se intromittere circa distributionem multatum, & penarum, quæ indignantur adversus eos, qui diebus festivis Divino Missæ sacrificio non interfunt, quando Parochiani sunt in possessione illas expendi in sumptus fabricæ: ut judicatum fuit in Senatu Portuensi die 10. Novembris anni 610. in gravamine Parochianorum de Montaria Archiepiscopatus Bracharentis.

Dubium tamen est: An post Concilium Tridentinum, & ejus Decretum sess. 22. de reformat. c. 9. & sess. 7. ultim. possit Ordinarius, Episcopus scilicet, vel ejus Visitator hospitalia, & confraternitates laicorum visitare, & ab administratoribus rationes exigere? Quia in predictis Decretis Concilii generaliter disponitur Episcopum posse cogere seculares ad reddendas rationes hospitalium, & confraternitatum, non obstante quacunque consuetudine, aut privilegio nisi in institutione, aut fundatione aliud sit dispositum: Et quod etiam tunc Ordinarius admittendus est cum his, qui iuxta fundationem; vel consuetudinem rationes exigere possunt. Et pro parte affirmativa stant Decreta sacri Concilii, & text. in Clement.

45. *quia contingit de Religio. domib. Mart. de juri. dict. p. 2. c. 18. Mar. Antonin. var. resolut. 14. n. 7. vers. si vero. Et plures alii relati ab August. Barb. de potest. Episc. p. 3. alleg. 75. m. 2. & segg. & in collectan. ad Concil. Trid. sess. 7. c. ult. n. 2. & sess. 22. de reformat. c. 9. n. 7. & 8. Gutierrez. lib. 1. Canoniar. q. 35. n. 19. Et pro hac sententia aliquando judicatum fuit in sapientem Senatu ex lege Regis Sebastiani; qua decreta servari jussum fuit.*

Nihilominus tamen negativa sententia in hoc Regno verior, & sequenda est: quæ habet Episcopum non posse aliquid disponere circa hospitalia secularia, & confraternitates laicorum ab ipsis erectas, & administratas, juxta Ordinatum l. tit. 62. §. 39. Quæ tamen illi concedit, ut possit providere, & inquirere de operibus piis, ut illa adimplere faciat, & super hoc administratores coercere, dummodo rationes reddituum hospitalium, vel confraternitatum non exigat; neque circa alia, quam plorum operum executionem se intromittat Trid. litter. H. conclus. 160. n. 8. Valde. consult. 106. n. 55. Gabr. Percyre. de Man. Reg. p. 1. c. 17. n. 7. & 10. Cabed. p. 1. decis. 204. & de parran. Reg. Corren. §. 42. Et ita judicatum fuit die 7. Januarii anni 1631. in gravamine Portugal de Donat. Tom. 1.

quod interposuit Antonios Couceyro Provisor Civitatis Leytensis à Vicario Generali illius Episcopatus, revocatis aliis sententiis, quæ in contrarium late erant. Verba sententiæ quoad hanc partem ita se habent.

Et quanto à outra parte, do que o agravante pede, declarando, que os Arcebispos da dita Confraria não prestassem fogueira aos Visitadores do Ordinário Ecclesiástico, mais que no tocante ao cumprimento dos encargos pios contra o julgado pela dita sentença lhe faz, entrosimo dito Vigayro Geral vexação, & força notoria, cum usurpação da jurisdição Real, & por quanto o que o dito agravante prouve he conforme ao que nesta materia está determinado pela Ordenação, & concordatas do Reyno, & julgado de longo tempo, assim por multiplicadas sentenças; sem embargo do que contra isto se julga na sentença referida, em cujos fundamentos se não allega causas speciaes, por que nella se pode fazer julgar contra as ditas multiplicadas sentenças, Ordenações, & concordatas: antes à dita sentença contem em seu teor erro expresso, em quanto se funda na Extravagante, que no tempo, em que sey dada, estava em contrario, do que se julga na dita sentença. E posto que o senhor Rey Dom Sebastian passou depois da dita Extravagante Alvará, per que mandou guardar o Concilio sem consideração ao disposto pela dita Extravagante: contudo na nova cõpilação da nova Ordenação se não guardou por ley o que estava disposto pela dita Extravagante, & concordatas, E conforme a ella se julga sempre a favor da jurisdição secular antes, & depois do Concilio, declarando-se que o Ordinário Ecclesiástico não pode tomar conhecimento mais que dos encargos pios conforme as Ordenações do Reyno, & concordatas delle. Pelo que a dita sentença he, & sey de direito nulla, por tal a julga conforme as ditas Ordenações, & concordatas. O que visto, mandão se passe carta ao dito Vigayro Geral, per que o dito Senhor lhe roga, & encomenda desista da dita força, & não proceda contra o agravante cõ censuras, &c.

Et quia Vicarius nolit adimplere chartas Judicis Regie Coronæ, vocatus fuit ad Senatum Palatinum, ubi auditis partibus, decretum fuit, quod chartæ fuerunt rite, & recte expeditæ. Verba Decreti ita se habent:

Foraõ aoides nesta Mesa o Procurador da Coroa, & Luiz dos feitos della com o Vigayro Geral de Belpado de Leyria sobre o caso contendo nestes autos, & assentou-se que as cartas do Luiz da Coroa estavam bem passadas, & se devia cumprir. Lisboa 12. Julii de 1631. Cabral, Pimenta de Abreu, Salazar, & Barreto.

Et vere quidem confraternitates, quæ autoritate Prælatorum fuerunt erectæ, sunt loca pia, & Religiosa c. 1. de censibus lib. 6. ibi: Et alia Religiosa & pia loca. cap. ad hac de Religio. Domib. Clement. quia contingit eodem tit. Gutierrez lib. 1. Canoniar. cap. 35. m. 18. Gama decis. 309. m. 6. Cabed. l. p. decis. 204. Valde consult. 106. n. 14. Gabr. Percyre. de c. 17. num. 8. August. Barboll. alleg. 75. num. 12. Atque ita in his confraternitatibus ad ipsos Episcopos privative spectat visitatio Ordinatum lib. 1. tit. 62. §. 43.

At vero si confraternitates hospitalæ vel albertaria constituta est per laicos, & ab ipsis administrata, ad Magistratus seculares pertinet omnis visitatio, & rationum exactio Ordinatum d. tit. 62. §. 39. Faber. in §. nullus infit. de rer. divisi. vers.

si quis Bart. Patif. conf. 14. n. 15. lib. 4. Cabed. de parvion Reg. Coron. c. 42. Gabr. Pereyr. d. 17. n. 7. Augull. Barbof. d. alleg. 75. n. 14. Iste Valafco. d. confult. 105. & Gutierrez. d. 9. 15 Et hoc casu Episcopus tantum potest inquirere, An opera pia exequantur optime decifum fuit in dicta sententia, & probant superius relati. Quare si Ecclesiasticus se intromittit circa prædicta hospitalia, & confraternitates ultra executionem piorum operum, ab eo dabitur recursus ad Regium Tribunal: ut supra diximus: & etiam iudicatum fuit in hoc Senatu die 5. Julii anni 1653. in gravamine Reatoris, & aliorum administratorum confraternitatis Spiritus Sancti oppidi de Artoches, quod interposuerunt confratres ab Episcopo Portalegrensi: & in alio Iudicio Foranei ejusdem oppidi de Artoches super electione eremitæ Ecclesiæ dictæ confraternitatis. Quæ sententia per Decretum Senatus Palatini fuerunt approbatæ die 8. Martii anni 1674.

Præter dubitari potest: An mortuo Clerico, 49 qui hæredem laicum instituit, illius inventarium pertineat ad Iudicem facularem, vel Ecclesiasticum? In qua questione duo casus constituendi sunt. Primus est quando agitur de inventario conficiendo post aditâ hereditatem a laico, vel aditâ possessionem: Et tunc apud omnes constat, quod inventarii confectio ad Iudicem pertinet facularem; quia aditâ hereditate bona efficiuntur patrimonium ipsius hæredis, & jam non dicuntur patrimonium defuncti. *L. sed & si plures §. filia impuberi. ff. de vulg. L. ejus qui vers. hereditati, ff. si certum petatur. L. heres 43. ff. de acquir. hered. gl. verb. nam in L. 15. veteres ff. de acquir. posses. Antoon. Gomez. in L. 21. Tauri n. 13. Pichard. ad rubr. Insist. de heredib. insit. n. 16. Ludovic. Post. resol. 12. n. 14. Cyriac. contr. 550. n. 24. Salgad. in labyrinth. cred. 1. p. 4. n. 11. q. 12. Sordos decif. 315. num. 2. Menoch de arbit. casu 156. n. 9. omnino videndus Arias de Mela lib. 2. var. cap. 29. n. 11. Vincent de Franch decif. 912. n. 4. Giurib. de success. fendor præf. 4. n. 44. vers. nec potest de herede, Valence conf. 13. n. 41. D. Joseph. Vela differt. 5. n. 40. Andr. Gail de Pac publ. lib. 2. c. fin. 35. Propter quam rationem prædictam sequuntur opinionem Guid. Pap. dec. 161. Joann. Gallus in arrest. Paris. 212. quos refert, & sequitur Petr. Barbof. in L. heres absens in princ. n. 177. ff. de judic. Qui n. 179. ita intelligit generalem doctrinam Guid. Pap. Sequuntur Gutierrez. præf. quæst. lib. 2. q. 49. n. 1. Matt. de jurisd. 4. p. casu 122. n. 16. Pereyr. de Castr. in Man. Reg. 1. p. c. 16. n. 20. Cabed. p. 1. decif. 81. Bovad. lib. 2. c. 4. num. 179. Oliva de for. Ecclef. 1. p. q. 31. n. 2. Et in his terminis pluries iudicatum fuit in Senatu contra Iudicem Ecclesiasticum, qui se intromittebat in factione inventarii bonorum Clerici, postquam laicus eorum possessionem fuerat adeptus in gravamine Didaci dos Reys Germani: cujus sententia verba sunt*

Acordão em Relação, &c. Vistos estes autos de agravato, que tirou Diego dos Reys Almoão do Vigayro Geral deste Arcebispado, & como se mostra agravante fer leygo, & da jurisdição secular, & estar de posse dos bens profanos, que ficaram por morte do Clerico defuncto como parente mais chegado como he a mulher do agravante, em quanto não apparece a mãy do Clerigo ausente no Brazil. Pelo que em o dito Vigayro querar fazer inventario destes bens, & compeller o agravante, que os traga a seu juizo, não lhe permitindo coubezer delles, vovexa aos supplica-

tes com censuras, & usurpa a jurisdição da dita Senhor. O que visto, & emais do Autos, mandas se passe carta: &c. Lisboa 3. de Abril de 1612. Brando, Figueredo, Tinoco. Et cum Vicarius Generalis sententia obediret recusat, negotium delatum fuit ad Palatium Senatum. Ubi audito Vicario sententia fuit approbata decreto ipsius Senatus die vigesima secunda Maii anni 1612. Idem iudicatum in alio gravamine interposito à Vicario Generali oppidi da Torre do Moncorvo die 18. Aprilis anni 1592. in Senatu Portuensi, Ac in illa specie etiam hæres laicos bonorum possessione fuerat adeptus. Idem iudicatum in gravamine Hieronymi Ferraz Civitatis Mirandæ, qui etiam possessionem bonorum Clerici jam nactus erat, & sententia lata fuit in Senatu Portuensi die 23. Julii anni 1593. Idem iudicatum in gravamine Barbatæ Barbofæ, quod interposuit à Vicario Generali oppidi de Villa Real, quæ jam bona possidebat. Quare jam in hoc primo casu dubitationi locus non est.

Secundo vero casu, quando adhuc hæreditas Clerici non est adita à laico quamvis ille heres sit institutus, major videtur esse dubitatio; quoniam dum hæreditas jacet, defuncti personâ representat. *L. hereditas ff. de adq. ir. ver. domin. §. servus 99 alienus Insist. de hered. inst. L. denique §. questum in fin. ff. quod vi, aut clam. Petr. Barbof. in d. L. heres absens num. 181. Gutierrez. de Gabell. q. 88. num. 7. Atque ita ut persona Clerici etiam ratione bonorum in vita erat exempta à potestate faculari tam ratione personæ, quam bonorum; ita etiam bona exempta sunt à jurisdictione faculari, cum defuncti privilegio fruuntur, quod etiam bonis concessum est Covarr. præf. c. 3. n. 3. Felin. in c. Ecclesia Sancta Maria n. 8. de constit. Petr. Barb. in d. L. heres absens n. 210. & seg. Pereyr. de Castr. d. c. 16. n. 21. Oliva d. q. 31. n. 4. Qui dicit hanc fuisse mentem Guidonis Pap. & aliorum, qui asserunt quod hereditate jacente confectio inventarii bonorum Clerici pertinet ad Iudicem Ecclesiasticum. Et hæc videtur verior sententia & securior; quamvis contrarium teneat Gutierrez. d. lib. 2. præf. q. 49. n. 3. vers. nihilominus tamen, Cujus rationes improbat Barbof. ubi supra 184. & duob. segg. qui d. n. 192. cum segg. defendere conantur opinionem Gutierrez. Ex eo quod publicatio testamenti Clerici fieri debet coram faculari, & cum inventarium sit preparatorium, & quasi pars testamenti, sequi debet ipsius, naturam; & consequenter confici per Iudicem facularem apud quem publicatio testamenti fieri debet. Ideoque cum facularis sit Iudex preparatus, etiam debet esse Iudex preparandus Barbof. ubi supra num. 196. Sed hæc ratio reprobat à Pereyr. de Castr. d. c. 16. num. 19. Et quidem recte; quoniam inventarium non respicit publicationem testamenti, neque inscriptionem ipsius. At vero fuit inventum in favorem hæredis, ut bona hereditaria conferrentur, & evitentur rapinae & expilationes. Quapropter prior sententia amplectenda; ita quamvis Clericus laicum instituat heredem, jacente hereditate inventarium pertineat ad Ecclesiasticum; qui in eo procedere debet, quousque accedat hæres laicus, qui se heredem profiteatur; tunc enim statim acta inventarii sunt remittenda ad Iudicem facularem: ut bene advertit Gabr. Pereyr. d. c. 16. num. 21. circa fin. Ubi sic esse intelligendos ait Oliva d. q. 31. numer. 7. & 8. Quare juxta superius tradita quodam casu, quo hæres*

hæres laicus adierit hereditatem Clerici, si Ecclesiasticus se intromiserit in confectione inventarii, usurpare dicitur jurisdictionem Regalem, & ab eo potest gravamen interponi.

Et iuxta supra dictam distinctionem decidendas est causas in quo Clericus decessit ab intestato relictis consanguineis laicis, qui ei successuri sunt; namque ante aditam hereditatem inventarium pertinet ad Iudicem Ecclesiasticum, post aditam vero ad Iudicem secularem: ut optime tradit Gabr. Perey. d. c. 26. n. 18. & 19. Oliva de for. Eccl. l. 2. p. 3. i. n. 2. 3. 7. seg. Apud quos invenies plures alias questionibus notatu dignas.

Sed obitare videtur, quod si Clericus decessit ab intestato, bona ejus fori privilegium amittunt, & si ad consanguineos laicos pertineant, vel ad fiscum in eorum defectum, tanquam laica censenda sunt: ut ex Guid. Pap. d. dec. 261. & ejus Ad-ditionatore Petr. Lazari. Guillem. Bened. Franc. Matc. Covarr. Gutierrez. Lazzari. & Bovad. tradit Solorzan. de iure Indiar. l. 2. tit. lib. 4. c. 7. n. 32. Quibus addo Cabed. l. 7. p. decif. 8. 1. Ubi, quod motu Clerico, qui filios minores reliquit, inventarium pertinet ad Iudicem Orphanorum secularem. Et quidem Solorzanus ubi proxime docet inventarium Clerici, qui apud Indos decessit ab intestato, quando laici sunt hæredes, pertinere ad Iudicem laicum de iure. Ac denique in Senatu judicatum fuit 24. Maii anni 1634. in gravamine Didacti Vasqui Gago Orphanorum Iudicis oppidi de Campo de Ourique ad ipsam pertinere inventarium Clerici, qui consanguineos ætate minores hæredes instituit, nulla facta declaratione, an hæreditas esset adita, necne? Quæ sententia per decretum Senatus Palatini fuit approbata die 15. Maii anni 1635. Unde videbatur dicendum, quod quoties apparuerit hæredes ab intestato esse laicos ad Iudicem secularem inventarium pertinere. Nihilominus prædicta dictione recedendum non est. Et quidem decisio Cabed. procedere potest ex eo, quia cum Clericus filios haberet minores, quos legitimos supponere debemus in illis, aditio necessaria non erat cum solvatis jura conservarent: Et sic nil mirum, quod absque additione hæreditatis inventarium spectaret ad Iudicem Orphanorum. In casu autem oppidi de Ourique supponendum est ex parte minorum bona fuisse petita: A quo proinde aditam fuisse hereditatem; cum aditio ex sola probetur, quod quis se aliquis heredem nominat juxta doctrinam Bart. in L. gerit. num. 14. ff. de acquir. hered. Ludov. decif. 460. num. 1. Tondus. resol. civil. c. 109. num. 24.

Nunc quaeritur: An Iudex Ecclesiasticus in mensibus suis alternative possit aliquid decernere circa bona eorum, qui ab intestato decesserunt, ut ex prædictis bonis certa quantitas erogetur in suffragiis, & aliis piis operibus pro anima defuncti? Et constitutiones Episcopatuuum, in quibus certa quotia designatur valide sunt, & observandæ? Et quidem licet tam ad Iudicem secularem, quam ad Ecclesiasticum spectet executio ultimarum voluntatum: ut probatur ex toto tit. Ordinar. lib. 1. tit. 61. & tit. de testam. in Decret. Tamen nullibi reperitur expressum posse Ecclesiasticum aliquid disponere (super bonis eorum, qui ab intestato decesserunt. Cum enim bona sint profana, & per additionem hæreditatis efficiuntur patrimonium hæredis secularis, nullam Ecclesiasticus habet jurisdictionem circa prædicta bona,

quæ intestatus relinquere censetur venientibus ab intestato sine aliquo onere. L. sequi cum nullum. L. consuevit. 8. in princ. ff. de jure codicillorum. gloss. in L. non iustum vers. repetitum in fin. C. ad Trebell. Et qui non testator, videtur alienare in venientes ab intestato. L. codicillis 6. matre ff. de legat. 2. Sardus decif. 272. n. 8. vers. pramissis, & in fine decisio. Hieronym. Leo decif. 122. n. 17. Mantica. de consuet. ultimar. lib. 7. tit. 7. n. 14. Callan. cons. 37. n. 28. Fontan. com. 1. c. anst. 4. gloss. 23. num. 10. & 11. Sella decif. 48. n. 7. & decif. 53. num. 6. Antonin. Amat. var. p. 3. resol. 76. & n. 18. cum segg. Giur. ad statum. Alesan. cap. 6. gloss. 1. n. 15. Cancer. lib. 1. c. 2. num. 116. & c. 8. n. 79. Olea tit. 5. q. 1. n. 37. Adeo ut neque ipse Provisor secularis possit aliquid providere circa intestatorum bona. Quod probatur ex argumento Ordin. d. tit. 6. l. 5. 14. Ubi disponitur, quod fiat executio testamentorum, & eodem modo codicillorum, si nihil disponitur circa bona intestatorum. Atque ita neque Provisor, neque Iudex Ecclesiasticus aliquid disponere possunt circa prædicta bona. Et sic neque constitutiones Episcopatuuum dispositionem, quod certa quotia bonorum expendatur in suffragiis, & operibus piis observandæ sunt: quam disponentes circa profana, in quibus Ecclesiasticus nullam habet jurisdictionem. Et ideo si Ecclesiasticus se intromiserit ad coercendos hæredes laicos pro quotia hæreditatis ad suffragia, vel ad reddendas rationes quantitatis in inventario, & partitionibus separate ad aliqua suffragia petenda, violentiam, & oppressionem facit notariam cum usurpatione Regalis jurisdictionis; & ab eo datur recursus ad Regium Tribunal; ubi provisio conceditur. Et ita decisum fuit gravamine Iudicis Orphanorum oppidi de Atronches, quod interposuit ad Doctorem Francisco Gonçalves Provisor Episcopatus Portalegrensis: & Senatus decretum sic se habet:

Acordão, &c. Que visto este instrumento, que o Luiz dos Orfãos da Villa de Arronches tirou por mandado do Provedor da Comarca diante vos Provisor do Bispado de Portalegre o Doutor Francisco Gonçalves de vos extremetas a tomar cõta das pessoas legys, que morrem ab intestado mandando gerar das terças de suas frazendas, o que vos parece E como a vós dito Provisor por nobreza vós pertence extremetas no dito caso, nem para isto tendes jurisdicção, sendo as pessoas legys, & de minha jurisdicção, & os bens, que delle ficam profanos, os quais de pois da morte do defunto se faz logo patrimonio de seus herdeyros, os quais herdeyros sendo outros, si legys vós dito Provisor não tendes nelle, nem em sua fazenda jurisdicção: E pois o defunto nam quis dispor de sua terça segunda direito, foy visto querer deizala a seus herdeyros Pelo que não se pode pelas lussigas Ecclesiasticas sobre este caso entender de com as ditas pessoas, & seus bens; & somente a despeza da funeraria são os herdeyros obrigados a fazer, & isto do monte mayor, & não da terça; a qual despeza do enterramento, nem ainda a vós Provisas pertence, & ao Provedor em Luiz dos Orfãos pertence. O que somente mando ao dito Provedor, & Luiz que façam fazer, & no mais se não extremetas o dito Provedor, nem Luiz, dos Orfãos por tambem não poderem mandar gastar, nã fazer, nã testamẽtos, & despezas contra a vidade dos herdeyros, a que pertence a fazenda ab intestado E visto mais como vós dito Vigayro, & Provisor mandais ter livros de notas aos Notarios Apostolicos assignados

402 Tractatus de donationibus Regis,

por vós para fazerdes testamētos as pessoas legas
e que não podem fazer, nem vós Provisor tal man-
dar, nem ordenar por pertencer aos meus officios da
jurisdição secular somer fazer e notas, e testamē-
tos. Mandado que se passe certa para vós d'ito Provi-
sor, e Justiz Ecclesiasticos, per que vos rogo, e
encomendo, que não contejais dos d'itos casos, nem
perturbeis minia jurisdição, e mudeis ab solver ao
supplicante, e levantem vossos procedimentos, e
censuras, e mandeis que Notarios Apostolicos nam
rebañem tais livros, nem tomem neller testamentos. E
não o fazes do vós assim, mando as minhas Justizas
que não compraz vossos mandados, e procedimen-
tos, nem vos obedeça, nem ecutem ao supplicante,
nem lhe levem pena de excomungado. Dado em
Lisboa a 7 de agosto pelo Doutor Jorge da Cunha
do seu Desembargador dos Aggra-
vos, e Juiz de seu feitor na Supplicação Gaspar
Gomez, a fez por Joaze de Villalobar, anno 1567.

Neque etiam visitator potest cognoscere circa
bona eorum, qui decesserunt ab intestato, neque
videre, quot de eorum bonis fiant expense: quoad
iustitias, & opera pia ut iudicatum fuit in gra-
uamine Didaci Monteyro oppidi da Torre do Mõ-
corvo in Senatu Portuensi die 12. Maii anni
1613. Quod idem fuit iudicatum in grauamine
Nonii Alvarez Pereyra Iudicis Orphanorum Civi-
tatis Iulie Pacis, quod interposuit à Vicario ejus-
dem civitatis. In qua sententia declaratum fuit
Iudicem Orphanorum posse in inventario, & par-
titionibus deducere, quod sibi videbunt ad eto-
gandum in iustitiis pro anima defuncti juxta
consuetudinem, qualitem, & vires patrimonii
die 25. Maii anni 1630. Et prædicta sententia fuit
approbata in Senatu Palatino die 16. Februarii
anni 1631. Et in alijs causis idem fuit iudicatum.
Ac in summa Ecclesiasticis non potest cogere
hæredes defuncti ab intestato ad expendendam
certam summam pro ejus anima; sed tantum ad
faciendū iustitias juxta consuetudinem, & qua-
litem defuncti.

Non obstat quædam lex Regis Emmanuelis
promulgata die vigesima prima anni 1515. qua ca-
vebatur certam tertie quottam hæreditatis expen-
dendam esse in iustitiis defuncti; quoniam illa
lex non fuit usū recepta: Et ideo non obligat: ut
diximus supra c. 10. m. 87. Et ita inveni in quibus-
dam manuscriptis celeberrimi Doctoris Thomæ
Pinheyroda Veyga, qui testatur, quod cum anno
1640. voluissent practitari dictam legem, se-
cum Tribuno Plebis hujus Civitatis contra eam
opposuisse; & in judicio confirmationem fuisse
per decretum nullam judicatum.

Rursus supposito, quod Iudex Ecclesiasticus
possit se intromittere contra seculares, ut defun-
ctorum voluntates mandentur executioni: ut
probat ex Ordin. lib. 1. tit. 62. §. 4. & lib. 2.
tit. 9. §. 2. Ubi conceditur alternativa inter Eccle-
siasticum, & secularem. Tamen Ecclesiasti-
cum tantum procedere potest contra executo-
rem testamenti laicum; non vero habet jurisdi-
ctionem ad procedendum contra hæredem lai-
cum, vel tertium bonorum possessorem; quia hi
omnes conveniendi sunt coram seculari Ordin. d.
tit. 62. §. 2. ibi: *On possuidos por outrem* &
§. 39. ibi: *E constrianger os mordomos, e con-
frades a seguir as demandas que se moverem entre
leigos sob e beiz, ou dividas ditas as casar perem as
Juizes leigos pertence o conhecer dos ditos feitos, e
naõ aos Ecclesiasticos.* Et §. 4. ibi: *E proceder con-*

tra os administradores, &c. Et §. 44. Et sic Eccle-
sticus concedere potest tempus testamentum ad
agendum contra hæredem, vel alios possessores;
ipse vero contra eos procedere nequit Guillelm.
Bened. in c. Regentibus verbo *desque liberis* c. 1.
m. 195. Cevalh. *et immo contra communi* m. 62.
quoniam ex excepto. testamenti postea implorare
Judicis officium, ut hæres, possessor, & hæreditatis
compellatur tradere bona ad iudicem, ut debita
& lagata solvantur à immo eiam, ut hæres compellatur
ad ire Coram iudice de testam. m. 3. Grego.
Lopez in L. 4. tit. 10. part. 6. verbo *de la poder*,
Scraphin. decis. 843. Gabr. Alvar. de Velasco, de
privileg. pauper. p. 2. q. 63. n. 2. Gualth. de alim.
c. 34. n. 4. sed cognitio causæ pertinet ad iudi-
cem secularem, si hæres, vel possessor laicus est.
Quapropter si Ecclesiasticus procedat adversus
hæredem, vel possessorem bonorum, aut debita-
rem hæreditatis laicum, opprellionem, & vio-
lentiam committit: ut iudicatum fuit in grava-
mine Ludovici de Mello de Torat interposito à
Iudice Ecclesiastico Residuorum: & verba sen-
tentie ita se habent.

*Acordado em Relação, &c. Visto isto antes de
aggravar que o agravante Luis de Mello de Torat,
a que assiste o Procurador da Coroa do dito Senha-
riven do Doutor Belchior Fax Correa Desembargador
da Relação Ecclesiastica, e Juiz dos Resíduos,
Mostrasse que sendo o agravante leigo, e de juris-
dição do dito Senha, e possuidor de bñs quintas, que
Francisco Fernandez Monfanto seu pay comprara
Dona Joanna de Goes, o dito Juiz dos Resíduos pro-
cede contra elle, e lhe embarg a seu beiz, e o obriga
adar cẽ mil reis a bñ Violante de Magalhães, por
dizer, q a dita Joanna de Goes deixara de legar
do a dita Violante de Magalhães, no que o dito Juiz
dos Resíduos procede de facto, e sem jurisdição al-
guã no caso presente, e usurpa a do dito Senha. Por
quanto o dito agravante Luis de Mello não foi te-
stamentario da dita Joanna de Goes, antes o ve de-
lita a dita quinta por titulo particular de compra, e
posso que ella em seu testamento encomendasse a sua
herdeyra, e testamentaria, que a curasse do poder
do dito Francisco Fernandez Monfanto pela lezaõ,
que diz vinha para desfazer a venda, e que de pro-
cedido della pagasse o legado dos ditos cẽ mil reis,
naõ se podia o dito Juiz dos Resíduos intrometer em
julgar, nem era Luis de Mello reivindicador por a cau-
sa ser profana, e entre leigos, e pertencer o con-
hecimento della as Justizas seculares, e quando o
testamenteyro no juiza secular cobrasse a dita quin-
ta entã poderia ter lugar obrigallo a pagar o lega-
do: e pela mesma razão se não podia rãvem intrometer
na decisõ da dita causa, nem os Desembargadores
da Relação Ecclesiastica, nem o Juiz executor
sua sentença, por ser notorinmenta nulla. O que
visto, mandão se passe carze para o dito Juiz dos
Resíduos, per que o dito Senha lhe roga, e enco-
menda não proceda mais contra o agravante na
execução do diuõem mil reis, e lhe haja por le-
vãdo o embargo, que na dita quinta, e mais prop-
riedades tinha feito, e lha torna a repor no estado
em que estava, antes de ser notificado sem o vexoar,
nem molestar: não o querendo assim julgar, &c.
Lisboa 7 de Janeiro de 1634. Povoads, Nogoyos,
Almeyda, Esteve presente Pinhyro.*

Et cum Ecclesiasticus recusasset sententiam
adimplere, devoluto processu ad Senatum Pala-
tinum, ibi auditio Ecclesiastica sententia appro-
bata fuit die 3. Julij anni 1634. Idem iudicatum
fuit

fuit in gravamine Agnetis Dias die 23. Decembris anni 1587. Et quod quando a testamentario peritur bona contra heredem ad satisfactionem legatarum causa tractanda sit coram seculari iudicatore fuit in Senatu Potentis die 21. Maii anni 1591. Idem iudicatum in alio gravamine Domini Georgii die 6. Maii anni 1638. Et in alio gravamine Martini Alphonsi de Atalde die 9. Junii anni 1640. Quae sententia probata fuit in Palatino Senatu die 5. Junii anni 1644. Et quod iudex Ecclesiasticus tatum procedere possit adversus testamentarium, non contra alios, iterum iudicatum fuit in gravamine Ihsidori à Costa: quae sententia etiam probata fuit per Decretum Senatus Palatini, & in pluribus aliis casibus.

Denique datur recursus ad Regionum Tribunal in quibuscunque casibus, ubi Ecclesiasticus procedit contra laicos extra causas in quibus iurisdictionem potest exercere.

Redeundo igitur ad specifiem recursus materiam, sciendum est, quod extra casus usurpatæ jurisdictionis non datur recursus, quando Ecclesiasticus valide, & servato iuris ordine procedit; licet sententiam iniustam proferat: ut bene tradit Oliva de for. Eccl. p. 1. q. 16. à num. 3. cum segg. Gabr. Percy. de Man. Reg. p. 1. c. 4. n. 7. Sells in epistol. ad Reg. n. 89. & dec. 114. n. 23. & 19. Quae resolutio intelligenda est, ut procedat, nisi sententia contineat expressum iuris, & Constitutionis errorem; quia tunc datur recursus, prout etiam quando continet notorium errorem calculi: vel quando sententia est notorie iniusta, & continet damnum irreparabile: ut post plures tradit Oliva d. q. 26. num. 18. & 19. Ludovic. Posth. de man. obsev. 12. n. 11. Ubi quando dicatur notoria iniustitia.

An autem, quando sententia judicialiter prolata ab Ecclesiastico, & notoria nullitate laborat, detur recursus, si iudex eam exequitur? Variæ sunt Doctorum opiniones. Affirmativam tenent Abb. & Decius, cum quibus Boer. dec. 138. n. 4. Menoch. de recip. poss. remed. 8. num. 19. Percy. de Cast. d. p. 1. c. 4. n. 7. & 8. Oliva d. q. 16. n. 21. & 22. Verum contra sententia verior videtur ex his, quæ Menoch. d. remed. 8. n. 20. cum segg. Sells in d. Epist. ad Reg. n. 89. & dec. 114. num. 3. & segg. Oliva d. q. 16. n. 23. & 24. Qui eadem quest. 25. conciliare conatur has delinquentes sententias, ut scilicet prima communis procedat, quando ex actis constiterit de nullitate clara, & patenti, & simul de notoria iniustitia; quia notoria iniustitia nullitati æquiparatur: secunda vero opinio procedat, quando constat ex actis de nullitate, iniustitia tamen clara non est.

Derinde non datur recursus in causis, de quibus cognoscunt ministri sanctæ Inquisitionis Salgad. de proteff. 1. p. 2. §. 5. n. 1. & segg. Hieronym. Leo dec. c. 2. à n. 10. cum segg. Cervall. de cognit. per viam viol. in prol. num. 103. Sells in epistol. ad Reg. n. 88. & de unh. c. 10. n. 44. Simanc. de Cathol. tit. 26. n. 2. Item non datur recursus in causis Regularium circa correctionem, & visitationem factam à Prelato Cervall. de cognit. per viam viol. 4. p. 678. n. 287. Gabr. Percy. de Man. Reg. p. 1. c. 4. n. 13. in med. Roderic. de ann. redditib. lib. 1. q. 17. n. 71. & 72. Sells ubi supra, Salgad. de c. 2. §. 5. num. 10. Iterum non datur recursus à Iudice infectorio procedente in causa, quando superior, ad quem fuit appellatum, eam remissit infectori, declarando non fuisse bene appellatum

Rota dec. 1. alias dec. 138. de offic. deleg. in novis, Nicol. de Milis in sus. reposit. verbi. In ex. a quo appellatum est fol. 125. Lancelot. de attent. 1. p. c. 12. limit. 26. numer. 1. Martech. de commissio. 1. p. c. 2. num. 31. Salgado de proteff. 2. p. c. 17. num. 17.

Non etiam datur recursus, quando appellatio non fuit interposita à Iudice Ecclesiastico; quia deficiente appellatione, sententia transit in rem iudicatam Lancelot. d. 1. p. c. 11. limit. 2. num. 38. Salgad. de proteff. 1. p. c. 2. n. 64. & segg. & p. 3. c. 15. n. 17. Insuper non datur recursus Clerico presentato à patrono, qui dicit habere plures voces patronorum, & quod Episcopus instituit habentem minores voces; Ecclesia sit Parochialis: ut post relatum contrarium sententiam tenet Salgad. de proteff. 3. p. c. 9. n. 143. & segg.

CAPUT XXXII.

De Charta Tutiva Conservatoria.

SUMMARIVM.

- 1 Ad Regiam Protectionem pertinet concessio chartæ Tutivæ.
- 2 Regis proprium est tueri subditos à violentiis, ut in tranquillitate vivant. Ibid.
- 3 Ad supremam Regis potestatem pertinet Tutivæ concessio. Ibid.
- 4 Principi non potest concedere inferiori hoc ius superioritatis, quod in nulla donationis censetur concessum.
- 5 De iure communi ad Rellores civitatum, & Provinciarum pertinebat hoc ius protectionis.
- 6 Hoc ius Tutivæ apud Castellanos appellatur interdictionum interim, & in aliis Regnis.
- 7 Tutivæ remedium idem est, ac mandatum de manutenendo, & assimilatur interdicio uti possidentis summarivum.
- 8 Per mandatum de manutenendo ordinatur, ut aliquis in sua possessione, vel quasi maneat. Ibid. Idem in remedio Tutivæ. Ibid.
- 9 Datur discrimen inter mandatum de manutenendo, & Tutivam: quia mandatum per Iudicis officium expeditur; Tutivæ vero à Rege conceditur: ut n. 8.
- 10 Tutivæ, & mandatum de manutenendo conveniunt in multis, de quibus n. 10. 11. & 12.
- 11 Aliud est possidere, aliud in possessionem esse.
- 12 In concedendo mandatum de manutenendo, & processu Tutivæ non servantur termini iudicialis iudicii.
- 13 Citatio partis necessaria est in processu Tutivæ, & in mandato. Ibid.
- 14 In quocunque iudicio executio, & summario citatio partis necessaria est.
- 15 Citatio est de iure divino, & naturali nec Princeps eam tollere potest. Ibid.
- 16 Periculum in mora quando datur, non est necessaria parti citatio ad interrogandos testes.
- 17 In iustificatione Tutivæ, & mandatis de manutenendo requiritur partis citatio.
- 18 Cognitio super iustificatione Tutivæ debet esse summaria; quia remedium extraordinarium est, & summarium.
- 19 Dubitatur, An deum appellatio à pronuntiatione Iudicis super Tutivæ à Negas Valasco.

Sed

404 Tractatus de Donationibus Regiis.

Sed contraria sententia verior est.

20 Remedium Tutiva in hoc Regno datur tantum in causis Ecclesiasticis, non profanis. Et circa illud servandum est iuxta Canonicum secundum quod in possessoris licita est appellatio.

21 Appellatio in remedio Tutiva producit effectum devolutivum, non suspensivum.

22 Tutiva, & mandatum de manutenendo secum trahit executionem; & si, cui fuit concessa, non potest magis possidere, quam possidebat tempore concessionis.

23 Possessor pendente lite privandus non est sua possessione, quamvis iniustus, sed manutenendus lb. & n. 13.

24 Concessa Tutiva si possessor spoliatus ante justificationem Index illum restituere debet.

25 Ad validitatem Tutiva requiritur, quod impetrans sit in possessione tempore concessionis illius.

26 Dubitatur, An detentatori etiam concedatur Tutiva?

Detentatio minus est, quam possessio; quia minus est detinere, quam possidere. lb.

27 Contraria sententia verior.

28 Detentatio est meri facti, & ut quis manuteneatur, sufficit, quod possessoris locum teneat.

Detentatio pro possessione habetur, & venit appellatio possessionis lb.

29 Colono detentatori spoliato datur interdictum unde vi; & ita iudicatum dicit.

30 Mandatum de manutenendo non solum possessoribus, sed etiam detentatoribus conceditur.

31 In hoc Tutiva remedio & mandati de manutenendo solum agitur de simpliciter statu, & de eo conservando.

32 In interdicto uti possidetis non est necessaria tituli productio.

33 In impetratione Tutiva non est necessarius titulus; quia agitur de possessione.

In Beneficialibus non potest haberi possessio sine titulo habito ab habente auctoritatem, & absque Canonica institutione, lb.

34 Mantentio passim datur sine tituli productione, & non obstante opposizione de defectu tituli.

35 In Beneficialibus datur vera possessio sine titulo.

36 In hoc Regno non conceditur Tutiva sine productione tituli, saltem colorati.

37 Non obstant adducta in contrarium; quia procedunt quando causa agitur in Iudicio Ecclesiastico; non vero quando secularis se intromittit ad adiuvandum Ecclesiasticum.

38 Tutiva conceditur patrono existenti in quasi possessione presentandi, & ejus presentatio, ut instituitur.

Intellige, si confiteris de iure patronatus. lb.

39 Declara, ut non sit necessaria plena iuris patronatus probatio, ut Tutiva patrono concedatur, sed sufficit probari patronum esse in quasi possessione presentandi, & ejus presentationes fuisse sortitas effectum.

Presentandi quasi possessio acquiritur ex presentationibus, qua sortite sunt effectum. lb.

40 Presentandi quasi possessio acquiritur per unicum alium, qui sortitus est effectum.

In Beneficialibus ultimus status, & ultima presentatio attendenda est.

41 Patrono concedenda est Tutiva nullo alio ostenso titulo, quam presentandi possessio.

42 Pensionario, qui est in quasi possessione exigendi pensionem, conceditur Tutiva; & manda-

tum de manutenendo.

43 Quasi possessio pensionarii adquiritur per unicum alium solutionis.

44 Amplius, ut sufficit unica solutio facta ab antecessore, ut pensionarius agere possit contra successorem.

45 Secundo amplius etiam si unica solutio fiat metu censurarum sua protestatione.

Limita, nisi in Bulla reservationis apposta sit clausula sine retardatione solutionis pensionis, quia solutio facta vigore dictae clausulae non constituit pensionarium in quasi possessione. lb.

46 Coactum dicitur facere, qui ad faciendum cogi potest.

47 Sufficit potentia cogendi, licet ad alium coactionis adventum non sit.

Non dicitur sponte facere, qui ex iuris dispositione facere tenebatur. lb.

48 Solutio facta cum protestatione non constituit pensionarium in quasi possessione exigendi.

Intellige, si protestatio facta sit in ipso actu solutionis, lb.

Per solutionem probetur quasi possessio, requiritur quod solutio facta sit sponte, & simpliciter sine protestatione in ipso actu solutionis lb.

49 Solutio facta cum protestatione in ipso solutionis actu presumitur facta per metum.

Non sufficit, quod solutio fiat per compulsionem; nisi solvens compulsioni acquiescerit. lb.

50 An pensionarius, ad impetrandam Tutivam teneatur docere de titulo? Distingue ut hic, & n. 51. & 52.

51 Pensio non potest constitui sine auctoritate Papae, & litteris non expeditis exigat non potest.

Si in narrativa continetur conditio, vel modus, verificandus est. lb.

52 Si producat titulus, non est cognoscendum de eius validitate, aut invaliditate.

53 Intellige supra dicta, quando agitur de mantentione in iudicio Ecclesiastico, secus, si agatur de Tutiva; quia tituli productio necessaria est: & n. 55.

54 An pensio sit Beneficium Ecclesiasticum, vel non?

Distingue ut n. 57. & 58.

59 Pensio reservata in Beneficio Ecclesiastico semper habetur pro Beneficio, etiam quoad fori privilegium, & n. 60.

60 Tutiva deneganda est extero, qui in Regno Beneficii possessionem obtinuit.

Amplius etiam in extero pensionario. lb.

61 Tutiva denegatur ei, cui reservata fuit pensio in Beneficio patronatus Regie Coronae, sive sit pene Regem, sive ad donarium.

62 De praxi, qua servatur in concedenda Tutiva.

63 In iudicio justificationis Tutiva audiuntur partes, & reus potest exceptiones opponere; non tamen illas, qua aliterem requirunt indaginem.

In causis possessoris, & executivis non admittuntur exceptiones requirentes aliterem indaginem; sed servantur plenaria iudicio. lb.

64 Exceptiones, qua requirunt aliterem indaginem, qua dicantur.

65 Exceptio contra ius patronatus reservatur ad petitorium respectu Beneficii; prout etiam exceptio invaliditatis provisionis, nisi exceptio nullitatis incontinenti probetur.

66 Tutiva non conceditur ei, qui habet possessionem spoliativam, vel alio modo nullam, anquam intrusum.

68 Pro

- 68 Probatio facta intra terminum justificationis Tutiva dicitur facta incontinenti.
- 69 Si adpervarius probaverit impetranem ab eo habere possessionem clam dolo, aut precario, impetrans non obtinebit: Secus si possessio fuerit precaria, aut clandestina respectu tertii.
- 70 Spoliatus non est restituendus, quando notorie constat de notorio defectu proprietatis, & dominii spoliantis.
- 71 Tutiva remedium non est locus, si de non iure impetrantis notorie constiterit absque aliqua disceptatione.
- 72 Non datur Tutiva ei, qui fuit institutus ab Episcopo de Beneficio, quod vacavit in Curia.
- 73 Provisus in Beneficio, quod vacavit in Curia, non potest habere titulum coloratum, neque manutentur, vel aliter, quam antequam sit in possessione Beneficii.
- 74 Decretum irritans inducit formam.
- 75 Decretum irritans annullat gesta in contrarium.
- 76 Decretum irritans non solum titulum, sed etiam possessionem inficit.
- Gesta contra decretum irritans nullum producant effectum, lb.
- 77 Decretum irritans habet annexam inhibitionem.
- 78 Intrusus dicitur, qui habet Beneficium ab eo, qui non habebat, contra eius potestatem.
- 79 Intrusus dicitur possidens Beneficium de facto, & in iure alteri ablato.
- 80 Intrusus dicitur, qui absque Diocesani, alteriusve superioris consensu, vel auctoritate possessionem Beneficii apprehendit.
- 81 Intrusus censetur, qui sine titulo Canonico, vel per vim ingressus est possessionem Beneficii.
- 82 Intrusus censetur, qui litteris non expeditis Beneficii possessionem apprehendit.
- 83 Dicitur intrusus, qui sine titulo propria auctoritate Beneficii possessionem occupavit.
- 84 Postquam intrusus qui resignavit Beneficium, & possit resignationem illud retinet.
- Resignans Beneficium abdicat a se omne ius, & ad illud regredi nequit, lb.
- 85 Resignans Beneficium in forma dignum non potest redire ad Beneficium, si resignatus non est idoneus, nisi probaverit diligentiam, vel ignorantiam.
- 86 Intrusus dicitur, qui postquam fuit electus, ante confirmationem administravit.
- 87 Intrusus dicitur, qui sine electione vel ex electione non Canonica, puta minoris partis votantium, se intrusit.
- 88 Intrusus dicitur, qui notorie nullum ius habet in Beneficio; quia titulus per sententiam nullus fuit declaratus.
- 89 Dicitur intrusus, qui habet possessionem Beneficii nondum vacantis, & hominis vivens.
- 90 Intrusus non citatus expellendus non est a possessione Beneficii, nisi notorie constet ex aliis esse intrusum, & nullam ei defensionem competere.
- Si titulus productus defectus, et invaliditas notorie appareat ex aliis, neque in iuramento, neque Tutiva concedenda est, lb.
- Prohibitio, qua sit libri aperti, nunquam rescinditur, lb.
- 91 Tutiva non conceditur ei, qui habet contra se iuris presumptionem vel rescissionem.

Palatii §. 116. & lib. 1. tit. 10. Cumque propetium Regis sit totius subditos a violentia iura tria quilibet vivat Peteyr. de Man. Reg. 1. p. c. 11. n. 1. Oliva de for. Eccles. 1. p. 9. §. 1. n. 5. indubium est ad solum Principem, & eius supremam iurisdictionem pertinere hoc Tutivæ prædium, tanquam de maioribus Regalibus, reservatum in signum supremæ potestatis: ut in specie docent Peteyr. de Man. Reg. 2. p. c. 17. n. 27. Oliva d. g. 2. §. 1. num. 1. Cabed. 2. p. decis. 7. 1. num. 2. Ex quibus inferitur non posse Principem concedere hoc perioritatis ius, neque donatum intelligi, in quibuscunque donationibus quantumvis factis cum generalissimis verbis, mero, & mixto imperio: ut saepe saepius dictum est: & in specie tradit Peteyr. d. c. 37. n. 27. Quamvis iure communi attento mutationes, & defensiones competant defensoribus civitatum, & Rectoribus provinciarum & perimus 11. q. 1. c. quodam §. statuit 16. q. 1. Lucas de Pena in L. si coloni q. fin. c. de agric. & sen. 1. Afflic. decis. 24. n. 5. Qua ratione videbatur dicendum prædictum ius spectare ad donatarium habentem merum, & mixtum imperium ex Oldrad. conf. 89. Sed verius est ad Principem tantum pertinere, qui superiorem non recognoscit; & nunquam intelligi concessum; immo semper reservatum in donationibus Ordin. lib. 2. tit. 43. §. 40.

Hoc Tutivæ remedium apud Castellanos dicitur interdictum intercom Covarr. pract. c. 17. Roderic. de annis reddit. q. 17. n. 37. vers. ultimo qui diximus, Valasc. consulti. 79. n. 1. Cacer. lib. 3. var. c. 14. n. 41. Fótan. de p. 1. m. talan ad 7. gloss. 1. p. 10. n. 7. 10. & 16. Poll. de manutent. obs. 3. n. 38. Scaccia. de appell. lib. 2. q. 17. limit. 6. n. 1. n. 56. Apud quem, & Postum. a. obs. 7. 3. n. 2. 3. 4. 5. 24. cum segg. videre potes, quibus aliis nominibus appellatur. Et quod in aliis Regnis denominetur etiam interdictum interim tradente Andr. Gail. lib. 1. obs. 7. n. 6. Christoph. de Paz de reu. c. 2. n. 1. n. 5. Apud Nos vero hoc remedium Tutiva appellatur, quæ quidem idem est, ac mandatum de manutendo, ut per Valasc. consulti. 79. n. 1. Post. d. obs. 7. n. 42. Peteyr. de Cast. de Man. Reg. 1. p. c. 1. n. 1. & affimilatur interdicto ut possidens summarissimo Thufc. l. iter. M. conclus. 60. n. 1. verb. mandatum de manutendo, Cenc. de censib. decis. 101. n. 4. Ruin. conf. 28. n. 4. Valasc. consulti. 79. n. 1. Fontan. d. claus. 7. gloss. 1. p. 10. n. 16. Paz. de reu. c. 1. n. 7. 2. Post. d. obs. 7. n. 7. 8. & 9.

Quemadmodum enim mandatum de manutendo dicitur remedium, prout, ac littera Judicis, per quam ordinatur, ut aliquis in sua possessione, vel quasi manuteneatur, seu conservetur, ac defendatur; & inhibetur alteri, ne ipsam possessionem in eadem possessione turbet. Cancr. d. lib. 3. c. 14. n. 3. Cæsar. Barz. decis. 71. sub n. 9. & n. 40. Post. in d. tract. obs. 2. numer. 47. Ita virtus, & effectus Tutivæ in eo consistit, ut is qui eam impetravit, manuteneatur, conservetur, & defendatur in ea possessione, & statu, quo erat tempore impetrationis Tutivæ, quamvis post eam ad actum adversario spoliatur Peteyr. de Cast. in Man. Reg. 1. p. c. 2. 1. n. 1. Tamen inter Tutivam, & mandatum de manutendo datur discrimen: quod prædictum mandatum per Judicis officium obtinetur, & expeditur Beccius conf. 21. sub num. 10. post med. Achilles Personale de adipisc. possess. 10. Posth. d. obs. 7. n. 1. 4. & 5. Tutiva autem à Rege postulatur, & ab eo, arque Senatoribus Aulicis expeditur.

1 AD prædictam protectionis materiam pertinet charta Tutivæ ordin. de qua Ordinari lib. 1. tit. 3. §. 6. & 1. tit. 3. §. 1. & in Regimine Senatorum

ent Ordinat. lib. 1. tit. 5. §. 6. & in Regim. Senator. Palat. §. 1. 16. & lib. 2. tit. 10. & lib. 3. tit. 3. §. 1. Ubi quod conceditur ex mera gratia Potestatis Cabed. i. p. c. 76. n. 1. Percy. de Cast. d. c. 1. n. 1.

Conveniunt tamen Tutiva & mandatū de manutendo in ceteris quia ita ut Tutiva conceditur possessori ob timorem litis, & ante illam mortem, immo ratione molestiarum futurarum Valasc. con. 79. n. 1. in fin. Gabr. Percy. d. c. 2. n. 1. & Ceval. commun. contra commun. q. 89. n. 46. Ita mandatū de manutendo non ita praesentat sed & futura molestia respicit Menoch. de retinend. posses. remed. ult. n. 1. & 2. Capyc. decis. 189. n. 11. Potius d. observ. 2. n. 10. Et insuper ita ut mandatū summariū de manutendo, quod ab aliquibus appellatur pars iudicii, nil aliud continet, quā manutentionē, conservatiōē ac defensionē in possessione, vel quasi in contentiōis deductā, interim dum plenius fuerit cognitum de petitorio, vel possessorio plenario Menoch. de recuper. in pro. n. 24. & segg. Fachio. lib. 8. contr. c. 15. in princ. Plot. de litem iurando §. 3. n. 36. & 43. Postius d. observ. 2. n. 27. 28. & 32. Sic patet Tutivā tantum respicit conservatiōē possessionis, seu status, in quo erat possessor, ut non tutebitur, quin prius audiatur in iudicio competenti, sive in petitorio, sive in possessorio plenario. Non enim agitur in Tutiva de iustitia, aut iniustitia possessionis; sed Rex per viam prot. cionis occurrat violentiā inferendā, ut pax servetur, donec de

causa petitoria, vel possessoria cognitum sit Valasc. consil. 79. n. 5. & 8. Menoch. de retinend. posses. remed. ult. n. 5. Percy. de Castro d. c. 2. n. 15. Et sicut mandatū de manutendo est preparatorium iudicii petitorii, vel possessorii plenarii Post. d. observ. 2. n. 29. eodem modo Tutiva est etiam preparatorium iudicii Ceval. commun. contra commun. q. 89. n. 46. Covarr. pract. c. 17. a princ. Percy. d. c. 2. n. 15. in fin. Immo in hoc remedio non tractatur, quis lite pendente debeat possidere; sed quis debeat esse in possessione. Et quid aliud est possidere, aliud in possessione esse Capyc. dec. 12. n. 1. & dec. 55. n. 1. & 2. Christoph. de Paz. de tenu. c. 3. n. 12. & c. 10. n. 12. & c. 40. n. 37. Post. d. observ. 2. n. 29.

Ubi plures laudat. Et ultra eos Giubr. de success. feud. §. 1. gloss. 16. n. 15. & 16. Thulc. litter. P. consil. 404. Richard. in §. in summa iussit. de inter d. n. 121. Petrosin. in c. fin. §. in aliis q. 1. n. 18. ut lite contestata, Capyc. Latro decis. 182. n. 37.

Deinde conveniunt Tutiva, & mandatū de manutendo in eo, quod quamvis in concedendo dicto mandato, & in processu Tutivae termini substantiales iudicii, nempe libelli litis contestationis, & alii non servantur, ut per Salust. Tiber. in pra. A. C. lib. 3. c. 3. n. 8. Post. de manum. observ. 79. n. 1. Percy. d. cap. 2. n. 16. circa fin. Tamen citatio partis desideratur, tam ad probationes faciendas super possessione, vel quasi; quam ad pronuntiationem iudicis super Tutivae justificatione: ut circa mandatū de manutendo tradunt Menoch. de adips. remed. 6. n. 18 & 32. & de retinend. posses. remed. ult. n. 31. Salust. Tiber. in d. pra. A. C. lib. 2. c. 7. num. 9. Franc. Vivius. lib. 2. decis. 226. num. 9. Sylvan. consil. 27. n. 9. post plures Ludovic. Post. observ. 79. num. 2. Et in Tutiva sentire videtur Gabr. d. c. 2. n. 21. num. 16. dum docet, quod in Tutiva proceditur iuris ordine servato, sicut in aliis causis summariis: & verum est quod in quocunque iudicio etiam executivo, & summario citatio partis necessaria est Valasc. de partis. c. 15. num. 41. Munhos de Escob. de ratiocin. c. 31.

n. 21. Solozan. de iure iudiar. 2. tom. lib. 2. cap. 17. n. 27. Hieronym. Leo. decis. 40. n. 5. Hanc namque quasi de iure divino, & naturali neque Princeps tollere potest Clam. pastoralis §. ceterum de sent. re iudic. cap. 1. de caus. posses. & propriet. ubi Aug. Barbof. n. 7. & cum Allic. Vant. & aliis Joana. Bapt. de litem al. eg. n. 6. & alleg. 107. n. 8. Salg. de prestei. Reg. p. 2. c. 1. n. 17. Capyc. Latro consil. 146. n. 2. & consil. 156. n. 134. & segg. 16.

Immo quamvis in concessione Tutivae apud nos partis citatio non desideretur; prout etiam quando datur periculum in mora, non est necessaria partis citatio, & possunt testes interrogari parte non citata super timore rixae, armorum, & scandali ad effectum apponendi sequestrem in possessione, & prohibendi, ne partes accedant ad rem: ut scribunt Menozes in rubr. C. de transact. num. 5. Percy. d. c. 2. n. 16. vers. in summario Menoch. de adips. posses. remed. 6. n. 19. & de retinend. ult. n. 31. in fin. Personal. de adips. posses. n. 124. & 38. post alios Ludovic. Post. d. observ. 79. num. 5. Tamen in justificatione Tutivae citatio necessaria est; prout etiam desideratur in mandato de manutendo, quando cessat periculum morae Postius d. observ. 79. n. 7.

Cognitio autem iudicis super justificatione Tutivae summaria esse debet Valasc. consil. 79. n. 18. Percy. d. c. 2. n. 15. vers. quare omnibus. Est enim hoc remedium extraordinarium, & summarium Benintend. decis. 79. n. 2. & 6. & dicitur subsidiarium Cyriac. con. rever. 244. n. Post. d. observ. 3. num. 31. & 32. & cum in eo non iudicetur de iustitia, aut iniustitia possessionis, sed de manutentione possessionis, seu status, in quo impetrans erat tempore impetrationis, ordinem, & summarie procedendum est ne lites trabantur in longum contra regem in L. properandum, C. de iudic. c. fin. de dol. & c. contrum.

An autem à pronuntiatione iudicis super Tutiva detur appellatio? Quaestio est. In qua Valasc. consil. 79. d. n. 18. appellationem non esse admittendam docet. Ex eo, quia sententia illa est interlocutoria, quae possessionis causam in rotum non definit. Unde de iure Regio ab ea appellare non licet. Ultra quod in aliis Regnis appellatio locum non habet in similibus remediis. Contrarium tenet sententiam Percy. de Castro d. c. 2. n. 17. & bene: Quamvis enim sententia illa sit interlocutoria, ut ex Paul. de Castro consil. 3. vol. 2. Voluit Valasc. d. n. 18. tamen in illo iudicio alia sententia expedanda non est: Et sic habet vim diffinitivae, & ab ea potest appellari Ord. nat. lib. 3. tit. 69. §. 3. & lib. 5. tit. 123. §. 3. L. 2 ff. de appell. recip. Surd. decis. 36. num. 14. Et insuper quia hoc Tutivae remedium in hoc Regno datur tantum in causis Ecclesiasticis, non in profanis Cancr. lib. 3. c. 14. n. 35. Percy. de Castro d. cap. 2. n. 17. col. 5. in princ. Et ideo, ut ipse advenit, ius Canonicum spectandum est. At vero secundum ius Canonicum à sententia lata super mandato de manutendo admittitur appellatio, quoad utrumque effectum Mart. Andr. decis. 60. n. 3. & segg. Ubi quod quando Index procedit per viam diffinitivae datur appellatio ad utrumque effectum de iure Canonico, quae opinio attento illo iure non habet contradicendum, Sequitur Post. de manum. observ. 106. n. 68. Immo etiam de iure Regio in causis possessionis admittitur appellatio Ordinat. lib. 3. tit. 70. §. 10. Atque ita Appellationi locum esse à sententia lata

Iata super Tuitiva dubitandum non est. Et ita servat stylum, qui confirmatur ex *decis. Borat. 2. 10. m. 4. & 5.* Ubi meminit de simili statuto Bononie, quod in possessoris admittit appellationem, & procedendo dicit in sententia super mandato de manutene-
ndo. Plures locat Ludov. *Post. observ. 106. n. 87.*

An vero Iudex à quo, pendente appellatione à sententia Tuitivæ manuteneat debeat impetrantem? Vel appellatio utrumque producat effectum, necne? Dubitari potest. Et quidem in Regno Franciæ appellatio in hoc remedio, quamvis non sufficiat, causam devolvit Scaccia *de appell. 17. limit. 6. membr. 2. n. 41.* Quod idem servatur in Catalonia Fontan. *de pass. sup. claus. 7. gloss. 3. p. 10. m. 87. & segg.* Et in Castella Roderic. *de man. reddit. lib. 1. q. 17. n. 49. & segg. Post. observ. 106. n. 82.* Cevall. *de cognit. per viam viol. q. 29. Percy. d. c. 21. n. 17.* Ubi in versiculo quod etiam ego existimam appellationem tantum amittendam in hoc Regno quod effectum devolutivum, non in suspensivum. Cuius opinio mihi valde arridet. Ex eo quod Tuitivæ, & mandatum de manuteneendo secum trahit executionem, & ea non videtur egere; quia cum concedatur possessori, ille qui est in possessione, non potest magis possidere Fontan. *d. claus. 7. gloss. 3. p. 10. m. 85.* Postius *d. observ. 106. m. 21.* cum manutentio possessionem non tradat, sed traditam, vel habitam declarat, atque confirmet absque alia executione *Post. d. n. 21. & post tract. dec. 647. n. 34.* Menoch. *de res. remedi. ult. num. 57. Ac,* cum nemo pendente lite privandus sit sua possessione, etiam si iniustus sit possessor *L. 2. C. si per vim; vel alio modo cap. licet Episcopus de prebend. in 6. Gama decis. 4. m. 2.* Post. *de manut. observ. 1. n. 38. & 40. Gualt. de success. feudor. 5. 16. gloss. 16. n. 3. & 14. Capyc. Laro decis. 77. n. 15. & 30.* Ita ut lite pendente manuteneatur sit in sua possessione, & commodo illius Salgad. in *labyrinth. cred. 6. 11. n. 30. & segg. Gualt. d. gloss. 16. n. 14.* Angust. Barbof. *vol. 21. Post. observ. 12. n. 9. & segg. & observ. 8. n. 96.* nil mirum si iudex, à quo etiam post appellationem impetrantem Tuitivam in sua possessione manuteneat & conservet.

Confirmatur: quia si impetrans Tuitivam post illam adeptam, & ante justificationem spoliatur, Iudex illum restituere debet vocato spoliatore, non ut de spolio cognoscat, sed ut possessionem teneatur, & conservet virtute Tuitivæ, quia protectionis ratio non deficit, quando impetrans Tuitivam ab adversario meliore tempore spoliatur, & sufficit tempore datæ impetrationis esse habilem, ut manuteneretur per ea, quæ Doctores in *cap. si eo tempore de rescript. in 6.* Et ita tenet Gabr. Percy. *d. c. 21. m. 12.* quod si Iudex possessorem turbatum etiam ante justificationem Tuitivæ, & sententiam tueri debet; multo fortius id facere teneatur post justificationem, & sententiam, etiam appellatione pendente.

Rursus observandum est, quod ad impetrandum Tuitivam necessario desideratur impetrantem tempore concessionis esse in possessione Valsc. *consult. 79. n. 12.* non enim sufficit cum adipisci post rescipsum, & chartam Tuitivam Gabr. Percy. *d. c. 21. m. 11.* An vero possessori tantum, vel etiam detentatori Tuitiva sit concedenda? Dubitari consuevit ex fundamentis, de quibus Valsc. *consult. 79. n. 10. & Gabr. Percy. d. c. 21. n. 6.* Quibus probatur interdictum uti possidetis, cui hoc Tuitivæ remedium assimilatur, non dari detentatori, cive qui vere non possidet. Unde neque *Portugal. de Donat. Tom. 1.*

Tuitiva detentatori concedi valet. Quibus addo detentationem esse nudā insistentiam facti, & detentatorem esse minus, quam possessorem, prout minus est detinere, quam possidere Nevizan. *conf. 81. numer. 9. & 10.* Nihilominus tamen verius est detentatori Tuitivam esse concedendam: nam quidquid sit de interdicto uti possidetis respectu detentatori, hoc Regale auxilium Tuitivæ indudum fuit ad tollendas violentias, ne inferantur, & ad restitutionem illatarum. Et sic quamvis cessent circa detentatorem remedia interdictorum, non cessabit hoc auxilium Regalis Tuitivæ ad instar meri Iudicis officii, quod datur huiusmodi detentatoribus pro modo, seu recuperando statum, & conservando illo, in quo erant per text. in *L. Aquilini Regulus ff. de donat. Alciat. lib. 2. pa. 28. vergr. n. 49. Clar. in §. donatio. q. 3. Cujac. lib. 17. observ. 6. 33.* Et est ratio, quia detentio est meri facti; ac ut quis manuteneatur, satis est quod possessoris locum teneat, Lothet. *de re benefic. lib. 3. q. 1. c. num. 81.* & omnis detentator præsumitur possessor, Sylvan. *conf. 27. num. 4.* quippe detentatio pro possessione habetur; atque venit appellatione possessionis, Rota Bonon. *decis. 80. num. 33.* Post. *observ. 42. n. 76.* Ex quibus invaluit colonio detentatori spoliato, & expulso dari interdictum unde vi secundum Anton. Fabr. in *Cod. lib. 4. tit. 4. de locato diffini. §. 8. Gualt. decis. 121. n. 10.* Fontan. *p. decis. 136. & 137.* Et ita iudicavit Senatus me referente die 1. Martii anni 1663, in lite Emanu. lis Rodriguez Texcyra cum Antonio Botelho Palha oppidi de Santarem. Est videndus Valsc. *consult. 78.*

Qua præpositum mandatum de manuteneendo non solum possessoribus, sed etiam detentatoribus conceditur: ut scribunt Covarr. *pract. c. 17. n. 5. vers. sic sane.* Menoch. *de res. possess. remedi. ult. n. 18. & 44.* Lothet. *de re benefic. tom. 1. lib. 1. q. 37. num. 48. & q. 38. n. 214.* Christophor. de Paz. *de rem. c. 9. n. 4.* Benintend. *decis. 75. num. 12.* Casar. Barg. *decis. 46. num. 18. & dec. 47. n. 2. 5. 19. & 25.* & pluribus relatis decisionibus Rote *Post. observ. 42. n. 74.* Et in specie hujus auxilii Tuitivæ Valsc. *consult. 79. num. 10. & 11. & consult. 111. n. 20.* Gabr. Percy. *d. c. 21. m. 7.* Ubi non obstat verba Tuitivæ explicata. Confirmatur: quia in hoc Tuitivæ remedio, & mandati de manuteneendo solum agitur de simplici statu, & de eo conservando, Gualt. *conf. 11. n. 20. & 21.* Post. *d. observ. 42. n. 83.* siquidem manutentio datur ad statum: tradit ex Rota *Post. supra numer. 80.* Camque detentator tempore impetrationis Tuitivæ in eo statu sit, debet manuteneri, & tueri in eo; quoniam in iudicio manutentionis disputatur de facto, non de jure possessionis; neque an quis verè possideat, sed an detineat; optime, *Post. observ. 42. n. 94.*

Aliud insurgit dubium circa justificationem tituli possessionis. In quo articulo dicendum est ad justificationem Tuitivæ non esse necessariam tituli productionem; quippe in hoc iudicio, & interdicto retinendæ tantum de possessione agitur, illa vero non dependet à titulo, cum possessio nil commune habeat cum proprietate, & titulo *L. naturaliter §. nihil commune, ff. de adquir. possess. §. retinenda Insit. de inter. d. Et sic in eo interdicto, ut possidetis tituli productio, & justificatio non requiritur Valsc. *consult. 79. numer. 1.* Percy. *de Caltr. d. cap. 21. n. 8. & 9.* Mar. Antonin. *resol. 66. n. 9. lib. 1. Lothet. de benefic. tom. 1. lib. 2. q. 46. num. 68.* Post. *de manut. observ. 42. n. 14. & post tract. decis.**

M m

408 Tractatus de donationibus Regiis,

decis. 55. n. 3. Atq. ita neque in mandato de manutendo, neque in Tutiva tituli justificatione opus est, ut loquentes de Tutiva tradunt Valasc. d. n. 3. & 4. Peteyr. d. c. 2. n. 8. & 9. & de mandato de manutendo Gratian. dist. sept. forens. c. 310. n. 7. 1. Cenc. de censib. post. trait. decis. 1. 42. n. 15. Loter. d. g. 4. 6. m. 6. 8. 5. lib. 5. q. 24. n. 4. Post. d. observ. 42. n. 24. Mohedan. dec. 2. de res. pol. iator. Quod nedum procedit in profanis, ut per supra citatos Valasc. d. n. 3. Peteyr. d. n. 9. Sed etiam in beneficiis, in quibus licet possessio haberi non possit absque titulo habito ab habente auctoritatem, & sine Canonica institutione c. Beneficium de Reg. fur. in 6. ubi plures citat Augst. Barbof. & ultra eos probant V. Alasc. d. confus. 79. n. 3. & 4. Peteyr. d. c. 21. n. 8. & 10. Post. d. observ. 42. n. 26. & 27. Roderic. de ann. reddit. lib. 1. q. 17. sub. n. 37. Tamen passim datur manutentio sine tituli productione, & non obstanti oppositione de defectu tituli, & invaliditate Gratian. d. c. 5. 10. n. 7. Marefcor. lib. 1. var. c. 11. n. 12. & segg. Seraphin. decis. 129. n. 5. Cencius de censib. decis. 242. n. 16. & dec. 246. n. 4. Menoch. de res. pol. iator. rem. d. ult. lib. n. 43. Post. d. observ. 42. n. 28. & decis. 311. n. 8. Ex ea ratione, quia etiam in beneficiis datur vera possessio sine titulo juxta sententiam Ancharr. Innocent. Berr. Panor. ut quos sequitur Bertrius n. 86. in c. in litteris 5. de res. pol. iator. Covarr. pract. c. 17. n. 6. Menoch. de res. rem. d. ult. n. 21. per text. in L. 5. ex contrario j. de acquir. poss. & secuta est Rota decis. 734. n. 2. p. 1. diversor. Postius observ. 42. n. 28. & decis. 328. n. 8. Quam opinionem probat, & exornat Augst. Barb. in d. reg. beneficium n. 3. & 4. Uncontrariis respondet. Et hæc quidem sententia etiam in beneficiis tenenda est; alioquin cuiuslibet liceret possessores molestare. Quod jura tam Civilia, quam Pontificia summo pete abhorrerent Loter. d. lib. 3. q. 24. n. 7. & segg.

Ex quibus labefactari videntur resolutiones Valasci & Grabielsi Peteyri quorum primus cōsult. 79. n. 3. & alter, d. 21. n. 9. & 10. docent Tutivam non concedi in beneficiis, nisi impetrans perducatur titulum ab habente auctoritatem. Quod confirmatur ex his quæ Cancr. lib. 3. c. 14. n. 24. Ubi quod in Cathalonis ad effectum manutentionis in Beneficio requiritur titulus. Et quidem apud Nos hæc in praxi servatur opinio, quia Tutiva non conceditur, nisi producat titulus saltem coloratus: Et ideo ab ea recedendum non est. Neque obstant adducta in contrarium. Respondetur enim procedere quando in iudicio Ecclesiastico manutentio Beneficii postulat; tunc enim ad concedendam mandatum de manutendo non erit necessaria tituli productio, & justificatio. At vero in casu, quo secularis se intromittunt ad coadjutos provisos à Papa, vel Ordinario, productio tituli necessaria est: ut in terminis tradit Durand. decis. 13. in fin. quem sequitur Ludovic. Post. d. observ. 42. n. 29.

Insuper ut dictis Tutivam concedendam esse patrono existenti in quasi possessione præsentandi ad Beneficium, vel Capellam, & ejus præsentato, ut instituitur, ex reg. text. in c. consultationibus de iur. patron. Menoch. de res. rem. d. 3. n. 11. & segg. Cancr. d. lib. 3. c. 14. n. 32. Peteyr. de Castro d. c. 21. n. 10. circa fin. & n. 14. vers. ex quo inferunt, Boccard. de interd. uti possidetis c. 1. n. 29. Postius observ. 10. n. 24. Quod intelligendum est, dum tamen confiter de iure patronatus Vivian. in prax. iur. patron. p. 2. lib. 11. c. 6. n. 20. & 21. Post. d. observ. 10. n. 26.

Verum declarata, quod ad hoc, ut patrono Tutivæ remedium concedatur, non requiritur plena iuris patronatus probatio, sufficit probari patronatum esse in quasi possessione præsentandi, & præsentationis fuisse sortitus effectum: ut optime tradit Post. post. trait. decis. 267. & quod sufficit probatio ultimi status, asserit Gabr. Peteyr. de Man. Reg. i. p. c. 21. n. 10. Et quidè optimo iure, quoniam præsentandi quasi possessio, & nominandi, atque eligendi ad effectum manutentionis dicitur quæ sita, & probatur ex præsentationibus, & nominationibus effectum sortitis: ut ex pluribus Rote decisionibus comprobatur Postius observ. 31. n. 1. & segg. Cabed. de patron. Reg. Coron. c. 34. Reynof. observ. 66. n. 18. & observ. 62. n. 1. & segg. Immo quod possessio iuris patronatus per unicum actum præsentationis acquiritur, qui sortitus sit effectum Pont. de spol. lib. 2. c. 16. n. 173. Gratian. c. 313. n. 32. & c. 110. n. 77. Garcia de Benefic. i. p. c. 5. m. 59. Reynof. ubi supra Peteyr. de Man. Reg. i. p. c. 7. n. 26. & dec. 9. n. 24. Themud. i. p. decis. 302. n. 5. r. 59. & 74. Phæb. 2. p. decis. 21. n. 10. 11. Nogero. alleg. 18. n. 37. Augst. Barbof. voto 10. n. 18. Post. observ. 18. n. 16. ubi plures laudat & decis. 267. n. 2. Marefcor. lib. 1. var. c. 5. n. 24. Et in provisionibus Beneficiorum ultimus status, & ultima præsentatio attendenda est: ut diximus supra c. 31. n. 28. Unde nullo alio effectu titulo Tutiva concedenda est patrono existenti in quasi possessione præsentandi: effectus enim iniquum patronos sua quasi possessione privare, ut ex Hoff. & Ancharr. tradit Postius decis. 327. n. 53.

Item concedenda est Tutiva pensionario existenti in quasi possessione exigendi pensionem, ne turbetur in dicta quasi possessione. Ex eo quia et datur remedium mandati de manutendo Gratian. d. c. Benefic. i. p. c. 5. q. 4. d. n. 441. cum seg. Ubi plures Rote decisiones adducit Marefcor. lib. 1. var. c. 22. n. 13. Postius observ. 42. n. 34. Cenc. de censib. decis. 242. n. 16. & decis. 246. n. 2. & segg. Seraphin. decis. 582. n. 5. Raynos. observ. 62. n. 8. Augst. Barbof. in prax. exig. pens. i. p. q. 1. n. 9. Quæ quasi possessio exigendi pensionem per unicum actum solutionis acquiritur juxta veniorem sententiam, de qua Angel. & Immol. quos sequitur Anton. Gomez in L. 45. 43. Tauri n. 172. col. 2. Alex. cons. 74. d. n. 16. lib. 4. Roderic. de ann. reddit. lib. 1. q. 15. n. 21. Seraphin. decis. 436. n. 1. decis. 141. n. 2. Nicol. Garcia d. c. 5. n. 560. Augst. Barb. d. q. 2. n. 39. Reynof. observ. 62. n. 10. Post. observ. 18. n. 36. & decis. 118. n. 1. & segg. Gratian. d. c. 110. n. 76. Cancr. lib. 1. var. 6. n. 45. Mend. à Castro in prax. Lusitan. 2. p. lib. 3. c. 21. n. 358. Et hæc resolutio ampliatur, ne procedat, etiam si pensionarius agat contra successorem in Beneficio. Unica namq. solutio facta ab antecessore sufficit, ut pensionarius contra successorem manuteneatur: scribunt Greg. XV. decis. 275. d. n. 1. Loter. de re benef. lib. 1. q. 42. n. 113. Augst. Barbof. q. 2. n. 41. Patens decis. 342. & 344. lib. 1. Post. observ. 42. n. 42. & dec. 70. n. 3. dec. 316. n. 1. Marefcor. lib. 1. c. 12. n. 10.

Secundo amplius, ut procedat resolutio, etiam si unica solutio facta sit metu censuræ, quia adhuc per eam constituitur pensionarius in quasi possessione exigendi pensionem, iusti solutio fiat cum protesta- tione Garcia d. c. 5. n. 35. r. 1. & segg. Melch. Loter. de re benef. lib. 1. q. 38. n. 208. Seraphin. dec. 1047. n. 11. Augst. Barbof. d. q. 2. n. 42. Postius observ. 35. n. 36. & 43. Ubi n. 45. intelligitur, ut non habeat locum resolutio casus, quo in Balla reservationis apposita fuit clausula sine retardatione solutio- nis.

nis pensionis tunc enim solutio non constituit

pensionatum in quasi possessione, quia necessitas

remover voluntatem liberam ab actu solutionis,

46 Sequitur Aug. Barbof. d. 42. Et quidem possessor

Beneficii in his terminis metu coactus solvit, is

enim dicitur coactus facere, etiam si sponte facere

videtur, qui ad faciendum cogi potest text. in L.

novissime. ff. quod falso iuror. Decius conf. 22. Ate-

no. conf. 24. Salgad. de test. p. 4. n. 8. & in la-

byrinth. cred. 1. p. 4. n. 81. & 82. Vincet. de Franc.

decis. 100. n. 20. Sord. decis. 305. n. 28. sufficit nam-

que potentia cogendi, licet ad actum coactionis

deventum non sit Actin. conf. 24. n. 9. vers. pra-

terea. Hippolyt. de Marfallin L. questionis n. 20. ff.

47 de quib. Menoch. conf. 175. n. 20. Sord. dec. 105. n.

28. Gratian. c. 227 per totum. Salgad. de protell. d. 4.

4. n. 9. & in labyrinth. d. c. 1. n. 86. Neque sponte fa-

cere dicitur, qui ex iuris dispositione facere tene-

batur Tirag. de retrah. lignag. §. gloss. 14. n. 1. &

de retrah. convent. §. 3. gloss. 1. n. 12. Gub. dec. 79.

n. 18. Salgad. d. c. 1. n. 85. & 87. Et sic iste, qui sol-

vit metu praedictae clausulae non constituit pen-

sionarium in dicta quasi possessione.

Maxime si solutio fiat cum protestatione sine

48 praedictis quorumcumque iniuriam, quae protes-

tatio sufficiens est, ut per huiusmodi solutionem

non sit adquisita quasi possessio Gratian. d. cap.

310. n. 46. & c. 981. n. 40. & seq. Cenc. de censib. de-

49 cis. 100. ante n. 8. Post observ. 35. n. 46. dum tamen

protestatio facta sit in ipso actu solutionis Garcia

de Benefic. 1. p. cap. 551. Seraphin. de decis. 1047.

n. 11. Post. d. observ. 35. n. 43. Nam, ut per solutionem

pensionis probetur quasi possessio exigendi, requi-

ritur, quod solutio fiat simpliciter, & sponte, at-

que sine protestatione in actu solutionis: ut tra-

ducat Marefcor. lib. 1. var. c. 22. n. 22. Seraphin. ubi

proxime n. 1. Loher. d. g. 18. n. 28. & 209. Post. d.

observ. 35. n. 6. Si vero postlatio interveniat in

ipso solutionis actu, per summum solutio facta per

metum, & protestatio ius partis conservat Gama

dec. 148. n. 3. Mendez & Castr. in prax. lib. 1. c. 11. n. 1.

Amat. resol. 50. n. 9. 10. & 16. Menoch. c. 156. n. 42.

& conf. 75. n. 69. Valenz. c. 175. n. 27. & conf. 74. n.

55. Non enim sufficit, quod quis solvat per com-

pulsionem, si solvens compulsioni acquieverit

Marefcor. d. c. 22. n. 1. Post. ubi proxime n. 16. Unde

si non intervenit protestatio, neque clausula sine

retardatione solutionis, pensionarius manutenen-

50 dus est, & Tutivae remedium juvandum.

Sed an pensionarius petendo Tutivam teneat-

ur docere de titulo Dubitari potest. Et distingue-

re placet inter eum casum, quo pensionarius agit

ad pensionem, quam nondum exegit; & inter

eum, quo iam erat in possessione exigendi, & man-

uteneri desiderat. Primo casu Tutivae locus non

est, cum illa non concedatur, nisi possessori; ac

quando de concessione dubitari posset, semper

erat necessaria tituli productio; liquidum pensio

absque auctoritate Summi Pontificis constitui

51 non potest, & scripturam requirit Loher. de re be-

nefic. lib. 1. g. 3. n. 10. Cancer. lib. 3. c. 14. n. 48. Post.

observ. 42. n. 33. Immo licet non expeditis pensio

exigi nequit propter decretum irritans in reserva-

tionibus appositum, nisi saltem litterae perveni-

ent ad officium plumbi ante exactionem Maref-

cor. lib. 1. c. 22. n. 12. Cenc. de censib. decis. 246. n. 4.

Post. d. observ. 42. n. 34. Ultra quod, si narrativa con-

tineret conditionem, vel modum, verificari debet

etiam procederetur executive c. 1. de rescript. Cas-

52 fador. decis. 10. ad. rit. non enim potest Beneficii

Portugal de Donat. Tom. 1.

possessor ad solutionem cogi ante justificationem

Callador proxime n. 8. & Giga de pensio. g. 85. n.

10. ex aliis Barbof. d. g. 1. n. 1. & 2. Si vero agatur

adversus eum, qui reservationi pensionis consen-

53 dit pure, nulla desideratur justificatio Seraphin. de

decis. 1017. n. 3. & probat ex Rotae decisionibus

Aug. Barb. d. g. 2. n. 17.

Secundo vero casu, quando pensionarius iam

est in quasi possessione exigendi, titulum ostend-

ere non tenetur, neque probare Marefcor. d. c. 22. n. 8.

11. & 12. Cenc. d. dec. 242. n. 4. Post plures Ludovic.

Post. observ. 42. n. 34. decis. 113. n. 9. Marchez

de commiss. fol. 984. n. 4. Garcia d. 1. p. 5. n. 142. &

seq. Seraphin. decis. 823. n. 5. Reynol. observ. 62. n. 8.

& cum aliis Barbof. d. g. 2. n. 19. Ita ut ad conse-

quendum manutentionis mandatum necessaria

non sit expeditio litterarum; ex quo non est ne-

cessaria probatio proprietatis Post. d. observ. 42.

n. 55. neque narrata sunt justificanda Salgad.

54 de protell. 3. p. cap. 5. n. 14. August. Barbof. d. g. 2. n. 19.

Immo etiam si facti titulus produceretur de

validitate, aut nullitate cognoscendum non est Post.

dec. 164. n. 3. Barbof. d. g. 2. n. 19. Ex ea ratione quia

in possessoris non requiritur titulus, neque ius

probatio cap. in litteris de rescript. speliator. Gregor.

XV. decis. 275. ubi Beltrami n. 17. Post. observ. 42.

n. 74. Barbof. d. g. 2. n. 20. Ubi n. 21. inquit non esse

discipendum, an possessio sit iusta, vel iniusta; s

cum respectu non possidentis semper sit iusta

Mendez & Castr. in prax. 2. p. lib. 4. c. 10. n. 14. per

text. in L. 2. ff. uti possidetis.

Sapientius tradita esse se habent in iudicio ma-

nutentionis intentato in iudicio Ecclesiastico. Ca-

55 tetum quo ad nostrum Tutivae remedium dicen-

dum arbitror pensionarium teneri ostendere titu-

lum reservationis, saltem coloratum; ut diximus

supra circa impetrationem Tutivae respectu Bene-

ficii Ecclesiastici. Tum quia etiam in iudicio ma-

nutentionis ultra quasi possessionem exactionis

necessaria est tituli reservationis productio; vo-

luerunt Farin. decis. 179. n. 2. & Rota diversor.

decis. 72. n. 3. 4. p. Gratian. c. 508. n. 36. & seqq. Sal-

lust. Tiber. in prax. litter. A. c. lib. 3. c. 1. n. 5. & 6.

Cum etiam quoniam licet pensio non possit ha-

beri absque auctoritate Papae, prius debet consta-

re de existentia illius secundum Bart. in L. 1. g. 8.

parvi n. 3. ff. quod vi aut clam. per text. in L. 4. §.

56 condemnatum. ff. de re iudic. L. non ignorat. C. qui

accus. non poss.

Non obstat asserere pensionem non esse Bene-

ficiu Ecclesiasticum: ut scribant Felin. in c. ad

audientiam n. 6. de rescript. Decius in rubr. de reser.

57 ad fin. Sortia de Sacerdot. 1. p. c. 4. Flaminio de reser.

lib. 1. g. 1. n. 70. & 1. b. 2. g. 1. n. 11. Azaveda in L. 2.

tit. 4. lib. 1. Recop. lib. 5. vers. sed an pensio. Con-

sistit namque in mera temporalitate c. quamvis ubi

DD. de prebend. in 6. Salvade Benefic. 3. p. g. 1. n. 10.

Cacia Lupus de pensio. g. 10. Peirey. de Castr. de

Man. Reg. 2. p. c. 3. n. 8. Marefcor. lib. 2. var. c. 2. n. 4.

& post alios Garcia de Benefic. 1. p. cap. 5. n. 1. Azote

10. 2. moral. cap. 5. g. 2. Salzed de leg. Politi. lib. 2. c. 16

n. 4. & 5. Capyc. Lacro dec. 73. n. 14. & laico potest

conferri Garcia d. c. 5. n. 8. Marefcor. d. c. 2. n. 4.

Proindeque non requiritur productio tituli, tem-

poralia enim sine eo possideri possunt.

Respondetur namque pensionis duplicem esse

speciem; aliam, quae simpliciter constituitur, & ad

58 tempus super fructibus Beneficii alieni assigna-

tur superioris auctoritate; aliam vero, quae lo-

co Beneficii designatur, ut commodius quis

M m j fulten

410 Tractatus de donationibus Regiis,

sufficere valeat: vel ex causa resignationis, vel
cessationis confirmetur, ne resignans ex cessione ni-
mium dispendium patiarur. Ex hac est hodie in
usu, & datur in titulum. Prima neque est Benefi-
cium Ecclesiasticum, neque aliquid habet spiri-
tualitatis: exemplificatur in pensione, quæ datur
laico super fructibus Beneficii pro patrocinio,
pro pulsandis campanis, pro aperiendo fores Ec-
clesiæ, vel pro aliquo alio ministerio, & est om-
nino profana Duaren. de Benefic. lib. 6. cap. 4. ex aliis
Garcia d. p. e. 5. n. 6. 7. & 8. Et hæc pensio diversa
est à Beneficio, & diversam habet naturam Cortaz
de Sacerd. 1. p. e. 4. Hoged. de incompat. 1. p. in prafat. n.
3. & 2. p. a. n. e. 7. a. Gigas de pensio. q. 28. Flamin.
Paris. de resignat. lib. 2. q. 15. n. 11. Et vetè Be-
neficium Ecclesiasticum non est, sed quoddam sti-
pendium temporale Rodoa. de Simon. 2. p. e. 14. à
n. 26. P. Soarez de Relig. tom. 2. de Simon. lib. 4. c.
6. n. 1. & 2. Sebastian. Casar. de Hierarch. Eccles. 3.
p. dist. 14. §. 10. à n. 1. usque ad n. 7. Narbon. de atat.
ad human. actus regni. anno 2. q. 15. n. 7.

Secunda verò species pensionis non est mere
temporalis, sed spiritualis, & vel saltem spirituali-
bus annexa dependenter, vel consequenter ad in-
staur Beneficii. Quemadmodum enim beneficium
præsupponit Clericatum, & illum, prærequirit:
ideoque dicitur spirituali annexum dependenter
Garcia de Benefic. 1. p. cap. 3. num. 5. & 6. Ita etiam
ista pensio prærequirit Clericatum juxta Curiaz
stylum, de quo Rodu. d. cap. 14. num. 13. Navarr.
con. 63. de Simon. num. 6. Quod comprobatur ex
Constitutione Sixti V. de habitu, & tonsura per
Clericos, seu Milites; vel etiam pensionarios de-
ferendis: & ex Constit. 31. & ex alia Pii V. 138.
circa obligationem inponendam pensionariis reci-
tandi Officium parvum Beate Mariæ. Ex qua di-
xit Navarr. de rescrip. lib. 2. c. 2. n. 100. quod jam
dubitari non potest pensionem dari ad officium,
sicut Beneficium. Quo casu pensio appellatur Be-
neficium Caietan. de Simon. q. 2. Soarez de censur.
dist. 3. sect. 1. n. 11. Salzed. de leg. Polit. lib. 2. c. 16. n.

8. Quædo enim pensio reservatur habita ratione ad
Beneficium, semper pro Beneficio Ecclesiastico re-
putatur etiam quoad fori privilegium: ut de pra-
xi Hispaniæ testatur Salzed. in pract. c. 61. num. 10.
Sebast. Casar. de Eccles. Hierarch. 3. p. dist. 14. §.
10. n. 9. Unde hanc sententiam recte tenentur Na-
varr. de Simon. conf. 59. 61. & 63. ac 65. & in Ma-
nual. e. 2. §. 111. Madof. reg. 19. q. 11. n. 11. Hieron.
Gabr. conf. 39. n. 8. lib. 2. Flores de Men. lib. 3. var.
q. 21. n. 199. Ludov. Lopez in summa conscient. 1. to. c.
303. Fr. Emmann. Rodrig. in summa tom. 2. c. 21. n. 7.
& 8. quos, & alios refert Garcia d. 1. p. e. 5. n. 18. &
post plures Diana resol. moral. 1. p. tract. 2. de immu-
n. resol. 50. veri. sed contrariam, pulchre Sal-
zed. de leg. Polit. lib. 2. c. 16. n. 4. & segg. Et in ean-
dem sententiam inclinat Solorzan. de jur. Indiar.
tom. 2. lib. 2. c. 3. n. 24. in fin. Gigas de pensio. q. 94.
Ubi pro hæc parte decisum testatur. Sequitur De
Pont. conf. 24. n. 1. Quarant. in summa Bullar. tit. de
habitu Cleric. fol. 275. Et eam servari inquit P. Joan.
Baptista Surt. in selectis summa Pontif. consilii. theo-
ran. 82. epitom. 148. & 149. optime Percy. de
Alan. Reg. 2. p. e. 64. n. 42. Cum qua distinctione ve-
ta pensionum conciliantur contrariæ opiniones;
ita ut pensio assignata laico ob aliquod ministere-
rium temporali sit; ex vero assignatur Clerico in
titulum ut commodius valeat sustentari, vel loco
Beneficii ex causa resignationis, ad instaur Benefi-
cii habeatur ut opinione tradunt Sebast. Casar. d. 3.

p. dist. 14. n. 14. Soarez de censur. tom. 2. dist. 3. sect.
1. n. 11. & de Relig. tom. 2. lib. 2. c. 22. n. 4. Sanchez. cõjil.
moral. lib. 2. c. 2. dub. 61. n. 4. Salzed. d. c. 16. n. 17. &
18. L. yman. in Theol. moral. lib. 1. tract. 5. 2. p. c. 2. n.
8. & lib. 4. tract. 2. cap. 8. n. 2. optime Aug. Barthol.
de jure Eccles. lib. 3. c. 1. n. 1. 6. Atq. ita cum pensio
sine autoritate Papæ constitui non possit; neque
laicus sine titulo fructus Beneficii possidere; ita ut
Tuitiva in beneficiis non conceditur, nisi ob
tento titulo, ita pro pensione concedenda non est;
nisi reservationis titulus producat.

Deneganda tamen est Tuitiva extero, qui in Re-
gno Beneficium adeptus ejus possessionem aliquo
modo occupavit. Quoniam exterius in Regno Be-
neficium obtinere nequit diximus supra c. 29. n.
154. & seg. Et idem citi dicendū in extero pensio-
natio; hic enim ita ut Beneficium in Regno obtine-
re nequit, ita neq. pensionem: ut optime tradit
Percy. de Alan. Reg. p. e. 64. n. 42. Iste Salzed. de
leg. Polit. lib. 2. c. 16. a. n. 1. Cresp. de Valdaura lib. 6.
n. 55. & segg. Et quamvis Percy. d. n. 42. in fin. alle-
gat, in Regno Italie pensiones concedi ob ratione
ibi traditam. In aliis exterius contrarium dicendū
est quasi in eis cesset ratio per eum assignata.

Insuper deneganda est Tuitiva pensionario, qui
pensionem obtinuit in Beneficio jussu patronatus
Regis, five jus patronatus sit penes Regem, five
apud Donatarium Coronæ; quia in tali Beneficio
non potest pensio imponi absque Regis assensu,
ex his quæ Cabel. de patron. Reg. Coron. cap. 13. n.
16. Gabr. Percy. de Alan. Reg. p. 2. c. 2. n. 16 &
17. Ubi pluries in Senatu judicatum dicit. Cumq;
pensionis titulus sit apparetur nullus, non debet
pensionarius manentem in quasi possessione exi-
gendi pensionem.

Et nota, quod in expeditione Tuitivæ illa obser-
vatur praxis, nempe quod supplicatione portecta
ab impetrante coram Palatinis Senatoribus, expe-
ditur Decretum nomine Regis, ut unus ex Senatori-
bus gravaminū Senatus Domus Supplicationis,
visis documentis suffragium præbet, seu infor-
mationem, an concedenda sit, vel deneganda Tui-
tiva: & hac informatione præcedente in Mensa
Senatus Aulici, vel conceditur, vel denegatur. Et in
casu concessionis, expeditur charta Tuitiva ad
certum Judicem, qui citatis partibus, & auditis
summarie de jure suo, & admissis probationibus
super narrativa sententiam proferat, vel ad decer-
nendam tuitivam, vel denegandam; à qua pars
gravata appellationem in terponere potest: ut dixi-
mus supra n. 17. cum segg.

In quo judicio adversarius contra impetrantem ex-
ceptionibus oppositis jussu suum prosequitur, non
tamen audiendus est cum exceptionibus respici-
tibus materiæ causæ principalis, tam petitori, quā
possessori plenarii, quæ requirunt aliorum indaga-
tione, quia in judicio possessorio, non admittuntur ex-
ceptiones, quæ aliorum requirunt in daginem. Rota
dec. 186. n. 2. in fin. p. 2. recet. Post. de manu. off. 42.
n. 70. Et in hac materia manentis est tradit. Post. d.
obser. 42. n. 68. Valasc. conf. 79. n. 20. in fin. Immo,
neq. in sumariis causis, & executivis prædictæ au-
diuntur exceptiones, sed reservatur plenario judi-
cio L. fin. C. de ordin. cognit. l. 3. §. 1. vid. ff. ad exhiben-
dum, Paulardor. lib. 1. rer. quæritur. n. 5. 11. n. 40.
Afflic. decis. 351. n. 4. ad fin. Latrea alleg. 1. n. 6.
Marc. Anton. Canoncol. decis. 15. n. 5. Salzed. de
protecl. p. 2. c. 18. n. 45. & p. 4. c. 7. n. 64. Cyriac. con-
tr. 120. n. 30. & 1. T. d. d. de present. p. 2. c. 56. n. 46.
& 17. Anton. Amar. resolus. 80. n. 1. Dicuntur autē
excep

exceptiones requirere altiore indaginem, quando continent agitationem consistentem tam in iure, quam in facto. *Surd. conf. 112. n. 10. Camuncul. decif. 13. n. 8. Salgad. d. 18. n. 6. 1. Giurb. decif. 21. n. 1. Castill. lib. 3. contr. c. 24. n. 94. Amat. refolut. 81. n. 18. Post. d. obferv. 42. n. 71. 72. Christophor. de Paz. de tenet. c. 8. n. 5. 14. 15. Vel quidam articulus est valde intricatus. *Capy. decif. 10. n. 19. 20. Post. d. obferv. 41. n. 2. 3. An vero articulus fit intricatus, necne? Relinquitur Iudicis arbitrio. Gratian. difceptat. forens. c. 170. n. 4. Camuncul. d. n. 6. Post. d. obferv. 42. n. 71. Salgad. d. n. 18. n. 48. Titag. in L. si unquam verbo omnia n. 31. C. de revocand. donation. Amat. refolut. 80. num. 3. Menoch. de arbit. cas. 10. n. 3. Proptereaque in hoc Tutiva iudicio remittitur ad petitorium exceptio juris patrimonialis, respectu Beneficii, Cavalier. decif. 150. n. 3. Prout etiam exceptio invaliditatis provisionis Rota recentior. dec. 141. n. 4. Post. obferv. 42. n. 68. nisi exceptio defectus proprietatis in continenti probetur. *Post. decif. 295. numer. 1. 14.***

Quia in hoc iudicio omnis exceptio aliena dicitur, quæ incontinenti non probatur. *Post. decif. 295. n. 1. 4. obferv. 42. n. 73.*

Si vero adversarius oppugnetur de injustitia possessionis, & in promptu probaverit notorie esse injustam, spoliativam, violentam, doloſam, improbam, seu vicioſam, vel possessorem esse intralum, factum, vel prædonem, & de hoc constitit notorie & evidenter absque alia disputatione, non erit huiusmodi possessori danda Tutiva, seu mantentio L. in princip. si possidet L. improba. C. de acquir. posses. Flamin. de resignat. lib. 1. q. 6. num. 8. Rodric. de ann. reddit. lib. 1. q. 17. num. 21. & seqq. Cancell. lib. 3. c. 14. num. 3. 4. & 5. Gratian. cap. 870. n. 18. & c. 899. n. 11. & decif. 10. num. 4. Cyriac. contr. ab. n. 12. post alios Ludovic. Post. obferv. 42. n. 137. Tondut. de prevent. p. 1. c. 58. n. 18. Intellige tamen, quod iuxta dictum est de probatione injustitiæ possessionis incontinenti faciendi, ut scilicet incontinenti facta dicatur probatio, quæ intra terminu probatio in justificationis Tutivæ facta fuerit Christophor. de Paz. de tenet. c. 20. n. 16 & c. 24. n. 17. & 39. & c. 30. n. 39. Post. d. obf. 42. n. 73. Commisum impetrans iustificare debeat preces Tutivæ coram Iudice nominato, & adversarius opponenti de injustitia possessionis terminus probatorius assignandus sit, quomvis summarius, probatio facta intra illum, quasi incontinenti data censeri debet, & ita servat stylos.

Item opponere poterit adversarius impetrantē ab eo possidere clam, vel delo, aut precario. Quo casu impetrans non obtinebit Tutivam de L. 1. in princip. & Spermus & S. fin. ff. ut possidet. L. unica C. eodem S. hodie Inſtit. de interd. Actin. in §. retinenda num. 4. Inſtit. de interd. Cancell. var. c. 14. n. 41. Virgin. Bocat. de manut. c. 2. sub n. 46. & c. 10. n. 12. & c. 10. num. 6. & 7. post plures Post. obferv. 42. num. 16. & 170. Valasc. consult. 79. n. 39. Secus tamen erit, si possessio fuerit clandestina, precaria, aut aliis injusta respectu tertii, qui de illa non contendit; tunc enim procedet Tutiva contra adversarium turbantem Valasc. d. n. 19. Anton. Gomez. in L. 45. Tauri numer. 169. Cafar. Barz. decif. 140. n. 31. Post. d. obfervat. 42. num. 169.

Deinde admittenda erit exceptio de non jure impetrantis, quando notorie, in promptu constat de dominio opponentis. Quæ admodum enim in Portugal de Donat. Tom. I.

interdicto unde vi non restituitur spoliatus, si constat de notorio proprietatis def. Au. & domino spoliantis. Innocent. in cap. cum Ecclesia Satrina de spoliatis. Menoch. de recuper. posses. remedia. q. 19. n. 11. Mascard. de probat. concl. 1327. n. 2. Oliva de for. Eccl. p. 1. q. 46. n. 36. No. guet. alleg. 26. n. 38. Solorzano. tom. 2. lib. 1. c. 28. num. 70. Hieronym. Leo decif. 24. num. 13. Garcia de nobilit. gloss. 12. n. 86. Anton. Gomez in L. 45. Tauri n. 18. 1. D. Ioseph. Vela d. ffer. 49. n. 64. Ita in hoc Tutivæ remedio non habebit locum mantentio, si de non jure impetrantis notorie, & evidenter constitit absque alia disputatione Cancell. lib. 1. c. 14. n. 54. & seqq. Fontan. de pass. inpt. claus. 7. gloss. 3. p. 10. n. 74. Post. obf. 42. n. 148. Quia tunc petitorium absorbet possessio Roderic. de ann. reddit. lib. 1. q. 17. n. 21. Neque lex aut Rex viciorum possessorem meri intendit Valasc. consult. 79. num. 19. & 20. Post. d. obferv. 42. num. 15.

Quod exemplificatur in eo qui, titulum Beneficii neque coloratum habet, vel fuit ab Ordinario institutus de Beneficio quod vacavit in Curia & erat reservatum Sedi Apostolica, cujus provisio spectat solum ad Romanum Pontificem c. 2. de prebenda. 6. gloss. verbo si ad nos in Clement. penult. de prebenda. n. post Ancharran. Dominic. & Ovidius in d. 1. Rebuff. de nominat. q. 15. n. 27. Covarr. prædicat. c. 36. n. 7. Flamin. de resignat. lib. 2. q. 26. num. 18. Thufc. lusc. Aconcl. 76. Zerola in praxi Episcop. p. 1. verbo Beneficia vers. ad secundum pag. mibi S. Nicol. Garcia de Benefic. p. 1. c. 5. num. 68. & seqq. August. Barbos. de potest. Episcop. 3. p. alleg. 1. n. 22. & in collectan. ad text. in d. 2. de prebenda. 6. n. 3. & Valasc. consult. 163. n. 8. Et bene probatur ex Regula §. Cancellaria. Quapropter iste sic provisus nec titulum coloratum habere potest, Valasc. consult. 79. n. 7. & 8. Aug. Barb. in d. 2. n. 1. neque manentem potest, quantumcumque sit in possessione Beneficii Valasc. d. 73. consult. 79. n. 7. & 8. Cujus opinionem verissimam censio, quidquid in contrarium teneat Post. obferv. 42. n. 105. Textus enim in d. 2. de prebenda. 6. continet decretum irritans, quod formam inducit Bald. in L. 1. vers. quero ergo, ff. de liber. & posthum. Anton. Gabr. in tit. de cons. concl. 3. n. 70. Matrescot. lib. 2. var. c. 38. n. 8. Raynol. cons. 10. n. 4. Decretum autem irritans annullat gesta in contrarium c. si postquam de elect. in 6. Anton. Gabr. de concl. 3. n. 56. Reynof. d. n. 4. Ita ut ab initio omnia nulla reddantur Salgad. de prece. p. 3. c. 10. n. 69. Cald. Perecy. for. lib. 1. q. 6. n. 29. Matrescot. d. c. 38. n. 12. Aug. Barb. var. 16. n. 41. Capry. Latio conf. 81. n. 41. Et non solum titulum sed etiam possessionē inficit Reynof. d. obferv. 30. n. 4. Salgad. d. c. 10. n. 65. Ubi ait, quod talis possessor nulli juris remedio juvare potest, n. 70. Castadot. super regul. decif. 7. n. 3. Garcia de Benefic. p. 5. c. 10. 427. Post. obferv. 46. n. 4. & seqq. Valasc. consult. 79. n. 8. Cald. forens. q. 12. n. 41. & seqq. Matrescot. d. c. 38. n. 16. & 10. Quod adeo verū est, ut gesta nullū producant effectū, neq; alia quod juris fomentum habeant cap. si eo tempore de elect. in 6. Gomez in regul. de viciis. 49. n. 3. Post. dec. 50. n. 1. Salgad. d. c. 10. n. 66. Habet enim Decretum irritans anexam inhibitionē Hieronym. Leo dec. 95. n. 18. Unde nullo modo talis possessor tūc d. c. neq; dici potest habere titulum coloratum, Immo intrusus dicendus est secundum regulam Cancellariæ de triennali. Mascard. consult. 937. n. 77. 25. Et ea propter nullo modo tendens est.

- 10 Defensio excommunicato, & etiam Diabolo est permiffa.
- 11 Bene poteft quis alium occidere pro defenfione conftituti, vel extranei.
- Mortaliter peccat qui cum poffet, noluit alium defendere. lb.
- 12 Princeps tenetur defendere fubditos juris naturalis & Christiani non folum armis, fed & protectione ad tollendas violentias: ut n. 13.
- Clerici funt cives, & pars populi, ac Republica fa-
cularis membra lb.
- Proteftio Regis non tam quoad feculares, fed quoad
Eccléfiafticos extendenda eft. lb.
- 14 Clerici funt excepti in temporalibus, fed ad
Principem pertinet quod in fuis libris iuftitia
fecerunt.
- 15 Auxilium Tutiva appellantium conceditur lai-
cis, & Clericis, ut pendente appellatione Ecclé-
fiafticus fententiam non exequatur.
- 16 Auxilium Tutiva extrajudicialiter concedi-
tur non per viam iurisdiftionis.
- Tutiva caufa finalis eft ad dirigendos Indices Ec-
cléfiafticos, ne abutantur iurisdiftione. lb.
- 17 Appellatio eft defenfionis fpecies, & in iure
naturali fundatur.
- Per appellationem corrigitur Iudicis iniquitas, &
injuria. lb.
- 18 Appellatio dicitur prefidium innocentie.
- Appellatio in dubio eft admittenda. lb.
- 19 Eccléfiafticus, qui non defert legitima appella-
tionem, vim facit, & notoriam oppreffionem com-
mittit contra ius naturale.
- 20 Confuetudo legem imitandi, interpretandi,
atque corrigendi vim habet.
- 21 Diftinguitur inter confuetudinem pofitivam, &
interpretativam.
- Confuetudo, de qua Ordinatus lib. 2. tit. 10. eft inter-
pretativa juris naturalis. lb.
- Et ipfa confuetudo potius dicenda ius naturale,
quam confuetudo. lb.
- 22 Quæ funt juris naturalis, immutabilia funt.
- Confuetudo, de qua in dicta Ordinatione, tolli non
poteft per legem Pontificiam. lb.
- 23 Bulla Cenzæ cap. 14. non comprehendit confue-
tudinem, fecundum quam à Principe conceditur
Tutiva appellantium.
- Confuetudo, de qua fupra, rationabilis eft, & indu-
ta ad bonum Reipublicæ. lb.
- 24 Prefcriptio immemoralis habet vim tituli, &
privilegii.
- Iurisdiftio adquiritur per immemorialem prefcrip-
tionem. lb.
- 25 Non funt mutanda, quæ femper certam inter-
pretationem habuerunt.
- Novitates contra ea, quæ à noftris prædecefforibus
funi obfervata, detrahunt iuri publico, & per
eas tumultus, perturbationes, & fcandalo caufa
datur. lb.
- 26 Novitates funt odiofe à iure reprobata, atque
vitanda quia fiffime Reipublicam turbant, &
in discordias ruere faciunt.
- 27 Confuetudo inveterata non eft mutanda,
Amplia in confuetudine Principis, quia femper il-
la remanere debet. lb.
- 28 Confuetudo tantum valet, quantum gratia Prin-
cipis, fcu Pape.
- Confuetudo æquiparatur privilegio, maxime in his,
quæ funt juris pofitivi. lb.
- 29 Princeps faecularis non poteft legem ferre con-
tra Eccléfiafticos: etiam in temporalibus.

- 30 Confuetudo contra Eccléfiafticos confuetudines
non poteft induci.
- Confuetudo, ut legi deroget, debet introduci ab his,
qui poteftatem habent legis condende. lb.
- 31 Diftinguitur inter confuetudinem laicorum, &
confuetudinem mixtam tam faecularium, quam
Clericorum; ut prima non obliget Clericos, fe-
cunda vero fit. Quod explicatur.
- 32 Summus Pontifex, qui confuetudini non contra-
dicit, confuetudine videtur, & fufficit tacitus con-
fensus.
- 33 Clausula appellatione remota nihil operatur, fi
conftat de gravamine.
- 34 Clausula appellatione remota appofita fine cog-
nitione caufæ intelligitur tantum de appella-
tione frivola, non de legitima.
- Idem dicendum, quando fuit appofita in parte
executive alius. lb.
- 35 Prædicta claufula non operatur, quando appel-
latur à fallo Iudicis præcedentis vigore refcri-
pti cum claufula appellatione remota, quan-
do pars non impugnât refcriptum, fed faltem
Iudicis.
- A fententia lata fuper exceptione incompetentia
bene poteft pars appellare, etiam fi Index proce-
dat cum claufula appellatione remota. lb.
- 36 Si Index qui procedit appellatione remota, dolo
malo vel fraude fententiam profert, poteft ab eo
appellari. Et ponitur exemplum.
- 37 Tutiva non eft locus in cafibus, ubi de iure ap-
pellatio non eft admittenda.
- 38 Appellatio à provifione, collatione vel inflitu-
tione Beneficii non habet effectum fufpenfivum,
quando provifio fieri iubetur extrajudicialiter
fecus, fi iudicialiter: ut n. 39.
- 40 Limita de iure novari in provifione Parochia-
lium, à qua appellatio interpofita non fufpendit:
Sed intellige: ut n. 41.
- 42 Si novus tantum fuerit prefentatus à patre, qui
ab examinatore fuit reprobatus, & appellavit
appellatio utrumque effectum producit.
- 43 Provifio, qui in grada appellationis fuccubuit,
fi appellavit, utrumque effectum producit.
- 44 Appellatio à provifione Beneficii notorie nola
utrumque effectum producit; five provifio
iudicialiter, five extrajudicialiter fiat.
- 45 Appellatio à fententia decimarum veniente in-
ter Patrum, & alios Vicarios pertinet ad ius
fibi effe decimandi, utrumque producit effectum.

De hoc Tutivæ auxilio agit Ordinatus lib. 1. tit.
de Regin. Senator. Palat. §. 116. & lib. 2. tit. 1.
10. quam perbelte explicat Peireyra de Man. Reg.
1. p. cap. 22. per totum. Ubi à n. 2. cum feqq. non
offendit Eccléfiafticam libertatem edocet: Immo
ad Regiam protectionem pertinet oppreffioni
Iudicis Eccléfiaftici denegant appellationem,
vel ex æquentis fententiam appellatam occurrere
offendit. Et ab eo dictis plus addere quafi otio-
fum videtur. Sed cum facile fit inventis addere,
fequentia fubijciam.

Primo: quod hæc Tutiva, quæ apud Arago-
nenses appellatur iuris firma Iofeph. de Sefle de
inhib. cap. 3. §. 2. n. 9. confuetudine innititur: ut
declarat Ordin. lib. 2. tit. 10. ibi: Per quanto affim foy
fempre ufado, & practica lo, & fe cofumun fmelhâ-
tes cartâs ferem dadaâs plos noftros Desembardes
do Paço Prout etiam cognitio per viam violentiæ
tam apud Nos, quam apud cæteras gentes confue-
tudinè fuit introducta: ut diximus fupra in cap. de

M m 4 Proic.

414 Traetus de donationibus Regis,

Proteſt. n. 17. ut tradit. Peteyr. de Man. Reg. p. 1. c. 11. n. 7. Ubi quod hæc conſuetudo à primordiis hujus Regni initium cepit, & quod fit immemorialis, ultra dictam Ordinationem probat Cevall. commun. tom. 4. q. 87. n. 2. 12. Quare omnino ſervanda eſt.

Præſertim, quia illa conſuetudo à jure naturali deſcendit, à quo mediante hominum conſenſu Regis poteſtas derivatur, ut ſenſerunt Covarr. *pract. c. 1. n. 2. Azor. tom. 2. moral. lib. 10. cap. 2. verſ. his poſitis, & lib. 11. c. 1. Cevall. de cognit. per viam viſ. in prol. n. 19. Soarez. de legib. lib. 3. c. 4. n. 2. Petr. Gregor. de Repub. lib. 7. c. 19. n. 16. & 17. & facit L. 1. ff. de conſiſ. Princ. ad hoc ut Rempublicam bene regeret, & gubernaret Bel-larm. de offiſ. Princ. c. 9. D. Thom. de regim. Princ. lib. 1. c. 8. & lib. 2. cap. 1. Salgad. de proteſt. cap. 1. prol. 1. n. 44. & 45. Inter alia tamen, quæ ad officium Principis ſpectant, magis commendatur cura ad ſubditoium ſalutem conſervandam Giurb. conf. 62. num. 3. Mart. de claſſ. 2. p. clauſ. 7. num. 11. & proteſtio ad tollendas violentias c. Regum 21. q. 5. Prout etiam ad Regem pertinet ſubditos in juſtitiâ conſervare, tam ratione con-tractus ſiſas de legib. diſp. 14. ſeſt. 2. tit. 14. q. 96. num. 2. Valenz. conf. 70. num. 6. & 7. quam ex quadam principio naturali, & divino, quibus coactive obligatur Soto de juſt. & jure lib. 1. q. 6. a. n. 7. Soarez de legib. lib. 3. cap. 35. Salzed. de leg. Polit. lib. 1. c. 7. n. 12. Eſt enim in Regibus ſum-mum bonum juſtitiâ colere, & ſua cuique ju-ſta ſervare Torres lib. 2. Philoſ. ph. moral. cap. 2. Carol. Tapia de jure Neapol. lib. 1. n. 17. de legib. c. 193. num. 5. Callan. in Cathol. glor. mundi. 5. p. conſiſ. 5. Giurb. conſiſ. n. 26. Valenz. conf. 70. n. 6. quoniam juſtitiâ ſtatim ſoluium; ut dicitur Proverb. c. 16. & ea remota Regna ſunt, nihil aliud, quam magna iactantia Torres lib. 7. cap. 3. Juſt. Lipſ. lib. 4. doct. civil. c. 14. in fin. Valenz. conf. 70. num. 10. Cumque Principes ratione officii teneantur facere juſtitiâ, & vi oppreſſos liberare Camill. Borell. de praſt. Reg. c. 84. num. 13. & 14. & omni modo conſulere bono publico: ut dixit D. Auguſt. Hom. 4. Salzed. de leg. Polit. lib. 1. c. 8. n. 7. Subindeque pacem inter ſubditos ſtatueret Moneta de com-mut. ult. volunt. c. 6. q. 1. concluſ. 2. n. 329. Alberic. in L. 1. n. 4. C. de caduc. tollend. Socin. Jun. conf. 60. n. 39. lib. 3. poſt alios Salzed. de leg. Polit. lib. 1. c. 7. n. 13. quia in rebus humanis nihil pace, ſt glorioſius Petr. Greg. de Repub. lib. 11. c. 13. & 14. Con-trad. de Imper. lib. 1. c. 1. 5. 4. offert. 16. n. 1. ut Prin-cipes illam aſſequatur, inſtante naturalis juris di-camine proprios ſubditos: eſcendere tenetur: quoniam ut ait D. Auguſt. Hom. 4. Opus Regis eſt vitam ſuâ pro his, quibus regnat. ponere. Cum autem hæc deſenſio in proteſtatione ſubditoium conſiſtat, eos ab iniuriis, & oppreſſionibus liberare debet, in quo Regis officium principaliter elucet cap. Re-gum. 23. q. 5. Joann. Lupus de confident. Princ. membr. 1. §. antequam n. 6. Moſcon. de Maieſtat. Eccleſ. lib. 1. c. 2. 1. p. fol. 280. litter. A. & fol. 688. litter. B. Petr. Gregor. de Repub. lib. 9. c. 1. n. 16. Sal-gad. de retent. Bullar. 1. p. c. 1. n. 120. ita ut non rã in bello, quam in pace deſenſio fit inſtelligenda. Notat Salzed. de leg. Polit. lib. 1. c. 7. num. 74. Et quidem hæc proteſtio, & deſenſio cum ipſo Regno ab origine orta ſuit, ut Regni obſectus, & cauſa ſina-lis, liquidum Regnum creatum ſuit propter prote-ctionem, non proteſtio propter Regnum Salg. de proteſt. Reg. in epilo. præm. & de retent. Bullar. 1. p. c. 1. n. 102. Diminuat enim proteſtio à juriſ naturalis*

fontibus: prout à jure Divino, Canonico, ac Ci-vili L. ſciendum §. cum aliter, ff. ad L. Aquil. L. 1. c. 1. mode vi, L. 1. §. cum arietes ff. ſi quadrup. pauper feciſſe dicatur L. ut vim ff. de juſt. & jure. Malvaz. con. 1. 4. n. 9. Hypot. de Maſſill. conſ. 4. n. 4. Salgad. de retent. Bullar. 1. p. c. 1. n. 106. Proinde, 9 que cum deſenſio juriſ naturalis ſit, & quidem communis hominibus, & brutis d. L. 1. §. cum arietes Anton. Gomez lib. 3. var. c. 3. n. 20. verſ. in-mo, Salzed. de leg. Polit. lib. 1. c. 7. n. 102. Adeo ut non tantum homo ſe ipſum defendere poſſet cum moderamine inculpatæ tutelæ c. ſignificasti ubi gloſſ. de homicid. Joann. Faber. in §. juri naturale loſſit. de juſt. & jure Jul. Clar. in §. homicidium n. 19. & 27. Boſſius tit. de homic. n. 82. Diana tom. 5. traſt. 4. reſol. 1. & ſeqq. Namque deſenſio etiam excommunicato, & Diabolo permiſſa eſt Cened. in collect. 29. ad Decret. n. 1. Soarez de cenſur. diſp. 22. ſeſt. 1. n. 3. Molin. de juſtitiâ & jure tom. 4. diſp. 11. & ſeqq. Sarmient. ſeſt. lib. 1. c. 1. per totum, Auguſt. Barboſ in collect. ad text. in cap. 2. de homi-cid. & in c. 1. de cauſ. poſſeſſ. & propriet. n. 7. & in c. petitiõ de jmejur. n. 2. Fachin. lib. 1. contr. c. 27. 30. 31. & 32.

Sed etiam poteſt homo alium occidere pro deſenſione conſanguinei, vel etiam extranei An-ton. Gomez. d. lib. 3. var. c. 3. n. 21. Catter. in præ-trati. de homicid. ex aſſaſſin. §. 5. exenſat deſenſio n. 46. Villalob. in commun. opinio. litt. O n. 21. Plaça de delict. lib. 1. c. 28. Boſſius tit. de homic. n. 85. Gutierrez. lib. 2. Canon. c. 6. n. 116. Larrea aller. 14. ex n. 2. Molin. de juſt. tom. 4. diſp. 18. n. 2. Ubi docet teneri quem alium defendere ſi commodè poteſt ſub reatu peccati mortalis Leſſius lib. 2. c. 9. dub. 13. Diana tom. 5. traſt. 4. reſol. 19. Cancer. lib. 1. var. c. 10. a. n. 73.

A fortiori igitur Princeps, qui, non ut ſibi proſpiciat, creatus eſt; ſed ut ſubditi per eum in 12 tranquillitate vivant Salgad. de proteſt. 1. p. c. 1. p. 1. 1. n. 44. & 53. Maſtrill. de Magiſtr. lib. 3. c. 1. n. 79. Salzed. diſt. cap. 7. numer. 40. tenetur ſubdi-tos tueri, & defendere ex juriſ naturalis dictamine Bart. in d. L. ut vim. n. 7. ff. de juſt. & jure, ubi Paul. de Caſtr. Decius conſ. 678. n. 7. plures dat Salzed. de leg. Polit. 1. a. 1. c. 12. n. 43. & 44. Salgad. de proteſt. 1. p. c. 1. 1. p. 1. 1. n. 88. non tantum armis ſed proteſtatione ad tollendas injurias, & violentias Petr. Greg. de Repub. lib. 10. per totum, Covarr. in reg. peccatum 2. p. §. 10. n. 3. Valenz. in diſſeſt. & bell. 2. confid. 2. n. 83. Marquez de gubern. Chriſt. lib. 2. c. 31. §. 1. Salzed. de leg. Polit. lib. 1. c. 7. n. 112. Ayala de jure bell. lib. 1. c. 1. n. 50. Cumque Clerici ſint cives, & paſi populi, ac Reipublicæ ſaculares membra Bart. in L. 1. n. 11. ff. ad municip. Tiraque. de Primo §. 9. 94. n. 9. Bovead. ſua Plis. lib. 1. c. 18. n. 67. 181. & 308. Burg. de Pace in L. 1. Tarr. n. 4. Salgad. de proteſt. 1. p. c. 1. 1. p. 1. 1. n. 8. Valac. conſult. 100. n. 2. Marta de juſt. 4. p. caſu 1. n. 27. proteſtio Regis non tam quoad ſaculares; ſed etiam quoad Eccleſiaſticos extendenda eſt Salgad. d. prol. 2. n. 57. Sequitur Salzed. lib. 1. c. 7. n. 47. Quamvis enim Clerici in temporalibus ſit exempti; non tamen remanent immunes, ut à Re-ge in ſuis libris juſtitiæ obſervatio omittatur: ut dixit idem Salzed. ſupra n. 48.

Quapropter auxilium Tuitivæ appellantium tam Clericis, quam laicis Princeps imparetur; ut pendente appellatione Eccleſiaſticos Index ſen-tentiam non exequatur, neque appellans à ſe reſci-ſeuti Beneficii poſſeſſione amoveatur, antequam per ſuperioris cauſa ſit decisa. In quo nullum Ec-cleſiaſticæ

eleſtaſtica juriſdiſtioni præjudiciu generatur ; immo ſuperioris authoritas , & Sedis Apoſtolicæ juvatur atq; auctur Cenedo canonie , q. 45. n. 15. Morſin inſup. juriſ. tit. 14. n. 14. n. 3. Salgad. de proteſt. 1. p. c. 1. præl. 5. n. 2. 40. Soat. de immu. Ecclæſ. 44. n. 43. Ceval. commun. contra comm. q. 897. ſub. n. 137. & de cognit. per viam viol. gloſſ. 4. ſub. n. 4. Salzed. de leg. Politi. lib. 1. c. 7. 4. n. 6. & 7.

Neque dici poteſt Regem non poſſe in cauſis Ecclæſiaſticis ſe intromittere ; hoc enim Toitvæ auxilium extrajudicialiter conceditur , non per viam juriſdiſtioniſ Ceval. q. 897. nu. 47. Salgad. de proteſt. d. c. 1. præl. 5. & c. 1. n. 153. Percy. de Caſtr. de Man. Reg. 1. p. c. 22. & illius cauſa finis eſt ad dirigendos Judices Ecclæſiaſticos , ut non abutuntur juriſdictione , neque ſententias ipſi pendente legitima appellatione exequantur Salgad. d. præl. 5. n. 256. Percy. d. c. 2. 2. a. n. 3.

Eſt autem appellatio defenſionis ſpecies , & in jure naturali fundatur Mart. de juri. d. 1. p. c. 43. n. 1. Scaccia de appell. q. 16. n. 4. Covarr. præſt. c. 23. n. 6. Salgad. de proteſt. d. c. 1. prælud. 3. n. 81. Mirant. de ordin. judic. 6. p. verb. & qua. doque appellatur nam. 247. Paz. in præx. in præm. tom. 1. n. 6. & 7. Salzed. de leg. Politi. lib. 1. c. 9. n. 5. Oliva de for. Ecclæſ. 1. p. q. 17. n. 11. & 12. Solozan. de jur. Indiar. 1. to. l. 4. c. 10. n. 59 Vincent. de Franch. dec. 120. num. 4. & 5. per eam enim corrigitur Judicis iniquitas , & injuſtitia Reboſſ. tit. de appellat. in præſat. n. 17. Scoc. de appell. q. 3. na. Cæſar. Contard in L. unica in ratione dubitanda n. 3. & 5. C. ſi de mœt. poſſ. Salgad. d. præl. 5. n. 1. Salz. d. c. 9. n. 4. Et ideo dicitur præſt. d. innocentiæ cum ſpeciali ſ. porre de appell. Salz. d. & Salzed. ubi proxime. Proindeque regulariter eſt admittenda , & in dubio illi deferendum eſt ; Judeque eam admittere debet. And. Gail. lib. 1. obſerv. 71. n. 11. Giurb. qui plures laudat decif. 34. n. 8. & decif. 49. n. 1. & ſeqq. & decif. 101. n. 6.

Unde Juxta Ecclæſiaſticos , qui non deſert legitime appellationem , vi facit , & notoriam oppreſſionem committit contra jus naturale , text. in L. lege Julia ff. l. inl. de vi publ. Boer. dec. 153. n. 4. Lancelor. de aſtent. 3. p. c. 11. num. 243. cum ſeqq. Salgad. de proteſt. 1. p. c. 1. n. 189. Oliva de for. Ecclæſ. d. q. 17. n. 11. Percy. de Caſtr. de Man. Reg. 1. p. c. 22. n. 5. Subindeque cum de jure appellatione pendente nihil fit innovandum toto tit. ut lit. vel appell. pend. recte Princeps authoritatem ſuam interponere poteſt ad hoc , ut juſtitia adminiſtratur , & appellans in ſua poſſeſſione , & ſtatu conſervetur utens naturali defenſione & protectione.

Ex quibus patet Toitvæ auxilium inſiti jures , & ratione naturali : Et ſic juſtam , & rationabiliſſimam eſſe conſuetudinem , in qua legis Regiæ diſpoſitio fundatur. Etenim conſuetudo leges immutandi , interpretandi & corrigendi vim habet legis c. ſi dilecti ubi gloſſ. Joſ. And. & Abb. 7. c. 1. de conſuetud. Adeo ut dixerit Joſon in L. ut liberis n. 7. Cod. de collat. & in L. certi conſilio ff. de reb. cred. omnem diſpoſitionem reſpectum leges contractus , vel ultimas voluntates interpretari à conſuetudine Salz. de uſu & conſuetud. lib. 2. c. 2. n. 1. Valenz. conf. 8. n. 20. & 25. Atque ita datur diſcrimen inter conſuetudinem poſitivam , & interpretativam. Prima novum ; novum jus inductiſſimum ſecunda vero per ſe jus novum non inducit ; ſed illud latens in jure naturali , ſeu poſitivo declarat , ut hiſque Soto de juſt. & jure lib. 1. q. 5. art. 2. conclud. 3. Sotarez de legib. lib. 7. c. 4. n. 15. & 16.

Salzed. de leg. Politi. lib. 1. c. 7. 4. n. 96. & c. 8. n. 2. Et ideo conſuetudo , de qua in d. Ordinat. lib. 2. tit. 10. ſecundum quam Princeps Toitvæ concedit , interpretativa eſt illius juriſ naturalis ex quo Princeps ſubditos oppreſſos defendere tenetur : ut tenet Salzed. d. c. 7. §. 1. n. 98. per text. in L. 16. tit. 2. lib. 1. Recop. Et ſic ipſa conſuetudo à jure naturali deſcendens potius dicenda eſt jus naturale , quam conſuetudo , Burgos de Paz in L. 1. Tauri num. 176. Salzed. d. c. 8. n. 9. Quare quemadmodum ea , quæ à naturali jure proveniunt , immutabilia ſunt ; adeo ut nec per legem civilem tolli poſſint ſed naturalia Inſtit. de jur. natur. Clement. paſſoralis de re judic. Lupus alleg. 55. num. 5. Jul. Clar. §. homicidium n. 71. Valenz. conf. 6. n. 20. ita prædicta conſuetudo per legem Pontificiam tolli nequit Salzed. d. c. 8. n. 10.

Unde diſpoſitio Bullæ Cænæ c. 14. quæ interdicit laicis cognitionem per viam violentiæ prædictam conſuetudinem non comprehendit , ut pote in jure naturali fundatam , ſiquidem neque per Pontificiam conſtitutionem , neque per Bullam tolli poterat. Sotarez de cenſur. ad Bull. Cæn. Salzed. d. c. 8. num. 12. Et vel maxime quia prædicta conſuetudo rationabilis eſt , & inducta ob bonum Reipublicæ , & oppreſſorum defenſionem : ut inſinuat Covarr. præſt. c. 45. n. 6. Fule. Patian. c. 166. n. 49. & in obſequium Sedis Apoſtolicæ , Diana reſol. mar. 1. p. tit. 2. reſol. 12. Salzed. d. c. 8. n. 13. Proptereaque cum legitimam habere initium fundatum in jure naturali , conſuetudoque immemorialis ſit ut probat Ordinat. l. 1. c. 2. tit. 1. o. ibi :

Per quanto aſſim ſei ſempre uſado , & praticado : Salgad. de Reg. proteſt. 1. p. c. 1. n. 120. & ſeqq. & de reſert. Bullar. p. 1. c. 9. n. 7. omnino ſervari debet , cum immemorialis præſcriptio vim habeat tituli , & privilegii L. hoc jure §. ductus aqua cum ſimilib. ff. de aqua quot. d. & eſt. Salgad. de proteſt. p. 1. c. 1. n. 125. & ſeqq. Et per eam hic protectionis modus poſſet adquiri , prout per immemorialem juriſdiſtictionem adquiritur : ut tradit Salzed. d. c. 8. n. 27. Unde cum non ſolum Pontificis conſenſu , & taciturnitate Toitvæ præſidium à Rege concedi ſoleat ſed etiam hæc Regis protectio , & de ſenſu oppreſſorum in veſtuſta , & ordinaria præxi admiſſa , ac inconcuſſe ſervata cernitur , nil contradicentibus Summo Præſule & prælaris inferioribus : Et ſic jam de illa dubitandum non eſt , neque mutanda , quæ certam ſemper interpretationem habuerunt L. minime , ff. de legib. Valaſc. d. de ur. emphyt. q. 27. n. 15. quæ ex mutatione , & novitate contra ea , quæ antiqua traditione , & conſuetudine ſunt à noſtris Patribus , & Prædeceſſoribus admiſſa , & conſtanter obſervata , decretum juri publico , & deinde tumultui , perturbati , & ſcandalo cauſa datur : ut optime dixit Salgad. de reſert. Bullar. 1. p. c. 6. n. 8. Sunt namque novitates odioſæ , & à jure reprobatæ , ideoque vitandæ c. ſi conſuetudine §. conſuetudine de exceſ. Præſ. Menoch. l. 5. præſumpt. 3. n. 2. & ſeqq. Greg. Lopez in L. 3. tit. 11. part. 5. gloſſ. 1. Valenz. conf. 24. n. 2. & conf. 114. n. 27. & ſapientiſſime Rempublicam turbant , ac in diſcordias ruere faciunt : ut cum pluribus notat Salgad. de reſert. Bullar. p. 1. c. 6. num. 3. & ſeqq. & ut dixit Tertullian. Novum omne & incognitum quod eſt , ſuſpectum eſt. Et Cæſar. de bell. Gallic. ita ſcribit : Nemo eſt tam fortis qui novæ novitate iuribetur. Unde in vetſtata conſuetudo nō eſt mutanda , etiamſi in melius videatur mutata D. Auguſt. epiſt. 118. c. 5. ibi Ipſa quoque mu-

416 Tractatus de donationibus Regiis,

titio consuetudinis, etiam qua adjuvat utilitate novitate perturbat: ut ex Luciano tradit Valenz. *conf. 24. n. 4.* Sequitur Salzed. *d. c. 6. n. 3.* Quod majori ratione procedit in consuetudine Principis, quæ illa remanere debet ex his quæ Cardinal. *cap. 8. incipit proposita questione.* Ubi docet,

- 27 quod Episcopus non debet mutare consuetudinem, ex qua Princeps dia contulit Beneficia à se fundata, quando ex hoc dubitatur de scandalo inde orituro. Palac. *Rob. de Benef. vacant. in Curia 5. 11. col. 3. ad fin. & col. seqq.* Sequitur Salzed. *d. c. 6. n. 11. & 12.* Tantum enim valet consuetudo, quantum gratia Principis, seu Papæ Innoc. in *c. ad Apostolicam de Simon. & in c. novis de iudic. 28 & in c. cum coningat de for. compet. Sesse de inhib. c. 8. §. 3. num. 178. & consuetudo æquiparatur privilegio Salzed. *de leg. Polit. c. 8. n. 17.* maxime in his que sunt juris positivi, in quibus prævalet consuetudo eam tanto de consuetud. *L. de quib. ff. de legib. Sesse d. n. 17.* Atque ita cum exemptio Clericorum sit juris positivi, ut late fundat Perey. *de Man. Reg. 1. p. c. 7. n. 41. & seqq. & p. 26. 22. n. 23.* bene sequitur consuetudinem, de qua prædicta Ordinatio, servandam esse, præsertim si sit legitime præscripta.*

- Quomvis enim Princeps secularis non possit legem ferre contra Ecclesiasticos etiam in temporaliibus. *Auth. Cassa C. de sacros. Eccles. Auth. statum Cod. de Episcop. & Clericis. Ecclesia Sancta Maria c. que in Ecclesiis de consuet. c. fin. de immuni. Eccl. Salas de legib. disp. 14. sect. 8. §. 2. Fragos. de regim. Reipub. 1. p. lib. 2. disp. 1. §. 3. n. 303. Sardus *conf. 2. & conf. 301. à n. 69.* August. Barbof. in collect. ad *c. qui in Ecclesiis de consuet. n. 2. Cynac. contrav. 140. Sanfelix. decif. 287. Salzed. d. c. 8. n. 19.* Soarez de legib. lib. 7. c. 16. n. 9. & ita consuetudo à secularibus induci nequeat contra Ecclesiasticas constitutiones Salzed. *d. n. 19.* Ex ea ratione: quia ut consuetudo legi deroget, necessario induci debet ab his, qui potestatem habent legis condendæ, & contra eam valent statuere Gratian. *c. 973. n. 38. Cresp. observat. 63. num. 10.**

- Nihilominus tamen faciendâ est distinctio inter consuetudinem laicorum, & aliam mixtam, tam laicorum, quam Clericorum, mixta ut prima non obliget Clericos; secunda verò sic, Soarez *d. c. 16. n. 9.* Proindeque cum hac consuetudo protectionis pro tollenda violentia mixta sit pro laicis, & Clericis ob bonum Reipublicæ, cujus Clerici sunt membra: ut dixi *supra c. 27. n. 17.* Recte dicendum prædictam consuetudinem sufficientem esse ad derogandas Pontificias Constitutiones, Neque obstat, si dicatur in laicis non esse potestatem inducendi consuetudinem; quia si in eis deficit potestas activa condendi legem contra Ecclesiasticos, sufficit capacitas passiva legis. Et quod consuetudo introducat ab his, ad quos lex loquitur, & distinguit, & ex hac capacitate possit laicos consuetudinem introducere ad abrogandam legem Ecclesiasticam docet Soarez *de legib. lib. 7. c. 18. n. 4. & c. 9. num. 10.* Sufficit namque Summi Pontificis tacitus consensus: qui ex eo elicitur, quod poterat transgredientes leges cohibere, vel punire; & si non fecerit permittere videtur Soto *de iust. lib. 1. q. 7. art. 2.* Soarez *de legib. lib. 2. c. 13. n. 3. gloss. in L. 2. C. que sit longa consuetudo Salzed. d. lib. 1. c. 8. n. 10.* Nam cum rationalis sit hæc consuetudo, & à jure naturali derivetur, consensus personalis Pontificis necesse

facinus non est; & sufficit tacitus, ut consuetudo servanda sit. Prosequitur Salzed. *d. c. 18. à n. 21. cum seqq. Ubi à n. 43.* Bullæ Cæne dispositionem hanc consuetudinem non comprehendere late edocet. Ac vide Perey. *1. p. c. 22. n. 16.*

Hic coadjuvante sufficit nostrum Perey. circa defensionem consuetudinis, de qua in *d. Ordinatio. tit. 10.* Nunc etiam addere libet ad eundem *d. 1. p. cap. 22. n. 23.* quod quando causa commissa est cum clausula appellatione remota, & clausula nihil operatur si constat de gravamine Decius *conf. 49. in fin. n. 3. Ruin. conf. 82. n. 1. lib. 5. Gratian. cap. 41. num. 17. & c. 76. Salzed. de protell. p. 3. cap. 6. num. 76. August. Barbof. d. claus. 9. numer. 10. & 23.* Ampliatur etiam, ut non operetur, quando clausula appositâ fuit nulla prævia causæ cognitione; tunc enim solum intelligitur de appellatione frivola, non de legitima *gloss. in c. ut debuit de appell. Gratian. d. c. 41. n. 18. Salzed. d. c. 6. n. 73. Flor. lib. 1. var. q. 10. num. 76. Lancelot. de attent. appell. pend. limit. 8. n. 4. Aug. Barbof. voto 4. n. 60. & d. claus. 9. n. 1. Cresp. observ. 69. n. 22.* Neque etiam, quando appositâ fuit in parte executiva adus, quia neque auctum neque excusat ab attentatis, si aliquid fiat pendente appellatione; immo neque subreptionem tollit Gratian. *c. 41. n. 19. Salzed. d. c. 6. n. 77.*

Item non operatur, quando pars appellat à facto iudicis procedentis vigore rescripti cum clausula appellatione remota, non impugnando rescriptum, sed factum Iudicis, qui decipi potuit Sanfelix. *decif. 161. Barbof. supra n. 24.* Item non operatur dicta clausula, quando pars opposuit exceptionem in competentia; quia à sententia lata super ea potest appellare; quamvis Iudex procedat appellatione remota Sanfelix. *dec. 330. à num. 3.*

Rursus admitteatur appellatio, quando Iudex dolo malo, vel lata culpa sententiam promittit, quia tunc clausula prædicta non impedit appellationem Scaccia *de appell. q. 16. limit. 1. n. 84. August. Barbof. d. claus. 9. n. 21.* Quod ea casu locum habeat, quo appellans paratus sit in contententi docere de iusta, & legitima causa appellandi Ripa *c. 1. n. 2. vers. sed si removeatur de rescript. Pacifici de Salvian. in p. 4. c. 2. num. 96. Barbof. supra num. 23.* Et in his casibus iuste Totiva concedenda est, & appellans in sua possessione manuteneandus.

An autem Tutivæ locus sit eo casu, quo appellatio interposita fuit à provisione, institutione, & collatione beneficii Ecclesiastici? Quæstio est. Et pendet ex alia, in qua contrahitur, An appellatio interposita habeat utrumque effectum? Certe enim juris est, quod Tutivæ locus esse nequit in his casibus, in quibus Iudex non obstantè appellatione potest ad ulteriora procedere, & sententiam suam executioni mandare; quia appellatio non habet effectum suspensivum ut in terminis tradit Sesse *de inhib. c. 8. §. 1. numer. 2. & seqq. Perey. de Manu Reg. 1. p. c. 22. n. 43. Salzed. de leg. Polit. lib. 1. c. 12. n. 81.*

Plane in prædicta questione omnia disputatione distinguendum est inter eum casum, quo institutio, seu collatio fieri jubetur extrajudicialiter, & eum casum, quo juris ordine servato post sententiam cum contradicere proceditur. Primo casu appellatio ab illo actu extrajudiciali non suspendit *c. consuetudis de appell. Lancelot de attent. p. c. 17. limit. 1. n. 4. & 5. limit. 40. num. 6. & 7.*

et limit. 49. n. 5. Goncal. ad reg. octav. Cancell. gloss. 9. §. 1. in annot. n. 27. & 107. vers. ad textum gloss. de Benefic. p. 9. c. 4. n. 19. Coch. de iustit. l. 6. d. tit. 4. n. 67. Salgad. de protest. 2. p. c. 15. num. 155. & 3. p. c. 11. n. 31. August. Borbol. in d. c. consensum n. 4. Lara de amov. lib. 1. c. 11. n. 3. Et sic in hoc casu Tutiva concedenda non est.

Secundo vero casu appellatio utrumque effectum producit. c. collatione Beneficii de appell. in 6. cap. non solum de appell. 2. ut sic pendere in 6. 59 Abb. in d. c. consensum n. 634. & 15. & ibi Decius n. fin. Lancelot. de attest. 2. p. c. 12. limit. 4. n. 11. & limit. 46. n. 2. & 5. Lara d. c. 11. n. 2. & seg. Ubi plures adducit Rotæ decisiones Garcia d. p. 9. cap. 4. a n. 16. cum segg. multos laudat Salgad. de protest. 1. p. c. 13. a num. 156. & 3. p. c. 11. num. 32. Ideoque in hoc casu ita ut habet locum recursus per viam gravaminis, si iudex pendente appellatione aliquid fuerit motus Lara d. cap. 11. n. 8. ita, & Tutiva locus erit.

Ceterum prædicta distinctio bene procedet in Beneficiis simplicibus animarum curam non habentibus. At vero de iure noviori locum non vendicat in parochialibus; quia juxta Concil. Trid. sess. 24. de reform. c. 28. & Constit. Pii V. incipit: In conferendis Beneficiis, quocunque modo provi-

sio contingat, nunquam appellatio suspendit provisionem, ut per Gomez in reg. de c. lib. & alternat. gloss. 9. in annot. n. 208. & segg. usque ad n. 263. Salgad. d. c. 13. a n. 167. cum segg. Valenz. conf. 45. n. 1. & 19. Lara d. c. 11. n. 7. Post. de manum. decis. 2. n. 6. His tamen non moventibus à supra posita resolutione recedendum non est. Immo si judicialiter procedatur tam in provisione Beneficii simplicis, quam curati, appellatio utrumque effectum producit ex dictis supra. Non obstat decretum Concilii d. c. 18. & Constitutio Pii V. Respondetur enim, quod Concilium loquitur in relatione faciendâ ab examinаторibus, quæ non potest suspendi per appellationem, quo minus fiat institutio; Secus vero in casu quo quis pretendit esse in quasi possessione juris patronatus, & per sententiam judicialiter fuit processum ex prædicta causa, non ad relationem examinаторum; nam quæ eo casu etiam in parochiali suspendit appellatio Garcia de Benefic. p. 9. c. 4. n. 18. & 22. cum segg. 238. n. 6. & segg. Quidquid aliud simpliciter dicat Salgad. d. c. 13. n. 168. & 193. Et ita iudicavimus in Pontificii S. natu die trigesima Augusti anni 1638. In gravamine Illustrissimi Comitis de Miranda dignissimi Gubernatoris, illius Senatús cum D. Domino Donatario Concilii de Bayas Scriba Rocha, in quo Iudicem Ecclesiasticum vim facere dictum fuit non deferendo appellationem in causa Beneficii curati quoad effectum suspensivum.

Rursus: Si unus tantum fuerit presentatus à patronis ad parochialem, qui ab examinаторibus fuit reprobatus, & appellavit, verum est appellationem habere utrumque effectum ex his, quæ Salgad. d. 2. p. c. 13. n. 206 & 207.

Deinde, si proviſus ad parochialem in gradu appellationis succubuit, quia proviſio revocata fuit, & appellationem interposuit à sententia, dubium non est, quod appellatio utrumque effectum producat Garcia de Benefic. p. 2. c. 2. numer. 247. Ceval. d. q. 897. num. 262. Salgad. de protest. 3. p. c. 4. n. 52. & segg. Et sic hoc casu Tutiva concedi debet.

Denique, si appellatio interposita sit à proviſione Beneficii tam simplicis, quam curati facta sine extrajudicialiter, sive judicialiter; quia proviſio notoriè nulla fuit, & ex actis constat de defectu formæ servandæ: Et sic de notoria nullitate appellatio utrumque effectum producat Salgad. de protest. 3. p. c. 9. n. 39. & segg. Immo si iudex appellationi non desulit, vim facit, & datur recursus. Ac per consequens Tutiva appellanti concedenda est.

Similiter: quavis in causa decimarum veritente inter parochum, & parochianos non detur appellations locus quoad effectum suspensivum; tamen si lis tractatur inter parochum, & alios Vicarios pretendentes sibi competere jus decimandi, tunc appellatio à sententia super decimis utrumque habet effectum, & possessori appellanti Tutiva concedenda est. Joseph, de Sclic de inhibis. c. 8. §. 1. n. 7. 8. & 9.

CAPUT XXXIV.

De iure cognoscendi de causis Ecclesiasticorum exceptorum.

SUMMARIVM.

- 1 Ad Regalia iura pertinet potestas cognoscendi de causis Ecclesiasticorum exceptorum à jurisdictione ordinaria, qui in Regno non habent superiorem.
- 2 Etiam ad Regalia pertinet posse Regem ad se vocare Episcopos, qui obedire tenentur.
- 3 Amplius, ut Episcopus simul vocatus à Rege, & Archiepiscopo, teneatur Regi obedire, & Archiepiscopi preceptum intermittere.
- 4 Olim Episcopi osculabantur manum Regis, hodie vero non, & Reges solum genuflectione consentiunt.
- 5 Episcopus vocatus simul à Papa; & à Rege, Papæ obedire tenetur.
- 6 Princeps cognoscit de propria causa tangente ad iura Regalia, & bona Corona, tam contra saeculares, quam Ecclesiasticos.
- 7 Amplius, si bona Corona sint penes ipsam, vel eius nomine conveniant possessori, siue sint apud Donatarios.
- 8 Bona Corona translata in Donatarios quocunque vadant, retinent naturam bonorum Regie Corona. Et in his terminis iudex saecularis cognoscit, etiam contra Clericos.
- 9 Si Donatarius sit persona Ecclesiastica, potest convenire alium Ecclesiasticum pro iuribus donati coram saeculari.
- 10 Clericus, qui habet à Rege bona, vel jurisdictionem, convenitur coram saeculari respectu bonorum, & jurisdictionis, & pro redditibus rerum saecularium.
- 11 Ecclesiasticus conveniri potest coram saeculari pro quibuscumque iuribus Regi debitis, & pro rebus, quæ inciderunt in commissum si civiliter agatur.
- 12 Iudex Ecclesiasticus non potest procedere per censuras contra excommunicatos, & conditores gabelarum, seu aliorum iurium Regalium: & ita iudicatum.
- 13 Inquiſitores contra hereticam pravitatē respondent in saeculari pro iuribus Regalibus, & exalibribus.

418 **Traſtatus de donationibus Regiis.**

do.ibus moleſtiam inferre non debent.

14 Clerici pro rebus prohibitis que inveniuntur vel extrahuntur à Regno, ſi agitur de amiſſione earum, civiliter conveniuntur coram ſeculari, ſi ad alias parvas actum fuerit, coram Eccleſiaſtico conveniendi ſunt.

An duplum, vel triplum rerum, que inciderunt in exmiſum, peti poſſit coram ſeculari? ſimiliter, ibi.

15 Rex hu. m. Regis poſſidet decimas, quas dicimus Tertias, in aliquibus Eccleſiis.

16 Tertia poſtquam fuerunt incorporata Regali patrimonio temporales ſunt effecta.

17 Rex poteſt Tertias in laicos transferre.

18 Cognitio circa Tertias etiam contra Clericos pertinet ad Iudicem Regie Coronæ.

19 Si Rex Tertias donavit Eccleſia, ipſa priſtinam aſſequuntur naturam, & Iudex Eccleſiaſticus de illis cognoviſcit.

Item ad Regalia jura ſpectat poteſtas cognofcendi de cauſis civilibus Prelatorum, & aliarum perſonarum Eccleſiaſticarum ab ordinaria jurisdic-tione exemptatum, quæ in Regno non habent Iudicem competentem, & cetum Ordinatum. lib. 2. tit. 1. in princ. De cujus validitate, & expli-catione videndus eſt Prefes Pereyra de Caſtr. de Man. Reg. p. 2. cap. 2. per totum. Ubi elegantet materiam proſequitur, & nihil inactum reliquit Valaſc. conſult. 99. n. 3. & 5. Similiter etiam in Catholonia idem obſervatur: ut dixit Anton. Oliban. ad Uſaticum, aliud namque c. 14. n. 13. qui docet hanc cognitionem ſpectare ad ſupremam Regis poteſtatem; & eſſe de Regalibus maioribus: ſequitur Ripol. de Regal. c. 11. n. 49. & 50. Solorzan. de jure Indiar. 2. lib. 3. c. 2. n. 49. Ex ea ratione, quia Rex propter ſupremam Regaliam tenetur proſpicere univerſo gregi ſui Regni Cancr. lib. 3. var. c. 5. à num. 119. uſque ad 127. Borrell. de preſt. Reg. Cathol. c. 53. n. 3. Germon. ſacror. immuni-tatis lib. 2. c. 12. n. 17. Solorzan. de jur. Indiar. lib. 3. c. 2. n. 49. tom. 2.

Deinde ad auctoritatem, & præminenciam, Regiſque Regaliam pertinet poſſe Regem ad ſe vocare Episcopos, qui juriſi obedire tenentur c. petimus 11. §. 1. Principes c. adminiſtratores c. Regum 21. q. 5. c. r. butum ubi gloſſ. 2. §. 8. c. ſi Episcopos 18. diſtinct. L. 6. §. 1. §. 2. part. 1. verſa quarta, Gregor. Lopez ibi & in L. 8. tit. 7. part. 2. L. 13. tit. 1. lib. 4. Recopilat. Decius coſ. 7. n. 3. in fin. & n. 4. Azeved. in L. 1. n. 4. §. 1. lib. 4. Recopilat. Bovadill. in ſua Polit. lib. 2. cap. 18. num. 61. Bel-lug. in ſpecul. Princ. rubr. 1. Oliban. de jur. ſiſc. c. 10. n. 6. & 9. Carol. Graſſ. lib. 2. Regal. Francia jur. 13. Valenz. conſ. 4. num. 110. Solorzan. de jur. Indiar. tom. 2. lib. 3. c. 6. num. 8. Auguſt. Barboſ. in c. cum parati de appellat. Adeo ut ſi Episcopos vocatus ſit à Rege, & ſimul ab Archiepſcopo, teneatur prius ire ad Regem, & præceptum Archiepſcopi intermittere cap. ſi Episcopos 18. diſtinct. d. cum parati de appellat. c. paſtorali §. cum autem de offi. delegat. c. de rebus 12. q. 2. ibi: Prius conſultis Principem: gloſſ. in c. reprehendiſſile 13. q. 8. Avil. in cap. 1. Prætor. gl. mandamus. n. 9. & 10. Guillem. Bened. in c. Raynuntius de reſam. verbo & uxorem 2. n. 50. & poſt plares Bovadill. d. c. 18. n. 61. litter. d. Valenz. d. conſ. 4. n. 110. Solor-zan. d. c. 6. n. 38. Et tanta eſt Regis auctoritas, ut olim Episcopos ejus manum oſcularentur: ut tra-dunt Archidia. & Laurent. in c. duo ſunt 96. diſtinct. Alvar. Pelag. de pæniti. Eccleſ. lib. 2. c. 18. & 30. Franciſc. Marc. deciſ. 434. num. 13. Camill.

Borell. de preſtant. Reg. Cathol. c. 54. à n. 1. uſque ad num. 25. Ubi invehitur contra Alvarum Pelagium, dum dicit, potius timore, quam amore fuiſſe oſculatum manum noſtri Regis Portugaliz Solorzan. d. lib. 3. c. 6. n. 59. Ubi & n. 60. notat-jum hodie Reges Hiſpanos hac non uti prærogativa contento ſola geneſiſtione tam Episcoporum, quam Preſbiterorum: ut oſtendant quantum Sacerdotum dignitati, & aliis perſonis Eccleſiaſticis deferant. Quod ita obſervari videmus à Rege noſtro Inviſtiſſimo, & à Sereniſſimo Principe Regni Moderatore.

Si autem Episcopos vocatus ſit à Papa, & ſimul à Rege: prius Papæ obtemperare tenetur, 5 quam Regi Innocent. in d. c. cum parati n. 20. de appellat. & ibi Præpoſit. Decius, & cum Villalob. & Azeved. Bovadill. d. c. 18. n. 61. ſiſc. C.

Denique quamvis nemo in ſua cauſa judicare valeat, tamen Princeps cognoviſcit de propria cauſa tangente ad jura Regalia & bona Coronæ tam contra ſæculares, quam Eccleſiaſticos: ut tenent Roland. à Valle lib. 2. conſ. 89. num. 28. ibi Quod Princeps eſt Iudex competens in cauſa ſua, & deſenſione Regalium, etiam ſi Prælatum, vel alia perſona eſſet Eccleſiaſtica: immo ſi Eccleſia ipſa alia teneat, quia non poterit declarare juriſdictione Regis. Optime Oldrad. conſ. 83. Et eſt text. in L. proxime §. de his, que in reſt. delent. 10. tit. C. ubi cauſa ſiſcalis, Peregr. de jur. ſiſc. lib. 97. tit. 1. num. 1. & tit. 2. n. 16. Alfaz. de offi. ſiſc. gloſſ. 16. num. 21. Solorzan. de jur. Indiar. tom. 2. lib. 3. cap. 1. n. 55.

Quod nedom procedit, quando bona Regie Coronæ ſunt penes ipſam Coronam, vel ejus nomine poſſeſſores conveniuntur: ſed etiam quando dona ſunt penes Donatarios Principis, vel ad eos ex donatione pertinent; quia adhuc poſſeſſores poſſunt conveniri à Donatoriis in judicio Regie Coronæ. Ex ea ratione quoniam bona Coronæ, etiam ſi ſint penes Donatarios, non amittunt naturam bonorum Regie Coronæ, quocunq; vadant Ordinari. lib. 1. tit. 9. in princ. ibi: Poſſo que dos dictas beati, & directos tenhamus ſic merce à aliquas perſoas. Cabed. de patron. Reg. Cor. c. 50. Solorz. d. c. 1. n. 56. & 57. Et in his terminis Judices Regie Coronæ cognocere etiam contra Clericos docent Cald. Pereyra. conſ. 5. num. 3. & 18. Latrea alleg. 27. n. 14. Solgad. de reſent. Bull. 1. p. c. 1. n. 13. Selle de inhibiti. c. 8. §. 3. n. 100. Immo etiam ſi Donatarius ſit perſona Eccleſiaſtica, & agat contra alium Eccleſiaſticum ſuper juriſi Regalibus, ſemper hiſ eſt agitanda coram ſeculari: ut tenet Afflic. deciſ. 2. Qui decimam teſtatur, quod monaſterium pro conſervanda donatione ſibi facta per Regem poteſt litigare coram Judicibus Regalibus contra aliud monaſterium ſequuntur Ant. Faber. in Cod. tit. de privileg. ſiſc. diſſin. 2. Solorz. d. lib. 3. c. 1. n. 58.

Amplia, ut Clericos, qui bona habet à Rege vel juriſdictionem aliquam, conveniri poſſit coram Judice ſeculari Ordinari. lib. 2. tit. 2. §. 17. Necnon pro redditibus bonorum ſiſcalium Ordinari. ubi proxime §. 18. Eleganter Gabr. Pereyra. deciſ. 434. n. 5. Noguet. alleg. 19. num. 144.

Deinde Eccleſiaſticus conveniri poteſt coram ſeculari pro quibuſlibet juriſi Regi debitis in Regiſi Baſilicis, & pro rebus, quæ inciderunt in commiſſum, ſi civiliter agatur Ordinari. d. lib. 2. tit. 1. §. 19. Et quod magis eſt, non poteſt Iudex Eccleſiaſticus procedere per cenſuras contra ex-actores, & conductores gabellarum, ſed aliorum 12 juriſum Regalium: ut judicatum teſtatur Cabed. 2. p. areſt. 74. & areſt. 93. & 94. Et inſuper ita judicatum

judicatum fuit in gravamine exactionum jurium Regalium Inquartorum oppidi de Torres Vedras decembris quarta die Augusti anni 1602. Et Senatus decretum ita se habet.

Aco. daõ em Relação, &c. Visto eſſes Autos de aggravo, que ſe tiraraõ do D. n.º João Gonçalves de Azevedo Vigayro Geral, per que ſo mostra que ſendo os aggrvantes leigos, & da jurisdição ſecular Officiaes do direito da Villa de Torres Vedras, & demandã ſe diante dellas certas peſſoas Eccleſiaſticas por fazenda de Jugada, que ſe diz doverem ao dito Senhor. Hora o Vigayro Geral procede contra elles com cenſura, para, que não conheçaõ da dita cauſa, & a remetaõ ao ſeu Juiz Eccleſiaſtico. No que odio Vigayro Geral moleſta os aggrvantes, & perturba a jurisdição do dito Senhor por o conhecimento deſta cauſa pertencer ao Juiz dos direitos Reais, & não ao Juiz Eccleſiaſtico conforme as leys deſte Reyno. O que viſto como mais dos Autos, mandã ſe paſſe carta, &c.

Idem judicatum fuit in gravamine exactionum Impositionis vini oppidi de Palmela interpoſito à Priori Conventus illius oppidi. Cujus decreti tenor eſt: Aco. daõ em Relação &c. Que viſto o aggravo que tiraraõ do Dom Prior do Convento de Palmela, & como ſe mostra os aggrvantes ſerem leigos, & da jurisdição do dito Senhor, & ſeus Miſtriſtros para forem em arrecadação ſuas vendas, & eſtaſsem em poſſe de arrecadarem dos Freyres do dito Convento a impoſição dos vihos, que mandã vender na dita Villa, o dito Prior os priva da dita poſſe procedendo contra elles cõ cenſuras privações da poſſe, no que eſtaõ, de cobrar o direyto Real da impoſição dos ditos vihos, facendolhe forza, & violencia maniſeſta, aſperando o uſo a jurisdição do dito Senhor, por quanto as Inſtituções ſeculares limitadas privativamente para iſſo pertence o conhecimento deſta cauſa ainda entre peſſoas Eccleſiaſticas. O que viſto, &c. Lisboa 24. de Abril de 1612. Carlos Brando Peryra, Salazar, Sanches.

Et cum Prior obedire recuſaſſet, eo vocato ad Senatum Palatinum decretum fui juſte fuiſſe judicatum in judicio Regiæ Coronæ die trigeſima Maii anni 1613, per Senatores Machado, Francisco Vaz Pinto, & Barboſa.

Iterum ita fuit judicatum in gravamine Antonio à Coſta conductoris Impositionem vini oppidi de Alverca interpoſito à Vicario Generali die undecima Julii anni 1633. Judicibus Valladares, Serrão, & Melguito. Quæ ſententia poſtea probata fuit per decretum Senatus Palatini die decima tertia Octobris ejuſdem anni per Senatores Cabral, Salazar, Barreto.

Idem judicatum in gravamine Ferdinandi Lopez conductoris reddituum Regalium interpoſito à Vicario Generali, Et ſententia lata fuit vigefima tertia Septembris anni 1604. Judicibus Ferdinando de Magalhães, Petro Nonio à Coſta, & Coſma Rangel.

Inſuper Inquiſitores contra hæreticam pravitatem ſuper joribus Regalibus teneantur reſpondere in judicio ſeculari, neque moleſtiam inferre debent exactionibus juriū Regalium: ut expreſſe decrevit Rex per Epistolam exaratum die decima quinta Novembris anni 1628. Cujus hæc ſunt verba.

Sobre a queyxa, que fez Francisco Gonçalves, v.º as conſultas de minha Fazenda, como que pareceo ao Deſembargo do Paço ſobre a queyxa, que Francisco Gonçalves que ſerve de Almoſarife da Impoſição dos vihos deſta Cidade de Liſboa, fez, Portugal de Donat. Tom. I.

dos Inſidiores della, lhe não pagarem os direitos da impoſição dos ſeus vihos, que me enviaſſes. E entã me dovi que chamẽi a G.ª par Peryra do Coſelho me dovi que chamẽi a G.ª par Peryra do Coſelho Geral da Santa Inquiſição, & lhe direi da minha parte eſtrãhe ao Inquiſidor Pedro da Silva mandar chamar a aquelle rr. bual Francisco Gonçalves pela cauſa dos vihos dos Inquiſidores, que trãem a eſta Cidade para vender, & o modo com que o tratam, & que ſendo iſſo materia de arrecadação de direytor Reais, não tãba elle jurisdição para ſe entrometter nelles: E que lhe encarego nam ſaça moleſtia algũa aos Officiaes da minha faz.ª da por occaſião de fazerem como ſe Miniſtros, & familiares do Santo Officio as diligencias, que ſão neceſſarias para boa arrecadação dos direytor, que ſão obrigados a pagar, & que de o fazerem aſſim caprãõ cõ ſua obrigação. E em me averi por melhor ſervido dellas.

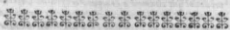
Et nota, quod Clerici pro rebus prohibitis, qui invehuntur vel extrahuntur à Regno, de quibus Ordin. lib. 1. §. 21. & 23. & l. 21. 26. §. 10. poſſunt conveniri coram Judice ſeculari, & à Clericis pec ſculares res prohibita, que incidentur in capitulis valent extorqueri, & ubique que ſint, capiti, quia ſimulque in communiſſum ceciderunt, à dominio Clerici extierunt. L. commiſſa ſi de publican. & veſtig. ibi: Nam quod commiſſum eſt, ſtatim deſinit eſſe ejus, qui crimine contradiſit. Ac proinde, ſi de iſtis rebus agatur civiliter, Clericus coram ſeculari reſpondere teneatur, non vero ſi ad alias penas actum ſit, quia coram Judice Eccleſiaſtico petenda ſunt. Guttier. præſ. lib. 8. m. 23. Ordin. d. lib. 2. tit. 1. §. 19. Gabr. Peryer. de Man. Reg. c. 38. m. 3. §. 2. p. Sed an duplum, aut ſimplum, quod incurritur reſpectu rerum, que ceciderunt in commiſſum, peti poſſit in judicio ſeculari? Dicemus infra 3. p. nam acturi ſumus de rebus, que incident in commiſſum, & illo jure Regali.

Denique notabis, quod Rex hujus Regni poſſidet decimas Eccleſiaſticas in aliquibus Eccleſiis, 15 quas vulgo dicimus Terciarum per Cab. 2. p. dec. 63 Reynol. obſerv. 50. à num. 10. cum ſeqq. Larrea alleg. 27. Quæ quidem Tertiarum poſtquam fuerunt incorporate Regali patrimonio, temporales ſunt effectus ex his, quæ Cabed. decif. 63. à num. 1. Ceval. commun. contra commun. q. 82. l. 2. n. 71. Larrea alleg. 27. m. 2. & 3. alleg. 82. m. 9. Solorz. de jure Inſtar. tom. 2. lib. 3. c. 1. n. 30. & c. 4. m. 21. Valac. de jure emphyt. q. 15. Hieronym. Leo decif. 3. n. 23. Salzed. de leg. Pol. lib. 2. c. 7. num. 29. Et ideo Rex poteſt hæc decimas in laicos tranſferre Barboſ. in L. Tutia 35. num. 42. ff. de ſolut. Matrim. Cabed. decif. 63. m. 5. p. 2. Oliva de foro Eccleſia 1. p. q. 7. num. 59. & 106. Guttier. præſ. lib. 1. q. 14. num. 2. Mench. Illuſt. l. 1. cap. 89. m. 1. & 6. Caſtill. de reſcri. c. 16. & 17. Gabr. Peryer. de Man. Regiæ 2. p. c. 27. num. 31. verſ. Adic. Garcia de expenſ. c. 9. num. 97. Ac proinde cognitio circa Tertiarum etiam contra Clericos pertinet ad Judicem Regiæ Coronæ Cabed. 2. p. decif. 63. numer. 4. Noguer. alleg. 39. numer. 3. Larrea alleg. 27. num. 3. & ſeqq. Solorzan. tom. 2. lib. 1. cap. 1. num. 31. & melius à n. 42. cum ſeqq. uſque ad n. 63. Hieronym. Leo decif. 3. m. 1. Caſtill. de tert. c. 12. n. 20.

An autem harum Tertiarum cognitio pertineat ad ſecularem, quando Rex illas dona- 19 vit Eccleſiis? Dubium eſt. Et negative reſpondet Valac. de jure emphyt. q. 25. num. 5. verſ. Quibus accedit, & q. 27. m. 15. quia priſtina natura alligantur ſequitur Solorz. d. c. 2. n. 37. & 39. Qui tamen n. 53. contrariam opinionem tue.

N a tus

tur: sed eodem lib. 1. c. 12. n. 63. priorem sententiam veriotem dicit.

CAPUT XXXV.

De iure mittendi, & recipiendi Legatos.

SUMMARYM.

1. Ius mittendi, & recipiendi Legatos pertinet ad Principem, qui superiorem non recognoscit.
2. Reipublica, quae nullum recognoscunt superiorem, item Duces, Marchiones, & Comites, qui habent iura Imperii, Legatos mittere, & recipere possunt.
3. Tutor, vel Curator Regis ius habet mittendi, & recipiendi Legatos.
4. Tyrannus Legatos mittere potest. Item illi, qui impari fœdere iunguntur, Legatos mittere valent. lb.
5. Illi qui ex parte sunt subditi, ex alia vero non, possunt mittere Legatos pro ea parte, quae non sunt subditi.
6. Ut competat ius mittendi Legatos, non est necessarium, quod mittens, vel is, qui mittitur, aequalis sint in Regni magnitudine, sed sufficit, quod absoluta potestate uti valeant.
7. Vili in bello non habent ius legationis. Piratae, & latrones, atque rebelles Legatos mittere non possunt. lbid.
8. Agentes, & Deputati rebellium securitatem habere debent lbid.
9. Subditis non licet mittere, vel recipere Legatos. Deputati subditorum reguntur iure Civilis, quia ius gentium pertinet ad Legatos eorum qui habent summam Imperii. lbid.
10. Vnum legationum necessitas introduxit. Colloquutiones, & congressus Principum sunt periculosi. lbid.
11. Legati de fœderibus pacis, & belli sine praeiudicio agunt.
12. Legatus qui dicitur, & quid significet.
13. In eligendo Legato quae sint consideranda.
14. Legati sunt oculi Reipublicae, & Regnorum aures. Legati appellantur Sancti, & sancti sunt eorum corpora. Et apud omnes sanctum est Legatorum nomen. lb.
15. Iure gentium duo praeiudicia Legatis conceduntur. Primum, ut admittantur. Secundum, ut non violentur.
16. Ius gentium legatis securitatem, & immunitatem concedit. Quod apud omnes observatur. Et probatur exemplis.
17. Securitas Legatorum pertinet ad eorum bona, quae pignori capi non possunt. Intellegere respectu contrailium gestorum extra Curiam, vel in ea, antequam quis Legatus fiat. lb.
18. Legatus non potest conveniri in Curia durante legatione, ea tamen finita post decem dies conveniri valet.
19. Securitas Legatorum comprehendit etiam comites, qui non possunt puniri pro delictis ante legationem commissis in territorio Principis, ad quem mittuntur.
20. An Legatus possit conveniri durante Legatione pro

contrailibus gestis in loco illius legationis? Responsive. lb.

21. An Legati puniri possint à Principe, ad quem mittuntur, pro delictis commissis in ejus territorio durante legatione? Dubium est. Et pro utraque opinione referuntur DD. inter se contrarii.
22. Legati in alienis terris debet se modeste gerere.
23. Legatus personam Principis representat, qui eum misit, & illius auctoritatem, dignitatem, & praecedentiam conservare debet.
24. Legato salaria amplissima persolvi debent.
25. Amplius, ut si Legatus sit Doctor, qui legebat in publico studio, debet habere duplex salarium, sed reprobatur, ut n. 10. & 11.
26. Salarium duplex habere debet, qui duo officia exerceat.
27. Si iura duorum concurrunt in eadē persona, & rinde illa habetur, ac si diversa essent persona.
28. Canonicus, qui gerit duo officia, vel habet duas praebendas, consequitur duas distributiones quotidianas.
29. Limita resolutionem, ut tantum procedat, quando officia sunt compatiblea, non vero si incompatiblea sint.
30. Salarium debetur propter servitium, & illud non potest habere, qui non exerceat officium.
31. Officia duo simul quis habere non potest. Interpretatur Ordinatio lib. 1. c. 24. lbid.
32. Duo officia quis habere non potest sine dispensatione Principis.
33. Neque duo salaria sine Principis licentia potest obtinere. lbid.
34. Eriam si duo officia à Principe commendantur uni personae, non potest ex redditibus Regis consequi duo salaria, valet tamen ex duobus numeris eligere secundum ius Regium.
35. Legatus qui mittitur à Principe, dicitur abesse causa Reipublicae.
36. Absens causa Reipublicae reputatur praesens, ut non privetur emolumento. lb.
37. Principes, ad quos Legati mittuntur, semper conservent aliquid eis donare.
38. Dona data Legatis, quando ipsis acquirantur, vel Principi, qui eos misit.
39. Venetiis lege cautum est dona data Legatis pertinere ad Reipublicam.
40. Legatus extra legationis officium nihil trahere debet, quod cum distrahatur ab officio legationis, alias privatur salario, & officio, ut illud amplius non possit habere.
41. Si missus fuerit ad summum Pontificem, & ea occasione impetraverit Beneficium pro aliquo consanguineo, vel amico, non incidit in puniam ordinariam, neque extraordinariam. lb.

Denique ad maiora jura Regalia, quae omnibus Coronae inherentes, spectat legationes, & Legatos mittere, quos tantum Majestas, & illi, qui in summa sunt potestate, & nullum recognoscunt Superiorem, mittere valent & accipere: ut tradunt Hugo Grotius de iur. Belli & Pacis lib. 2. c. 18. §. 3. Joan. Anton. de Vera en el Embaxador discurs. 1. fol. 35. Bofold in synop. Polit. doctr. lib. 2. c. 1. n. 3. & in dissertatione de Legato c. 1. Ideo; etiam Reipublicae, quae nullum recognoscunt Superiorem, Item Duces, Marchiones, & Comites, qui habent iura Imperii Legatos mittere, & recipere possunt. Prout etiam Curator Regis, vel Tutor Legatos mittere, & recipere potest, cum illi omnia jura Regalia exercere nomine Regis licet: ut diximus.

ximus *supra* hac 2. p. 2. de Comitibus Generalibus
3 n. 66. & seqq. Unde incivilliter Serenissimus Ang-
glie Rex Legatum nostrum Serenissimi Principis
Administratores recipere per aliquod tempus dis-
tulit, quem postea meliori ductus consilio cum
omnibus solemnitatibus recepit.

Item Tyrannus jus Legatos mittendi habet.
Namque ait D. Joan. Anton. de Vera en el En-
baxador *discurso* 1. fol. 37. a tergo nullus est, qui mi-
nus Superiorem recognoscat, quam Tyrannus.
Item, & hi, qui impari fœdere junguntur Legatos
mittere possunt; quia sui juris esse non desinunt
Hugo Grotius *lib. 2. c. 18. §. 2. vers. qui ergo*. Et
etiam illi, qui ex parte sunt subditi; ex alia vero
5 non sunt subditi; quippe pot ea parte, qua non
sunt, jus legationis habent. Notant Hugo Gro-
tius *d. vers. qui ergo*, & D. Joan. Anronius de Vera
d. *discurso* 1. fol. 36. circa fin.

Ut autem legationes mittendi jus competat,
non est necessarium, quod mittens, vel is, cui
mittitur legatio æquales sint in Regno in magni-
tudine, sed sufficit, quod suprema, & absoluta po-
testate uti valeant: ut ait Plutarchus in vita Eume-
nistis: Qui cum jam non haberet in dominio amplius,
quam unicum castrum, noluit cedere Antigæ Asiæ
Regi Belsold. in *discurso* de Legat. c. 1. ibi: Si com-
meat inter eos, qui quod summum rerum fastigium
insident pares, & consensur, & dicuntur. Neque
enim æstimo hanc paritatem magnitudinis opum,
modum finium, sed formæ, & sorte, sive conditione
regnandi: Joann. Gonçalves de Salzedo visus dum
jam post hæc scripta erant in manu Typographi,
ut operi finem imponeret, in Theatro Honoris
ad L. 1. lib. 4. Recop. gloss. 26. n. 23.

Victi verò in bello legationis jus non habent;
quia cum aliis bonis vis illud amiserunt. Et ideo
Publius Æmilius Legatos millos à Persæ devicto
7 apud se retinuit, Piratas, & latrones, qui non con-
sistunt civitatem; item, & rebelles Legatos mittere
nequeunt. Ex his, quæ Hugo Grotius d. c. 18.
§. 2. vers. qui ergo D. Joan. Antonio de Vera d. *dis-
curso* 1. fol. 37. Qui tradunt Tiberium indoluisse,
cum ad eum Legatos mittere Tacfarinus, quod de-
fector, & prædo hostium more ageret: ut inquit
Tacitus 1. 3. de *Histor.* D. Joan. Antonius de Vera d.
d. *discurso* 1. fol. 37. vers. Alberic. Gentilis lib. 1. c. 7. &
seq. Belsold. in *synop. Polit. doct.* lib. 2. c. 1. §. 4. Ubi
refert Regem Hispaniæ Montignium Belgarum
Legatum supplicio afficisse, & apud Angliæ Regi-
nam conqueffum fuisse, quod Belgarum Agen-
tem uti Legatum tractasset. Advertit tamen, quod
ne rebellibus, & seditiosis omnia reconciliationis,
vel exculpationis media admanant, Agentes, & De-
putati eorum securitatem habere debent Carolus
Paschal. de Legat. cap. 12. Belsold. d. cap. 13. n. 4.

Observa, quod nemini subditorum, vel mittere,
vel recipere Legatos esse concessum Belsold. in *dis-
curso* de Legat. c. 3. & d. c. 13. n. 3. D. Joan. Antonio
de Vera d. *discurso* 1. fol. 37. vers. Unde hi, quos vas-
alli mittunt ad Principem, dicuntur Deputati, &
quos Principes mittit ad subditos, dicuntur Comis-
sarii Belsold. d. c. 13. n. 3. Qui non jure gentium, sed
Civilis reguntur, Hugo Grotius d. c. 18. n. 2. Quo-
niam jus gentium ad eos Legatos pertinet, quos
mittunt hi, qui habent summam imperii, Hugo
Grotius d. c. 18. n. 2. Ideoque, si ab aliquo extraneo
Legatus mittitur ad alterius Principis subditum,
is vel non recipi debet, vel ejus petita superiori
magnificatenda sunt: ut tradit Belsold. d. c. 13. n. 5.

Legationis usum necessitas introduxit: ut tra-
Poringal. de Donat. Tom. 1.

dit Carolus Paschal. de Legat. c. 6. Salzedo. d. gloss.
26. n. 9. & 13. Cum enim inter Principes magna
& varia negotia sæpe sapies habeantur, quæ li-
teris committere non satis est tutum: ut dixit
Conrad. Brun. de Legat. lib. 1. c. 2. & colloca-
tiones, atque congressus Principum, qui seria
tractant periculosi sunt: ut ait Philippus Co-
minarus lib. 3. & Paulus Amilius, qui de con-
gressu Richardi Angliæ, & Philippi Augusti Fran-
ciæ Regum loquuntur. Et ad id est exem-
plum Nostri Regis Sebastiani, & Philippi Re-
gis Castellæ: Ex quo congressu bellum minita-
tum fuisse traditur nisi Philippi prudentia illi
obviaret. Qua propter legationis usus necessa-
rius fuit, ut securius inter Principes negotia ex-
pedirentur; & unius voluntas atque effectus aliis
patefiant; ministerioque Legati Principum con-
silia, ac motus desideria ultro, citroque commu-
nicentur. Sane enim Legati, qui de fœderibus pacis,
atque bellis præcipue agunt, & Regum vox,
atque lingua dicuntur juxta illud Poetæ.

Vox Regum, lingua salutis,
Fœderis Orator, pacis vi a, terminus ira,
Semen amicitia, belli fuga, litibus hostis.

Dicitur autem Legatus qui lectu, missuque pu-
blico negotium publicum peregrare agit; non mi-
litari manu, sed eloquio, & viribus ingenii: Et
cum legare sonet mittere, dictumque sit à
legendo, Legatus utrumque signat, & lectus, &
missus: ait Marc. Varro lib. 4. de ling. Latin. Se-
quitur Carol. Paschal. de Legat. c. 1. Qui ait lectum
dici, qui à pluribus lectis, & optimorum opti-
mus, primorumque primus; & Princeps esse de-
bet, ut docet Plutarchus in Sylla L. scilicet d. aff. de
Leg. Salzedo. d. gloss. 26. n. 15. In quo maxime ver-
satur Legati honos: ut dixit Sophocles in Philocte

Pulchra possessio est unum è Græcis.
Judicium fuisse præstantissimum.

Et sic in eligendo Legato maxima Princi-
pis debet esse cura; ut scilicet in Legatam eli-
gat talem, in cuius virtute luceat Principis dig-
nitas, & Reipublicæ universæ Majestas. Et cum
Legatus sit rerum maximarum arbiter, Gentium,
Regnorum, Imperiorumque minister, qui ardua
rerum subit, & confragosa complanat, in eo ma-
ximè spectanda est solertia, & felicitas, prae-
dientia, dignitas, & auctoritas personæ, rerum-
que experientia, ingenii amonitas, ut similitu-
dine virtutis constingantur hi, ad quos ite: Si
enim electio fiat ex optimis, qui prædictis vir-
tutibus sunt præditi, eveniet, ut Legatus præclare
in legatione se habeat. Et quidem optimum erit
Principem nosse suos, & eorum ingenia ut sic
electio bona semper reputetur juxta illud Mar-
tial. lib. 8.

Principis est virtus maxima, nosse suos.

Sunt igitur Legati oculi Reipublicæ, & Reg-
norum aures: ut Author est Guichardin. lib. 9.
Histor. Annus de d. Polir. c. 16. pag. 412. 13
Et sancti appellantur à Pomponio in L. ut ff. de
legat. Sancta sunt corpora Legatorum ut ait Marc.

N n 2 Varro

422 Tractatus de donationibus Regiis,

Varro lib. 3. de ling. Latin. Arniseus d. e. 16. pag. 413
Sanctum dicitur Legatorum nomen apud omnes
Nationes. Celsus de Bello Gallico lib. 3. Arniseus d.
cap. 6. p. 413. Qui ait sanctum dici a Sagminibus
id est hecibus, quas Legati Populi Romani ferre so-
lebant, ne quis eos violaret. Martian. in L. sanctum
est 8. ff. de rer. iudic. Et quid de iure gentium duo
principia Legatis conceduntur. Primum, ut admit-
tantur. Secundum, ut non violentur. Hugo Grotius
d. e. 18. §. 1. Ubi, quod potest dari iusta causa, ne Le-
gati admittantur. Et exempla commemorat. At ve-
ro sine causa ius gentium Legatos rejici vetat.

Quoad secundum dicendum est ius gentium
Legatis securitatem, & immunitatem prestare;
ut dixit Pöpon in d. L. ult. ff. de legationibus. Siquis
Legatum hostium pulsasset, contra ius gentium id
commisissum exhibetur, quia sancti habentur Lega-
ti. Et ideo si cum Legato apud nos essent gentis ali-
cujus, vel cum eisdem indidum sit, repositum est
liberos eos manere; id enim ius gentium convenit esse.
Itaque cum, qui Legatum pulsasset, Quintus Mucius
dedi hostibus, quorum erat Legatus, solutus est respo-
dere. Idem probat Ulpian in L. lege Julia 7. ff. ad
L. iul. de vi publica. Ubi propter quod statuit, quod lege
Julia de vi publica tenetur is, qui cum potestate ha-
beret, Civem Romanum post provocationem necaverit,
aut verberaverit. Ita ait: ite quod ad Legatos, Ora-
tores, Comitesque attinebit, quibus eorum qui e pulsasse,
& siue injuriam fecisse arguitur. Et quid hoc ius
omnium gentium nisi receptum tradit Arniseus
d. e. 16. pag. 413. Qui illud Romanorum exemplis
comprobat. Hi enim non tam Tarquini Legatos
proditionis conscios dimiserunt Livius l. 2. Hugo
Grotius d. lib. 2. cap. 18. §. 4. vers. Spectandum ergo;
sed etiam juvenes, qui Apollinarium Legatum te-
mere pulsassent, dederunt Apollinaribus Flor.
Epist. 15. Quod idem observatum fuit in Lucio
Manutio Myrtilo, & Lucio Manlio, quos Marcus
Claudius Prætor Urbanus Legatis Cattiagenensibus
tradidit ex eo, quod eos violasse convinceretur. Et
vere nunquam Legati impune violati fuerunt Athe-
nienses, & Lacedæmonii Xerxis Legatos in puteum
proiecerunt; at Lacedæmonij duos ex suorum Ci-
vibus miserunt ad expiandum facinus Herodot. lib.
7. quod Xerxes lædere noluit, ne ipse faceret, quod
alii exprobraret. Cum verò Athenienses patrum so-
liti essent de expiatione Urbis exuri fuisse Herod.
lib. 8. Romani Senones Boios deleverunt, quia M.
Curius Legatum ad redimendos captivos missum
interfecerunt; refert Polybius lib. 2. Dionysius Sy-
racusanus à Civibus fuisse eiecsum, quod Primatius
nomine Legatorum evocatos in carcerem conjecit
Justin lib. 21. Et adeo Legatorum securitas, & immu-
nitas observata fuit, ut à Cornelius Cossus in To-
lumnium impetum fecerit his verbis. Hicne est,
ruptor fœderis humani, violatorque gentium juris
Jam ego hanc mactatam victimam (si modo San-
cti quidquam in terris Dii esse volunt Legatorum
Manibus dabo. Livius l. 4. Arniseus d. e. 16. p. 414.
vers. Charta abhorret in sin. Ubi refert iudicium
Posthumij, qui deditus Samnitibus Legatum Roma-
num pulsavit; quod putaret se, qui jam ex ordi-
ne Samnitum erat, eo scelere Samnitibus infortu-
nium attraheretur; ait Livius l. 6. Quod tamen
postea lege lata declaratum fuit, ut scilicet dedi-
tus Civis Romanus esset; ait Pomponius in d. L. ult.
C. de legation. Sed iudicium Posthumij adhuc in
suo vigore manet; ut intelligatur, quod violans Le-
gatum in ius gentium committit. Atque ita depre-
henditur securitatem, & immunitatem legatorum

esse de iure gentium; & peraque apud omnes ob-
servari; ut scilicet non violentur; sed recepti fide
publica indemnes ferventur; ut tradit Arniseus
d. e. 16. pag. 413. & 14. Hugo Grotius d. l. 2. c. 18. & Petr.
Barb. in L. 2. §. Legati n. 3. §. ff. de iudic. D. Joan.
Anton. de Vera en el Embaxador discurs. 1. a fol.
46. cum segg. cum aliis Salzed. d. gloss. 26. n. 12.
Quæ securitas non tantum competit Legatorum
personis sed etiam ejus bonis tanquam persone
accessoris. Et sic eorum bona mobilia, & vasa jure
pignoris capi non possunt: ut tradit Hugo Gro-
tius d. e. 18. §. 9. Quod intelligit, ut scilicet in pignus
capi non possint pro debitis contractis extra
Curiam, in qua resident, vel etiam in ipsa
Curia, antequam Legati fierent, quia neque pro
illis possint in Curia conveniri; probat text. in
d. L. 2. §. Legati. ff. de iudic. Ordin. l. 3. tit. 4. in princ.
& §. 1. Malcard. consilij. 92. Petr. Barb. d. §. Le-
gati n. 49. & 50. nisi pro finitima legatione per
tempus decem dierum fuerint in Curia, tunc nam-
que poterunt ibi conveniri pro quibuscumque
debitis: ut probat Ordin. d. tit. 4. §. 1.

Deinde securitas Legatorum comprehendit etiam
comites legationis ex text. in L. lege Julia. ff. ad l. 2.
lul. de vi publ. Ordin. d. tit. 4. §. 1. ibi: Et bene affim a
totos, ut que em sua compania viemem pelo servir;
& acompañar na dita embaixada, não sendo nos-
sos naturaes. Et quod magis est, si Legati, vel comi-
tes ante legationem delictum commissum in terri-
torio Principis, ad quem mittuntur, neque possunt
conveniri, neque puniri pro delictis antea com-
missis; ut disponit Ordin. d. tit. 4. §. 1. Autem pro
contractibus gestis durante legatione conveniri
possint in Curia? Videndi sunt Petr. Barb. in d. §.
Legati n. 12. cum segg. O. d. d. l. tit. 4. in princ.
& Salzed. in d. tractat. de Theatro Honoris gloss. 18.
n. 16. Cresp. de Valdaura observat. 113. n. 15.

Erat Legati pro criminibus admissis in Curia
Regis, ad quem missi sunt, puniri valent à Principi.
p. in. casus territorij delictum fuit commissum?
Disputant Hugo Grotius d. e. 18. §. 4. & ibi annot.
et eundem. Qui tenet Legatos puniri non posse, sed
remitteudos ad Principem, qui eos misit, ut puniat
vel eos dedat. Contra cujus sententiam insurgit
Richard. Zouchens in d. differt. de Legat. delinq. in
iudic. compet. Ubi late utriusque partis fundamenta
adducit. Anast. Germ. de Leg. l. 2. c. 4. à n. 4. c. 9. n. 1.
Cresp. obser. 113. 24. Carol. Pasch. de Leg. c. 76. late
Salz. supra gloss. 28. à n. 11. & maxime gloss. 27. à n. 3.

Sed hoc unum vetum est, Legatos modeste fe-
gere in alienis terris debere, neque extra officium
aliquid male tractare, ut hoc dubium non excite-
tur: Sunt enim plura exempla eorum, qui ob res
in legatione gestas perperam, & delicta perpetrata
fuerunt male habiti de quibus Arniseus de dicit.
Polis. e. 16. pag. 414. vers. oportet autem Legatos, &
D. Joan. Antonio de Vera en el Embaxador discurs.
1. fol. 47. cum segg. & alia cumulatim à Zouches in
d. differt. de Legat. delinq. iudic. c. 3. & segg.
Deinde Legatus personam Principis representat,
qui cum misit Besold. in differt. de Legat. c. 3. m. 6. 21
Paschal. de legat. c. 38. Salzed. d. gloss. 16. m. 21. Lan-
franc. Zach. salar. §. 3. m. 21. & illius auctoritatem
digitatim, & præcedentiam conservare debent
optime profequitur D. Joan. Antonio de Vera en el
Embaxador discurs. 3. fol. 37. cum segg. apud quem
omnia ad materiâ pertinentis invenies. Et ex pro-
prietate, ut mittentis majorem splendorem, & magni-
tudinem ostendat, debent Legato amplissima sti-
pendia persolvi L. Legatus antequam 10. §. 9. §. 12

424 *Traſtatus de donationibus Regiis.*

qua liber Bartol. in L. ſed. & ſi plures 5. in abrogato ff. de vulgar. Menoch. d. preſumpt. 27. numer. 3. & 6. Lanfranc. d. q. 53. numer. 22. & 23. In alijs vero caſibus, vel quando ſumus in dubio, ad Legatos pertinent dona Principum, ad quos mittantur, neque de illis rationem reddere debent Principi mittenti, cum eorum contemplatione data conſecratur gloſſa in L. qui proprio 5. procurator, & in d. L. ſed. & ſi plures 5. in abrogato, Caſtrenſ. in L. ſi vere 5. item quidquid ff. ſolui. matrim. Martin. Landenſ. in d. ſi deſiſt. de legation. Princip. q. 22. Menoch. d. preſumpt. 27. m. 7. Lanfranc. d. q. 53. m. 19. & 22. ubi plures landat. niſi lege Principis mittentis aliud ſit ſtatutum, prout Venetijs lege cautum dicit Menoch. d. preſumpt. 27. n. 8. quod donata Legatis, Reipublice acquitantur.

Denique Legatus extra ſuum officium nihil attentare debet; immo totum vacare circa officium legationis: ut tradit Bartol. in L. Paulus n. 1. ff. de legation. Quod ſi propria, vel aliena negotia tractet, quæ illum diſtraherent ab officio legationis, non ſolum privatur ſalario, ſed etiam officio, ut amplius illud non poſſit habere, ut reſert Lanfranc. d. q. 53. m. 26. & ſeqq. Attamen Legatus miſſus ad Summum Pontificem, ſi imperavit tali occasione Beneficium pro aliquo ſuo conſanguineo, vel amico, non incidit in aliquam poenam, five ordinariam, five extraordinariam, neque amittit ſalarium Angel. conſ. 110. & conſ. 3. 19. per tot Tuſch. litter. A. concl. 32. 1. Sc. Lanfranc. d. q. 53. n. 37.

Pro coronide ad advertendum, quod Legatus ex quo ſui Principis perſonam repræſentat, & donat perſonarum vice fungitur, ſcilicet propria; & ſui Principis, debet ſummopere in quibuscunq; actionibus ſe talem præbere, ut poſſia conditione privati in humeros ſuos publicum onus ſuſtulſſe demonſtret, & mente Principem induat, cujus perſonam tanquam in ſpeculo gentes intuentur in ipſo Legato. Unde Principis magnificentiam, & authoritatem in exteriori cultu extollere tenetur Anaſt. Germon. de Leg. lib. 2. c. 11. n. 2. Salz. in Theatr. Honor. ad L. 6. tit. 1. lib. 1. Recop. gloſſa 18. n. 3. & 4. Quibus addo Carol. Paſchal. de Leg. c. 2. p. 147. & Salz. ubi ſupra ampliffimam legationis extollit Ducis de Feria, & Ferdinandi Albani à Tolleto Marchionis Ville Novæ: quibus adjungo ſplendidiffimam, mirabilemque legationem Illuſtriſſimi Marchionis de Caſcais, Comitris Montis Sancti, quam miſſus ab Invidiſſimo Rege Joanne Quarto ad Ludovicum Decimum Quartum Francorum Regem feliciter, & magna cum magnitudine peregit.

Sed quamvis Legatus præ oculis habere debeat proprii Principis autoritatem, magnitudinemque & eam oſtentare teneatur: tamen ita ſe ad modicam reſpecto comitum, & familiaris componere licet, ut etiam inter hoſtes credatur exuiſſe hoſtem, & ſe conciliatorem pacis venerabili cultu proſtituat: non vero militares copias turmatim ducere ſas eſt. Nam quiſquis ornatus in modum militarem protegit, & numeros, & arma oſtentat in alie-

na ditione: huius ſeroçia ſimili parata obviam eadum, ut ſi amicitiam verbis pretendere, & re pro hoſte ſe gerere curaverit, hunc ipſum expetiat hoſtem, quem decipere ſtudeat: ut evenit Georgio Urbi Daræ Pæpoſito à Juſtiniano, qui Idalgiana Legato Coſtrois ſe oppoſuit: lucebat enim ſecum quingentos Perſas, ut ea manu Daram improviſo occuparet. Sed Georgius intellexit à barbara fraude huic ad conſinia obviam prodit, ſicuti hoſitem excepturus, hoſte reſpreſſus, hoſpitalitatem ex una parte oſtentans, ſeruum, & arma ex alia, & utrumq; in promptu habens, Viſa ea turba verius quam comitant impudentem barbari aggreſſus illi dixit: in eos: Non more Legati veniſte, neque tot Perſas hoſtes Impetii ſas eſſe recipi ulla urbe ditionis Romanæ. Tandem Legatum viginti comitiſbus ſtipatum in Urbem admiſit: ut reſert Procop. l. 2. bell. Perſic. & Carol. Paſchal. de Leg. c. 18. c. 29.

Inſuper Legatus ſimulatque iter accipere, palam, & aperto cælo ambulare debet: quia ut ait Carol. Paſchal. d. c. 19. pag. 179. latebris ignorat legatio, palam ambulat, amat agnoſci, adſcipi, ſalutari. Diſſimulante, & habitu privatorem exterarum provincias peragratæ damnoſi, & periculoſum eſt. Legatio adeo eſt animoſa, ut non protegi velit, ſed protegere, non latere, ſed alius eſſe tutamen. Speculator potius, quam Legatus in dicitur, qui occulto limite graditur. Clauſeſcit legationes quid aliud hominibus ſuſpiciandam relinquit, quam agitari illicita? Unde Livius lib. 31. ait: quod cum indicat ſenatus eſſet ſpecie Legatorum illiriarum ſpeculatores Romæ eſſe Perſas auctore miſſos, ut quid ageretur, ſcirent; illirij vocati ſunt in ſenatum. Qui cum Legatos ſe eſſe miſſos ab Rege dicerent, ad purganda crimina, ſiqua de rege iſſenſe deſerrent. Queſitum æquid ita non adſiſſet Magiſtratum, ut ex inſtituto loca latvia acciperent? Sciretur deniq; veniſſe eos, & ſuper qua re veniſſent? Heſitantibus in reſponſo ut Curia excederet, dictum. Reſponſum tanquam Legatis, ut qui adire ſenatum non poſſuſſent, dari non placuit.

Nihilominus tamen interdum expedit Legatum clauſeſcitino iter facere, ſi per hoſtium ditionem abſque gratia tranſeundum eſt, dummodo cauſa eat, ut feliciter quoq; perveniat; eſt enim hoc non tam in manu prudentiæ, quam in fortune temeritate poſitum, & vix probari poteſt ſine exceptione felicitatis: ut bene tradit Procop. lib. 2. bell. Perſic. & Carol. Paſchal. d. cap. 29. pag. 181.

Et cum hiſ finem imponimus huic Secundæ Partis de Juribus Majeſtatis majoribus ad laudem, & gloriam Omnipotentis Dei, Virginisque Mariæ: & cenſuræ Sanctorum Patrum, atque univerſalis Eccleſiæ omnia diſta ſubjicio, quod ſi aliqua ſuſpecta irreperſerint, ex tunc prout nunc ea damare, & eſſe damnata proſitoe.

In Tertia Parte juvante Divino Namine agemus de Juribus Majeſtatis minoribus, quæ inferioribus concedi poſſunt, & quomodo eorum Donationes ſint intelligendæ.

Finis Tomi Primi.

INDEX RERUM, ET VERBORUM

notabilium, quæ in hoc primo Tomo continentur.

Primus numerus librum, secundus libri primi præludium, tertius paragraphum, vel caput, quartus numerum marginalem signat.

Et in secundo libro, primus sequat librum, secundus caput, tertius numerum marginalem,

A

Bolito differt ab indulgentia, quia delictum non extinguit; sed instantiam iudicii suspendit. 2. c. 18. numer. 7.

Absenti facta donatio quando valeat vel inutilis sit: Vide verbo *Donatio facta absenti*.

Absens causa Reipublicæ reputatur præsens, ut non priverit emolumento: 2. c. 35. n. 32.

Legatus, qui mittitur à Principe, dicitur abesse causa Reipublicæ. ibid.

Abolutio, Absolutus

Absolutus in causa criminali ex probationis defectu potest agere actione injuriarum contra accusatorem. 2. c. 18. n. 18.

Si accusator habuerit pro se publicam vocem, & famam, excusatur, etiam si non probet. ibid. Defectus probationis indicat querelæ dolem: Vide verbo *querela*.

Absolutionis vicem obtinet Principis indulgentia: ibid. n. 6.

Academia

Academix, vel Universitates necessariæ sunt in Republica bene instituta: 2. c. 12. n. 1.

Jus creandi Academias ad solum Principem pertinet. d. c. 12. n. 5.

Idem competit summæ Pontifici in terris suæ ditionis; extra illas vero Academias erigere nequit, nisi in casu, quo imminere potest discrimen Fidei Catholicæ ex defectu studiorum: ibid. numer. 6.

Academia approbata à pontifice, & erecta à Principe supremo in suis terris non efficitur Ecclesiastica: ibid. n. 7.

In hoc Regno duæ sunt Academix, Conimbricensis & Eboensis: & de fundatione, & translatione Conimbricensis: ibid. n. 8.

Ad Regem spectat designatio loci Academix, & ejus est transferre cujus est condere: ibid. n. 9.

Agitur de collegiis Conimbricensis Academix, & de eorum fundatione: ibid. n. 10.

Academix Conimbricensis laudes referuntur. ibid. n. 11. & 12.

Notatur Camillus Botellus, qui erectionem Conimbricensis Academix tribuit Regi Ioanni Alphonsi filio: Et declaratur dictum P. Francisci Soares, è Societate Iesæ, & P. Andree Mendo ejusdem Societatis. ibid.

Protectio, & conservatio Academix ad Principem pertinet, & nostræ Conimbricensis Protector est perpetuus Rex, noster invictissimus. ibidem numer. 13.

Rescriptum à Rege expeditum circa res Universitatis Conimbricensis est nullum, & subrepticium, si in eo Rex non denominetur Protector Universitatis. ibid. n. 14.

Rex noster, dum sacris inititur, ad petitionem Academix tenetur jurare se protecturum, defensurumque Universitatem, cum rebus suis: & servaturum illius statuta: ibid.

Agitur de fundatione Eboensis Universitatis, & de illius laudibus. ibid. n. 15.

Acceptatio

Acceptatio in utilibus semper præsumitur. 1. c. 4. n. 17.

Donatio Principis fieri censetur sub conditione, si acceptetur: Vide verbo *Donatio Principis*.

Acceptate censetur pensionem, qui ad illam agit. d. c. 4. n. 17.

Acceptatio non presumitur in habentibus onus annexum, d. c. 4. n. 18.

N n 4 Accep

Acceptans pactum videtur illud acceptare cum omnibus suis qualitatibus. d.c.4.n.19
 Acceptans legatum quando censetur onus agnovisse? Vide verbo *Legatum*.
 Acceptare, qui vult lucrum, debet onus subire. prael. 2. §. n. 113. *Ad usum*
 Accessorium sequitur naturam sui principalis. 1. prael. 2. §. n. 48 & 6. §. n. 5
 Accusare de necesse sponso potest sponsa de presenti, & praesentis consanguinei illius. 2.c. 18.n. 70
 In accusanda morte uxoris praesentis maritus omnibus consanguineis, qui extant filii, concurrunt cum marito tam in accusando, quam in faciendo pacem. ibid. n. 71
 Accusare, & remittere sunt correlativa, & qui potest accusare, etiam remittere valet. 2.c. 18.n. 98
 Proximiores consanguinei offensi, vel occisi praesentur in accusando, & remittendo delictum. ibid. n. 99
 Ad accusandum admittuntur consanguinei occisi intra quatuor gradum cum proximioribus in eodem processu, five remotiores fuerint citati, five ultro comparuerint. ibidem. n. 101
 Et hoc casu poena applicatur proximioribus in gradu. ibid. n. 115
 Si proximiores primi, vel secundi gradus accusaverunt delinquentem, qui per sententiam fuit condemnatus, vel absolutus, non possunt consanguinei in tertio, vel quarto gradu eum de novo accusare. ibid. n. 104
 Limita ut ibid. n. 105, & 106
 Vide de materia verbum *Remissio*.
 Jus accusandi, & remittendi delicta competit iure sanguinis proximioribus, tamquam singulis pro sua parte. ibid. n. 118
 Uxor accusare potest necem defuncti, & socii. 2.c. 18.n. 59 & 61. *Agere Aliis*.
 Agere potest maritus pro injuria facta uxori, & eam remittere. 2.c. 18.n. 95, 97, & 98
 Agere quando possit pater pro injuria filio illata? Et quando eam remittere valet? Vide verbo *Pater*.
 Actionis personalis ea est natura, ut is tantum obnoxius sit, qui ex contractu, vel delicto obligatus est. 1. prael. 2. §. 1. n. 163.
 Actiones personales vel sunt mere personales, vel in rem scriptae: Mere personales non transeunt in singularem rei successorem; in rem scriptae transeunt. d. §. 1. n. 66
 Actio personalis non datur contra tertium possessorem d. §. 1. n. 164.
 Amplia, etiam si obligatio fuerit contracta intuitu rei. ibidem. n. 165
 Actio competens secundo donatario ex contractu donationis transit ad heredem, etiam eo mortuo in vita primi donatarii. ibidem n. 159.
 Actionem qui habet ad rem, ipsam rem habere videtur. 2.c. 13.n. 95, & c. 16.n. 93.
 Agere non potest creditor conditionalis, vel in diem ante eventum conditionis, vel ante diem. Et quando possit agere? Vide verbo *Creditor*.
 Agere potest dominus census, vel alterius annuae praestationis, ut sibi solvatur statuti temporibus. 1. §. 2. n. 29
 Agere quando possit successor majoratus in vita possessoris, ut declaretur successor post illius mortem? Vide verbo *Majoratus*.
 Actio competit uxori ad rem donatam à marito suae concubinae. Vide verbo *Donatus in concubinam*.
 Actio directa, & utilis non duae sunt, sed una tan-

tum; & utraque ejusdem potentiae considerato effectu. 1. prael. 2. §. 7. n. 50.
 Actio nulla ingriari legibus prodita est. 1. c. 3. n. 55
 Actio, & passio non possunt concurrere in eodem subiecto. 2. c. 9. n. 5
 Actio competens ex delicto ad vindictam non tollit alteram, quae competit ad damna, & interesse. 2. c. 8. n. 36
 Actio poenalis datur contra heredem in casibus, ubi factum ipso jure, & ipso facto puniatur. 2. c. 20. num. 71.
 Actio poenalis datur contra heredem quatenus ad eum pervenit, licet res sit consumpta. ibidem num. 74
 Actio poenalis regulariter ante litem motam non transit in heredem. d. c. 20. n. 39.
 In criminibus exceptis, si lis cum defuncto non fuit contestata, actio intentari debet intra annum, vel intra quinquennium. ibidem n. 72.
 Limita in crimine haereticis, in quo post mortem rei proceditur intra quadraginta annos ad poenam confiscationis. ibidem n. 73.
 Actio personalis non transit in singularem successorem. ibidem n. 78.
 Actiones ad immobilia veniunt appellatione immobilium. 2. c. 26. n. 92.
 Actiones & jura non veniunt appellatione bonorum mobilium, & immobilium; sed tertiam speciem constituunt secundum communem. d. c. 26. n. 94.
 Actiones applicantur mobilibus, & immobilibus, quando necesse est ut applicantur ita ut si actio competit ad rem mobilem, iudicetur mobilis, & si ad immobilis, habeatur pro immobili. d. c. 26. num. 95.
 Actiones directae offibus creditoris inhaerent, & à persona separari nequeunt. ibidem. n. 98.
 Actio non queritur tertio ex alterius stipulatione, etiam si pactum apponatur in traditione rei propriae. 1. prael. 2. §. 1. n. 149.
 Limita, ut ibidem n. 150
 Actio personalis competit donatario in specie L. quories C. de donat. quae sub modo. ibidem n. 151
 Actionem ut quis acquirat, vel jus, quod non habet, non admittitur morte purgatio. 1. prael. 2. §. 1. n. 113
Actus.
 Actus requisitus pro executione dispositionis non dicitur novus. 1. c. 4. n. 11.
 In quocunque actu ultra voluntatem requiritur potestas. 2. c. 1. n. 24.
 Actus non sustinetur ex potestate, qua quis usus non est. ibidem n. 25.
 Actum non dicitur, quando aliquid superest agendum. 2. c. 29. n. 37.
 Actus directio tendens ad mortem non potest esse licitus. 2. c. 16. n. 129.
 Limita, ubi mors certa non est, licet imminet periculum, ut pote in bello, quia tunc licitus est. ibidem.
 Omnis actus positivus, qui mortem necessario non infert, licitus esse potest, si in aliquem finem justum dirigatur; etiam si contineat periculum. d. c. 16. num. 130.
Aditio hereditatis.
 Adire hereditatem dicitur haeres per constitutionem procuratoris ad illam adeundam. 2. c. 1. n. 15
 Per aditionem hereditatis bona efficiuntur patrimonium haereditis. 2. c. 1. n. 49.
 Aditio hereditatis necessaria est ad confirmandum legatum. 1. prael. 2. §. 3. n. 37, & 38.

Non

Non requiritur respectu donationis causa mortis.
ibidem n. 37.

Administratio.

Administratio libera dicitur illa, cujus effectus extrinsecus impediri nequit. 2. c. 19. n. 16.

Item, & illa quæ non pendet à voluntate, facta, aut consilio alicuius ibidem.

Administratores civitatis, & universitatis constituntur in mora re ipsa absque interpellatione. 1. præl. d. 2. §. 1. n. 125.

Adscriptiis.

Adscriptiis appellantur membra terrarum, & habentur pro rebus immobilibus. 1. præl. 2. §. 2. n. 110. & 2. c. 10. n. 11.

Adscriptitium fe facere potest colonus domino soli precio, vel gratis, & promittere se à solo non discessurum. 1. præl. 2. §. 2. n. 109.

Per pactum potest quis fe facere adscriptitium, d. §. 2. num. 99.

Explositæ opinio D. Franc. de Amaya, & sustinetur communis opinio d. §. 2. n. 101.

De jure Regio non valet pactum quo quis fe adscriptitium facit, d. §. 2. n. 111. & 2. c. 30. n. 11.

Adificium.

Adificium totum corrui sublato fundamento. 1. præl. 2. §. 3. n. 77.

Æquiparatorum idem est iudicium, & disciplina. 1. præl. 2. §. 7. n. 17. & 2. c. 13. n. 60. & c. 19. n. 41.

Dispositum in uno ex æquiparatis censetur dispositum in alio; quando eadem militat ratio, licet materia sit odiosa. d. c. 13. n. 60.

Æqualitas in contractibus servanda est tanquam naturalis eorum. 2. c. 19. n. 12.

Ætas.

Ætas 15. annorum legitima est, & perfecta. 2. c. 19. num. 24.

De ætate legitima quando fit mentio, intelligitur de ætate legitimæ definita. ibidem n. 15.

Ætatis legitimæ non dicitur esse qui veniam ætatis impetravit. ibidem n. 56.

Ætas minor in femina quare requiritur, quam in masculo respectu pubertatis, & impetrandæ veniæ ætatis? ibidem n. 27.

Legatum, vel donationem non consequitur is, qui impetravit veniam ætatis, si electum fuit, cum pervenerit ad certam, vel legitimam ætatem. ibidem n. 56.

De venia ætatis minori concessa. Vide verbo *Venia*.

Affectus.

Affectus seu conatus de consuetudine non punitur, quando effectus secutus non fuit. 2. c. 15. n. 77.

Intellige, ut regulariter non punitur affectus pœna ordinaria delicti, si vero conatus deveniat ad actum proximum, & exteriorum delicti, punitur pœna extraordinaria iudicis arbitrio. ibidem numer. 79.

Subintellige, ut pœna extraordinaria locum habeat in delictis gravioribus, in his vero, quæ atrociora non sunt, non punitur affectus. ibidem.

Affectus, seu conatus in delicto falsæ monetæ punitur pœna ordinaria. d. c. 27. n. 78.

Idem in crimine læsæ Majestatis, & conjurationis contra Principem. ibidem n. 85.

Aggressio si fuerit inopinata, tunc ut unus, sic plures sese defendere possunt impune. 2. c. 16. n. 125.

Alienatio.

Alienata per donatarium ante iugritudinem non revocantur. 1. præl. 2. n. 11.

Alienationis prohibitio sine causa facta in ultima voluntate nullus est momenti. 1. præl. 2. §. 1. n. 19. & 20.

Alienatione prohibita censetur prohibitus omnis actus, per quem pervenitur ad illam. 1. præl. 2. §. 6. num. 59.

Alienari quando possint vasalli inviti? Vide verbo *Vasalli*.

Alienari, vel obligari quando possint bona majoratus cum Regia facultate ad causa dotis descendendum institutoris, vel ex causa publicæ utilitatis, aut ex causa utilitatis ipsius majoratus? Vide verbo *Majoratus*, & verbo *Principi*.

Alienatio bonorum fideicommissi quando fieri possit ex causa dotis? Vide verbo *Fideicommissum*.

Alienatione prohibita, ut bona conserventur in familia, si hæres alienavit, omnes de familia admittuntur ad petendum fideicommissum. 2. c. 29. num. 106.

Alienatio proveniens ex delicto possessoris dicitur voluntaria. ibidem.

Alienare qui potest, dicitur alienare delinquendo ibidem n. 104.

Alienare, vel obligare quando possit donator rem donatam ante traditionem? Vide verbo *Donator*.

Alimenta non tenetur prestare frater filio fratribus. 1. præl. 2. §. 1. n. 18.

In causa alimentorum non admittitur appellatio quo ad effectum suspensivum. ibidem n. 110.

Alimenta debentur possessori majoratus, à quo bona avocantur propter dilapidationem. 1. præl. 2. §. 2. n. 33.

Alimentorum debitor quando possit purgare mortem. Vide verbo *Mors*.

Alternativa.

In alternativis debitoris est electio. 1. c. 1. n. 13.

Limita in donationibus, & gratis Principis, quia in eis concessionarij est electio. ibidem. numero 14.

Regula in alternativis non procedit in donationibus Principis maxime remuneratoriis. d. c. 3. numer. 26.

Intellige ut n. 27.

Alteri per alterum non debet iniqua conditio inferri. 2. c. 27. n. 10.

Aliud pro alio invito creditore solvi non potest. 1. c. 11. n. 98.

Ambigua omnia per observantiam subsequatam decidentur. 2. c. 10. n. 49. & c. 24. n. 88.

Ambitus.

Ambitus pluribus legibus punitur. 1. c. 12. numero 36.

Ambitiones, nundinationes, & venditiones Magistratuum semper fuerant Reipublicæ lethales. ibidem, n. 37.

Et quæ mala ex illis sequantur. Vide ibid.

Simoniam dicitur committere, qui precio, vel muneribus officia obtinet. ibidem n. 37.

Licetum est à Rege petere officia, & Magistratus, quando quis nixus suis literis, virtutibus, & bonis moribus petierit. d. c. 1. num. 39.

Animus.

Anima proris mariti contrahitur secundis nuptiis uxoris. 1. præl. 2. §. 2. n. 78.

Antecedenti sublatum tollitur consequens, & concessio antecedenti, etiam consequens dicitur concessum. 1. præl. 2. §. 3. n. 76.

Annus.

Annus intra quem Clericus ab spoliato potest con-

veniri

veniri coram Judice seculari, de quo Ordin. lib. 2. tit. 1. §. 2. est utilis, & non continuus; prout idem dicendum de anno interdicti unde vi. 2. c. 13. n. 124. & 132.

Annus utilis dicitur postquam nullum datur agendi impedimentum ex parte auctoris, rei, atque Judicis. ibidem n. 133.

Annus utilis non currit, nisi à tempore, quo quis potuit agere. ibidem.

Appellatio.

Jus appellationum, & ultimæ prævocationis pertinet ad supremam Regis potestatem. 2. c. 8. numer. 16.

Princeps non potest terras, & jurisdictionem ita donare, ut ad eum non appelletur, ibidem numer. 16. & 17.

De jure communi non valet concessio jurisdictionis cum clausula, ut non possit appellari ad Regem: tamen de jure Regio valida est. ibidem. n. 21. 22.

Sublata appellatione non censetur sublata recursus, & quærelæ respicientes Regiam Majestatem. ibidem n. 21.

Appellatio reducit causam ad statum, quo erat tempore litis contestatæ. ibidem n. 26.

Appellatio à sententia Prælati, qui habet à Rege temporalem jurisdictionem pertinet ad Judicem Superiorem Ecclesiasticum. d. c. 8. numer. 38.

Sed contrarium, immo, quod pertinet ad superiorem secularem, verius est: ut. ibidem numer. 37. & 38.

Appellatio quodammodo extinguit judicatum, & reponit causam, & personam in statu, quo erat post litem contestatam. 2. c. 20. n. 43.

Appellatione pendente reus condemnatus cum effectu dici nequit, & si in vita appellavit, & mortuus est, solvitur judicium, & extinguitur delictum tam quo ad poenam corporalem, quam ad confiscationem bonorum. ibidem numer. 43. & 44.

Idem procedit, quando reus mortuus est pendente termino ad appellandum. d. c. 2. n. 45.

Intellige, ut prædicta procedant in publicis criminibus, in quibus per legem non solum imponitur poena corporalis, sed etiam amissionis bonorum, & confiscatio venit in consequentiam delicti, quia tunc mortuo reo pendente appellatione judicium solvitur quoad utramque poenam. d. c. 20. n. 47.

Si vero poena confiscationis non est imposta à lege, sed Juxta ultra poenam corporis condemnatur reus in amissione bonorum, vel aliqua poena pecuniaria: tunc mortuo reo post appellationem extinguitur judicium quoad poenam corporis: Sed remanet examen quoad pecuniariam, & transit instantia appellationis in hæredem. ibidem numer. 48.

Appellatio, & revisio pari passu ambulant. Vide verbo *Revisio*.

Appellatio, & revisio in aliquibus differunt, & in aliis conveniunt. 2. c. 25. n. 5. & 6.

Appellare tertio non licet. d. c. 21. n. 12.

De differentia inter appellationem, & gravamen ordinarium. Vide d. c. 21. n. 8. & 19.

Appellatio iniquitatem sententiæ, vel imperitiam judicantis respicit; recursus vero proprii erroris veniam, vel adversarii circumventionem. 2. c. 31. numer. 11.

Appellatio est defensionis species, & nemini deneganda. ibidem n. 28. & c. 33. n. 17.

In dubio appellationi deferendum est, & eam Juxta recipere debet. d. n. 28. & c. 33. n. 18.

Si Juxta Ecclesiasticus rejecta appellatione ad executionem procedit, oppressione notoria, & violentiam facit. d. c. 31. n. 29. Et Vide verbo *Reversus*.

Judex Ecclesiasticus recipere debet appellationem interpositam à sententia prolata super exceptione incompetentiæ. d. c. 31. n. 12.

Appellari potest à Judice Ecclesiastico, procedente judicialiter, & extrajudicialiter ab inordinato, & intricato processu. d. c. 31. n. 33.

Rite appellatur à Judice Ecclesiastico qui reservat ad finem litis exceptione nullitatis. ibidem numer. 34.

Item rite appellatur à reservatione exceptionum, quæ respiciunt habitationem personarum. ibidem.

Appellatio rite interponitur à pronuntiatione Judicis facta super justificatione Tuitivæ. 2. c. 32. numer. 19.

Appellatio super justificatione Tuitivæ à sententia lata producit effectum devolutivum, non suspensivum. ibidem. n. 21.

Appellatio in causis possessorii admittitur de jure Canonico. d. c. 32. n. 10.

Per appellationem corrigitur Judicis iniquitas, & injustitia. 2. c. 33. n. 1.

Appellatio dicitur præsidium innocentiarum. ibidem n. 18.

Clausula appellatione remota nihil operatur, si constat de gravamine. 2. c. 33. n. 33.

Apposita sine causæ cognitione intelligitur tantum de appellatione frivola, non de legitima. ibidem n. 34.

Apposita in parte executiva actus non operatur citæ appellationem legitimam. ibidem.

Clausula appellatione remota non operatur, quando appellatio interponitur à facto Judicis procedentis cum dicta clausula, si appellans non impugnatur scriptum, sed factum Judicis. ibidem numer. 35.

Non obstante dicta clausula rite appellatur à sententia lata super exceptione incompetentiæ. ibidem.

Rite appellatur à Judice, qui procedit appellatione remota, si dolo, vel fraude sententiam protulit. ibidem n. 36.

Appellatio à provisione, collatione, vel institutione Beneficii non habet effectum suspensivum, quando provisio fieri mandatur extrajudicialiter. d. c. 33. c. 38.

Si vero judicialiter provisio fieri mandatur, habet appellatio utrumque effectum. ibidem. n. 9.

De jure noviori in provisione parochialium non suspendit appellatio. ibidem n. 40.

Sabintellige, ut ibidem n. 41.

Si unus tantum præsentatus fuit à patrono, & appellavit, quia ab examinatore fuit reprobatum, appellatio utrumque effectum producit. ibidem numer. 42.

Appellatio interposita à provisio ad parochialem, qui in gradu appellationis succubuit, revocata provisione utrumque effectum producit. d. c. 33. n. 43.

Appellatio interposita à provisione Beneficii tam simplicis, quam curati facta judicialiter vel extrajudicialiter utrumque effectum producit, si ex actis notoriè constat de nullitate provisionis. ibidem. 44.

Appellatio à sententia lata in causâ decimarum

ver

vertente inter Parochum, & alios Vicarios, qui
pariter dunt ius sibi esse decimandi, utrumque
esse quod producit. 2.c.1. n. 46

Approbat.

Approbatum ferre non potest amplius reprobari,
nisi iusta causa interveniat. 2.c.13. n. 12

Medicus approbatus potest postea reprobari ob pu-
blicam utilitatem, & sanitatem. ibid. n. 14

Archiepiscopus Bracharensis.

Archiepiscopus Bracharensis habet dominium ple-
num illius civitatis, & omnimodam iurisdic-
tionem in civilibus, reservata tantum appellatio-
ne in criminalibus. 2.c.8. n. 23

Argumentum.

Argumentum à contrario sensu validum est in
iure. 1. præl. 1. n. 76

Argumentum à contrario sensu non procedit, quan-
do eo admisso datur legum pugnancia, vel detro-
gatio. 2.c.10. n. 4

Argumentum de officio ad Beneficium, & è contra
bene procedit. 1.c.1. n. 57

Armorum tractationem tempore pacis tanquam
necessariam Principes instituire debent, ut Vassa-
li exerceantur in militari disciplina. 2.c.26. nu-
mer. 124

Arrhe.

Arrhas solum tenetur solvere maritus, quatenus
dos fuit soluta, vel illius pars. 1. præl. 2. §. 6.
num. 13

Arrhe nullæ debentur, si nulla dos fuerit soluta,
ibid. n. 14

Arrhe in totum debentur, si maritus dotem pro
accepto nullo, & promittentem liberavit. ibid.
num. 15

Idem si maritus habuit fidem de dote. ib.
Arrhe debentur dote non soluta, si maritus fuit
in mora recipiendi dotem. d. §. 6. n. 16

Et an sit necessaria interpellatio. ibid.

Arrhas lucratur mulier, si marito data fuerint in
dotem nomina debitorum, quæ neglectæ exi-
gere. ibid. n. 17

In Castella si tempore promissionis arrharum
sponsus possidebat bona, quæ postea fuerint
evicta, computatio decimæ partis, quam pro
arrhis dare poterat, faciendæ est respectu bono-
rum, quæ sua erant, etsi de futuris etiam pro-
missio fieret. ibid. n. 18

In Regno computatio tertiæ partis dotis mulieris
respectu arrharum faciendæ est de bonis, quæ
verè & propriè dotalia remanserunt, non de his,
quæ fuerint evicta. d. §. 6. n. 30

Ad incundam rationem tertiæ partis respectu ar-
rharum non est faciendæ computatio bonorum
majoratus mulieris, sed fructuum iuxta compu-
tationem text. in L. hereditatum si ad L. falcid.
ibid. n. 32. 33. & 34

Mulier ad consequendæ arrhas non tenetur probare
non excedere tertiam partem dotis, si maritus
constituitur promissionem tertiam non excessisse.
d. §. 6. num. 36

Arrhe deducendæ sunt ex toto æervo hereditatis,
tanquam æs alienum, quamvis postea nati sint
filii, nisi frater interveniat. d. §. 6. n. 39

Sed in regno deducendæ sunt ex tertia promittentis,
quando filii nati sunt. ibid. n. 40

Et amplius ut. n. 49

Legatum uxori factum non compensatur cum de-
bito arrharum. d. §. 6. n. 46

Arrhe non debentur uxori putativæ, ibid. n. 54

Mulier pro arrhis habet tacitam hypothecam in
bonis mariti. d. §. 6. n. 62

Non tamen habet ius prælationis. ibid. n. 62

Filius familias non potest arrhas promittere sine
patris consensu. ibid. n. 60

Minor quando, & de quibus bonis arrhas promit-
tere possit? Vide verbo *Donatio arrharum*.

Cætera de donatione arrharum. & an, & quando
fieri possit, & intra quam summam valida sit
Vide verbo *Donatio arrharum*

Assassinii crimen est uicium de exceptis. 2.c.10. num.
70.

Astentio.

Astentio partis standum est in his, quæ pendent
ab animo. 2.c.13. n. 138

Astentio Principis quando stetur circa merita?
Vide, 1. præl. 2. n. 51. & 52

Astentio meritum inter personas prohibitas do-
nare non sufficit, ut merita probata dicantur.
ibid. n. 48

Astentio meritum in donatione facta inter perso-
nas non prohibitas probat merita intervenisse.
ibid. n. 49

Cætera Vide verbo *Merita*, & verbo *Donatio*.

Avaritia.

Avaritia est omnium malorum radix, & mater. 1.
c.1. num. 13

Avaritia, & luxuria sunt pestes, quæ omnia magna
Imperia everterunt. ibid. n. 16

Detectatur Auctor vitium avaritiæ. ibidem numer.
14

Avarus licet multum habeat, plus cupit, & In-
ferno similis est. d. c. 1. n. 15

Principes avaritiam fugere debent. ibidem numer.
14

Avaritia in Principe multum dampnatur. ibidem n.
12. & 13

B

Bannitus habetur pro mortuo, & facit locum se-
quenti in gradu, cui præjudicare non potest
delinquendo. 2.c.29. n. 109

Per Baptismum quis efficitur civis illius loci, in
quo baptizatus est tam quoad spiritualia, quam
quoad temporalia. 2.c.15. n. 5

Baro.

Baro quid sit, & unde nomen traxerit. 2.c.6. n. 63,
& 64

Notatur Theodor. Hocsping. qui ex couponaria
Baronis titulum ortum habuisse dicit. ibid.

Baro dicitur, qui habet castra à Rege com jurisdi-
ctione in titulum Baroniz. ibid. n. 65

In hoc Regno datur differentia inter Baronem, &
Dominos vassallorum. ibidem. n. 66. Vbi de
Barone de Alvaro.

Baronia est Dignitas Regalis. ibidem n. 67. & 68

Baronis dignitas proxima est post Comites, licet
illis inferior. d. c. 6. n. 68

Barones præferuntur aliis nobilibus, qui non sunt
Comites. ibidem

Baro neque sedet coram Rege, neque stat capite
cooperto. ibidem. n. 69

Bastardi, & naturales idem sunt. 2.c.17. n. 68

Bellum.

Belli, & pacis arbitrium apud Romanos Populus
habebat quod Julius Cæsar Populo eripere co-
pit, postquam in Regem Populus transtulit omne
jus

Jus, & imperium, d.c. 26.n.1
 Jus indicendi bellum pertinet ad solum Principem
 qui superiorem non recognoscit. ibidem num.
 2 & 3.
 Inferior, qui sine iussu Principis bellum gerit, &
 exercitum comparavit, crimen læsæ Majestatis
 committit. ibidem.n.4
 Bellum indicere non possunt privati, neque civi-
 tates subjectæ: sed de suo jure agere debent apud
 superiorem. ibidem.n.5
 Bellum à privato indictum est injustum, & repro-
 baturum. ibidem.n.6
 Bellum indictum à privato dicitur latrocinium, &
 prædatio. ibidem.n.7
 Bella iusta debet Princeps indicare, non injusta.
 ibidem.n.8
 Bella iusta sunt permixta de Jure Divino, gentium,
 & Canonico. ibidem.
 Bellum contra Principi, & Reipublicæ Christia-
 næ licitum est de Fide; & affirmare contra-
 rium hæreticum ibidem.n.10
 Bellum esse licitum de jure gentium, Canonico
 probatur ibidem.n.10
 Bellum vel est defensivum, vel est offensivum. ib.
 num. 11
 Bellum iustum diffinitur, & quod dicatur ibidem
 num. 12
 Bellum dicitur iustum, quod suscipitur ob illatam
 injuriam nobis vel nostris, & pro offensa facta
 legatis nostris. ibidem. n.13
 Ad iustitiam belli quinque requiruntur secundum
 opinionem Guid.Pap. d.26.n.14
 Sed verius est, quod belli iustitia ad tria reducitur,
 de quibus hic. Et hæc tria sunt leges iusti belli,
 quibus deficientibus, vel uno ex duobus primis,
 injustum est bellum. ibidem.n.15
 Bellum, quod geritur sine autoritate Principis
 supremi est iustum. ibidem.
 Bellum non potest esse iustum sine causa iusta. ibidem.
 num. 16
 Belli causa iusta esse debet ad bellum iustifican-
 dum: & hæc in eo consistit, quod bellum fiat
 propter necessitatem, vel ut pax acquiratur.
 ibidem. num. 17
 Quæ sint causæ iusti belli, & quæ injusti? Remis-
 sive. ibidem.
 Bellantium recta intentio tunc dicitur intervenire
 quando bellum suscipitur ob bonum commune,
 vel ut pax sequatur, & ad malum vitandum.
 ibidem. n.18
 Bella non sunt suscipienda ex causis levibus, ne-
 que ex causis iustis, nisi prævia maxima consi-
 deratione, & multorum consilio; ibidem.n.19
 Bellum est episcopi, atque farrago omnium im-
 manitatum & feritatum, quæ toto orbe ab
 omnibus feris committuntur. d.c.26.n.20
 Bellum est res læva, & trahit secum cumulum
 iniustitiarum, & violentiæ. ibidem.
 Belligerare malis videtur felicitas, bonis necessitas,
 Et alia circa materiam ibidem, & n.21
 Bellum non nisi ex necessitate, vel maxima occa-
 sione suscipiendum est ibidem.n.22
 Bellum ut victor, semper jure remittendum. est.
 ibidem
 Bella non sunt suscipienda, quando majora, &
 graviora damna, dispendia, & calamitates
 subditis sunt eventura, quam ab ipsis hostibus
 potuissent timere. ibidem. n.23
 Bellum nullum est iustum, si constat geri majori dam-
 no Reipublicæ, quam bono & utilitate: Et neque

quando jus, vel injuria aliter potest emendari.
 ibidem n.24
 Bellum gerendum est, ut pacem habeamus. ibidem
 num.25
 Quæritur, An sit iustum bellum gestum à Princi-
 pibus Christianis contra infideles, ut cognant
 fidem Christianam suscipere? ibidem. n.27. Et
 resolvitur quæstio in nn. seqq.
 Bellum iustum geritur contra Turcas infideles. ibi-
 dem. n.28
 Bellum iustum indici non potest sine causa contra
 infideles, qui neque de jure, neque de facto sub-
 jacent Christianis, neque eorum terræ nunquam
 fuerint in dominio Christianorum. d.c.26.n.29
 Non est causa sufficiens, quod tales infideles Ca-
 tholicam fidem suscipere nolint: & hæc est ve-
 ra opinio. ibidem. n.20
 Bellum iustum infidelibus indici non potest propter
 idololatriam, & alia peccata nisi talia sint,
 quæ cedant in injuriam innocentium. ibidem. n.31
 Iustissimum est bellum in bello, proximum in
 homines bellicos similes ibidem.
 Bellum iustum geritur contra infideles, qui Chri-
 stianos impediunt in prædicatione fidei. Ortho-
 dx. ibidem. n.34
 Bellum ut iustum dicatur, necessario requiritur
 dissidiatio, quæ fiat apud Romanos per colle-
 gium Facialium: de quorum autoritate, & offi-
 cio, ac de caeremoniis, quibus utebantur in bello
 indicendo, vide ibidem. n.35
 Bellum si geritur inter Principes Christianos diffi-
 datio omnino necessaria est ad iustitiam belli. ib.
 num.36
 Dissidiatio non requiritur, si bellum geritur contra
 Turcas Saracenos, aut hæreticos. ibidem. n.37
 Neque est necessaria in bello defensivum. ib.
 Neque etiam quando bellum indicitur contra re-
 belles, qui nostro subvertunt imperio. ib.
 Belli effectus liciti sunt post dissidationem, non
 ante. ibidem. n.38
 Inferior sine Principis iussu bellum indicere potest,
 casu quo Principis copia haberi nequit, & mo-
 ra Imperio nocere potest. d.c.26.n.119
 Si aggressio fuerit inopinata, ita ut unus, sic plu-
 res se defendere possunt in pugna. ibidem. n.121
 Gubernator in longinquis agens, & videns quod
 peregrini ditiones Imperii vastare velint, potest
 absque Principis iussu bellum suscipere. ib.
 Bellum potest gerere gubernator inconsulto Prin-
 cipe adversus eos, qui machinantur contra
 Principis Majestatem, & Reipublicæ quietem.
 ibidem. n.122
 Et quando Gubernator absque processu seditiosos
 suspendi possit facere? Vide verbo *Seditiosus*.
 Princeps potest cogere subditos ad bellum, ut pro
 defensione patriæ morti se exponant, dummo-
 do bellum sit iustum, & ex iustis causis suscep-
 tum. d.c.26.n.127
 De rebus captis in bello, quando fiant capientium,
 vel recuperata veteribus dominis sint restituenda?
 Vide verbo *Capta in bello*.
 Circa bella cum Turcis, & Saracenis servandum
 est jus gentium, quia Regibus gubernantur. d.c.
 26.n.65.
 Beneficium.
 Beneficium Principis latissime est interpretandum.
 2.c.7.n.6. & c.13.n.28
 In beneficiis ultimus status beneficii est atten-
 dendus. 2.c.11.n.78
 Provisus in beneficio, quod vacavit in Curia, non
 potest

potest habere titulum coloratum, neque manu-
tenci debet, quantumcumque sit in possessione
Beneficii, 2. c. 52. n. 73
Reignans Beneficium abdicat a se omne jus, &
ad illud regredi nequit. ib. n. 84
Reignans Beneficium in forma dignum, si refig-
natus non est idoneus, ad Beneficium redire
non potest; nisi probaverit diligentiam, vel
ignorantiam. ib. n. 85
Beneficia non possunt habere exteri in hoc Regno
2. c. 15. n. 39. & c. 31. n. 61. & c. 28. n. 182. &
c. 29. num. 155. & 155
Valeat argumentum de Beneficio ad officium, & è
contra. 2. c. 13. n. 57.

Bona.

Bona non dicuntur nisi deducto ære alieno 1. præl.
2. §. 6. n. 29
Bonorum præsentium, & futurorum appellatione
veniunt, jura, & actiones 1. præl. 2. §. 7. n. 48
Bonorum mobilium, & immobilium appellatione
non continentur jura & actiones. d. §. 7. n. 71
Bona mobilia sequuntur personam. 2. c. 10. n. 61
Bona extra territorium sua in comprehenduntur in
Legge, vel statuto alterius Regis. Vide verbo
Lex, & verbo Statutum. Verbum Bona, &
verbum Rex in dispositione Legis, & hominis
idem important. 2. c. 26. n. 76
Bona, seu res, quæ mobilia, & quæ immobilia
dicuntur? Vide. d. c. 26. n. 77
Bonorum mobilium, & immobilium nomina, &
primam naturam non possunt mutare error, aut
verborum interpretationem. 2. c. 26. n. 78
Bona Regis Coronæ sunt subiecta restitutioni. 2.
c. 10. n. 61
Bona Coronæ regulariter non sequuntur naturam
feudorum. 2. c. 29. n. 145
Intellige quoad modum serviendi, in quo Or-
dinatio corrigi non feudum, non quoad alia. ib.
Bona Coronæ transita in donatarios quocumque
vadant, retinent naturam bonorum Regis
Coronæ; & sic iudex secularis cognoscit etiam
contra Clericos de causis motis circa prædicta
bona. 2. c. 34. num. 8
Bona immobilia capta ab hostibus non sunt ca-
pientium, sed pertinent ad Principem victo-
rem, & recuperata a nostris restituntur vete-
ribus dominis. 2. c. 26. n. 75. & c. 29. num. 33.
Bona immobilia sunt, quæ omnino moveri non
possunt, & quæ longo tempore vix moventur,
mobilia verò quæ sunt corpora apta naturæ, &
usu, ut transferantur de uno loco in alium.
d. c. 26. num. 77
Mobile immobili coherens censetur immobile, &
hoc contingit applicatione perpetua rei mobilis
corporibus alterius naturæ. ibid. n. 79
Affixa domui, ut puta, dolia, columna, & alia,
veniunt in venditione domus, vel legato, & ea,
quæ ibi sunt perpetui usus causa, licet non sint
affixa. ibid. num. 80
Item granaria, & horrea ex tabulis constructa, quæ
moveri non possunt, immobilia dicuntur. ibid.
num. 81
Lignum destinatum ad ædificium inter immobilia
computatur. ibid. §. 1.
Recuperata domo ab hostibus restituenda est prio-
ribus dominis cum mobilibus affixis, defolliis,
& his, quæ ibi erant perpetui usus causa. ib. n. 82.
& 84. Bonorum immobilium appellatione ve-
niunt census etiam redimibiles. ib. n. 85. & 86. & 87
Molendina quando dicuntur comprehendunt appella-
tionem immobilium? Et recuperata ab hostibus
restituuntur veteribus dominis? Vide verbo
Molendinum.
Bona mobilia recuperata ab hostibus, quando
veteribus dominis sunt restituenda? Vide verbo
Capta ab hostibus.
Bona, quæ intestatus reliquit, pertinent ad pro-
ximiores consanguineos sine aliquo onere. 2. c.
31. num. 57

Bulla.

Bulle Pauli 3. & alia Julii 3. Pauli 4. & Pii 5.
Super spoliis Episcoporum non fuerunt receptæ
in hoc Regno. 1. præl. 2. §. n. 90. & 2. c. 10. n. 94
Bulla Pii V. super forma creandi census non fuit
recepta in hoc Regno. 2. c. 10. n. 93
Bulla Gregoriana super immunitate Ecclesiarum non
fuit recepta in hoc Regno. d. c. 10. n. 95
Bulla in Cæna Domini c. 14. non comprehendit
consuetudinem, secundum quam Tutivæ au-
xilium Rex noster concedit. 2. c. 33. n. 23

C

C Anonicus, qui gerit duo officia, vel habet duas
præbendas consequitur duas distributiones
quotidianas. 2. c. 35. n. 26

Capitulum.

Capitulum Sede vacante representat Episcopum in
his, quæ ad illam spectant tanquam Prælatum.
2. c. 15. n. 125
Apud capitulum Sede vacante remanet omnis juris-
dictio. ibid.
Capitulum succedit in administratione omnium,
quæ pertinent ad Archiepiscopum, vel Episco-
pum tanquam talem. ibid. n. 126
Capitulum potest omnia exercere, quæ poterat
Episcopus, vel Archiepiscopus; si ei non sunt
specialiter interdicta. ibid.
Capitulum debet idcirco honori, quam Prælati. d.
num. 126
Capitulum representans Prælatum conveniri debet
coram eodem Iudice, apud quem Prælati con-
veniebantur erat. Et sic in Regno respondere tenet
coram præfide Curiali. ibid. n. 127
In Capitulum Sede vacante non solum transit juris-
dictio ordinaria; sed etiam Metropolitanæ. ibid.
num. 128.
Capitulum Metropolitanum utitur Superioritate
quoad inferiores. ibid.
Capitula pacis. Vide *Pacis fœdera.*

Capta ab hostibus.

Capti bello jure gentium servi capientium sunt.
2. c. 26. n. 39
Turcæ, vel Mauri capti à Christianis eorum servi
efficiuntur. ibid.
Christiani capti à Mauris eorum servi sunt secun-
dam veterem opinionem. ibid. n. 40
Capti in bello etiam justissimo inter Christianos
non sunt servi capientium ex antiquissima con-
suetudine. ibid. n. 41
Sic capti inter Christianos non amittunt libera-
tem, & possunt testari & capere ex alterius
testamento, & sunt capaces omnium concessio-
num. ibidem num. 42
In locum servitatis inter Christianos successit ju-
gam carceris, & redemptionis, seu talis, & pos-
sunt retineri pro redemptionis pretio. ibid. n. 43
Pretium redemptionis regulandum est ex qualitate,
& divitiis personæ captæ, & talis esse de-
bet ut verisimiliter solvi possit. ibid.

O o

Hæc

Hec redemptionis talia antiquitus apud nos fuit observata, sed jam in desertum abiit, & solent capti in carceribus servari datis alimentis de publico, pro aliis nostris captis ab hostibus permittuntur, quibus deficientibus talia decernitur. ib. num. 44

Rex captae ab hostibus in bello iusto fugatis hostium copiis, & devictis exercitibus statim nostra sunt. ibid. n. 45

Quod intellige de bonis mobilibus; non vero de immobilibus, quae non sunt capientium, sed publicantur & pertinent ad Principem. ibid. n. 46

Amplia, ut in bello inter Christianos bona capta capientium fiant. ibid. n. 47

Rex nostrae captae ab hostibus, & recuperatae fortitudine nostrorum militum veteribus dominis restituantur, si non dum in praedia hostium delata fuerint. d. c. 26. n. 54

Rex nostrae ab hostibus captae, & intra eorum praedia collocatae, si postea à militibus nostris recuperentur, ipsorum sunt in praedam, & non restituantur veteribus dominis, & quod temporis intervallum sufficiat, ut in praeda dici valeant. Vide d. c. 26. n. 55

Refertur contraria sententia eorum, qui tenent res nostras recuperatas ab hostibus ex intervallo prioribus dominis esse restitutas. ibi d. n. 56

Sed verior est prior opinio. ut n. 57

Intellige ut res recuperatae ab hostibus ex intervallo, in quibus habet locum ius postliminii, quocumque tempore recuperatae restituantur veteribus dominis. ibid. n. 57

Recuperatae ab hostibus in continenti restituantur dominis; non si ex intervallo d. c. 26. n. 58

Intellige, ut recuperata ab hostibus, quae jam erant intra eorum praedia à nostris militibus, qui insequuntur hostes, veteribus dominis restituta sint. ibid. n. 59

Recuperata ab hostibus, & posita intra eorum praedia à nostris militibus, qui passi sunt ea, reponendo, vel negligentia, prioribus dominis restitui debent. ibid.

Milites, tenentur satisfacere dominis, quod eorum culpa fuit amissam. ibid. n. 60

Capta à pietatis, & latronibus nunquam capientium sunt, & quocumque tempore recuperata prioribus dominis restituta sunt. ibid. n. 61

Capta ab hostibus in eorum territorio, vel in territorio capientium eorum sunt. Secus si capiantur in territorio alieno, in quo hostes bona reposerunt. ibid. n. 66

Intellige, quando in alieno territorio non agebatur bellum: secus si in eo territorio bellum sit, & ibi sunt nostra castra. ibid.

Servus noster ab hostibus captus, & postea quocumque tempore recuperatus restituitur priori domino iure post liminii d. c. 26. n. 67

An servus ab hostibus captus, qui postea aufugit, remaneat liber, vel in pristinum servitutem redigatur? Verbo, *Servus*.

Quaeritur, An res incorporales, & nomina debitorum pertineant ad victorem, vel ad veteres dominos? Et fingitur casus in civitate capta, ubi erant instrumenta debitorum civitatis, & aliorum privatorum. d. c. 26. n. 96

Distinguuntur duo casus: primus est, quando instrumenta capta fuerint à principè victore, qui civitatem evertit: & hoc casu nomina debitorum civitatis pertinent ad Principem. ibid. num. 97

Secundus casus est, quando miles privatus cepit in bello tabulas, seu instrumenta debitorum: & tunc nullum jus acquiritur capienti in nominibus debitorum. ibid. n. 98

Pecunia destinata ad emptionem praediorum quando recuperata ab hostibus dominis veteribus suis restituitur, vel non? Vide verbo *Pecunia*.

Castrum quando recuperatum ab hostibus restitui debeat à rege ipsius Donatario? Vide verbo *Castrum*.

Captivus.

Ita ut publice interest ut civitas liberis hominibus repleatur; ita, & interest per captivitatem amissos reserpari. 2. c. 30. n. 24

Homo liber suppositus pro redemptione alius, captivi potest retineri, donec precium captivi solvatur. d. c. 3. n. 23

Iste obbes datus pro pretio captivi, eo mortuo liberatur, quia neque pretium debetur. ibid. n. 35

Redemptus ab hostibus manet obstritus redempti, donec ei pretium datum restituitur. ib. n. 35

Carceratus.

Carceratus in domo, & in vinculis publicis aquirantur in iure. 2. c. 17. n. 95

Debitori carcerato tenetur creditor alimenta praestare. 2. c. 17. n. 69

Item debitori nobili pauperi carcerato in domo tenetur creditor alimenta praestare. ibid. n. 101

Intellige in eis tantum casibus in quibus debitor cessionem bonorum facere potest. ib.

Limita, ut non procedat, quando debitor habet, unde se aliat. d. c. 17. n. 102

Carcerari non potest debitor nobilis etiam suspectus de fuga in publico carcere, neque in homagio. d. c. 17. n. 96

Carcerari non potest in publico carcere nobilis pro delicto; nisi tale sit quo probato pena mortis sit infligenda; sed poni debet in homagio. ibid. n. 95

Castrum.

Castrum est separatim à iurisdictione; quia iurisdictionis est qualitas separata à castro. 2. c. 7. n. 58

In concessione generali castri, vel loci non venit iurisdictionis. ibid. n. 5

Castrum ab hostibus captum, & à Rege suis sumptibus recuperatum Donatario per Regem restitutum est. 2. c. 26. n. 113

Limita, si Donatarius refundat Regi sumptus factos in recuperando castro. ibid. n. 114

Rex tenetur compensare cum sumptibus redditus castri perceptos, & quidquid occasione illius fuit locutus. ibid. n. 115

Rex tenetur ad restitutionem castri, nisi proberetur culpa Donatarii, & quod castrum illius negligentia notabili ab hostibus fuit occupatum. ibid. num. 116

Donatarius castri non tenetur ad solutionem sumptuum, & expensarum recuperationis illius. ibid. n. 117 & 118

Casus.

Casus, quos necesse parcas aquiraris, & identitatis rationis non sunt separandi quoad iuris dispositionem. 2. c. 10. 110

Casus omissus in lege correctoria remanet in dispositione iuris communis. ibid. n. 124

Lex quae providet in certo casu censetur velle, ut provisio cesset in casu omissio. ibid. n. 125

Casus qualificatus non comprehenditur in dispositione simplicis. 2. c. 17. n. 69, & c. 29. n. 143

Inter casus fortuitos connumerantur licet exitis, & sen

Citatio.

Citatio partis est de jure divino, & naturali, & eam Princeps tollere non potest. 2. c. 3. n. 15.
Citatio in quocunque judicio, etiam executivo, & summario necessaria est. ibid.
Citatio requiritur in justificatione Tuitivæ, & mandati de manutenendo, ibid. n. 17.
Citatio partis necessaria non est ad interrogandos testes, quando datur periculum in mora. ibid. num. 16.
Illi tantum citandi sunt ad causam, quos negotium tangit principaliter: non illi ad quos pertinet secundario. 2. c. 18. n. 11.

Civitas.

Civilis origines immutabilis est. Vide verbo *Origo*.
Per Baptismum efficitur quis civilis illius loci, in quo baptizatus est tam quoad spiritualia, quam quoad temporalia. 2. c. 1. n. 5.
Civis efficitur quis per habitationem quadrennii in aliqua civitate. 2. c. 15. n. 37. & 38.
Appellatione civium non continetur exterius, quamvis domicilii efficitur: & non potest ad officia & honores admitti. ibid. n. 38. & 39.
Clerici sunt cives: & pars populi, ac Reipublicæ secularis. 1. c. 34. n. 13.

Civitas.

Civitates, vel oppida, quæ superiorem recognoscunt, Leges ferre nequeant, nisi ex concessione Principis, vel ex consuetudine. 2. c. 10. n. 13.
In Regno civitates: & oppida possunt facere Statuta vulgo, *Posituras*, ex antiqua consuetudine pro eorum bono regimine. ibid. n. 14.
Hæc statuta debent esse generalia, non contra ius singulorum. ib.
Civitas dicitur magis beata quæ majoribus dignitatibus fulcitur ad condecorandos cives. 2. c. 1. n. 84.
Civitates subiectæ non possunt indicere bellum: sed pro injuria agere debent apud Superiorem. 2. c. 26. num. 5.
Civitatem Regni, vel oppidum an, & quando possit Princeps alienare, & donare? Vide 2. c. 4. n. 3.

Clausula.

Per clausulam constituti transfertur possessio. 1. p. r. l. 1. n. 12.
Item per eam transfertur dominium, si præcesserit titulus habilis ad ejus translationem. ib. n. 13.
Intellige si constitutus possidebat tempore constituti. ib. num. 17.
Secundo intellige, si constitutarius: vel donatarius fuit præsens tempore donationis, alterius contractus: vel acceptavit, antequam donator, vel venditor rem alienasset, vel obligasset. ibid. num. 18.
Clausula constituti non operatur in absentis favorem. ib. n. 20.
Per clausulam constituti non queritur possessio absentis per procuratorem. ib. n. 21.
Possessori ex clausula constituti dantur omnia remedia possessoria. ib. n. 14.
Possessor ex clausula constituti potest se opponere tanquam tertius executioni, quæ fit in re existente penes constituentem, & impedit executionem. ib. num. 15.
Possessione translata per clausulam constituti in donatarium non potest donator rem donatam alienare, vel obligare. ib. n. 16.
De clausula, quod modo non servato res revertatur ad dominum. Vide verbo *Donatio sub modo* & verbo *Modus*.

sententia, 1. cap. 18. num. 24.
Causa fortuitus quando imputetur depositatio? Vide verbo *Depositarius*.

Causa.

Causa propriè dicitur finalis impulsiva vero dicitur causa impropiè. 1. p. r. l. 2. n. 61. & 62.
Causa finalis est prima in consideratione disponentis, ultima in fieri dispositi: & est dispositionis substantia. ibid. n. 63. & 64.
Causa ubi non est efficax, neque causatum potest esse efficax. 1. p. r. l. 2. n. 78.
Causas semper spectari debet, non actus causatus, & plus insit causa in se ipsa, quam in causato. ibid. num. 79.
Sublata una causa dispositionis, si duæ concurrunt, remanet alia, per quam sustinetur dispositio. 2. c. 1. num. 100.
Causa finalis deprehenditur ex proximo dispositionis. 2. c. 10. n. 29.
In mixtis illud attenditur, quod eminet, & causam alterius occultat. 2. c. 18. n. 24.
Causa quid sit, & quomodo accipiat & distinguatur ab instantia. 2. c. 10. n. 3.
De donatione ob causam vide verbo *Donatio*.
Causa extrinseca, quæ non respicit commodum donantis, simplicem donationem facit. 1. p. r. l. 2. num. 66.
Cessante causa cessat dispositio. 1. p. r. l. 2. §. 1. num. 97. & 98.

Census.

Census sive perpetui, sive redimibiles, & annui redditus perpetui, inter immobilia connumerantur. 2. c. 1. n. 85. & 86.
Census redimibiles quoad emptorem perpetui, censentur. ibid. n. 87.
Emptori census redimibilis non datur facultas extinguendi censum. ibid.
Si bona, ex quibus solvebatur census, ab hostibus capta, fuerint recuperata, dominus census à possessoribus pensiones exigere potest. ibid.
Cedens, Cessio.
Neque cedi, neque transmitti potest facultas nominandi ad officium. 2. c. 13. n. 48.
Cedi non potest, neque transmitti facultas declarandi voluntatem defuncti. ibid. n. 49.
Jus arbitrandi non est cessibile, neque transmissibile. ibid.
Eligendi facultas concessa ad utilitatem tertii cedi non potest. ibid. n. 50.
Si electio competit jure proprio, & ad utilitatem ejus, qui eligere debet, bene potest facultas eligendi cedi & in alium transferri. ibid. n. 51.
Charta Tuitiva. Vide verbo *Tuitiva*.

Christianus.

Capti in bello inter Christianos non efficiuntur servi. Vide verbo *Capta in bello*.
In bello iusto inter Christianos res captæ capiendum sunt. 2. c. 26. n. 47.
Turcæ, & Mauri sunt de jure subiecti Christianis, quamvis non de facto, & contra eos iustum indicitur bellum. ibid. n. 48.
Christiani non possunt impediri ab infidelibus in predicatione Evangelii. ibid. n. 14.
Christiani Principes an, & quando possunt iustum bellum gerere contra infideles. ibidem, n. 27. & seqq.
Christiani conversi ex Iudæis an, & quando nobiles dicantur? Vide verbo *Nobilitas*.
Christiani capti à Turcis sunt eorum servi. 2. c. 26. num. 40.

Portugal. de Donat. Tom. I.

Clausula apofita in executivis non ampliat, neque alterat dispositionem neque illius naturam mutat. 1. p. 1. 2. 5. 3. n. 13.

Clausula, quæ à Tabellionibus apponi solent, parum, aut nihil operantur, & contractus naturam non immutant. d. 5. 7. n. 16.

Clausula omni meliori modo facit valere actum, si non, ut est gestum, eo modo, quo valere potest. 1. p. 1. 2. 5. n. 32.

Clausula adjuncta in contractu sequuntur ejusdem naturam, & efficiuntur inutiles, si contractus inutilis est. d. 5. 7. n. 33.

Clausula pro infectis haberi jura etiam tertio quæsum tollit, per eam omnia resolventur, & retro tractantur. 1. c. 29. n. 9.

Clausula pro infectis resolvit omnia secuta ex crimine rebellionis. d. c. 29. n. 76.

Clausula.

Clericus dicitur miles cœlestis militiæ. 1. p. 1. 2. 5. 7. n. 16.

Clericus non potest repetere à concubina rem donatam. Vide verbo *Donatio Clerici facta concubina*.

Clericus non est solutus, sed ligatus Ecclesiæ, & cognoscens mulierem committit adulterium spirituale, & sacrilegium. d. 5. 7. n. 18.

Clericus de jure communi non potest disponere per testamentum de rebus Ecclesiæ, vel Beneficii. d. 5. 7. n. 78.

De consuetudine verò Hispaniæ Clericus testari potest de bonis quævis introitu Ecclesiæ, ita ut illi succedant venientes ab intestato. ibid.

Clerici tenentur servare leges civiles editas in commune bonum, si non repugnant juri Canonico, vel libertati Ecclesiæ. 1. c. 10. n. 75.

Clerici non tenentur servare leges civiles vi coactiva, sed directiva. d. c. 10. n. 76.

Clerici tenentur servare taxam impositam vino, frumento, & oleo. Vide verbo *Taxa*.

Clerici non gudent immunitatis privilegio circa tributa tempore necessitatis adventiæ; sed excoctio faciendæ est à Iudice Ecclesiastico. 1. c. 24. n. 117. & c. 27. n. 18.

Clerici continentur appellations populi, & vassallorum Regis. 1. c. 27. n. 17.

Clerici & Ecclesiæ, atque eorum bona sunt immunes à repræfaliis. d. c. 27. n. 16.

Exercens repræfalias contra Clericos incidit in excommunicationem Bullæ Cœnz. ib.

Limita, nisi constitit, quod Clerici adjuvant Principem hostem, & illi tributa persolvunt. ibidem num. 19.

De inventario Clerici, qui hæredes laicos instituit, vel decessit ab intestato, & proximiores sunt laici, & quando pertineat ad Iudicem secularem, vel Ecclesiasticum? Vide verbo *Inventarium*.

Privilegium exemptionis Clerici habet etiam locum quoad bona, quæ dicuntur exempta. 1. c. 31. num. 51.

Clerici sunt cives, pars populi, ac Reipublicæ secularis. 1. c. 33. num. 13.

Quamvis Clerici sint exempti in temporalibus; tamen ad Principem pertinet providere, ut in suis litibus iustitia servetur. ib. n. 14.

Clerici conveniuntur coram Iudice seculari super rebus prohibitis, quæ inveniuntur, vel extrahuntur à Regno, quando civiliter agitur de amissione rerum, sed quoad alias penas conveniendi sunt coram Ecclesiastico. 1. c. 34. n. 14.

An duplum, vel triplum æstimationis rerum, quæ inciderunt in commissum, peti possit co-

ram seculari? Remissive. ib.

Clericus potest conveniri coram seculari pro quibuscumque juribus Regi debitis, & pro rebus, quæ inciderunt in commissum, si civiliter agatur. ib. n. 11.

Coactio.

Coactus dicitur facere, qui ad faciendum cogi potest. 1. c. 5. 2. n. 46.

Sufficit potentia cogendi, licet ad coactionis actum devotum non sit. ib. n. 47.

Non dicitur sponte facere, qui ex juris dispositione tenebatur facere. ib.

Coitus Clerici cum concubina punibilis est à jure Civili, Canonico. 1. p. 1. 2. 5. 7. n. 18.

Collatio.

Conferre quando tenetur filius expensas factas cum eo à patre in studio? Vide verbo *Filius*.

Conferre fratribus non tenetur filius donationes factas à Rege contemplatione patris, neque redditus annuos, vulgo *Tença*. 1. c. 1. n. 6.

Colonus adscripticius Vide verbo *Adscripticius*.

Comes.

Comites unde dicti sunt, & à quo inventa fuerit hæc dignitas, & quid sit Comitatus. 1. c. 6. n. 11.

Comitis dignitas fuit in Hispania prima. ibidem num. 52.

Regna Castellæ, Portugalliæ, & Aragoniæ titulo Comitatus fuerunt possessa. ib.

Comites verè, & propriè sunt qui de Comitatu fuerunt investiti à Rege. ib. n. 53.

Comes, ut quis propriè dicatur, requiritur, ut investiturus de Comitatu cum territorio villarum, seu castrorum. ib. n. 54.

Qui non habet Comitatum cum territorio, non est Comes, sed abusive, & impropriè. ibid.

Comites improprii non veniunt appellatione Comitum. d. c. 6. n. 55.

Comitatus consistit in assignatione feudi, vel oppidi. ibid.

Comes ut quis propriè sit; sufficit, quod dignitas conferatur à Rege cum titulo Comitatus aliquus oppidi, vel castri. ib. n. 56.

Comites non tantum sunt spectabiles, sed illustres sedent coram Rege, & præcedunt alios Nobiles præter Duces, & Marchiones. ib. n. 57.

Comitis dignitas in Lusitania excellentior est, quam in aliis Hispaniæ Regnis; sunt enim Magistres, id est *Grandes*, & stant coram Rege capite cooperto. ib. n. 58.

Quo tempore Comitis dignitas creati cœpisse in hoc Regno. ib. n. 59.

Commercia.

Commercia sunt de jure gentium. 1. c. 23. n. 8. & c. 25. num. 45.

Commercia à principio permutationibus peragebantur. 1. c. 25. n. 2.

Unusquisque utilibus inutilia permutabat; & ideo electa sunt materia cujus publica, & perpetua æstimatio difficultatibus permutationum subveniret. ib. n. 3.

Commercia sine pecunia esse non possunt. ibidem num. 46.

Si commercia non fuerint, necessè erat homini aliena rapere. ib. n. 45.

Communio discordias excitare solet. 1. c. 25. n. 2.

Commenda.

Commenda non sunt Beneficia Ecclesiastica secundum viorem opinionem. 1. c. 13. n. 78.

Commenda per ampliationem vitæ sunt quasi hereditarie in magnam Republicæ detrimentum. d. c. 13. n. 79.

Com-

Commenda rebellis alii concessa in remanerationem servitiorum, si postea rebellionis causa cessat, & bona ipsius iubeantur, indulgentia Principis non extenditur ad commendam alteri concessam. 2. c. 26. n. 42

Commendatarii, & Equites Ordinum Militarium sunt vere Religiosi, secundum unam opinionem. 2. c. 13. n. 56

Contrariam vero opinionem, quæ habet non esse veros Religiosos, sed impropiæ, & secundum quid probant alii de quibus. ib. n. 77.

Rex non tamquam Magister Ordinum Militarium potest concedere expectativas ad Commendas vacaturas. d. c. 13. n. 75

Comitio. Vide verbo *Curia*.

Comptatio, de qua in L. hereditatum 68. ff. ad L. Falcid. non tantum procedit in habenda ratione L. gis Falcid. dicitur; sed in quibuscuque aliis casibus 1. præl. 2. §. 6. n. 3. §. 4. & seqq.

Conatus quando puniatur, vel non? Vide verbo. *Affectus*.

Concessio.

Concessio contenta in signatura nullius est momenti, nec dicitur perfecta ante expeditionem litterarum in Cancellaria. 1. c. 4. n. 7

Concessio facta à Principe per modum beneficii dicitur realis, & perpetua. 2. c. 7. n. 3

Concessio facta personæ causa meritorum dicitur realis, & transit ad heredem. ib. n. 7.

Sed contrarium verius. ib. n. 9

Concessio omnis facta ad meram utilitatem concedentis revocabilis est. 2. c. 14. n. 18

Concessio ob causam non revocatur, si accipiens sit paratus illam adimplere; revocatur tamen, si causam non impleverit. d. c. 24. n. 33

Concilium.

Concilium generale subicitur Papæ tanquam unico Christi Vicario. 2. c. 24. n. 5. & 42

Ubi teporabant contrarium tenentes.

Concilium generale potest congregare, & aperire, nisi solus Papa. ib. n. 27.

Concilium congregatum clauditur & dissolvitur ex causa, & auctoritate Papæ. ib. n. 28.

Concilii constitutiones debent à Papâ approbari, & confirmari. ib. n. 29

Conciliaris constitutionibus non ligatur Papa. ib. n. 28.

Concilii decreta potest Papa derogare, & in eis dispensare, si de illis facit mentionem. ib. n. 29.

Concubina.

Concubina antiquitus uxorem imitabatur, & de iure Romanorum dignitate tantum distinguebatur ab uxore. 1. præl. 2. §. 7. n. 1

Eodem tempore duas concubinas habere non licet neque duas uxores? Et de differentiis inter uxorem, & concubinam. d. §. 7. n. 2

Concubina non potest donare suo concubinario, & amato. ib. n. 10.

De donatione facta concubina, & quando donatum concubinae repeti potest. Vide verbo. *Donatio facta concubina.*

Conditio.

Conditionalis donatio quæ fit. 1. præl. 2. n. 4

Conditionis natura est ut suspendat actum, donec impleatur conditio. 1. præl. 2. §. 1. n. 1

Conditio in co. differt à modo, quod conditio ponitur à parte ante, modus vero à parte post. d. §. 1. n. 2.

Conditio impleri debet ante emolumentum assignationem. ib. n. 24

Portugal de Donat. Tom. I.

Conditio nihil ponit in esse, donec impleatur, & impedit acquisitionem. ibid. num. 19

Cocidio appositæ substantiæ dispositionis suspendit actum vero appositæ resolutioni facit actum partim resolvendi tamen sub conditione. ib. n. 30

Conditionis defectus facit, ut dispositio habeatur, ac si nunquam facta fuisset. ib. n. 31.

Conditionalis contractus resolvitur ipso iure deficiente conditione. ibid.

Conditio sufficit semel esse defectam. d. §. 1. n. 32

Intellige, ut non procedat in actibus successivis, in quibus conditio potest quandocunque impleri. 1. ibid. n. 33.

Conditio sufficit semel esse impletam, quamvis non daret implementum, ut actus efficeretur purus. d. §. 1. n. 34.

In actibus successivis non sufficit conditionem semel impleri, sed requiritur, quod daret implementum. ibid. n. 33

Conditio sufficit semel esse impletam, quamvis non daret implementum, ut actus efficeretur purus. d. §. 1. n. 34

In actibus successivis non sufficit conditionem semel impleri, sed requiritur, quod daret implementum. ib. n. 35

Si duæ conditiones concurrunt in dispositione, vel in una conditione duæ qualitates, non sufficit unam impleri, sed ambe verificari debent. d. §. 1. num. 36.

Conditio tanquam individua non potest scindi. d. §. 1. n. 38.

Conditiones omnes, & qualitates requirunt in aliquo acta habentur pro una. ibid. n. 37.

Ad implementum conditionis non requiritur monitio, seu interpellatio; sed ad modi implementum. 1. præl. 2. §. 1. n. 39.

Conditio tres sunt species, casualis, potestativa & mixta, quæ declarantur. ib. n. 40. & 41.

Conditio mixta deficiens per casum facit evanescere relictum. ib. n. 42.

Conditio impossibilis in preteritis, vel præsens concepta rejicitur in ultimis voluntatibus, & valet actus d. §. 1. n. 48.

Conditio impossibilis in contrahendis non rejicitur, sed vitatur actus. ib. n. 49.

Conditio impossibilis adjecta in testamento, quæ iusta de causa testatori possibilis visa fuit non rejicitur, sed vitatur dispositio. ib. n. 50.

Conditio nuptiarum habetur pro impleta? quando non fiat per legatarium, quominus impleatur. d. §. 1. n. 72

Conditio impleta dispositio reputatur liquida, & pura, ac producit omnes iuris effectus. 1. præl. 2. num. 3

De donatione conditionalis. Vide verbo. *Donatio conditionalis.*

Conditionis implementum in contractibus retrahitur ad tempus factæ donationis. 1. præl. 2. §. 2. num. 4.

Intellige, si in utroque extremo reperitur habitus, hoc est, tempore celebrationis actus, & tempore existentie conditionis. ib. n. 5

In ultimis voluntatibus conditionis implementum non retrahitur, sed inspicitur tempus existentie conditionis. ibid. n. 6

Idem procedit in donatione causa mortis. ib. num. 7.

Conditio potestativa non retrahitur, sed tantum casualis, vel mixta d. §. 1. n. 9.

Deficiente conditione donatio perinde habetur, ac si nunquam facta fuisset. ib. n. 11

Pendente conditione, nulla ex contractu oritur actio, vel obligatio, sed virtus illius est in suspensio, donec impleatur conditio. ib. n. 14.
 Idem procedit si conditio fuerit tacita, & inest obligationi substantie, non si executioni, ibi. n. 15.
 Conditionalis tunc dicitur dispositio, quando conditio importat causam finalem non quando impulsivam. ibid. num. 16.
 Dies incertus quando habetur pro conditione, tam in contractibus, quam in ultimis voluntatibus d. §. 2. v. 17. 18. 19. & 20.
 Et quando in contractibus dies certus, an, & incertus quando non faciat actum conditionalem; ib. num. 21.
 Jus implende conditionis potestativæ etiam in contractibus non transit ad hæredes d. §. 2. n. 29.
 Conditio potestativa censetur inuncta personæ. ibid. num. 40.
 Jus implende conditionis casualis, vel mixte in contractibus transit ad hæredes activæ, & passivæ. ibid. num. 49.
 Jus implende conditionis in ultimis voluntatibus non transmittitur ad hæredes, ibid. n. 50.
 Conditio quando erat implenda in persona ejus, qui fuit, in mora, si implere debens paratus erat vel habetur pro impleta, vel transit ad hæredes, etiam in ultimis voluntatibus, quando non fuit impleta factio ejus, cui erat adimplenda d. §. 2. num. 51.
 Conditio defecta facto tertii non habetur pro impleta, sed datur actio legatario ad interesse. ibi. n. 52.
 Conditio nuptiarum appositæ in contractu, vel habetur pro impleta, quando defecit facto illius, in cujus persona erat adimplenda. Ibid. n. 53.
 Conditiones aliæ sunt necessariæ, aliæ voluntariæ, & quæ dicantur d. §. 2. n. 54.
 Conditio in specifica forma est adimplenda non per æquipollens, d. §. 2. n. 55. & §. 8. & l. c. 1. n. 100.
 Conditio inducit formam d. §. 2. n. 56.
 Conditio necessaria potest impleri per æquipollens. Ibid. n. 59.
 In conditione necessaria testatoris magis consideratur effectum, quam modum, ibid. n. 60.
 Conditio si respicit certum finem & effectum, sufficit quod illa sequatur. ib. n. 61.
 Conditio necessaria appositæ in contractu potest impleri per æquipollens, ibid. n. 62.
 Conditio voluntaria non potest impleri per æquipollens: ibid. n. 64.
 Conditio casualis quocumque tempore impleatur, si in vita si post mortem testatoris reddit legatum validum, & quocumque tempore deficiat, vitiat actum. d. §. 2. n. 65.
 In contractibus quocumque tempore impleatur conditio casualis, manet actus purus. ibid. n. 66.
 Conditio potestativa deficiens per casum, quo honoratus fuit impeditus, habetur pro impleta ad commodum ipsius gravati, si non fuit in mora implendi. d. §. 2. n. 67.
 Conditio, si non nupserit, imposita virginis in perpetuum, vel homini, qui nunquam nupserit, habetur pro non scripta, d. §. 2. n. 68.
 Conditio prædicta, quæ lege fuerit rejecta. Ibidem n. 69.
 Conditio, si non nupserit non solum rejicitur quando apponitur virginis, sed etiam corruptæ quæ nunquam nupserit. Ibid. n. 70.
 Conditio non nubendi à Lege reprobata dicitur impossibilis, & in ultimis voluntatibus rejicitur, & valet relictum. ibid. n. 71.

Conditio impossibilis in ultimis voluntatibus reijcitur, & valet dispositio. ibid. num. 72.
 Conditio impossibilis adjecta in donatione, vel contracto non reijcitur, sed vitatur actus. ibi. n. 73.
 Conditio, si non nupserit usque ad certum tempus, valet; & servanda est, d. §. 2. n. 74.
 Conditio, si filia mea intra 25. annum non nupserit, impleri debet: alias non debet legatum, vel donatio. ib. n. 75.
 Si in conditione ita longum tempus præscriptum sit ut mulier commodè nubere non possit, eo transacto nulla est, tanquam in fraudem legis appositæ. ib. n. 76.
 Et quando tempus dicatur longum. ib.
 Conditio viduitatis inuncta viduæ, impleri debet tam si à marito, quam ab alio adjecta fuerit: aliàs mulier amittit legatum vel rem donatam. ib. n. 80.
 Conditio si non nupserit, adjecta à marito, patre, filio, vel consanguineo extenditur ad stuprum à vidua commissum. ib. n. 81.
 Conditio viduitatis appositæ in prima donatione, censetur repetita in secunda in qua conditio fuit omissa, & idem dicendum in legato. d. §. n. 86.
 Conditio, si vidua remanserit inuncta à marito, vel filio intelligitur de viduitate per petua. ib. n. 87.
 Conditio, si liberos non habuerit, rejicitur tanquam turpis, d. §. 2. n. 88.
 Conditio, si Religionem non ingredietur, valet, & est adimplenda. ib. n. 89.
 Conditio, seu præceptum testatoris, quod in majoratu non succedat Monachus, Monialis, vel Sacerdos valida est, & servanda. ib. n. 90.
 Intellige, si conditio fuerit expressa, quia non sufficit tacita. d. §. n. 91.
 Conditio viduitatis habet effectum, tam si apponatur mulieri viduæ, quam homini viduo. ibid. n. 92.
 Conditio non nubendi adjecta favore piæ causæ, valida est, & servanda, d. §. 2. n. 93.
 Conditio commorandi in aliquo loco reijcitur, & valet relictum. ib. n. 94.
 Conditio appositæ viro commorandi in certo loco sub aliqua pœna in capitulis Matrimonii, valida est secundum veteriorem opinionem, ibid. n. 96 & 97.
 Si maritus recedat à loco sine causa, committitur pœna pacti, conditionis. ib. n. 104.
 Si nova causa superveniat, maritus recedens à loco non incidit in pœnam. ib. n. 105.
 Maritum recedentem sine iusta causa non tenetur uxor illum comitari; secus si iusta causa interveniat. d. §. 2. n. 108.
 De legato, vel donatione facta sub conditione commorandi cum hærede, vel alia persona: Vide verbo *Legatum*.
 Conditio habitandi cum meretrice testatoris, vel locaria inuncta juveni, servanda non est; donatum vero, vel legatum consequitur legatarius, vel donatarius, secus si donatio seu inuncta sit prædicta conditio. d. §. 1. n. 118.
 Conditio habitandi cum privignis juvenibus inuncta uxori juveni reijcitur, & uxor consequitur legatum, secus si sit sexagenaria. ib. n. 119.
 Conditio, si filios habuerit, convertitur cum conditione, si sine libetis decesserit, & refertur ad tempus mortis, d. §. 2. n. 124.
 Conditio, si filios habuerit, dicitur impleta, si honoratus filios habuit, licet non existerent tempore mortis: & hoc casu non est locus substituto. ib. n. 125.

Inter,

Inter conditionem, si liberos non habuerit, & conditionem, si sine liberis decesserit, illud datur discrimen, quod si in prima non sit relatio ad tempus mortis, vel aliud certum quodcumque decesserint liberi etiam post mortem hæredis instituti, admittitur substitutio. d. §. 2. n. 135
 Condicio vero, si sine liberis decesserit, requirit filiorum existentiam tempore mortis, & deficiet uno tantum filio relicto. ib. n. 126.
 Et regulariter evanescit condicio decedente gravato cum filiis. ib.
 In hac conditione, si filii post mortem gravati decesserint sine filiis, non est locus substituto, d. §. 2. num. 127.
 Condicio, si sine filiis decesserit, ad hoc, ut deficiat, sufficit filios superesse, quamvis non sint hæredes patris. ib. n. 128.
 Qui filii faciunt deficere conditionem, si sine liberis & an naturales sufficiant? Remissive. ibid. n. 129.
 Condicio si sine liberis adjecta in fideicommissio perpetuo habens tractum successivum cessatur repetita in filiis, & cæteris descendentes. ib. n. 130
 Condicio si sine liberis operatur, dum spes est infinitum si filios habere posse & durat usque ad mortem, interimque non admittitur substitutio. ibid. n. 131.
 Si condicio si sine liberis sit apposta ei, qui ingressus est monasterium incapax bonorum, emissa professione, statim admittitur substitutio. d. §. 2. n. 134
 De gravato eam conditione si sine liberis, ingrediente monasterium, sive capax, sive incapax bonorum. Vide verbo. *Monasterium*.
 Condicio non nubendi cum persona ex sanguine maculata sub pena privationis majoratus valida est, & iustissima. d. §. 2. n. 146.
 Hac condicio non est impeditiva Matrimonii, neque contra ejus libertatem. ib. n. 147
 Amplia, ut prædicta condicio intelligatur, etiam si pia causa sit substituta. ib. n. 153
 In dispositione ascendens humanitatis intuitu intelligitur plios dictum, & minus scriptum. d. §. n. 150
 Condicio, si sine liberis, non subintelligitur in dispositione ascendens respectu aliorum ascendentium. ib. n. 154
 Condicio, si sine liberis non subintelligitur in dispositione fratris respectu alterius fratris, vel collateralium. ibid. n. 155
 Et An condicio, si sine liberis subintelligatur in majoratu instituto à fratre in favorem alterius fratris, vel consanguinei nulla facta mentione filiorum? Remissive. ib. n. 156.
 Condicio si sine liberis subintellecta in dispositione ascendens nil differt ab ea, quæ exprimitur à testatore. ibid. n. 157.
 Filii concepti post deporationem, non faciunt deficere conditionem, si sine liberis, nisi pater fuerit restitutus. ib. n. 8.
 Condicio si sine liberis inuncta posthumo non verificatur eo non nato. ibid. n. 159.
 Condicio omnino exitura non suspendit actum, qui statim valet. l. p. præl. 1. §. 2. n. 160
 Condicio, quæ refertur ad præsens, vel præteritum non suspendit actum, nec illum reddit conditionalem. ib. n. 161.
 Condicio, quæ tacite inest, quamvis exprimitur, eo modo, quo inest à jure, vel à natura, non facit actum conditionalem, neque impedit transmissionem, ib. n. 162.

Si alio modo sit expressa, facit actum conditionalem, & impedit transmissionem. ibid. n. 163
 Declara, ut n. 164.
 Condicio, quæ tacite inest, si consistit in potestate donatorii, vel legatarii, si exprimitur, impedit transmissionem, quamvis condicio inest ex natura rei vel juris dispositione. ib. n. 165.
 Condicio, quæ inest à natura rei, vel juris dispositione non facit legatum conditionale, nisi contrarium constet de voluntate testatoris, qui potest transmissionem impedire. ib. n. 166.
 Condicio quando dicatur inesse ex natura rei, vel legis dispositione. Remissive. ib. n. 167.
 Condicio, si tertius supervivat, facit legatum conditionale ib. n. 168.
 Condicio negativa non habet veram existentiam, nisi per reductionem ad impossibile. ib. n. 169.
 Condicio negativa non admittit implementum momentaneum, sed quod duret usque ad mortem ejus, in cujus persona adimplenda est. ibid. num. 169.
 In conditionibus attenditur eventus, qui de facto succedit, & merum factum inspicitur. ibidem num. 171.
 Condicio, seu præceptum institutoris majoratus de contrahendo matrimonio cum muliere certæ familie, vel cum certa persona sub pena privationis majoratus valida est, & servanda. l. p. præl. 2. §. 2. num. 89.
 Condicio, vel onus inunctum filio, ut nubat cum certa persona, vel certo genere personarum in sua legitima non valet, nisi filius consenserit l. p. præl. 2. §. 1. n. 90.
 Condicio, seu præceptum, ut successor majoratus contrahat matrimonium cum persona indigna, non, valet. d. §. 1. n. 92
 Quæ ad intentum dicatur persona indigna: ibidem n. 93.
 Condicio potestativa circa resolutionem contractus transit ad hæredem. Vide verbo *Contractus*.
 Condicio habitandi, quando censetur adjecta favore ejus cum quo agit commodandum, vel legatarii: Remissive. d. p. l. præl. 2. §. 1. n. 16
 Condicio in institutione majoratus, quod successor ducat uxorem nobilem, valida est, & servanda: & debet verificari in nobili genere non ex privilegio. ibid. n. 148.
 Condicio si sine liberis censetur tacite inuncta in dispositione ascendentium facta favore descenditum. ibid. n. 149 & 150
 Intellige, ut procedat non tantum quando filius gravatus de restituendo extraneo, sed etiam quando gravatus de restituendo alteri filio. ib. n. 151
 Amplia, ut procedat non tam in ultimis voluntatibus, sed etiam in donatione inter vivos facta ab ascendente cum onere restituendi. ib. n. 152
 Condicio potestativa circa resolutionem contractus transit ad hæredem. l. p. præl. 2. §. 1. n. 43. & 46
 Una condicio pro alia invito creditore apponi nequit. l. c. 13. n. 98
 Condicio nuptiarum habetur pro impleta, quando non stat per eam, qui implere debet, quominus impleatur. ib. n. 148.
 Si Officium concessum sit Titio sub conditione, si contraxerit matrimonium cum una ex filiabus Sempronii, una requisita quæ nolit nubere, aliam non tenetur requirere. ib. n. 149.
 In prædicto casu si Titio nuptiæ Seje, cui officium erat concessum, ut nubat, si postea Matrimonium nullum fuit declaratum, ob aliquod juris impedimentum

mentem, officium non pertinet ad Titium. ib. n. 150.

Si conditio nubendi non sit apposta in persona Titii, sed dictum fuerit, quod concedatur Titio, si cum Seja nupserit, & illa recusaverit, non debetur officium Titio. ib. n. 152.

Confirmatio.

Confirmatio donationum Regiarum tunc desideratur, quando is, qui habebat donationem terrarum, vel dignitatem in perpetuum, aut pro se, & filiis, mortuus est: qui tunc filius intra sex menses confirmationem petere debet, quæ vocatur per successorem petere debet, quæ vocatur per successorem sub pœnis contentis in Ordinatione Regia. 2. c. 7. n. 12.

De Seylo Reges nostri quocumque tempore confirmationem concedunt: erit tamen locus pœnis, si in iudicio oppositum fuerit Donatium non obtinuisse confirmationem, ib. n. 12.

Confirmationem per successionem tantum petere tenetur, qui possidet, non qui non possidet. d. c. 7. n. 14.

Assignatur latio petendæ huiusmodi confirmationis, ib. n. 16.

Petendæ dictæ confirmationis tempus non currit impedito ex causa litis mortæ, vel ex alio impedimento non affectato. ib. n. 15.

Confirmatio ad titulum primævum referenda est. ibid. n. 18.

Si in confirmatione per successionem nihil de novo fuit additum, donatio non dicitur novæ. ibidem n. 17.

In confirmatione per successionem semper apponitur clausula, si ille, per cuius obitum terræ vacarunt, eas possidebat tempore mortis. d. c. 7. sub n. 18.

Si in prima donatione aliquis dabatur defectus, idem datat post confirmationem. ib. n. 19.

Confirmare non censetur Princeps actum nullum. ibidem.

Confirmationem petenti per successionem potest Princeps prorogare tempus legis. ib. n. 20.

Confirmatio, quæ fieri solet à successore in Regno dicitur apud Nos *de Rey à Rey* & introducta fuit consuetudine à tempore Regis Joannis secundi. ibid. n. 21.

Confirmationes *de Rey à Rey*, solent fieri ad Regis bene placitum in tempore ab eo præfixito, & interim solent Donatarii sibi providere de litteris, quæ dicuntur *Alparas de estar empofo*. ib. n. 26.

Publicato edictali confirmationum generalium tenentur Donatarii exhibere donationes intra terminum præfixum apud officialem deputatum: quo facto uti possunt donationibus, ib. n. 28.

Confirmatio generalis, quæ fit in Comitibus, dicitur in forma communi, & nihil de novo operatur, sed confirmat donationem, prout erat in statu, quo possidebatur. ib. n. 29.

Confirmatio semper præsumitur facta in forma communi, & nihil de novo tribuit, ib. n. 30.

Confirmatio fit à Principe in forma speciali, & Princeps voluit dispensare in vicio, vel nullitate, supplet omnes illius defectus, & habet vim novæ concessionis. ib. n. 31.

Confirmatio dare videtur, qui dare potest. d. c. 7. n. 31.

Confirmatio dicitur fieri in forma speciali, quando causa cognita negotii, & circumstantiarum fit, vel quando tenor donationis inseritur in ipsa confirmatione. ibid.

Si donatio expiavit cum vita Donatarii, non potest

fieri confirmatio in Senatu Palatino: sed grata de novo obtinenda est à Rege. d. c. 7. n. 32.

Non potest confirmari privilegium, quod non exiit. ibid. n. 33.

Consecratur bona delinquentis ipso jure in crimine Lesæ Majestatis. 2. c. 19. n. 100.

Confraternitas.

Administratores confraternitatum laicorum, in quarum institutione non intervenit Episcopi auctoritas, non potest Index Ecclesiasticus compellere ad reddendas rationes coram eo. 2. c. 31. n. 41.

Neque potest se intromittere in electione capellani confraternitatis secularis, aut cujuslibet privati facelli. ib. n. 42.

Neque potest se intromittere circa ornamenta, & vestimenta confraternitatis secularis: & ita fuit iudicatum. ib. n. 43.

Quæritur, An post Concilium Tridentinum possit Ecclesiasticus visitare hospitalia, & confraternitates laicorum, & rationes exigere ab administratoribus? Referuntur fundamenta parvis affirmativæ. ib. n. 44. & 45.

Probat negativa sententia ex declaratione, quod Ecclesiasticus potest inquirere de operibus piis, ut illa faciat adimplere: & ita iudicatum. ibid. n. 46.

Confraternitates erectæ auctoritate Episcopi sunt loca pia, & religiosa. ib. n. 47.

Confraternitates, hospitalia, & albergarie instituta per laicos, per eos administrata visitari debent à Magistratibus secularibus: Ecclesiasticus vero tantum potest inquirere, ut opera pia implerentur, etsi ad alia se intromiserit, datur recursus ad Regium Tribunal, & ita fuit iudicatum. ib. n. 48.

De consilio ea, quæ sunt, non inducunt obligationem. 1. pærl. 2. §. 1. n. 9.

Constituens superius est constituto, nisi in constitutum deponatur omnis, quæ erat in constitutente potestas. 2. c. 24. n. 17.

Consuetudo.

Consuetudo inveterata non est mutanda. 2. c. 107.

Consuetudo iudicandi aliquem casum inducit ex duabus, vel tribus sententiis Senatûs pro una opinione: Secus si vario modo fuerint prolata. 2. c. 10. n. 44. & 45.

Consuetudo non dicitur inducitur, quando stat usus deformis. ib. n. 41. & 46.

Quæ consuetudo necessaria sit ad adrogandam legem? Vide verbo. *Lex*.

Ad inducendam consuetudinem non sufficiunt 40. annus deformis, & varii. d. c. 10. n. 106.

Consuetudo, ut operetur, debet esse legitime præscripta per longum tempus iuncto populi consensu, & actuum frequentia. ib. n. 101.

Consuetudo ratione contrarietatis actuum rejicitur in præscriptibilis. ib. n. 107.

Consuetudo si habet contra se alteram, nulla prævalet, sed recurrendum est ad jus commune, nisi posterior præscripta, quia tunc prævalet. ib. Quod solum est fieri, intelligitur actum ex dispensatione, seu privilegio. 2. c. 13. n. 73.

Consuetudo unius Regni non prodest, nec nocet subdito in alio Regno. 2. c. 17. n. 90.

Consuetudo pro lege habetur. 2. c. 24. n. 89.

Consuetudo leges mutandi, corrigendi, & interpretandi vim habet legis. 2. c. 33. n. 20.

Consuetudo alia est positiva, alia interpretativa: prima jus novum inducit, secunda vero illud non inducit sed latens in jure naturali, seu positivo declarat. ib. n. 21.

Con-

Confectudo, de qua in ordin. lib. 1. tit. 10. est interpretativa juris naturalis, & potius dicenda est jura naturalia, quam consuetudo. ib.

Confectudo, de qua in Ordin. l. 1. tit. 10. non potest tolli per Legem Pontificiam. ib. n. 12

Confectudo Tutivæ appellantium non continetur in cap. Bullæ Cænz. ib. n. 13

Confectudo Tutivæ appellantium rationabilis est, & indubia ad bonum Reipublicæ. ib.

Confectudo inveterata non est mutanda. d. c. 3. num. 27

Ampla in consuetudine Regis, quæ semper illa remanere debet. ib.

Confectudo æquiparatur privilegio, maxime in his, quæ sunt juris positivi. ib. n. 28

Confectudo tantum valet, quantum gratia Principis, seu Papæ. ib. n. 28.

Confectudo contra Constitutiones Ecclesiasticas non potest induci per laicos. ib. n. 30

Confectudo, ut legi deroget, debet introduci ab his qui potestatem habent legis condendæ. ib.

Confectudo laicorum non obligat Ecclesiasticos, at verò mixta laicos, & Clericos comprehendit. Populi explicatur. ib. n. 31

Summus Pontifex, qui non contradicit consuetudini mixtæ laicorum, consentire videtur: & sufficit tacitus consensus. ib. n. 32

Contractus.

Contractus ab initio sunt voluntatis; postea verò necessitatis. 1. præl. 2. §. 1. n. 47

Contractus conditionalis? Vide verbo *Conditio*. In contractibus nominatis non est locus pœnitentiæ. præl. 2. §. 1. n. 155

Contractus, & diffinitus sunt ejusdem naturæ. d. præl. 2. §. 2. n. 44

Solennitas requisita in contractu, eadem requiritur in diffinitu. ib. n. 45

Conditio potestativa circa resolutionem contractus transit ad hæredem. §. 1. n. 43. & 46

Contractus, si incipit à dispositione, promittatur pœna implendi, facultas transit ad hæredem. num. 47

In contractu conditio casualis quocunque tempore impletur, transit ad hæredem. ib. n. 49

Contractus facti cum juramento promissorio annullantur de jure regio d. præl. 2. §. 4. n. 19

Ex contractu celebrato cum juramento possunt contrahentes agere ad implendum coram iudice Ecclesiastico. ib. n. 21. & 22

Omnes contractus excepta donatione possunt celebrari inter virum & uxorem, & quando simulati intelligantur. ib. n. 24

Initium contractus semper inspicendum est. d. præl. 2. §. 6. n. 48

Contractus descendunt à jure gentium. 2. c. 11. n. 9

Contractus Principis semper dicuntur bonæ fidei, licet alius esset juris stricti. ib. n. 14

Contractus Principis vicem legis habent. ib. n. 17

De contractibus Principis, & quando illos servare vel rescindere liceat? Vide verbo *Princeps*.

Contractus non estimantur à nomine, sed ab effectu etiam natura repugnet nomine à contrahentibus insito iudicatur contractus secundum ipsius naturam. 2. c. 19. n. 11

Contractus non debent claudicare. ib. n. 12

In contractibus æqualitas servanda est tanquam naturalis eorum. ib.

Contrahentes semper videntur se conformare cum juri communis dispositione. 2. c. 14. n. 41

In contractibus mens contrahentium maxime est attendenda. 2. c. 19. n. 18.

Contractus verba semper sunt consideranda. d. cap. 29. num. 120

Corona.

Corona est signum invisibilis potestatis existentis in persona Regis, & idem importat nomen

Corona quam Regis persona. 2. c. 1. n. 8

Sine corona non debet Rex se Regem nominare. 2. c. 5. num. 2.

Corona non tribuit Regnum, est tamen signum honoris, & Imperialis Dignitatis, & semper fuit data in signum Imperii. ib. n. 3

Apud veteres coronæ fuerunt inventæ in signum gloriæ, & honoris. d. c. 5. num. 4

Romani variis usi fuerunt coronis, inventis in præmiam rerum bene gestarum, quæ recensentur. ib. d. n. 4

Illæ Coronæ Romanorum non continebant honorem, sed erant honoris insignia. d. c. 5. n. 5

Corona Regis est præcipuum ornamentum, & conficitur ex auro gemmis, & lapidibus pretiosis cum radiis. d. c. 5. n. 6

Per coronationem, & coronam consequitur Rex plenitudinem potestatis. ib.

Rex sine consensu populi non potest destruere Coronam, neque dismembrare partem Regni. d. c. 5. num. 17

Rex an possit alienare partem Regni? vel civitatē, aut oppidum, vel servitutē Regno imponere? Vide verbo *Rex*. Ubi, & verbo *Pajallas* invenies.

In correlativis dispositum in uno censetur dispositum in alio, & prohibito uno, aliud censetur prohibitum. 1. præl. 1. §. 6. n. 11

Creditor.

Creditor conditionalis, vel in diem pendente conditione largo modo dicitur creditor. præl. 2. §. 2. num. 24

Sed non potest ante diem agere. id. n. 25

Ante diem agere potest, ut sibi caveatur quando debitor efficitur suspectus de fuga, vel alii creditores certant de prælatione. d. §. 2. n. 18

Major pars creditorum non præjudicat minori in remittendo totum debitum. 2. c. 18. n. 118

Crimen.

In criminibus exceptis, morte rei non extinguitur delictum. 2. c. 20. 63

Crimina excepta sunt sequentia. Primum est crimen Læse Majestatis Divinæ, vel humanæ. ib. num. 64

Secundum est crimen repetundarum. ib. n. 66

Tertium est crimen peculatus, & de residuis. ibidem nam. 67

Quartum est crimen ejus, qui mortem sibi conscivit. d. c. 20. n. 68

Quintum est crimen desertoris militiæ. ib. n. 69

Sextum est crimen eorum, qui occiderunt eos, quorum sunt successores. ib.

Septimum est crimen assassinii, & eorum, qui turpia lucta quaerunt. ib. n. 70

In criminibus exceptis, si lis cum defuncto non fuit contestata, actio intentari debet contra hæredem intra annum, vel quinquennium. ib. n. 72

Limita in crimine hæresis, in quo post mortem rei potest actio ad amissionem bonorum intentari intra quadraginta annos. ib. n. 73

Læse Majestatis reus est, qui propria auctoritate dolo malo Magistratum gerit. 2. c. 12. n. 7

Læse Majestatis reus est, qui in jussu Principis exercitum comparavit, & qui successore datum in officio non admittit. ib. n. 8

Curator.

Curator datus à patre confirmandus est nulla prævia

via inquisitione; datus verò à matre confirmari debet causa cognita. 2. c. 19. num. 11

Minor pbes curatorem accipere invitus non cogitur. ib. n. 8

Curatorem datum à patre in testamento respuere potest minor. ib. n. 9

Et cetera de curatore minoris. Vide verbo *Minor*. Curator Regi puberi dari non potest. 2. c. 24. n. 67

Curia, & Comitia.

Verbum Curia varie accipitur in jure, & dicitur Curia locus, ubi princeps residet. 2. c. 24. n. 1.

Intellige, ut tunc curia dicatur locus, ubi Princeps residet, si ibi sine Regii Consilii, qui ejus lateri assistunt; tunc enim locus ille dicitur Curia, & ejus territorium cum quinque leucis in circuito. d. c. 24. n. 2

Curia etiam dicitur locus, ubi residet Senatus Domus Supplicationis. d. c. 24. n. 3

Curia dicitur, & accipitur pro congressu trium Statuum Regni, quem Princeps facit pro optimo Regni statu, & gubernio. Quo sensu curiæ debent appellari Comitia generalia. ib. n. 4.

Comitia, seu curiæ generales sunt regni fundamentum, tam ad evitendam, quam ad mandandam, conservandamque rempublicam. ib. n. 5.

In illis multa expeditur pro utilitate reipublice justitia, & pace. Item leges conduntur. ib.

Ad solum Regem pertinet potestas, & jus convocandi curias. ib. n. 6

Ad Curias generales convocantur tres regni status; convocatioque fit per litteras Regis cum designatione temporis, & loci; & de modo celebrandi curias. ib. n. 9.

In Curia jurat Rex, qui succedit in regno, si vivo patre Princeps juratus non fuit. ib. n. 10.

Rex, quando populus ei jurat fidelitatem, jurat, & ipse observare leges, privilegia, & consuetudines regni. ib.

Proponitur questio. An comitia sint supra Principem? vel è contra? & afferuntur fundamenta partis affirmativæ. ib. n. 17. & seqq.

Tres Status in Comitibus legitime congregati possunt Principem tyrannum deponere, & alium legitimum cooptare. ib. n. 20

Fundatur contraria negativa opinio, quæ verior est. ib. n. 21

Comitia & concilium generale à pari procedunt. ib. num. 30

In comitiis proceditur per consultationes Regi factas, quibus Rex respondet. ib. n. 31

In comitiis Rex tyrannus in exercito ad administrationem deponi potest, nisi aliqua fuerit emendationis spes; & hic est casus, quo Comitia sunt supra Principem. d. c. 24. n. 65

Si Regi dandus sit tutor, vel coadjutor; electio spectat ad populum, ejusque procuratores congregatos in publicis comitiis. Et hæc est vera, & tenenda opinio. d. c. 24. n. 71

Deficientibus omnibus consanguineis Regis pertinet electio novi Regis ad tres regni status congregatos in comitiis d. c. 24. n. 72

Deficiente Rege pertinet ad tria brachia regni in Comitibus cognitio controversiæ eorum inter aliquos Principes super successione Regni. d. c. 24. num. 73

Si dandus sit tutor, vel curator regi, quis esse debeat? Vide verbo *Rex*.

Nova Vestigialia, vel tributa in castella non possunt imponi, nisi in Comitibus generalibus de consensu procuratorum regni; & idem serva-

tur, in Anglia, & in Germania d. c. 24. n. 84

In hoc regno Princeps non potest indicere tributa nisi in comitiis generalibus de consensu populi ex antiquissima consuetudine. d. c. 24. n. 85

Regnum bene potuit acquirere contra Regem per immemorabilem consuetudine illud jus, ut tributa imponi non possint, in Comitibus. d. c. 24. n. 86

In comitiis solent populi convenire cum Rege, ut donativum, seu tributum ab eis promissum daret tantum per certum tempus, quo exacto valeant tributum tollere propria autoritate. d. c. 24. num. 87

Princeps eo tantum casu tributa imponere debet, quo necessitas exactonum flagitat, & ejus interest, quod in comitiis justitia causæ, & necessitas tributorum examinetur. d. c. 24. n. 96

Procuratores in comitiis consueverunt veluti iudices, ut examinent publicam utilitatem, & necessitatem. ib.

Procuratores in comitiis considerare debent reipublicæ necessitatem, ut tributa vel auquantur, vel diminuantur pro temporum vicissitudine. d. c. 24. num. 98

Si necessitas urget, itant comitia convocari non possint, etsi periculum sit in mora, bene potest Princeps novum vestigial impetare sine populi consensu. d. c. 24. n. 108

In comitiis circa necessitatem regni standum est Principis assertioni. d. c. 24. n. 118

D

Dammum.

Dammum est omnis diminutio, & læsio 2. c. 13. num. 11

Damni qui causam dat, tenetur ad interesse, etiam si causa damni non sit immediata. ib. n. 10

Data.

Data tempus attenditur in rescipis gratiæ; non vero tempus præsentationis. 1. c. 4. n. 2

Vide cetera verbo *Gratia*.

Datum ob turpem causam non petitur, quando turpitudine versatur etiam ex parte dantis. 1. prel. 2. §. 7. o. 18

Debitor.

Debitor nobilis etiam suspectus de fuga incarcerari non debet pro debito civili in publico carcere; neque etiam in homagio 2. c. 17. num. 69

Debitor nobilis pro debito civili non potest excommunicari. ib. n. 97

Debitori nobili pauperi incarcerato in domo tenetur creditor alimenta præstare. ib. n. 101

Intellige, ut tantum alimenta præstari debeant in casibus, in quibus debitor cessionem bonorum facere potest. ib.

Limita, ut non teneatur creditor ad alimenta, quando debitor habet, unde se aliat. d. c. 17. n. 101

Debitores tam civitatis, quam civium exacti à Principe victore, quicquid occupavit, liberantur. 2. c. 26. n. 100. & 101

Debitor solvens jussu judicis alii, quam vero creditori, ut liberatus dicatur, debet se habere bona fide, & non fraude; & teneatur appellare, & creditori denuntiare, omnemque diligentiam adhibere, ut à solutione excusetur. d. c. n. 101

Debitor solvens jussu judicis alii, quam creditori, si non contradicit, dicitur sponte solvere. ib. n. 104

Tria requiruntur, ut solvens jussu judicis alii, quam creditori liberetur, nempe quod causa creditori sit

fit exactus, quod coactus; & non sponte solvat, tertio quod non fuerit in mora; & ita iudicatum d. n. 104

Debitor, qui coactus solvit victori, vel alii iussu eius & metu pœnæ, aut præcepti victoris liberatus manet. ib. n. 105

Sufficit coactionis metus, & potentia cogendi. ib. item sufficit, si Tyrannus legem fecerit, quod quilibet debitor sibi solvere debeat ibid. n. 106

Debitor non liberatur per remissionem debiti factam à victore, & recuperata civitate creditor debitum exigere potest. ib.

Debitor, qui contraxerat moram ante exactionem factam à Tyranno, non liberatur, etiam si solvat. ib. n. 108

Decretum.

Decretum irritans ligat etiam ignorantes. p. 2. c. 10. n. 82. & 83

Decretum irritans inficit titulum, & possessionem, & statim operatur. d. c. 10. n. 84

An Lex cum decreto irritanti obliget à tempore publicationis? vide verbo *Lex*.

Decretum Iudicis debet præcedere contractum alienationis. 2. c. 19. n. 49

Decretum debet interponi causa cognita, & in actis probata ib. n. 50

Non sufficit quælibet causa colorata, sed requiritur iusta. ib.

Si causa iusta non intervenit nullum est decretum, & alienatio. ib.

Decretum debet interponi cum maxima causa cognitione, non propter alias erit nullum ib. n. 51

Decreti causa debet esse vera, quia falsa reddit decretum nullum ipso iure causa falsa probata. ib. num. 52

Decretum irritans inducit formam. 2. c. 31. n. 74

Decretum irritans annullat gesta in contrarium. ib. num. 75

Decretum irritans non solum inficit titulum; sed etiam possessionem. ib. n. 76

Gesta contra decretum irritans nullum producant effectum. ib.

Decretum irritans habet annexam inhibitionem. ib. n. 77

Decurionatus.

Decurionatus est dignitas. 2. c. 17. n. 59

Defensio.

Defensio est iuris naturalis communis hominibus, & brutis 2. c. 33. n. 9

Defensio permittit excommunicatio, & etiam Diabolo ib. n. 10

Defendere se ipsum quilibet potest cum moderamine inculpate tutele. ib. n. 9

Pro defensione sanguinei, vel alterius etiam extranei potest homo alium occidere. ib. n. 11

Peccat mortaliter, quicum posset, noluit alium defendere. ib.

Princeps tenetur defendere subditos iuris naturalis dictamine. ib. n. 12

Non solum armis, sed & protectione ad tollendas violentias. ib. n. 13

Delictum.

Interest Reipublicæ, ne delicta impune impunita. 2. c. 18. n. 12

Quilibet de populo publicum delictum denuntiare potest; si non fuerit inimicus. d. c. 18. n. 13

Ex delicto triplex parti contingit interesse: Primam ad vindictam, secundum expensarum in caratione, tertium operatum amissionem quando accusator inutilis factus est. d. c. 18. n. 17

Quando datur duplex pœna, seu actio ex delicto, una ad vindictam altera ad damnum, & interesse; una non tollit aliam d. c. 18. n. 16

In publicis delictis mortuo reo ante sententiam extinguitur delictum, etiam licet contestata. Et quid si reus lata sententia appellationem interposuit, & ac pendente, vel termino ad appellandum mortuus est? Vide verbo *Appellatio*, & verbo *Instantia*.

In privatis delictis mortuo reo post litem contestatam transit instantia in heredem. Vide verbo *Instantia*. Vbi etiam quando ex privato delicto actum fuit criminaliter, An transeat instantia?

Ex publicis criminibus civiliter agi non potest, sed tantum criminaliter, & iure extraordinario. 2. c. 10. n. n. 56

In publicis iudiciis non de privata utilitate, sed de publica vindicta tractatur. ib. n. 60

Mortuo reo ante sententiam in publicis criminibus iudicium solvitur. ib. n. 60

Ex privatis delictis non tam civiliter, quam criminaliter, & extraordinario iure agi potest. ib. n. 57

In privatis delictis, quando agitur civiliter transit instantia in heredem. ib. n. 61

Si vero criminaliter agatur, mortuo reo post litem contestatam ante sententiam non transit instantia in heredem. ib. n. 62

Inter publica delicta, & privata quando agitur criminaliter, nulla datur differentia. ib.

In delictis de consuetudine non punitur conatus, quando effectus secutus non fuit. 2. c. 14. n. 77

Intellige, ut regulariter non puniatur effectus respectu pœnæ ordinariæ delicti; si verò conatus deveniat ad actum proximum, & exteriori delicti, puniatur pœna extraordinaria arbitrio Iudicis. ib. num. 79

Subintellige, ut pœnæ extraordinariæ locus sit in delictis gravioribus; in his vero, quæ atrociora non sunt, puniatur conatus. ib.

Limita in delicto falsæ monete, in quo puniatur conatus pœna ordinariæ. ib. n. 78

Revelare delictum nemo tenetur. ib. n. 83

Limita in crimine falsæ monete ib. n. 84

Secundo limita in crimine Læse Majestatis, & conjunctionis contra Principem. ib. n. 85

Amplia limitationes, ut procedant etiam, quando revelans probationes non habet. ib. n. 80

Nen excusatur sciens, qui non revelavit propter amicitiam, & consanguinitatem delinquentes. ibid. num. 87

Immo etiam revelare parrem tenetur. ib. n. 88

Antiqui odio habuerunt Læse Majestatis crimen, ut non tamen filii rebellium; sed eorum consanguinei occiderentur. 2. c. 19. n. 144

Filii ideo puniuntur ex delicto patris in crimine Læse Majestatis; quia hæreditarii criminis exempla metuantur in filiis. d. c. 29. n. 126

Ita ut contrahendo quis potest prejudicare agnatis, ita etiam delinquendo, n. c. 29. n. 149

Denuntiatio.

Officialis qui denunciavit de delicto, non potest desistere ab accusatione inchoata p. 2. c. 18. n. 10

Neque potest pacem facere. ib.

Transactio facta à delatore non impedit, quominus alter de populo accusationem prosecui valeat ib.

Depositum.

Periculum rei depositæ pertinet ad dominum, si cur & augmentum. 2. c. 22. n. 98

Depositum pecuniæ aliud est regulare, quando depositum

nitur

nitur pecunia obnoxata aliud est irregulare quando deponitur ad numerum. ib. n. 97

Casus fortuitus non putatur depositario. ib. n. 99

Limita in depositario, qui contra pactum, & prout voluntatem deponentis utitur pecunia deposita, vel alia re, quæ consistit in pondere, & mensura. ib. n. 100

Dominium pecunie depositæ ad numerum; atque possessio transit in depositarium, ib. n. 101

Et hoc casu periculum est depositarii. ib. n. 102

Intellige, ut procedat non solum, quando pecunia numerata simpliciter deponitur ib. n. 103

Item quando conventum fuit, quod depositarius utatur pecunia. ib. n. 104

Depositum quavis irregulare retinet omnia privilegia veri depositi, ib. n. 105

Descendentes

Decedentes ab eo, qui crimen Laesæ Majestatis commisit, redduntur incapaces ex delicto patris. 1. c. 29. n. 125

Filii descendentes rebellium successione privantur? & sic ad majoratum Regiæ Coronæ admitti nequeunt d. c. 29. n. 124

Determinatio una respiciens plura determinabilia censetur omnia pariformiter determinare. 1. 3. n. 20

Detentatio

Detentatio minus est quam possessio, quia minus est detinere, quam possidere 1. c. 3. n. 26

Detentatio est meri facti, & ut quis manuteneatur, sufficit, quod possessoris locum teneat. d. c. 3. n. 28

Detentatio pro possessione habetur, & venit appellatione possessionis. ib.

Colono detentatori spoliato datur interdictum unde vi: & ita fuit iudicatum. d. c. 3. n. 19

Mandatum de manutendo non solum possessoribus, sed etiam detentatoribus conceditur. d. c. 3. n. 30

Dictio

Dictio ipse est personalissimus, & alterius rei exclusivæ & importat dominium. 1. p. 1. l. 3. n. 81

Dictio aut, seu vel, est disjunctiva, & ponitur inter diversa. 1. c. 7. n. 2

Dictio, eo casu, denotat temporis extremitatem, & restringit dispositionem ad casum expressum. 1. c. 3. n. 11

Dies

Dies nuptiarum dicitur incertus. 1. p. 1. l. 1. n. 59

Dies incertus quando habeatur pro conditione tam in contractibus, quam in ultimis voluntatibus. 1. p. 1. l. 3. n. 17. 18. 19. & 20

Dies certus, an, & incertus quando in contractibus non facit actum conditionalem. d. c. 2. n. 21

Plus dicitur petere, qui ante diem petit. ib. n. 26

Ante diem agens potest repelli à iudice, etiam parte non opponente. ib. n. 27

Dies mortis conditionem inducit. 1. c. 3. n. 99

Diffinitio quando sit necessaria ad iustitiam belli. Vide verbo *Bellum* & 1. c. 2. 6. & seqq.

De diffinitione donationis vide. 1. p. 1. l. 3. n. 37. & seqq.

Dignitas

Si Rex oppidum erigit in Ducatum, Marchionatū, vel Comitatum, & postea illud donat in perpetuum, tunc dignitas erit realis, & transitoria ad dominum oppidi. 1. c. 7. n. 10

Sidignitas fuit concessa in perpetuum, vel pro filiis, & decedentibus in infinitum transit ad filium donatarii, qui mortuo patre Dux, Marchio, vel Comes appellatur; licet urbanus faciet, si expectaverit literas Regis, in quibus cum appelleret sub nomine dignitatis. d. c. 7. n. 11

In Lusitania etiam qui habet donationem bonorum, vel dignitatis in perpetuum aut pro se, & filius mortuo patre infra sex menses tenetur petere à Rege confirmationem, quæ appellatur per successionem sub pœnis Ordinationis. d. c. 7. n. 11

De Seylo Reges nostri illud non observant, & quocunque tempore confirmationem concedunt pœnas tamen locum esse, si in iudicio opponeretur donatarius non obviante confirmationem intra tempus legis ibid. n. 12

Maritus Dux, vel Marchio facit uxorem Ducissam, vel Marchionissam; prout Rex facit uxorem Reginam. d. c. 7. n. 34

Si Ducissa, vel Comitissa duxit viro non titulat, facit virum Ducem, & vel comitem de consuetudine. d. c. 7. n. 36. & 37

Mortua uxore Ducissa, vel Comitissa maritus non potest amplius appellari Dux, vel Comes. d. c. 7. n. 38

Sed aliud servatur de consuetudinibus. n. 39. & 40.

Si Rex aliquem tractat uti titulat, eodem modo ab omnibus debet tractari. d. c. n. 40

Dignitas est individua, & in ea succedit Primogenitus in casibus, ubi per mortem patris non exstiterit. d. c. 7. n. 45

Filius natus ante adeptum Regnum, vel dignitatem succedit in Regno, vel dignitate, & præfertur ei, qui post eam, adeptus natus est. d. c. 7. n. 44

Princeps ita ut potest dignitates concedere, ita etiam in vita patris concessionem prorogare pro una, vel pluribus viris. d. c. 7. n. 46

Proponitur questio: An si pater et donator habebat oppidum, vel civitatem cum titulo Ducatus, vel Comitatus, si patri fiat prorogatio concessionis bonorum Coronæ, intelligatur etiam prorogata concessio tituli? ib. n. 46

Et disputatur non sequi. Et resolvitur negative. n. 51. & seqq. maxime, n. 59

Dignitates conferre, & de novo erigere, vel creare ad solum Regem spectant. 1. c. 6. n. 1

Dignitates inferiores proveniunt à Rege tanquam ipsarum fonte. d. c. 6. n. 2

Dignitatum thesauri dicuntur esse penes Regem reconditi. d. c. 6. n. 3

Dignitates Ducatus, Marchionatus, & similes Rex solus creat d. c. 6. n. 4

Rex solo verbo creat prædictas dignitates, quamvis olim in illis conferendis plures intervenirent solemnitates. d. c. 6. n. 5

Ex dignitatibus subditorum Regium deus augetur, & Regum efficitur potentior. d. c. 6. n. 6

Rex non debet facile prædictas dignitates concedere; Et quibus concedenda sunt. d. c. 6. n. 7

Dignitates Senatorum, & Magistratum conferenda sunt bene meritis, non indignis, & quos Rex eligere debet. d. c. 6. n. 8. & seqq.

Dignitas ab officiali, non vero officialis propter indignitatem illustrari debet. d. c. 6. n. 17. & 18

Dignitates si conferantur vilibus, & indignis, vilescunt, & decolorantur. ibid. n. 17

Dignitates Regales ultra Magistratum in triplici sunt differentia. d. c. 6. n. 19

Dignitates Ducatus, Marchionatus, Comitatus, & similes, quoad earum constitutionem inter Regales dignitates connumerantur. d. c. 6. n. 10

Concessionarius harum dignitatum non consequitur Regalia, nisi expressè illi concessa fuerint. ib. d. n. 20

De origine dignitatis, & tituli Ducis vide. d. c. 6. n. 21. 22. 23 & 24

Dignitas Ducatus à quo fuit instituta. d. c. 6. n. 1.
De differentia inter Duces nostri temporis, & inter
alios, qui superiorem non recognoscunt. Ubi de
Ducibus Hertzui, & Sabaudie, & aliis. d. c. 6.
n. 16.
De insignibus Ducibus, & quibus utantur Duces
in Hispania, & Lusitania. d. c. 6. n. 17.
Dignitate majori prædatis præcedit, & inter
æquales antiquior in dignitate, & cæteris pari-
bus ætate major. d. c. 6. n. 31.
Major dignitas præcedit, quamvis postremo insti-
tuatur, quam alia, ib. d. n. 31.
Dignitas Marchionis minor est quam Ducis, nisi
Marchio fuerit, qui Superiorem non recognoscit
d. c. 6. n. 44.
Dignitas Marchionis major est, quam dignitas
Comitis, & præcedit Comitibus: tam in sedendo,
quam in aliis. d. c. 6. n. 48.
In Lusitania dignitas Comitis excellentior est,
quam in aliis Hispanie Regnis; sunt namque
Magnates, id est *Grandes*, & stant coram Re-
ge capite cooperito. d. c. n. 38.
Dignitas Comitibus quo tempore creati cæpit in hoc
Regno, d. c. 6. n. 59.
Dignitas Vice-Comitis Regalis est minor quam
Comitis, major vero quam Baronis, d. c. n. 61.
Dignitate Vice-Comitis gaudent antiquitus
Primo generi Comitum. d. c. 6. n. 60.
Baronix dignitas est Regalis, d. c. 6. n. 67. & 68.
Dignitas Baronum proxima est post Comitibus; licet
illis inferior, d. c. 6. n. 68.
Dignitatem majorem adeptus minorem non amittit
d. c. 6. n. 70.
Si in una persona concurrunt plures dignitatum
tituli, attenditur major ib. d. n. 70.
Rex bene potest in una persona cumulare plures
dignitatum titulos, & minorem in maiorem
erigere. d. c. 6. n. 71.
Dignitas superiorem attendi debet, & alia addita
aug. ib. n. 71.
Dignitate concessa duobus Ducatus, Marchionatus,
vel Comitatus, præstatur prior in data, quam-
vis posterior prius litteras expedierit, d. c. 4. n. 17.
In dignitatibus creatis à Principe non expectatur
aliquis actus perficiens, & statim operatur
electio. d. c. 4. n. 18.
In dignitatibus habentibus annexam administra-
tionem non attenditur tempus datæ, sed prio-
ritas possessionis. d. c. 4. n. 19.
Limita, si primo electus fuit impeditus in Regiis
obsequiis, & non potuit possessionem capere
quia præstatur posteriori in data. d. c. 4. n. 10.
Stare coram Rege capite cooperito magnæ dignita-
tis, & auctoritatis est. d. c. 6. n. 38.
De dignitate Ducum, vide verbo *Dux*.
De dignitate Marchionis, vide verbo *Marchia*.
De dignitate Comitibus, vide verbo *Comes*.
De dignitate Vice-Comitis, vide verbo *Vice Comes*.
De dignitate Baronis vide verbo *Baro*.
Adignitatem repelluntur maculati sanguine He-
breorum: vel Manorum, ib. n. 13.
Dispositio.
Dispositio quælibet semper intelligitur datis ter-
minis habilibus. d. c. 1. n. 30.
Maxime quoad habilitatem personarum. ib.
Dispositum, censetur, quod verisimilis est dis-
ponentem respondisse, si de eo interrogaretur. ib.
nom. 11.
In dispositione generali non comprehenditur quod
habet speciale nomen; nisi de eo expressa fiat
Portugal, de Donat. Tom. I.

mentio. cap. 7. num. 60.
Quælibet dispositio semper intelligitur rebus sic
stantibus. d. c. 1. n. 30.
Dispositio, seu locutio infinita sine præfinitione
temporis comprehendit futura. d. c. 1. n. 31. & 8.
Si verò fiat cum adjectione temporis, restringitur
ad præsentia. d. n. 8.
Dispositio generalis omnia comprehendit, & nul-
lam admittit restrictionem. d. c. 1. n. 31.
Dispositio restringitur ad suam causam, & mate-
riam subjectam. d. c. 1. n. 89.
Dispensatio.
Conditio de contrahendo Matrimonio cum con-
sanguinea intra secundum gradum non retri-
bitur, si Summus Pontifex dispensaverit. 1. præl.
1. 1. n. 94. & 95.
Tamen gravatus non tenetur præfice dispensatio-
nem obiteresed debet illam petere, & sollicita-
re omni cura, & diligencia. ib. n. 96.
Per dispensationem in radice verum, & legitimum
Matrimonium confargit, & alia circa materiam,
vide verbo *Legitimitas*.
Diversitas nominis differentiam inducit, d. c. 191.
num. 57.
Dolus.
Dolus futurus remitti non potest per pactum, aut
ultimam voluntatem. 1. præl. 2. n. 19. & c. 18. n. 28.
Dolus in quacumque dispositione semper censetur
exceptus d. c. 1. c. n. 110.
Dolus præsumptus proprius dolus est. ib. n. 119.
Dolus præteritus censurari potest; non vero
futurus d. c. 18. n. 28.
Limita, ut tertio remitti possit poena delicti ab alio
committendi, pro quo ipse alias teneretur;
& ponitur exemplum respectu filii, ejus, qui
crimen Laesæ Majestatis admisit. d. c. 18. n. 19.
Dolia, & vasa vitaria, & alia instrumenta, quæ
sunt in domo, vel in villa perperit usus causa
inter immobilia consumantur. d. c. 16. n. 84.
Item afflicta domus. ib. n. 80. Et hortus confecta ex
tabulis, quæ moveri non possunt. ib. n. 81.
Domicilia quæ quis potest habere, alius originis,
aliud habitationalis. d. c. 15. n. 15.
Donationem.
Donationem rei donatæ non transit in donatarium;
nisi traditione secuta. 1. præl. 1. n. 5. & c. 3. n. 12.
Donator ante traditionem manet dominus rei do-
natæ, & potest eam donare, & obligare. d. præl.
1. n. 10. d. c. 3. n. 13.
Intellige, nisi per actus factos in donatarium
dominium fuisset translatum, d. præl. 1. n. 11.
Donationem, & possessio quando transferatur per
clausulam constituit? Vide verbo *Clausula con-
stitutiva*.
Donationem est juris gentium. d. præl. 1. n. 34.
Pacto fieri non potest quod dominium sine tradi-
tione transferatur. 1. c. 3. n. 9.
Ad dominium transferendum non sufficit sola tradi-
tio, sed requiritur, quod interveniat causa
habilis, & titulus legitimus. d. c. 1. n. 11.
Donationem naturaliter incipit à possessione, & non
amittitur solo pacto sine traditione. d. c. 3. n. 10.
Donationem ex donatione facta Ecclesie transferatur
in Ecclesiam siæ traditione. d. c. 3. n. 14. præl. 2.
1. n. 136.
Non tamen transferatur possessio in Ecclesiam; nisi
præcedat traditio. ib. sub n. 14.
Donationem non transferatur in emphyteutam ex in-
vestitura, nisi sequatur traditio. d. c. 3. n. 15.
Donationem non transferatur ex subbatione, vel

Pp ad

additione; nisi sequatur traditio. d.c.3.n.16
 Dominium non transfertur ex sententia in victo-
 rem absque traditione. d.n.16
 Dominium rei legatæ mortuo testatore transit recta
 via in legatarium. 1. præl. 2. §.3.n.35
 Ex donatione causa mortis si fiat traditio in vita
 donatoris, transfertur in donatarium dominium
 revocabilitè in casum penitentia. d. §.3.n.35
 Dominium apud duos eodem tempore simul esse
 non potest. 1. præl. 2. §.1.n.134. & 2.c.8.n.29
 Dominium in agente supponit rei vendicatio, quæ
 ab eo tantum intentari valet, qui dominus est:
 d. §. 1.n.133
 Dominium, & possessio transit in donatarium ex
 donatione incipit. 1.c.1.n.18
 Domina sunt juris gentium, quamvis modis civili-
 bus acquirantur. 2.c.1.n.26
 Princeps non est dominus bonorum subditorum.
 d.c.1.n.27. & 28
 Domina rerum resultantia ex contractibus, &
 ultimis voluntatibus à jure gentium descendunt
 2. c. 11. n. 43
 Dominium transfertur in donatarium per simpli-
 cem donationem secuta traditione 1. præl. 1. n. 5.
 Dominium ex solo contractu absque traditione
 transfertur in Ecclesiam. d. §. n. 136
 Dominium ex pacto legis commissoriae vel addi-
 tionis in diem retransferitur in venditorem ipso
 jure ib. n. 137
 Et quomodo ex pacto retransferatur in donatorem?
 Vide verbo *Donatio*.
 Domina rerum resultantia ex contractibus, aut
 ultimis voluntatibus à jure gentium proveniunt
 2.c.11. num. 63
 Domina rerum non possunt esse in suspensio. 2.
 c.11. n.75. & 29. n. 7.
 Dominium non transfertur, neque possessio ex
 alienatione bonorum minoris facta sine decre-
 to. 2. c. 19. num. 51
 Domina rerum naturali ratione distincta fuerunt
 2.c.25.n.1.
 Dominium est juris gentium, quamvis acquisi-
 tionis modus, & causa sit juris civilis. 2.c.29.n.8;
 Dominium non retransferitur in donatorem ipso
 jure in specie L.1. C. de donat. quæ sub modo.
 1. præl. 2. §.1.n. 138 & seqq
 In Legatis dominium recta via transit in legata-
 rium. 1. præl. 2. §.1.n.143
Donatio.
 Donatio dicitur à doni datione. 1. præl. 1. n. 2
 Donum dicitur à donando, & distinguitur à mu-
 nere, sicut genus ab specie. ib. n. 3
 De definitione donationis. ib. n. 37. 38. 39. & 40.
 Ubi vera assignatur definitio
 Donatio propria, & vera dicitur, quæ rei inter-
 ventu, & traditione perficitur, non quæ à
 promissione incipit. d. præl. 1. n. 4
 Quæ sit donatio incipiens à traditione, & quæ à
 promissione incipere dicuntur. ib. n. 5
 Donatio, quæ incipit à promissione, perfecta
 intelligitur. ib. n. 6
 Declara ut. n. 9
 Pro donatione facta de præfenti habetur promissio
 de donando. ib. n. 7
 De differentia inter donationem, quæ incipit à
 traditione, & eam quæ à promissione. ib. n. 8
 Donatio facta absenti nemine pro eo stipulante
 inutilis est; ante acceptationem potest donator
 rem donatam alienare, & hypothecare. ib. n. 19
 Donatio facta absenti notario pro eo stipulante

valida est secuta ratihabitatione. ib. n. 21
 Ante ratihabitationem non quæritur absenti do-
 minium neque possessio, etiam si in donatione
 interveniat notarii stipulatio. ib. n. 23
 Donator ante ratihabitationem absens potest re-
 vocare donationem; quamvis in ea apposta sit
 clausula constituti. ib. n. 24
 Donator potest revocare donationem ante ratihabi-
 tionem absens non obstantè pacto de non re-
 vocando, ib. n. 25
 Donans illum tantum jus transfert in donatarium,
 quod ipse habet in re donata. ib. n. 27
 Donator evicta redonata non tenetur de evictione,
 quando donatio incipit à traditione. ib. n. 2
 Donatio, & venditio rei alienæ merito jure valet,
 ib. num. 29
 Donator non tenetur præcise rem facere donatarii,
 & sufficit, quod transferatur usufructu condito
 titulo pro donato. ib. n. 30
 Donatio: quæ à traditione incipit, est modus ac-
 quirendi de jure gentium. d. præl. 1. n. 32
 Donatio incipiens à promissione est modus acqui-
 rendi de jure Civili. ib. n. 33
 Donatio est contractus juxta communem opinio-
 nem. Et an sit innominatus, vel. anomalus. ib.
 num. 35
 Donatio est, & semper fuit contractus nominatus
 juxta veterem opinionem. ib. n. 6
 Donatio ob causam meritorem non est propriè do-
 natio; sed quædam permutatio, seu stimulus
 onerosus. ib. n. 41
 Donatio ex causa meritorem dicitur contractus
 innominatus, do ut des. ib. n. 42
 Donationis species secundum DD. sunt, Donatio
 inter vivos, & Donatio causa mortis: Et in his duo-
 bus membris cæteræ continentur. 1. præl. 2. n. 1
 Donatio inter vivos dividitur inter simplicem, &
 ob causam, sub modo, & conditionalem. ib. id.
 num. 2
 Quæ sit donatio simplex, quæ ob causam, & quæ
 sub modo. ib. n. 3
 Donatio conditionalis quæ sit. ib. n. 4
 Per donationem simpliciter, & ex mera liberali-
 tate factam secuta traditione statim transfertur
 dominium in donatarium. ib. n. 5
 Per reservationem usufructus ad tempus, vel pro
 vita donantis & per clausulam precarii trans-
 fertur possessio in donatarium. 1. præl. 1. n. 26
 Donatio perfecta cum rei traditione revocari non
 potest, neque donator potest illi modum, condi-
 tionem, vel gravamen adicere. 1. præl. 1. n. 6
 Post donationem perfectam non potest donator
 præstare, neque onus, vel conditiones ei adici-
 ere, etiam in continenti. ib. n. 7
 In promissione de donando simpliciter facta non
 potest adici modus, conditio, vel gravamen.
 ib. id. num. 8
 Donator in testamento donationi perfectæ nova
 pacta, vel conditiones adicere nequit. ib. n. 9
 Donatarius à donatore hæres institutus, si here-
 ditatem adivit, tenetur parere conditioni, oneribus
 in testamento adjectis, etiam circa res
 antea perfectè donatas. ib. n. 10
 Ita ut donatio perfectæ expressè revocari nequit,
 ita neque tacitè per rerum consumptionem,
 alienationem, vel aliam dispositionem. ib. n. 11
 Limita primo, ut donator ex intervallo possit condi-
 tiones, & onera adicere, si à principio de
 illis fuit tractatum, & postea donatio simplex
 apparuerit. d. præl. 1. n. 12

Se

Secundo limita, si donator sibi reservavit facultatem revocandi donationem, vel apponendi conditiones, modum, & age gravamen. ib.n.13

Tercio limita, si post primam donationem donator eidem personæ aliam fecerit majorem. ibid. num. 14

Quarto limita, si donatio fuerit inofficiosa. ibid. num. 15

Quinto limita, ut donatio possit revocari propter ingratitudinem. ib. n. 16

Donatio etiam juramento vallata potest revocari propter ingratitudinem. ib. n. 17

Pactum de non revocando non impedit revocationem donationis ex causa ingratitudinis. ibidem num. 18

An pactum de non revocando ob futuram ingratitudinem validum sit? Remissive. ib. n. 20

Ad revocationem donationis propter ingratitudinem non sufficit causa, sed requiritur actus revocationis ipsius donatoris expressus? nec sufficit tacitus. ib. n. num. 21

Alienata per donatarium ante ingratitudinem non revocatur. ib. num. 22

Donatio simplex revocatur per supervenientiam filiorum ipsius donatoris. d. præl. 2. n. 23

Filii naturales legitimi per subsequens Matrimonium faciunt revocare donationem. ib. n. 24

Amplia in causa quo filii naturales jam erant nati tempore donationis si postea per subsequens Matrimonium etiam contractam tempore mortis fuerant legitimi. ib. n. 25

Donatio simplex excedens valorem quingentorum solidorum infirmari debet: Alias non valet in excessu. ib. num. 26

Amplia in remissione debiti, vel renuntiatione facta ex causa donationis, quæ excedit quingentos solidos. ib. n. 27

Donatio quoad excessum incipit valere à die infirmationis. ib. n. 28

Donationis infirmatio fieri nequit, postquam oppositum fuit de illa nullitate. ib. n. 29

Donatio non potest infirmari post mortem donatoris. ib. n. 30

Donatio ob causam non est proprie donatio. i. præl. 2. num. 31

Donatio remuneratoria secundum aliquos dicitur, quæ fit ex causa meritorum, quæ actionem producere possunt. ib. n. 32

Sed verior est contraria sententia. ib. n. 33

Donatio remuneratoria non est proprie donatio. ib. num. 34

Remuneratoria dicitur accepti beneficii merces. ib. num. 35

Remuneratoria non tantum dicitur donatio, quæ fit ob merita præterita, sed etiam quæ fit ob merita futura. ib. n. 36

Donatio quæ fit ob merita futura, dicitur inter vivos, & fit irrevocabilis. ib. n. 37

Donatio, ut remuneratoria censetur, sufficit, quod merita præcellerint; quamvis in donatione eorum mentio expressa non fiat. ib. n. 38

Donatio remuneratoria non revocatur nativitate filiorum si merita non excedant valorem rei donatæ. ib. num. 39

Si merita non sunt æquivalentia rei donatæ, est donatio irrevocabilis intra valorem meritorum; at verò in excessu revocatur nativitate filiorum. i. præl. 2. n. 40

Remedium L. 1. C. de rescind. vend. habet locum in donatione ob causam. ib. n. 41

Portugal de Donat. Tom. I.

Donatio remuneratoria non revocatur propter ingratitudinem. ib. n. 42

In eo, quod excedit valorem meritorum, potest revocari propter ingratitudinem. ib. n. 43

Donatio remuneratoria non requirit infirmationem intra valorem meritorum, sed in excessu infirmari debet. i. præl. 2. n. 44, & 45

Donatio remuneratoria in eo, quod excedit merita dicitur simplex. ib. n. 46

Excessus qualis esse debet, ut donatio illius respectu non sit remuneratoria. ib. n. 47

Donatarius tenetur probare merita esse æquivalentia. ib. n. 47

Sola assertio meritorum non sufficit, ut merita dicantur probata, si donatio fit inter personas prohibitas donare. ib. n. 48

In donatione facta inter personas non prohibitas donare, donatarius merita probare non tenetur; si donator ea fateretur. ib. n. 49

Ut donatio remuneratoria censetur, merita in specie sunt exprimenda; quia si in genere exprimitur, donatio simplex iudicatur. ib. n. 50

Donatio remuneratoria est reciproca. ib. n. 51

Donatio remuneratoria in hoc Regno tunc in partitionibus deducitur ex communi acervo hereditatis, quando merita sunt ejus qualitate; ut donans in iudicio pro eis poterat conveniri, si vero sunt talia, quæ ex obligatione antedicti impulerunt ad donandum, deducitur ex totis bonorum. ib. n. 54, & 55

Donare non potest minor, etiam cum iudicis, & Curatoris autoritate. ib. n. 56

Ex causa remuneratoria bene potest minor donare. ib. n. 56

Intellige, ut possit donare de mobilibus, quæ servando servari non possunt causa remunerandi; non de immobilibus vel mobilibus, quæ servando servari possunt. ib. n. 57

Contrarium tenet Petr. Barbosa, immo interveniant solemnitates requisite in alienatione bonorum minoris. Et hæc sententia de rigore juris verior est; sed contraria servatur in pax. ibid. num. 58

Non omnis causa expressa in donatione facit, ut donatio dicatur ob causam, sed talis esse debet, quæ libertatem excludat. i. præl. 2. n. 59

Donationis causa debet esse finalis, quia si fuerit impulsiva, non dicitur donatio ob causam, sed simplex, & pura. ib. n. 60

Quæ causa dicatur finalis, & quæ impulsiva. Vide verbo *Causa*.

Donatio, ut verè dicatur ob causam, requiritur, quod causa respiciat commodum, & utilitatem donantis. ib. n. 61

Si causa est impulsiva extrinseca, & non respiciat commodum donantis, donatio est simplex, & pura, ib. n. 61

Donatio ob causam non operatur effectum causa non secuta. ib. n. 66

Re integra, & causa non secuta donator potest iterum, & donatum repetere. ib. n. 67

Donatio ob causam est contractus innominatus, & ut talis revocari potest. ib. n. 68

Intelligitur in donatione intervenierit stipulatio. ib. num. 69

Donatio ob causam doris facta ab extraneo est donatio simplex. ib. n. 70

Donatio facta causa Matrimonii continet conditionem, si matrimonium sequatur. ib. n. 71

Si donatio fiat causa ceteri Matrimonii, & determi-

nati, matrimonium dicitur causa finalis illius si vero fiat in genere, Matrimonium dicitur causa impulsiva. ib. n. 72

Donatio ob causam certi, & determinati Matrimonii eo non secuto revocatur per conditionem ob causam ib. n. 73

Intellige de donatione facta ab extraneo habito respectu ad futurum: Secus si extraneus promittit, ut debitor ex causa de praterito, vel si donans erat frater mulieris, quam donavit de bonis patris defuncti, ib. n. 74.

Donator potest repetere rem donatam ob causam certi Matrimonii? si illud fuit nullum iudicatum ob aliquod iuris impedimentum? five contrahentes fuissent conscii, five ignorantes impedimenti 1. præl. 2. n. 82. & 83

Donatio facta à conjugē sciente impedimentum Matrimonii alii ignorantem non quaeritur donatario, sed fisco. ib. n. 91

Sed contrarium verius: ut n. 92

Donatio, vel legatum factum à conjugē ignaro impedimenti alteri scienti impedimentum non valet & manet apud hæredem donantis, vel testatoris, ib. num. 93

Donatio dicitur ob causam, quando donatario aliquid onus inungitur, quod respicit utilitatem donatoris, vel aliquis tertii. ib. n. 95

Donatio ob causam non revocatur nativitate filiorum, quatenus valor, causæ concurrat cum æstimatione rei donatæ. ib. n. 96

Donatio ob causam revocatur propter ingratitudinem. ib. n. 97

Donatio causa dotis, vel Matrimonii non revocatur prætextu ingratitudinis, saltem constante Matrimonio. ib. n. 98

Illo vero soluto revocari potest ob ingratitudinem, ib. num. 99

Donatio causa dotis facta ab extraneo respectu donantis dicitur simplex, & non ob causam & revocatur in totum nativitate filiorum etiam constante Matrimonio. ib. n. 102. & 103

Neque sustinetur in tertia bonorum donatoris, ib. num. 104

Donatio sub modo contrahit deficiente modo finali. 1. præl. 2. §. 1. n. 10

Et quando modus dicatur finalis? Vide verbo *Modus*.

Donator potest repetere donatum, si modus deficit, quia donatarius implere nolle. d. §. 1. n. 46.

Si Donator vult agere ad implementum modi, non liberatur donatarius restituendo rem, ib. n. 47

In dubio donatio præsumitur potius modalis, quam conditionalis. d. §. num. 52

Si fiat donatio, vel legatum alicui causa dotis ab extraneo, ut nubat, decedente puella ante nuptias, non transmittitur ad ejus hæredes d. §. 2. n. 59

Donatio facta ad suscipiendos Ordines est pura, si ea adest clausula, quod pure, & libere donatur, & ab extraneo sic consanguineo pauperi, ac mortuo donatario transmittitur ad hæredes, d. §. 1. n. 75.

Donatio facta ab ingrediente Religionem cessat ingressu deficiente, vel si donator, & monasterio egrediatur non facta professione, ib. n. 97

Donatio semper intelligitur rebus sic stantibus, ib. num. 98

Monasterium tenetur restituere donatum ex causa ingressus Religionis, si donator vel non fuit in gressu vel post ingressu egrediatur ib. sub. n. 98

Minor an possit donare bona sua sine solemnitatibus

quando ingreditur Religionem? Sub num. 98. Remissive.

Et, an donatio revocatur propter professionem non emissam. 1. d. n. 98

Donatio facta causa ingressus monasterii assimilatur donationi causa mortis; & eodem modo confirmatur professione, ut donatio causa mortis confirmatur morte. d. §. 1. n. 99

In donatione facta Ecclesiæ modus adjectus in dubio præsumitur finalis, sed impulsivus. ib. n. 100

Donatio, in qua fuit adjecta clausula, quod modo non servato res revertatur ad dominum, habetur ac si facta non fuisset, si modus non servietur ib. n. 101

Donatio facta Ecclesiæ non revocatur, si Prælatum, vel Capitulum sine Prælato modum non servat, si vero Prælatum cum Capitulo non servat modum, vel committit ingratitudinem, revocationi locus est. ib. n. 102

Donatarius, qui ex pacto, vel conventionē tenetur alere donatorem, si conveniatur non potest purgare moram. ib. n. 129

Declara: ut n. 131

Donatori modo finali non impleto datur conditio ob causam contra donatarium, per quam repetuntur res donatæ, quasi causa non secuta. ib. num. 132

In specie text. L. 1. C. d. de donat. quæ sub modo, favore alimentorum translatum fuit, ipso jure dominium in donato rem absque traditione transfertur ibidem num. 135

Donatio, & legatum æquiparantur ad hoc, ut tam legatum, quam donatio fieri possit ad tempus. d. §. 1. n. 145

Donatione facta ea lege, quod post tempus certum, vel incertum retrahatur ad tertium, competit tertio jussu advocandi rem donatam finito tempore. ib. n. 147

Tertio, cui ex donatione alterius jussu est quaesitum competit actio personalis jussu veriorum sententiam. d. §. 1. n. 151

Jus tertio quaesitum ex prædicta donatione revocari non potest eo non consentiente juxta veriorum sententiam. ib. n. 153

Donatio sub conditione valide fieri potest. 1. præl. 2. n. 1

Donator potest in donatione quasque conditiones & pacta adicere, quæ à jure non sint reprobata, ib. n. 2

Donatarius sub conditione, illa impleta præstatur creditor, cui pendente conditione res donata fuit obligata & hypothecata. ib. n. 8

Donatio conditionalis est vera & propria donatio juxta veriorum sententiam. ib. n. 12

Donator pendente conditione penitere non potest. ib. num. 13

Donatio, vel legatum sub conditione commorandi cum hærede, vel alia persona valet, & donatarius vel legatarius, ut consequatur donatum, debet conditioni parere. 1. præl. 2. §. 1. n. 112

Donatarius, vel legatarius non amittit donatum, vel legatum, si non habitaverit propter servitutes ejus cum quo commorari debebat, vel propter lites, aut rixas. ib. n. 117

Cætera de materia vide verbo *Conditio*, & verbo *Legatum*.

Donatio causa mortis.

Donatio causa mortis non est proprie donatio 1. præl. 2. §. 3. n. 1

Tunc censetur facta, quando refertur ad tempus mortis

mortis, vel quando ipsa donatio mortem donantis delictat, & illius fit mentio; & quando mors est causa, & occasio donandi. ib.n.2.

Intellige, si mentio mortis facta est per modum causæ finalis. ib.n.3.

Donatio causa mortis, quoad initium, & ordinationem propriis accedit naturæ contractus. ibid. num. 4.

Quoad effectum potius accedit ultimæ voluntati, & habet se ad instar legati immo nihil ferè distat à testamento. ib. n. 5.

Donatio, in qua fit mentio mortis in vim dilationis, non est donatio causa mortis, sed inter vivos; ib. num. 6.

Quando mentio mortis facta censetur in vim dilationis; ib. n. 7. Remissive.

Donatio in qua donator reservavit aliquid ad testandum dicitur inter vivos, quamvis mentio mortis in ea facta sit. ib. n. 8.

Donatio, in qua donator reservavit sibi usumfructum, dicitur inter vivos: ut. n. 9.

Sed contrariam opinionem probat Author. ibidem num. 10.

Donatio, in qua fit mentio mortis, & fuit adjectum pactum de non revocando, transit in donationem inter vivos. ib. n. 11.

Declarat, si dictum pactum fuit adjectum in verbis dispositivis, ubi substantia donationis consistit: Scus si in executivis. ib. n. 12.

Si in quacunque parte donationis adiciatur pactum, facit, quod donatio transeat in donationem inter vivos secundum aliquos. Quod intelligitur per Gutierrez, cujus Author sententiam probat. d. 5. 3. num. 17.

Pactum de non revocando adjectum in donatione, in qua fit mentio mortis cum jramento, efficit, ut transeat in donationem inter vivos. ibid. num. 18.

Donatio causa mortis omnium bonorum cum pacto de non revocando non valet, tanquam inter vivos. ib. n. 19.

Donatio omnium bonorum presentium, & futurorum facta causa mortis valida est. ibidem num. 21.

Donatio, in qua fit mentio mortis, sed dictum est, quod donator donat titulo puxæ, & perfectæ donationis inter vivos, est donatio inter vivos, non causa mortis: Et differtur executio in tempus mortis. ib. n. 22.

Donatio, quæ fit causa Matrimonij, vel ex alia expressa, etiam cum mentione mortis, dicitur inter vivos. ib. n. 23.

Donatio cum mentione mortis facta Titio pro se, & hæredibus transit in donationem inter vivos. ib. n. 24.

Donatio cum mentione mortis, in qua declaratur, quod fit inter vivos, non est donatio causa mortis. ib. n. 25.

Donatio facta cum minori numero testium, quam quinque non dicitur causa mortis, quamvis cum mentione mortis facta appareat. ibid. n. 26.

In donatione causa mortis requiruntur quinque testes juxta communem. ib. n. 27.

Donatio causa mortis quamvis quoad initium magis accedat contractui: tamen non est contractus: præsertim si traditio non fuit secuta, & nudo pacto sine traditione, vel stipulatione fieri non potest. ib. n. 28.

Donatio, in qua fit mentio mortis, colligitur ex conjunctis, & indicis an fit inter vivos, vel causa mortis. ib. n. 29.

Peruigal de Donat. Tom. 1.

Quando constat expresse donantem voluisse mortis causa donare, non est locus conjecturis, & donatio mortis causa censetur. ib. n. 30.

Juramentum appositum in donatione causa mortis non alterat ejus naturam, nisi donator promiserit eam non revocare. ib. n. 31.

Donatio mortis causa fit vel per traditionem, vel per stipulationem. ib. n. 32.

Quando traditio ex donatione causa mortis fit in vita donatoris, transfertur dominium in donatarium revocabiliter in casum penitentiar. ibid. n. 33.

Si donatio causa mortis fit per stipulationem vivo donatore non transfertur dominium in donatarium; eo vero mortuo transfertur ipso jure. ibid. num. 34.

Donatarius causa mortis non habet necessitatem capiendi rem donatam de manu hæredis. ibid. num. 36.

Donatio causa mortis consistit; etiam si hæreditas adita non sit. ib. n. 37.

Interdictum quorum legatorum non pertinet ad donatarios causa mortis. d. 5. 3. n. 39.

Donatio causa mortis dicitur, quæ fit timore mortis, vel instantis periculi. ib. n. 49.

Donatio tunc dicitur revocata, si fit timore mortis, vel instantis periculi per convalescentiam, vel evasionem periculi, quando donans infirmus expresse se donare, quia timebat mori ex illa infirmitate, vel constitutus in periculo declaravit donare propter instantis periculum. ibid. num. 50.

Donatio facta simpliciter ab ægroto, vel constituto in periculo non dicitur causa mortis, sed inter vivos. ib. n. 51.

Donatio causa mortis facta à sano non dicitur revocata, quamvis postea donans incidat in infirmitatem, vel periculum, & convalescat, vel à periculo liberetur. ib. n. 52.

Donatio causa mortis confirmatur morte donatoris, & revocatur per penitentiam, nisi donator decesserit sine hærede. ib. n. 53.

Penitentia ad revocationem donationis causa mortis debet esse verbis declarata. ib. n. 54.

Donatio causa mortis revocatur tacite per alienationem rei donatæ factam à testatore. ib. n. 55.

Donatio causa mortis revocatur, si res donatæ pignori data sit pro tam magna summa, ut non sit spes luctationis: Scus si pro minori summa. d. 5. 3. n. 60.

Hæres tenetur lucte, &olvere debitorum, pro quo res donata causa mortis, vel legata erat pignorat. ib. n. 62.

Donatio causa mortis censetur revocata per legatum rei donatæ alteri relictum à donatore; non tamen revocatur per institutionem hæredis. ib. num. 63.

Donatio causa mortis evanescit præmorte donatario ante donatorem. ib. n. 64.

Si donatarius, & donator simul decesserint, donatio causa mortis summa remanet. ib. n. 65.

Donatio causa mortis evanescit per sententiam capitalem contra donatorem, licet facta fuisset ante delictum. ib. n. 66.

Donatio causa mortis facta inter conjuges secuta condemnatione capitali donantis confirmatur. d. 5. 3. num. 71.

Revocata donatione causa mortis dominium rei donatæ ipso jure revertitur ad donantem, qui recuperat rem cum fructibus. ib. n. 72.

Donator, si res causa mortis donata per donatariū

P p 3

fuisset

- fuit alienata, agit contra donatarium ad pretium, & interesse. Et an agere valeat contra tertium. ib. num. 73
- Donatio causa mortis non valet, neque legatum, si hæres non est solvendo: Et non debentur nisi deducto ære alieno. ib. n. 82
- Donatio causa mortis, si fiat in testamento, assumit in omnibus naturam ultimæ voluntatis, & revocato testamento censetur revocata; licet pactum sit adjectum de non revocando, vel juramentum. ib. n. 83
- Intellige in donatione facta absenti in testamento, secus si presenti ib. n. 84
- Donatio causa mortis facta presenti in testamento nullo pacto adjecto de non revocando, testamento revocato censetur revocata: si vero pactum adiciatur de non revocando, intelligitur promissio, nisi testator ipsum revocaverit testamentum. ib. n. 85
- Donatio in testamento facta presenti, si donator illum nunquam revocare promissit, etiam revocato testamento non revocatur; quia transit in donationem inter vivos ibid. n. 86. & 87. Ubi secus si apparuerit testatorem mortis causa donare voluisse.
- Donatio simplex, vel causa Matrimonii facta in testamento redditur irrevocabilis, quamvis scriptura principalis sit testamentum. ib. n. 88
- Donare causa mortis possunt omnes, qui non reperiuntur prohibiti: qui non potest contrahere, nec donare inter vivos, causa mortis donare nequit. ib. n. 91
- Minor adultulus habens curatorem causa mortis donare non potest. ib. n. 92
- Contrarium vide n. 95. Et reprobat ab Authore distinctio Antonii Fabri, de qua. n. 96. & 97
- Usurarius manifestus potest mortis causa donare quia contrahere non prohibetur. d. §. 3. num. 94
- Uxor sine licentia viri non potest donare causa mortis. ib. n. 98
- Donare causa mortis non potest, qui prohibetur testari. ib. n. 104
- Filius familias de consensu patris potest mortis causa donare, quamvis testari non valeat. ibidem num. 105
- Filius - familias [solus] potest revocare donationem causa mortis factam de licentia patris ib. n. 108
- Filius - familias si fecit testamentum de consensu patris adjecta clausula codicillari, si non valet, ut testamentum, valeat jure codicillorum, & cujusque ultimæ voluntatis, dubium est, An dispositio valeat in vim donationis causa mortis? Quod resolvitur affirmativè. ib. n. 107
- Donationes causa mortis, & legata in pluribus conveniunt. ib. n. 108
- Infructio non requiritur in donatione causa mortis ib. n. 109
- Donatio facta in pœnam revocationis testamenti non valet tanquam concepta sub conditione turpi. d. §. n. 89
- Intellige, quando donatio fit in pœnam revocationis, seu mutationis alicujus dispositionis universalis, ut est institutio hæredis: secus si respicit legata particularia; quia tunc substat dispositio. ib. n. 90
- De donationibus inter virum, & uxorem.
- Donatio inter virum, & uxorem affinis est donationi causa mortis. i. præl. 2. §. 4. n. 1.
- Donatio inter virum, & uxorem improbat a jure civili, ne conjuges mutuo se spoliarent amore; & ne venalis esset inter conjuges cōcordia. ib. n. 1
- Hæc donatio non est omnino nulla, sed revocabilis, morte donantis confirmatur; si ipse in eadem voluntate perseveravit. ib. n. 4
- Ut donatio inter virum morte confirmetur, requiritur, quod donans in eadem voluntate persistat usque ad mortem, quia si in vita expresse, vel tacite revocavit, non confirmatur morte. ibid. num. 4
- Donatio inter virum, & uxorem de sui natura est revocabilis quousque morte confirmetur. ibid. num. 5
- Revocata censetur, si donator post factam donationem rem donatam alteri donaverit, vel alio titulo alienaverit. ib. n. 6
- Censetur tacite revocata, si donator eandem rem dederit in solum pro dote filie. Item si divorcium factum sit inter donantem, & donatarium non sponte, neque mutuo consensu. ib. n. 7
- Item dicitur revocata eis modis, quibus donatio causa mortis, vel legatum revocatum intelligitur. ib. eod. n. Ut hæc donatio morte confirmetur, requiritur, quod ad donantem fiat traditio rei donatæ: Et non sufficit quod donatarius antea fuisset in possessione. ib. n. 8
- Non sufficit facta traditio secundum aliquos: sed verius est sufficere, vel quod aliquid loco traditionis interveniat. ib. n. 9
- Ex traditione facta uxori à marito transfertur possessio in uxorem. ib. n. 10
- Donatio mortuo ante donatorem evanescit donatione inter virum, & uxorem. ib. n. 11
- Si donator, & donatarius simul perierint & non constat donatarium prius decessisse, confirmatur donatio inter virum, & uxorem. ib. n. 12
- Donatio inter virum confirmatur morte donatoris in illa summa, in qua valeret sine infractione, non vero in excessu. ib. n. 13
- Donatio inter virum quando valida sit, & constet, quin mortis confirmatio desideretur. ibid. num. 14
- Donatio inter virum confirmatur secuta condemnatione capitali donantis, veluti si donans efficitur servus pœnæ ib. n. 15
- Donatio facta à conjugibus extraneum mediante persona alterius conjugis valida est. ib. n. 16
- Donatio inter virum, & uxorem valida à principio non subjacet revocationi ob causam supervenientem; neque est necessarium, quod morte confirmetur. ib. n. 17
- Donatio inter virum firmatur juramento, si donans jura veritatem non revocare secundum communem opinionem. ib. n. 18
- Fallit de jure Regni, secundum quod non potest subsistere communis opinio. ib. n. 19
- Obligatio facta ab uxore in utilitatem viri constante Matrimonio nulla est. ib. n. 23
- Inter virum, & uxorem valent contractus omnes præter donationem. ib. n. 24
- Et quando simulati intelligantur, & an valeat donatio inter virum, & uxorem ob benemerita? Remissive. ib. eod. n.
- Donatio facta à Principe propriæ uxori constante Matrimonio valida est. Quod est speciale. l. c. 3. num. 4
- Intellige de Principe, qui Superiorem non recognoscit. ib. n. 5
- De donatione inter patrem & filium.
- Donatio facta à patre filio exsistente in ejus potestate non valet. l. præl. 2. §. 5. n. 1

Hæc

Hæc donatio non est absolute prohibita; quia ex ea oritur naturalis obligatio. ib. n. 1. & 3.

Nec valet donatio propter vinculum patris potestatis, quod præstat impedimentum acquisitionis obligationis civilis. ib. n. 3.

Donatio facta à patre filio in potestate, quamvis à principio invalida, confirmatur morte parentis, si in eadem voluntate persistit, & rei traditio præcessit. ib. n. 4.

Intellige, ut donatio confirmetur morte patris, si à principio eo tantum respectu non valebat quia patris potestas erat impedimentum: Secus si alium patiebatur defectum. ib. n. 5.

Donatio facta à patre confirmatur; si ipse filium emancipaverit nulla præcedente revocatione. ibid. num. 6.

Intellige idem procedere in hoc regno; si filius per matrimonium eximitur à patris potestate. ibid. d. num. 6.

Si supra dicta procedunt, dummodo rei donatæ traditio præcessit emancipationem, matrimonium, vel mortem civilem patris. ib. n. 7.

Valet donatio facta à parente filio in potestate, si fiat pro legitima, & non potest à patre postea revocari. ibid. n. 8.

Legitimæ assignatio non est vera donatio, cum pater sit legitimæ quasi debitor. ib. n. 10.

Donatio facta à patre filio in potestate in subsidium studii valida est, & secuta traditione filio quæritur dominium in te donata. ib. n. 14.

Filius non tenetur conficere fratribus expensas, quas pater fecit cum illo in studio. ib. n. 19.

Item non tenetur conficere libros à patre donatos ad studium. ib. n. 21.

Donatio facta à patre filio familias cum jramento valida est. ib. n. 27.

Contrarium de jure regni: ut n. 28.

Donatio facta à patre filio familias causa dotis, vel matrimonii valida est. ib. n. 29.

Facta à patre pro alimentis filio familias valet; neque infirmari debet. ib. n. 30.

Donatio facta à patre ob beneficium filii familias valet. Quidquid alii sentiant. ib. n. 31. & 35.

In casibus, ubi donatio facta à patre ob beneficium filii valet, tenetur filius probare merita, & non sufficere patris assertio. ib. n. 34.

Donatio facta à patre filio nasciturus valida est, & non potest revocari in eorum præjudicium. ibid. num. 35.

Valet donatio facta à patre filio-familias pro Ordinibus suscipiendis. ib. n. 36.

Mater facere potest donationem filio, quia illum non habet in potestate. d. 5. n. 4.

Intellige, si mater non sit uxorata; quia si habet virum donare non potest. ib. n. 41.

Donatio filio familias facta à patre, qui fuit banitus capitaliter, confirmatur per condemnationem patris. ib. n. 42.

Intellige, ut confirmetur donatio per mortem civilem patris non vero quando pater mortem sibi confecerit. ib. n. 43.

Si pater, & filius in bello, vel naufragio simul perierint, dicitur confirmata donatio. ib. n. 44.

Donatio facta per patrem confirmatur per ingressum Religionis, & professionem emilam à patre; nisi professio esset nulla. ib. n. 45.

Non valet donatio facta à filio-familias alteri fratri existenti in sacris paternis, etiam si pater concentrat. ib. n. 46.

Donatio facta à patre filio illegitimo valida est. ibid. num. 47.

Filius-familias sine patris consensu donare nequit: eo vero consentiente donare potest tam inter vivos, quam mortis causa. ib. n. 48.

In donatione causa mortis consensus patris debet intervenire in ipso donationis actu; at vero in donatione inter vivos sufficit intervenire ex post facto. ib. num. 49.

Consensus patris in donatione facta à filio familias ipsi parenti non sufficit; nisi iudicis auctoritas interveniat. ib. n. 50.

Donatio arrharum.

Donatio propter nuptias fiebat futuræ uxori in compensationem dotis, & illius securitatem, & erat similis doti. 1. præl. 2. §. 6. n. 1.

Donatio propter nuptias abijt in defectum: & in illius locum successit donatio contemplatione Matrimonii, quæ in Hispania vocatur arrha, & in Sicilia dotarium. ib. n. 2.

Donatio arrharum in Hispania non fit ex necessitate sed ex mera liberalitate. ib. n. 3.

Ite, ut donatio propter nuptias abijt in defectum: ita, ut necessitas constituendi arrhas. ib. num. 4.

In Castella promissio arrharum non potest excedere decimam partem bonorum donantis; in Lusitania vero promissio arrharum non valet excedere tertiam partem dotis mulieris. Et quod ultra promittitur non valet. ib. n. 5.

Inter Leges Castellæ, & Lusitanie ea datur differentia, quod in Castella non potest sponsus promittere nomine arrharum ultra decimam partem bonorum, quæ ipse possidet, in Lusitania vero promissio respicit quantitatem dotis mulieris. ib. num. 6.

Pactum dotale inter sponsam, & sponsum de lucranda certa parte dotis præmorientis uxore non valet ultra tertiam partem bonorum: quæ maritus secum adduxit tempore Matrimonii. ibid. n. 7. & 9.

Donatio arrharum fieri potest constante Matrimonio. ib. n. 13.

Sed contraria sententia verior est, & sequenda in hoc Regno. ib. n. 14.

Limita, ut arrharum promissio facta constante Matrimonio confirmetur morte mariti, qui eam non revocavit. ib. n. 15.

Secundo limita, ut valeat promissio arrharum facta constante Matrimonio à plebeo, vel ignobili, qui duxit mulierem nobilem, vel quando fit à senie in recompensationem juvenutis mulieris. ib. num. 16.

Mulier transiens ad secunda vota non tenetur referre filiis prioris Matrimonii arrhas, quas à primo viro percepit. ib. n. 18.

Sed Author contrariam sententiam probat, & veriorem dicit. n. 20. ib.

Marius transiens ad secunda vota, & habens filios ex priori Matrimonio non potest facere promissionem arrharum excedentem tertiam partem bonorum, quæ ipse possidet tempore donationis. ib. num. 17.

Amplia: ut idem sit si non filios, sed ascendentes habet. ib. n. 18.

Minor habens curatorem arrhas promittere potest de mobilibus, quæ servando servari non possunt: licet restitui possit adversus promissionem. ib. n. 19.

De immobilibus vero, vel mobilibus, quæ servando servari possunt, arrhas promittere potest cum auctoritate curatoris, & iudicis decreto. ib. n. 25.

Filius familias sine patris consensu non potest archas promittere. ib. n. 60

De donatione facta concubina.

Donatio facta concubinae à privato iure iure valet. 1. prael. 2. §. 7. n. 3

Donatio facta à milite repeti potest. ib. n. 5.

Ampla, ut idem sit in militibus nostri temporis, qui parati sunt ad bellum, & stipendia merentur. ibid. num. 6.

Ampla secundo in donatione facta concubinae à Militibus trium Ordinum Militarium, & Sancti Joannis Baptiste. ib. n. 8

Ampla tertio in clerico qui suæ concubinae donate nequit. ib. n. 8

Ampla quarto in Doctore, Licentato, & Advocato, qui in favorabilibus æquiparantur militi. ib. num. 9

Donare non potest concubina suo amasio, & concubinario. ib. n. 10

Et causa remunerationis miles donate potest concubinae. Et valet donatio usque ad quantitatem meritum. ib. n. 11

Donatio facta concubinae ob servitia valet: si talia sunt, ut salarium mereantur, & illa sic pauper, ipsa vero probare tenetur merita, & eorum æstimationem. ib. n. 12

Donatio facta à milite, seu Clerico ei, quæ jam non erat concubina, valida est. ib. n. 13

Intellige, quando donatio facta fuit illi, quæ cum esset juvenis, ad bonam fugem se recepisse constat: Secus si concubina ob senectutem, vel malam valetudinem recessit à concubinato. ibid. num. 14

Donatio facta à milite suæ concubinae, vel ab aliis personis non firmatur juramento. ib. n. 15

Donatum à Clerico suæ concubinae ipse repetere non potest. ib. n. 18

Et an donatum à Clerico concubinae pertineat ad fiscum Ecclesie, vel secularem? Remissive. ibid. num. 21

Res donata à Clerico suæ concubinae absenti, quæ adhuc non acceptavit, interim decedente Clerico pertinet ad ejus hæredes, non ad fiscum. ibid. num. 22

Donatio facta à viro uxorato suæ concubinae nulla est, & potest uxor constante Matrimonio donationem à marito factam revocare, & illam sibi propriam in solidum efficere. ib. n. 24

Ampla primo; etiamsi res donata à marito esset ejus propria in solidum. ib. n. 26

Secundo ampla in re vendita, & pignoratata concubinae à marito, quam uxor revendicare potest pretio non restituto. ib. n. 25

Actio competens uxori ad rem donatam concubinae est in rem, vel ad rem; & non datur contra concubinam, quæ non possidet, sed adversus rei possessorem. ib. n. 27

Predicta actio datur uxori ad res donatas mulieri, cum quæ maritus rem habuit; quamvis non esset concubina. ib. n. 27

Donatio omnium bonorum.

Donatio omnium bonorum præsentium, & futurorum facta inter vivos non valet: quia per eam auferitur libera testandi facultas. 1. prael. 2. §. 3. num. 20

Donatio omnium bonorum præsentium, & futurorum non firmatur juramento. 1. prael. 2. §. 7. n. 28

Hæc donatio omnium bonorum præsentium, & futurorum non sustinetur in præsentibus. ibid. num. 29

Donatio omnium bonorum præsentium, & futurorum cum clausula omni meliori modo, quæ potest, subsistit in præsentibus. ib. n. 31

Donatio omnium bonorum sine mentione futurorum valet in præsentibus. d. §. 7. n. 33

Idem, si fieret omnium, quorumcumque bonorum sine futurorum mentione. ibid. n. 33

Donatio omnium bonorum præsentium, & futurorum facta Ecclesie valida est. ib. n. 34

Idem si fieret loco pio, vel pie causæ; dummodo effectus principaliter dirigatur in piam causam. ibid. num. 34

Secus, si donatio fieret cum onere, ut donatarius teneatur facere aliquod opus pium. ibid. n. 34

Ecclesia tenetur alere donatorem, qui ei fecit donationem omnium bonorum præsentium, & futurorum. d. §. 7. n. 35

Donatio omnium bonorum præsentium, & futurorum valet favore dotis. ib. n. 36

Intellige, si dos promittatur pauperi, alias secus. ib. num. 36

Et quæ fortuna pauper dicatur? Vide n. 37

Donatio omnium bonorum præsentium, & futurorum facta ob causam Matrimonii valida est. ibid. num. 38

Sed contraria sententia verior, ut ibidem num. 41. & seqq. n. 44. Ubi n. 45. respondetur fundamentis contrarie opinionis.

Donatarius omnium bonorum non est juris successor. ib. n. 39

Per donationem omnium bonorum præsentium, & futurorum transferuntur in donatarium omnes actiones & directarum exercitium. ib. n. 49

Resolvitur illa questio: An donatio tertie facta à patre, qui alios habebat filios, valida sit, si pater nihil reservavit ad testandum? Et expenduntur fundamenta Gabrielis Percy, qui affirmativam tuetur, ib. n. 55. 56. & 57

Defenditur sententia negativa Alvari Valasci, qui donationem tertie inutilem esse tradit. ib. n. 21

Donatio hæreditatis non valet. ib. n. 61

Donatio facta ab eo, qui non habet alia bona præter donata, censetur esse omnium bonorum. ibid. n. 62

Donatio omnium bonorum valida est, si donator reservavit aliquid ad testandum: dummodo non sit va' de medicum. d. §. 7. n. 63

Si reservatio sit in minima parte non valet donatio, quod relinquitur arbitrio judicis. ib. n. 64

Non sufficit, quod donator sibi reservet in donatione omnium bonorum præsentium, & futurorum aliquam eorum partem ad disponendum inter filios tantum, quia non valet donatio. ibidem num. 65

Si donator de reservatis disposuit illico, non valet donatio. Et ita judicavit Senatus. ib. n. 66

Donatio omnium bonorum præsentium & futurorum facta cum reservatione ususfructus valida est. ibid. num. 67

Fructus in predicto casu pertinet ad donatorem, qui de illis, & bonis quævis ex fructibus testari valet. ib. n. 68

Fructus pendentes, & maturi tempore mortis donatoris pertinent ad ejus hæredem. ib. n. 68

Non valet donatio omnium bonorum cum reservatione usus fructus; si fructus reservati vix ad alimenta sufficiant. ib. n. 69

Donatio de mobilibus, & immobilibus valida est, etiamsi dictum sit de præsentibus, & futuris. ibid. num. 70

Intellige, ut non procedat conclusio, si donans habebat aliqua iura, & actiones non parvi valoris, de quibus testari posset, alias secus. ib. num. 72

Si donator non disposuit de reservatis pertinet ad donatarium. ib. n. 73

Sed contrarium verius, ib. n. 74

Donatarius omnium bonorum non potest conveniri à creditoribus donatoris, neque haberi pro hærede. d. 5. 7. 10. 75 & 2. c. 20. n. 98

Intellige si donator est solvendo; vel habuit heredem; si vero deficiat, bene potest conveniri, ut vitetur circuitus. Ibidem u. 76. & 2. c. 20. n. 99. & 100

Donatarius omnium bonorum cum reservatione aliqua ad testandum tenetur solvere debita contracta ante donationem, non quæ postea. ibidem num. 77

Episcopi non possunt facere donationem causa mortis de bonis quævis interitus Ecclesiæ. 5. 7. n. 80.

Episcopi possunt disponere inter vivos, & donare etiam non modice de bonis quævis ex redditibus Ecclesiæ, & ea in profanos usus convertere, dum prospera utuntur valetudine. Quod idem Papa facere potest. ib. n. 82

Amplia ut procedat in Episcopo Religioso, qui facit fructus suos. ib. n. 83

Defenditur Senatus sententia, de qua Gabriel Pezra contra Solorzanum. ib. n. 84

Quæritur, An valeat donatio ab Episcopo ægrotante facta, & mortis proximo? Et substituitur fundamenta negativæ opinionis. ib. n. 85

Donatio inter vivos facta ab Episcopo ægrotante valida est; nisi fraus intervenisse probetur. ib. n. 87

Donatio inter vivos facta in ægritudine non amittit suam naturam, & sit irrevocabilis. ibidem num. 88

Vestes datæ, vel missæ sponse ab sponso ante Matrimonium non censetur donatæ, nisi de hoc expresse agatur. d. 5. 7. n. 92

Limita, si de more Civitatis donari consueverunt. ib. num. 93

Limita secundo in vestibus quotidiano usui inferientibus. ib. n. 94

Limita tertio, res missæ ab sponso non sunt magni valoris. ib. eod. n.

Limita quarto in annulis sponsalitiis. Ibidem eod. num. 94

Limita quinto, si res est inter nobiles, & divites, quia præsumitur donatio. ib. eod. n.

Donatio facta ab sponso futuræ uxori ante Matrimonium valida est, si statim dominium fuit translatum; si vero collata fuit in tempus Matrimonii, non valet. ib. n. 95

Donatio facta uxori à consanguineis viri, vel à contrario à consanguineis uxoris quæritur ei, cujus contemplatione facta est. ib. n. 96

Mulier transiens ad secunda vota tenetur reservare filiis prioris Matrimonii prædictam donationem saltem quoad proprietatem. ib. eod. n.

Donatio, vel promissio facta ab sponso consanguineo puellæ pro illa sibi maritanda nulla est. ibidem. num. 97

Donatum non censetur, quod non erat tempore donationis. ib. n. 98

Donator, qui aliquid jus habet in re donata, illud tantum donare censetur. ib. n. 99

Donatio Principis.

Donationes Principis quam plurima habent spe-

cialia. 1. c. 1. & c. 1. n. 5

Principes donationes facere debet sine spe retributionis, & exaltationis se debere, quod donat. d. c. 1. n. 11

Donatio propriè non dicitur liberalitas, quando quid erogatur absque consideratione personarum, temporis, & loci 1. c. 2. sub. n. 2

In donando tria principes considerare debet d. c. 2. num. 3

Principes in donando observare debet personam, & vires honestis donationes facere, non histrionibus, citharædis, & similibus. d. c. 2. n. 4

Principes debet nobilibus, & Magnatibus Regni donationes, & beneficia conferre, ac magnis honoribus cumulare. In quo Regum cura maxima esse oportet. d. c. 2. n. 10

Donationes majores facere debet Principes Magnatibus, quam aliis personis. ib. n. 14

In donando debet Principes conveniens tempus observare d. c. 2. n. 15

Donare mediocriter debet Princeps juxta Patriam, & Status vires, ut principatum conservet. d. c. 2. n. 17

Donationes immensas non debet facere Princeps, ne consumptis propriis aliena appetat, & subditorum bona invadat. d. c. 2. n. 18

Principes non debet omnibus eripere, ut paucis donet d. c. 2. n. 25

Valeat donatio facta à Principe non recognoscere Superiorem propriæ uxori constante Matrimonio. 1. c. 3. n. 4. & 5

Donatio facta filio-familias existenti in sacris paternis à Principe valida est propter excellentiam Regiæ dignitatis. d. c. 3. n. 6

Donatio facta à Principe suæ concubinæ valida est ib. n. 7

Ex donatione facta à Principe transfertur dominium in donatarium absque traditione. d. c. 3. n. 8

In donationibus Principis speciale est, ut Prior tempore præferatur secundo, qui possessionem fuit adeptus; quia in primis absque traditione non solum dominium, sed, & possessio transit in primum d. c. 3. n. 18

Principes, qui rem uni concessit, si alteri donat, censetur oblitus prioris donationis, & petitionem importunitate circumventus. d. c. 3. n. 19

Principes non censetur concedere vassallo id, quod alteri reperitur donatum. ib. eod. n.

Secunda donatio Principis non enervat effectum primæ, nisi in secunda dicatur non obstante prima donatione, & illius fiat specialis derogatio. ib. num. 20

Donatio gratiosa facta subdito potest à principe revocari sola voluntate, nulla subsistente causa. ib. num. 20

Jus accrescendi habet locum in donationibus principis speciali jure. Quidquid alii sentiant. ibid. num. 22

In donationibus, gratiis, & privilegiis Principis alternativè concessis electio est accipientis, non concedentis, si concessio fiat mora proprio, si ad petitionem partis. d. c. 3. n. 24

Regula in alternativis non procedit in donationibus Principis maxime remuneratoriis. ib. n. 26

Intellige procedere etiam, quando donatur res de patrimonio Principis. Quidquid contrarium teneant alii ib. n. 26

Author sequitur contrariam opinionem quando per alternativam donantur bona Regiæ Coronæ, quorum alienatio vergeret in grave Regni detrimentum

- mentum: Secus si donatio non multum laesit Regnum. *ib. n. 17*
- Infirmatio non requiritur in donationibus Principis. *ib. n. 28*
- In donatione facta Regi à privato non requiritur infirmatio. *d. c. 3. n. 41*
- Evictio non habet locum in donatione Principis, quæ incepta à promissione. *d. c. 3. n. 49*
- Princeps non tenetur de evictione in donatione remuneratoria, si re evincatur. *ib. n. 51*
- Contraria sententia verior est. *ib. n. 57 & seqq*
- Princeps tenetur defendere donationem, quam fecit in remunerationem servitorum: ut contra Pinel tenentur plures. *ib. n. 71*
- Si evictio contingat factæ principis, tenetur de evictione secundum Authorem, ut de alia re simili donatarius provideat, ubi primum poterit & obtenta sententia per viam petitionis gratiæ satisfactionem petere debet. *d. c. 3. n. 62*
- Filius non tenetur conferre fratribus donationes à Rege factas contemplatione patris, vel ad ejus petitionem, neque redditus annuos vulgo *lure en Tenas*, translatos à patre de Regis licentia. *d. c. 3. n. 63*
- Donationes Principis censentur bona quasi castrensia, & pertinent ad filium pleno jure. *Ibidem n. 64*
- Ususfructus bonorum, quæ filio à Rege fuerunt donata, non pertinet ad patrem, neque ususfructus bonorum feudaliū. *d. c. 3. n. 68*
- Donatio, seu gratia fiat in lingua Principis, & eo ipso quod Princeps dixit, fiat perfecta est. *c. 4. n. 1*
- Vide de gratia Principis quando sit perfecta, in verbo *Gratia*.
- An, & quando donatio principis sit perfecta, necne? Distingue. Aut quaeritur: An sit perfecta quoad essentiam, aut quoad effectum, & executionem? Primo casu gratia dicitur perfecta eo ipso, quod verbo fuit concessa. *d. c. 4. n. 10*
- Secundo casu gratia dicitur inefficax ante expeditionem litterarum in Cancellaria. *d. c. 4. n. 11*
- Fructus bonorum, & reddituum civilium, quæ continentur in donatione Principis pertinent ad donatarium à die datæ ante expeditionem litterarum: dummodo litteræ expendantur, & transseant per Cancellariam. *d. c. 4. n. 12*
- Si eadem res duobus à principe donetur diversis temporibus, præfertur prior in data, quamvis secundus possessionem fuerit adeptus. *d. c. 4. n. 14*
- Possessio capta à posteriore in data non suffragatur, neque priori præjudicium parat. *c. 4. n. 15*
- Donatarius Regis prior in data præfertur secundo, qui prius litteras præsentavit. *d. c. 4. n. 16*
- Concessa duobus dignitate Ducatus, Marchionatus, vel Comitatus præfertur prior in data, quævis posterior prius litteras expedierit. *d. c. 4. n. 17*
- Donationes à Principe, quæ solo verbo sunt perfectæ quoad substantiam, non possunt ex post facto revocari in totum, neque in parte. *d. c. n. 22*
- Princeps donationi verbo factæ non potest conditionem, onus, vel modum adicere. *d. c. 4. n. 23*
- Limita nisi iusta, & publica causa interveniat; quia tunc non solum moderare, & limitare, sed in totum revocare poterit donationem. *ib. n. 24*
- Princeps ex publica causa potest limitare donationes tam à se, quam à prædecessoribus factas, etiam remuneratorias, sive in specie, sive per legem generalem. *d. c. 4. n. 25*
- Donationes principis censentur factæ sub conditione, si acceptentur. *d. c. 4. n. 16*
- Successor in Regno donationes factas à patre impugnavit non potest. *2. c. 3. n. 23*
- Rex libere potest donare, & alienare bona ad ipsum pertinentia ex privato patrimonio, seu confiscatione; dummodo Coronæ non sint incorporata. *2. c. 4. n. 2*
- Rex ex veteri sententia potest donare, & alienare bona Regiæ Coronæ, scilicet Civitatem, vel oppidum dummodo ex donatione, vel alienatione non inferatur Regno magnum, & notabile detrimentum. *d. c. 4. n. 2 & 9*
- Arbitrio iudicis relinquatur quænam sit donatio, quæ Regnum, Coronam, & Dignitatem lædat. *d. c. 4. n. 7*
- Ex donatione Civitatis insignis, vel oppidi præcipui maximum inferitur Regno detrimentum. *ib. n. 8*
- Princeps non potest facere donationes immensas quæ lædant Coronam. *ibid. n. 8*
- Donationes immensæ factæ in grave Regni præjudicium sunt nullæ, evanescunt juramento. *d. c. 4. n. 9*
- Ipse Rex qui donavit, vel ejus successor donationes immensas revocare potest. *d. c. 4. n. 10*
- Civitas, vel oppidum valde munitione in confinis Regni donari non potest. *d. c. 4. n. 11*
- Donatio castri vel oppidi non valet, si ita alienatur, ut nullum proflus dominium, vel Superioritas remaneat apud Principem. *d. c. 4. n. 12*
- Donare, & alienare eo modo potest princeps, ut semper per oppida, & vassalli remaneant sub potestate suprema principis. *d. c. 4. n. 13*
- Civitates donatæ vassallis semper manent subdite suprema Regis dominio, & tenentur Regem adjuvare, etiam contra Baronem; & immediatum Dominum. *ib. n. 13*
- Rex non potest alii communicare, & concedere Arma, & insignia Regni. *2. c. 5. n. 18*
- Donatio non dicitur nova, si in confirmatione per successionem nihil de novo additū fuit. *2. c. 7. n. 17*
- Donatio facta à Rege durat dumtaxat durante vita concedentis. *d. c. 7. n. 22*
- De confirmatione donationum Regiarum, vide verbo *Confirmatio*.
- Si donatio expiravit cum vita donatarii, non potest fieri confirmatio in Senatu Palatino, sed gratia de novo obtinenda est à Rege. *d. c. 7. n. 31*
- Donatario id tantum à Rege concessum intelligitur quod in donationibus expresse continetur. *d. c. 7. num. 51*
- In donatione castri cum omnibus juribus quoquo modo pertinentibus non comprehenduntur Regalia. *2. c. 7. n. 52*
- Reservata Principi non veniunt in generali donatione seu concessione. *ib. d. n. 52*
- In iurisdicção non venit in generali concessione, seu donatione castri, vel loci. *ib. n. 53*
- Ad donatarium non pertinet id, quod tacite videtur concessum; sed est necessarium, quod verbis expressis, & specialibus concedatur. *d. c. 7. n. 54*
- In donatione per Regem facta Regiæ, & filius Regum non censetur translati suprema iurisdicção, non obstantibus quibuscunque verbis donationis. *2. c. 8. n. 10 & 11*
- Suprema Principis auctoritas, & potestas nunquam præsumitur concessa in donationibus quantumvis generalibus. *d. c. 8. n. 12*
- Major potestas, & iurisdicção remanet penes Regem, quam ea, quæ donata est quibuscunque verbis. *d. c. 8. n. 13*
- Princeps concedendo iurisdicctionem reservat sibi

majorum, & potest concurrere cum donatario; quia non ita privative jurisdictione donatur, quin à Suprema Regis jurisdictione distingat, & effluat. d. c. 8. n. 14

Princeps non potest terras, & opida ita donare, ne ad eum appelletur, five donatio fiat cum simpliciter jurisdictione, five cum mero, & mixto imperio, & omnimoda jurisdictione. d. c. 8. sub num. 16. & num. 17

Reservata in signum superioritatis non censetur donata, neque concessa, nisi exprimantur. d. c. 8. num. 18

Regalia non veniunt in donatione generali. ibid. eod. num.

Si Regalia conceduntur expresse donatarius non potest ea exercere cum plenitudine potestatis, sed cum maxima discretionem. d. c. 8. n. 19

De jure communi inutilis est concessio facta à Rege inferiori subdito; ut ab eo non possit appellari. d. c. 8. n. 21

De jure Regio valet prædicta concessio. d. c. 8. n. 22

In prædicto casu, si donatarius abatur jurisdictione, potest Princeps se intromittere ad justitiam ministrandam per viam querelæ, & recursus, & donatarium jurisdictione privare. d. c. 8. sub n. 23

Per donationem jurisdictionis factam per principem Ecclesiæ transferatur in Ecclesiâ omne jus superioritatis. d. c. 8. sub n. 28. Sed contrarium verius: ut num. 40

Princeps non potest donare, vel concedere ea, quæ spectant ad supremam potestatem. d. c. 8. n. 33

Donata omnimoda jurisdictione concessionarius, tum Ecclesiasticus subest concedenti per viam recursus, querelæ. d. c. 8. sub n. 36

Prælati, cui à principe fuit donata jurisdictione, non potest eam excommunicationis gladio tueri, neque illi uti pro executione suæ sententiæ; sed temporaliter, & per seculares jurisdictionem exercere debet. d. c. 8. n. 39. 40. & 41

Donationes fiunt à Rege tripliciter: veluti simpliciter & ad vitam donatarii, vel perpetuum vel Titio, & filius ejus. 1. c. 7. n. 2

Donatio, quæ fit ad vitam, vel simpliciter; extinguitur mortuo donatario. d. c. 7. n. 2

Et non transit ad filium: ut n. 8

Concessio per modum beneficii facta simpliciter, dicitur realis, & perpetua. d. c. 7. n. 5

Donatio, seu concessio facta personæ ob causam meritorum dicitur realis, & transit ad heredes. ib. num. 7

Sed contrarium verius. ib. n. 9

Si Rex oppidum erigit in Ducatum, Marchionatum vel Comitatum, & postea illud donat in perpetuum, tunc dignitas erit realis, & transitoria ad dominum opidi. ib. n. 10

Donatio facta in penam revocationis testamenti, vide verbo *Testamentum*.

Donationes factæ ab eo, qui liberos procreavit de tertio bonorum deducendæ sunt; quamvis remuneratoriæ; si non debentur lege justitiæ. præl. 2. §. 6. n. 41

Donationes Principis vim legis habent. 1. c. 3. n. 2. Non subiacent fisco, & habent plura specialia. ib. num. 3

Donator ante traditionem potest bona donata alienare, obligare, & hypothecare in præjudicium donatarii. 1. c. 3. n. 11

Donatione alicujus rei facta duobus separatim, si potior judicatur, cui primo res fuit tradita. d. c. 3. num. 17

Donans tradendo rem censetur donasse totum jus, quod habet in re donata. d. c. 3. n. 44

Donatio tantum dicitur remuneratoria ad producendum evictionis effectum, quæ sit ob merita pro quibus competit actio contra donantem. ib. num. 6

Donatio remuneratoria non est propiè donatio sed titulus onerosus. ib. n. 8

Donationes factæ à Rege in hoc Regno non sunt feudæ, neque eorum natura induunt. 1. c. 4. n. 35

Per verbum Donamus, adjectum in donatione Principis arguitur facta donatio, non feudi concessio. ib. n. 34

Per donationem Principis transfertur dominium directum, & utile; non sic per concessionem feudi. ib. num. 34

Donatio nec à Rege tripliciter fiunt in regno, vel ad vitam donatarii, seu simpliciter, aut in perpetuum, vel Titio, & filius ejus. 1. c. 7. n. 1

Donatarii Regis Coronæ non possunt creare tabelliones, seu notarios. 1. c. 13. n. 2

Donatio universalis censetur facta deducto ere alieno. 1. c. 10. n. 101

Donatarius omnium, qui de æquitate potest conveniri in aliquibus casibus, non potest exequi, nisi in bonis donatis, & intra eorum vires. ib. num. 102

Donatarius omnium bonorum potest conveniri actione hypothecaria. ib. n. 103

Datum ob causam, si causa non sequatur, repeti potest. 1. c. 2. 4. n. 54

Donatio revocatur propter ingratitudinem, & nihil homine ingrato pejus est. 1. c. 29. n. 136

Ex donatione facta Titio, & omnibus ejus descendentibus tot sunt donationes, quot sunt personæ vocatæ, & cuilibet ex descendentes dicitur jus quæsitum immediate à primo concedente. d. c. 29. num. 118

Donatione facta Titio, & descendentes una est concessio in persona patris, alia in persona cuilibet descendentes. d. c. 29. n. 119

Principes, ad quos legati mittuntur, semper consueverunt eis aliquid donare. 1. c. 3. §. n. 33

Dona data legatis quando ipsis acquirantur, vel Principi, qui eos misit. ib. n. 34

Dei.

Dos respectum arit dicitur titulus onerosus. 1. præl. 2. num. 100

Dos constituta ab extraneo non revocatur natiuitate filiorum ex L. si umquam C. de revocand. donat. Sed contrarium verius præl. 2. n. 102

De donatione causa dotis, vide *Donatio causa dotis*. Dotare filias tenetur pater, & donatio causa Matrimonii non revocatur natiuitate filiorum 1. præl. 2. n. 105

Dotis amplius constitutio facta à patre unico filio, vel filii natis postea liberis sustinetur in tertias; & revocatur quoad duas partes, quæ sunt legitima filiorum. n. 106

Et an in Regno Castellæ sustineatur non solum in quinto, sed etiam in tertia bonorum. n. 107

Stipulatio causa dotis habet in se conditionem? si Matrimonium sequatur ib. n. 59

Promissio non facit dotem, sed numeratio 1. præl. 2. §. 6. n. 24

Datum ob causam dotis ab extraneo repeti potest Matrimonio non secuto: vel si nullum fuit iudicatum ob aliquod juris impedimentum præl. 2. n. 82

De legato causa dotis relicto puelli vel à patre, vel ab extraneo, vide verbo *Legatum*.

Dux

Dux.

- De origine dignitatis Ducalis, & tituli. l. c. 6. n. 21. 22. 23. & 24.
 Ducatus dignitas à quo fuit instituta. ib. n. 15
 De differentia Ducum nostri temporis, & aliorum, qui superiorem non recognoscunt. ib. n. 16
 De insignibus Ducalibus. ib. n. 17.
 Duces Marchiones, Comites, & alii titulati post Regem sunt Nobiliores, & inter se ipsos præstantiores sunt antiquiores. ib. n. 18
 Duces præcedunt Marchionibus, & comitibus. d. c. 6. n. 29
 Duces dicuntur personæ illustres, & etiam Spectabiles. ib. n. 39
 Duces, Marchiones, & Comites non habent titulum Excellentie in hoc Regno, quia tantum datur filiis Infantum & Ducibus Brigantie. Et aliquando concessam fuit Duci de Aveyro ib. n. 40
 Duces, qui in Lusitania fuerunt usque adhuc recensentur. ib. n. 41. & 42
 Duces, Marchiones, & Comites in suis statibus non possunt leges ferre, quia Superiorem recognoscunt. l. c. 10. n. 12

E

Ecclesiasticus Index.

- E**cclésiasticus non potest se intromittere circa bona defunctorum ab intestato, ut certa quantitas in suffragiis exegerit pro animabus defunctorum. l. c. 31. n. 37. 38. 39. & 61
 Ecclesiasticus in casibus in quibus potest se intromittere, ut voluntates defunctorum exequantur, tantum potest procedere contra executores testamenti laicum, non vero contra heredes, vel tertium bonorum possessorem. d. c. 3. t. n. 63
 Ecclesiasticus, qui non differt legitimæ appellationis vim facit, & notoriam oppressionem committit contra jus naturale. l. c. 33. n. 19
 Ecclesiasticus, qui habet à Rege bona, vel jurisdictionem, convenitur coram seculari respectu bonorum, & jurisdictionis, pro redditibus rerum fiscalium. l. c. 34. n. 10
 Ecclesiasticus Donatarius Regiæ Coronæ potest convenire alium Ecclesiasticum pro juribus donatis coram Iudice seculari. ib. n. 9
 Ecclesiasticus conveniti potest coram seculari pro quibuscumque juribus regi debitis, & pro rebus, quæ inciderant incommissum, si civiliter agatur. ib. n. 11
 Iudex Ecclesiasticus non potest procedere per censuras contra exactores, & conductores gabellarum, & aliorum jurium Regalium: ita iudicatum. d. c. 34. n. 12
 Quæ carent effectu nomen non merentur. l. c. 4. n. 8. & l. c. 13. n. 40
 Idem est aliquid non habere, vel esse, quod habetur, inefficax. ib. n. 9

Electio.

- Electio, quæ non habuit effectum, non dicitur electio. l. c. 4. n. 9
 Emancipatio liberat filium à patria potestate. l. c. 19. num. 58

Emptio.

- Emptionis, & venditionis contractus sine pretio in pecunia consistere nequeunt. l. c. 23. n. 9

Emphyteusis.

- Filius censetur nominatus ab emphyteuta, qui absque nominatione decessit. l. c. 13. n. 23

Emphyteusis, res accepta à patre pro se, & filio ex necessitate juris ad filium debet devocare. l. c. 20. n. 82

Pater non potest præjudicare filio in emphyteusi, vel re accepta pro se, & filio. ib.

Pater primus acquiritor emphyteusis de pacto, & providentia potest alienare emphyteusum de consensu domini in præjudicium filiorum. l. c. 29. num. 149.

Episcopus.

Episcopus per testamentum non potest disponere de rebus quas sitis intuitu Ecclesiæ. l. p. al. l. 2. §. 7. n. 79
 Episcopus non potest facere donationem causa mortis ex prædictis bonis. d. §. 7. n. 80

Potest disponere de bonis patrimonialibus, vel quas sitis ante Episcopatum, vel postea ex ipsius industria tam inter vivos, quam per testamentum. d. §. 7. n. 81

Item de quas sitis ex Beneficiis, seu pensionibus obtentis ex dispensatione. d. n. 81

Quando valeat donatio facta ab Episcopo de bonis quas sitis intuitu Ecclesiæ. Vide verbo *Donatio*

Spolia Episcoporum de jure pertinent ad Ecclesiam, vel successorem quod verius est. d. §. 7. n. 89

Spolia Episcoporum per Bullas Pontificum pertinent ad Cameram Apostolicam, sed Bulla non fuerunt receptæ in hoc Regno. d. §. 7. n. 90

Episcopi titulares, seu annuales possunt de acquisitionibus disponere. d. §. 7. n. 91

Archiepiscopus Barcharenfis habet dominium plenum illius civitatis, omnimodamque jurisdictionem in civilibus, reservata appellatione in criminalibus. l. c. 8. n. 23

Praelectus, qui habet jurisdictionem à principe, non potest excommunicationis gladio tam tæti, neque pro executione suæ sententiæ, sed temporaliter, & per seculares exercere debet. l. c. 8. n. 39. 40. & 41

Praelati inferiores non possunt concedere expectativas ad officia vacatura, vide verbo *Expectativa*

Praelati inferiores, gubernatores temporales, & similes solum possunt tractare presentia, non futura, neque successibus præjudicium inferre. l. c. 13. num. 69

De provisionibus officiorum factis ab Episcopo, & Praelatis, vide verbo *Officium*

Episcopus vocatus à Rege obedire tenetur. l. c. 34. num. 2

Episcopus simul vocatus à Rege, & ab Archiepiscopo tenetur Regi obedire, & Archiepiscopi præceptum intermittere. ib. n. 3

Episcopus vocatus à Papa, & à Rege simul, tenetur Papæ obedire. ib. n. 5

Episcopi omni osculabantur manum Regis, hodie vero non: & Reges sola genuflectione contenti sunt. ib. n. 4

Evictio.

Evictio non habet locum in donatione, quæ incipit à traditione, si res à donatario evincatur. l. c. 3. n. 42

Intellige ut. n. 41. & 44

Evictio an habeat locum in donatione Principis. Vide verbo *Donatio Principis*

Si vero donatio incipit à promissione, habet locum evictio secundum communem. ib. n. 45

Contra. n. 46. & 47

Sed à prima opinione non est recedendum. ibidem num. 48

Evictio datur in donatione remuneratoris, quamvis à traditione incipiat. d. c. 3. n. 50

Fil.

filios non tenetur de evizione in contractibus onerosis; nisi ad simplicem, quamvis ejus procanator duplum promississet. ib.n.49

Exceptio.

Exceptio incompetentiæ est præjudicialis; & ea opposita iudex superfedere tenetur in causa principali. 2.c.31.n.12

De exceptionibus præjudicialibus ante omnia cognoscendum est, suspensa causa principali. ib.n.35 In causis possessoris, & executivis non admittuntur exceptiones requirentes altioris indaginem, sed reservantur ad plenarium iudicium. 2.c.31.n.64 Exceptiones, quæ requirunt altioris indaginem, quæ sint, & quæ dicantur. d.c.31.n.65

Executor testamenti.

Executor testamenti potest implorare officium iudicis, ut hæres, vel bonorum possessor compellatur sibi tradere bona ad solvenda legata; immo, & ut cogatur adire. 2.c.31.n.64

Expectativa.

Expectativa ad officia vacatura possunt à Principe concedi in hoc Regno. 2.c.13.n.62. & seqq.

Expectativa ad Beneficia vacatura concedi non possunt. Quæ prohibitio renovata fuit per Concilium Tridentinum. ibid.n.61

Hæc prohibitio præsertim viget in patronis, qui Beneficia nondum vacantia promittere nequeunt. ibid.n.61

Proponitur questio, An Princeps concedere possit expectativas ad Beneficia vacatura Patronatus Regiæ Coronæ; Et affertur fundamenta patris negativæ. ib.n.72 & seqq.

De consuetudine potest Rex concedere expectativas ad Beneficia vacatura Patronatus Regiæ Coronæ. ib.n.73. & seqq.

Rex noster tanquam Magister Ordinum militarium potest concedere expectativas tam generales, quam speciales ad commendas vacaturas. ibid. num.75

Si Princeps concessit Titio expectativam generalem officii seu commendæ, primo vacaturæ, vel certi Beneficii, seu commendæ, An possit Sciam Titio præferre? Distingue, quod si expectativæ sunt generales, potest Princeps Scio officium, vel commendam conferre; Si verò expectativa Titii fuit specialis certi officium, vel commendæ, non potest Princeps Scio concedere. d.c.13.n.80 & 81

Intellige, nisi interveniat publicæ utilitatis legitima causa; quia tunc potest Princeps officium, seu Commendam uni promissam alteri conferre. ibid. num.82

Concurrentibus plurius cum expectativis ad officium primo vacaturam, vel Commendam, præferatur prior in data, licet posterior litteras suas præsentaverit. ib.n.83

Si officium, vel commendam alteri conferatur non obstantibus expectativis generalibus, valebit concessio. ib.n.84

Benemeritis præferatur ei, qui minoribus meritis, & magna importunitate expectativam impetravit à Rege. ib.n.85

Concurrentibus duobus, quorum primus habet expectativam generalem Commendæ vacaturæ, & alter, qui habet expectativam specialem certæ Commendæ, is quamvis posterior præferendus est in dicta Commenda. ib.n.88

Expectativæ quando dicantur generales, aut speciales? Remissive. ib.

Non est simpliciter verum per viam expectativæ induci votum captandæ mortis alienæ; illa enim

Portugal de Dmas. Tom. I.

resolutio fundatur in præsumptione. 2.c.13.n.85 Donatarii, & Duces non possunt concedere expectativas ad officia vacatura. ib.n.67 Prælati inferiores, Gubernatores temporales, & Decuriones non possunt concedere expectativas ad officia vacatura tempore suorum successorum. ibid. num.68

Expressum.

Nulla datur differentia inter expressum, & tacitum quod includitur de natura expressi. 1.præl. 2. §. 2. num.102

Quando Lex aliquid expresse fieri jubet, non sufficit tacite fieri. 2.c.7.n.54

Expresse verè, & propriè dicitur, quod oculis corporeis legi, aut percipi potest. 2.c.29.n.25

Expressum dicitur, quod sub verborum natura includitur. ib. n. 26

Expressum dicitur, quod infertur ab expresso. ibidem.

Expressum dicitur, quod ex verbis infertur. ibid. num. 27

Dicitur expressum, quod ex mente disponentis per conjecturas colligitur. ib.n.28

Expressum dicitur, quod virtualiter infert, & quod venit ex natura actus; & est necessarium antecedens expressi. ib.n.29

Quod quis non expresse, noluisse creditur. d.c.29 num.41

Ensis.

Ensis, seu gladius, qui portatur ante Regem est de Regalibus. Et quid significet. 2.c.5.n.12

Exterius.

Exterius nullo tempore consequitur jus naturalitatis, neque gaudet privilegiis naturalium; licet in Regno domicilium constituat. 2.c.15.n.36

Illa datur differentia inter incolam, exterum, & originarium regni, quod naturalis, si de una civitate Regni in aliam se contulit, per quadriennium efficitur domiciliarius; & civis illius Civitatis, & potest ad honores, munera promoveri. Exterius vero quamvis domiciliarius efficiatur, nunquam pro naturali esse habendus, & non continetur appellatione civium. d.c.15.n.38 Exteri ad Beneficia Ecclesiastica Regni admitti non possunt. d.c.15.n.39. & c.31.n.61. & cap. 28. n.182. & c.29.n. & 155

Neque ad officia secularia admittendi sunt. d.c.15.n.39.40.41. & 42. & c.29.n.156

Princeps ferre non debet, quod vassalli utantur cognominibus exteris naturalibus incognitis ibid. num.42

Exteri an in hoc Regno possint habere terras, & jurisdictiones Regiæ Coronæ; Remissive. n.43

Exterius non potest succedere in bonis Regiæ Coronæ. 2.c.29.n.153

Exteri non possunt exercere officia notarii, seu Tabellionis in Regno, ut apud nos in lege cavetur. d.c.29.n.157

Item non potest esse Magistratus, aut Consiliarius. ibid.

Exterorum gubernatio suspecta est, & naturalium melior. d.c.29.n.161

Exteri subditos opprimunt. d.c.29.n.161

Admissio exterorum nihil aliud est, quam Reipublicæ naturalis eversio. ib.n.163

Reipublicæ interest, ne exteris revelentur arcana Regis, & Regni. ib.n.164

Princeps potest prohibere, ne exterii admittantur in Regno, & ex causa publicæ utilitatis eos à Regno valeat expellere, ne revelentur arcana Regni. ib.

Qq

Ex

Exteriorum admisso est periculosa, & nociva. *ibid.* num. 166

Exterus non potest admitti ad successionem bonorum. *Regie Coronae. ib. n. 165. & 167*

Navis non potest alienari in exteros, neque naturales cum exteris possunt navigare. *ib. n. 165.*

F

Facultas.

DE facultate principis ad alienanda bona majoratus, vide verbo *Majoratus*, & verbo *Princeps*.
Facultas Principis ad institutum majoratum personalis est, & extinguitur mortuo eo cui fuit facta concessio. *2. c. 13. n. 21.*

De facultate nominandi ad officium, & ad majoratum, vide verbo *Officium*, vel verbo *Majoratus*.
Facultatem qui habet disponendi de aliqua re, debet expresse, & specialiter disponere: alias remanet res apud donatarium vel gravatum. *ibid. n. 22.*
Sed contrarium verius, ut. *n. 29.*

Facultas nominandi concessa a principe non extinguitur, si princeps praemoriatur ante nominationem. *2. c. 13. n. 21.*

Falcidia deducitur ex donatione causa mortis, & quando illius ratio imminet, agit haeres per venditionem, vel actionem in factum. *1. prael. 2. §. 3. num. 48.*

Farina venit appellatione frumenti. *2. c. 10. n. 70.*

Feudum.

Feudum simpliciter concessum intelligitur hereditarium accipiendi pro se, & heredibus. *1. c. 7. n. 4.*

Potestatio fructu durante prima concessione non facit novum feudum. *ib. n. 49.*

Feudatarius habens feuda quaternata debet accipere curatorem à iudice, qui de feudo cognoscat. *potest. 2. c. 14. n. 74.*

Feudum ex pacto, & providentia revertitur ad dominium propter crimen laesae Majestatis à possessore commissum, cuius dato agnatorum praedictio. *2. c. 19. n. 140.*

Si vero feudum fuit concessum pro se, & descendentibus, aut generi, & familiae, ut succedatur de uno in alium, quamvis possessor committat feloniam contra dominum, defertur proximiori agnato, & non revertitur ad dominum. *d. c. 19. n. 141.*

Feudum novum revertitur ad dominum in cujus personam primus acquiritor peccavit. *d. c. 19. n. 147.*

Feudatarius, qui de novo feudum acquisivit potest illud alienare de consensu domini in praedictum agnatorum, & filiorum; nisi expresse fuerit concessum contemplatione filiorum, & agnatorum. *d. c. 19. n. 148.*

Fictio non operatur retroactionem in praedictum tenentis, cui jus medio tempore erat quaesitum. *2. c. 19. n. 151.*

Fides.

Nihil tam naturale est quam fidem servare: & ipse Deus suis promissis se adstrinxit. *2. c. 1. n. 2.*
Frangenti fidem non est servanda fides. *ib. n. 21. & c. 16. n. 26.*

Fides huius publicae facile convelli non debet. *ibid. num. 40.*

Fideicommissum.

Mortuo fideicommissario ante gravatum, remanet legatum apud eum à quo fuit relinquitum. *1. prael. 2. §. 2. num. 135.*

Bona fideicommissi possunt alienari ex causa dotis, vel donationis propter nuptias descendantium institutoris. *2. c. 1. n. 94.*

Amplia, ut alienatio fieri possit, non solum quando alienandi prohibito tacita intervenit, sed etiam si expressa. *ib. n. 95.*

Amplia secundo, ut possint bona alienari tam pro Matrimonio carnali, quam spirituali. *ib. n. 96.*

Tertio amplia, ut possint alienari pro constitutione, & restitutione dotis. *ib. n. 96.*

Intellige, si de vera numeratione dotis constat, quia confessio de dote recepta non praedictat fidei commissario, nisi in quibus praedictat creditoribus. *ib. n. 97.*

Limita primo, ut procedat conclusio tantum respectu descendantium institutoris fideicommissi, non transversalium. *ib. n. 98.*

Secundo limita, ut permittatur alienatio, quando alia non extant praeter bona fideicommissi. *ibid. num. 99.*

Tertio limita, ut non possint alienari fideicommissi bona si ex fructibus dos constitui, aut restitui potest. *ibid. n. 100.*

In fideicommissarium universalem restituta hereditate transiunt omnia iura, quae heredi competeant. *2. c. 20. n. 94.*

Item in eum transiunt omnia hereditatis onera. *ibid.*

Filius.

Filius concepti post deportationem non facit deficere conditionem, si sine liberis, nisi pater restituitur. *1. prael. 2. §. 2. n. 158.*

Filius scientia est gloria, & laetitia patris, & quandoque Nobilitas. *1. prael. 2. §. 5. n. 17.*

Filius quando pater tenetur mittere ad studium, Vide verbo *Pater*.

Filius non tenetur conferre fratribus expensas, quas pater cum eo facit in studio. *d. §. 5. n. 19.*

Filius non tenetur conferre libros datos à patre ad studium. *ib. n. 22.*

Neque conferuntur libri dati filio Doctori, Judici, vel Advocato. *ib. n. 22.*

Sola traditio librorum, vel emptio nomine filii non sufficit, ut pater donasse videatur: sed utraque debet concurrere. *ib. n. 23.*

Limita, ut non conferantur libri, nisi magna inter filios detur inequalities. *d. §. 5. n. 24.*

Filius non tenetur conferre libros, etiamsi in vita patris neque Doctor, neque licentia evasit. *ib. n. 25.*

Quando filius tenetur conferre expensas factas in studio, tantum minus est conferendum, quantum filius in domo patris expenderet in alimentis. *ib. num. 26.*

Filius, qui non profecit in studio, & in malos usus consumpsit, tenetur conferre fratribus expensas cum eo factas à patre. *ib. n. 27.*

Filius familias ex obligatione naturali adstringitur ad praestanda omnia obsequia patri. *ib. n. 32.*

Filius tenetur conferre fratribus patrimonium, quod à patre accepit. *d. §. 5. n. 40.*

Intellige quoad estimationem. *ib.*

Filius familias quando consensu patris, vel sine eo donare possit. Vide verbo *Donatio inter patrem, & filium*.

Filius quodammodo sunt creditores patris in legitima & habent ius legitime in omnibus bonis illius. *1. prael. 2. §. 6. n. 50.*

Filius familias etiam sine patris consensu potest contrahere, & obligatur. *d. §. 6. n. 57.*

Filius familias non potest alienare, neque obligare bona adventitia, in quibus pater habet usufructum. *d. §. 6. n. 58.*

Filius

Filius familias condemnari ex contractu non potest
fiat executio in bonis i. filius adventitius, neque
in proprietate, aut usufructu. d. 3. n. 19
Filius in quacunque gleba terre habet partem, &
ius legitimæ, & inter æquales gradu æqualis
est hereditatis divisio. 2. c. 3. n. 14
Filius debet institui à patre, ceteri institutus repu-
diaverit, legitimam habere non potest. ib. n. 21
Filius Regis si repudiaverit hæreditatem, Regi-
num devolvitur ad secundogenitum. ib. n. 20.
Filius quomodo succedat in regno? Vide verbo
Regnum.
Filius, & descendentes Regis sunt tertius species di-
versa ab aliis Dominis, & subditis. 2. c. 8. n. 11.
Non præsumitur filius prius moritarius, quam
pater. 2. c. 13. num. 10.
Filius quoad statum matris conditionem sequuntur.
2. c. 17. n. 34
Filius nobilis genere, vel ex privilegio, si pater no-
bilitatem amisit ob flagitia, quando nobilita-
tem, retinet, vel non? Vide verbo *Nobilitas.*
Filius naturalis ex parte patris, vel matris quando
nobilitate gaudent? Vide verbo *Nobilitas.*
Filius susceptus à nobili ex propria ancilla, mo-
tuo patre consequitur libertatem, & gaudet no-
bilitate paternâ; nisi pater specialiter eum reli-
querit in servitute. d. c. 17. n. 75
Filius susceptus ex ancilla aliena consequitur no-
bilitatem patris? si tempore mortis illius iam
erat à domino manumissus, secus alias. ib. n. 76
Filius quando præferatur tam in accusando nec-
nem patris, quam in faciendo pacem? & an
etiam exheredatus præferatur hæredi scripto,
& an etiam præferatur uxori? Vide verbo *In-
dultum, & indultum.*
Filius quando præferatur in accusando, vel facien-
do pacem super necesse patris. Et quado concurrant
cum uxore, Vide verbo *Uxor.* & verbo *Indultum*
Filius minor quando possit valide remittere necem
patris? Vide verbo *Minor.*
Et quid de filiis naturalibus & spuris. Vide verbo
Indultum
Filius, vel filia per Matrimonium exeunt à patris
potestate de jure Regio. 1. c. 18. n. 6
Actio injuriæ illatæ filio emancipato, vel conju-
gato non competit patri. ib. n. 97
Pater quando possit remittere injuriam factam filio-
familias? Vide verbo *Pater.*
Filius ideo puniuntur ex delicto patris in crimine
Lese Majestatis, quia hereditarii criminis
exempla occurrunt in filiis. 2. c. 29. n. 126
Filius præsumitur ejusdem affectionis, & volunta-
tis sicut pater. d. c. 29. n. 127
Filius puniuntur ob enormia delicta parentum, ut
parentes arceantur à delictis. d. c. 29. n. 128
Parentes magis terrentur in filiis, quam in se ipsis
ibid.
Pena contra filios rebellis procedit tam in natis
ante delictum patris, quam in natis post delictum
d. c. 29. n. 129
Aliiter filii, aliter nepotes appellantur. d. c. 29. n. 131
Filia in favorabilibus venit appellatione filiorum,
non vero in odiosis d. c. 29. n. 133
Filius possunt petere supplementum legitimarum ex
donatione facta inter viros, & uxorem valida
à principio si bona donantis non sufficiunt pro
legitimâ. 1. præl. 2. §. 6. n. 45
Filius familias non potest donare inter vivos sine
patris consensu, neque arras promittere. 1. præl.
2. §. 6. n. 60

Portugal de donat. Tom. I.

Filius non habet jus pro legitima in vita patris. 1.
præl. 2. §. 5. n. 13
Filius familias præstando operas non tantum officia-
les, sed artificiales, & alia servitia benemeritis
dicitur erga patrem, ut valeat donatio erga pa-
trem. d. 3. §. 5. n. 13

Finis.

Finem si habemus non curamus de modo. 1. præl.
2. §. 2. n. 63

Finis, à quo omnia regulantur, semper inspicien-
das est. 2. c. 13. n. 83

Fiscus.

Fiscus aufert à marito, & uxore dotem, & dona-
tionem, si Matrimonium nullum fuit judicatum
ob impedimentum juris, cojus, vir, & uxor
erant conscii. 1. præl. 2. n. 34

De jure fisci nemo potest opponere agenti in ju-
dicio. ib. n. 86

Fiscus non aufert donatum à milite concubina
simplici, sed ab ea, cum qua miles commisit
stuprum, seu adulterium. 1. præl. 2. §. 7. n. 20

Fiscus habet Judices speciales, ad quos trahere
potest omnes causas pendentes, quavis sint
contra Clericos. 2. c. 20. n. 108

Instantia an, & quando transeat in fiscum? Vide
verbo *Instantia*

Fiscus non tenetur de evizione in contractibus
onerosis, ad simplicem, quavis ejus procurator
duplum promississet. 1. c. 3. n. 29

Fœdera Pacis. Vide verbo *Pacis Fœdera.*

Formæ defectus etiam minimus vitiat actum. 1.
præl. 2. §. 2. n. 87

Forensis.

Forensis ligatur penis statuti illius loci, in quo
deliquit, quando delictum est punibile, & illi-
citur de jure communi. 2. c. 25. n. 71

Fraus.

Fraudibus est obviandum. 2. c. 10. n. 133

Non valet, quod in fraudem legis factum est. ibid.
num. 131

Gravius est legi, quam homini fraudem facere. ib.
num. 132

Quando fraus legi fieri dicatur? Vide verbo *Lex.*
Fraudem qui legi facit, ejus auxilium non juvasur.
ibid. num. 135

Frustrus.

Ad fructus condemnatur possessor à tempore, quo
est in mala fide. 2. c. 20. n. 19

Fructus veniunt officio Judicis deferente actioni
intentantæ. d. c. 20. num. 25

Ut bonæ fidei possessor non teneatur ad fructus,
sufficit malam fidem habere. d. c. 20. n. 16

Fructus bonorum, & reddituum quos dicimus
Tenentur, in donatione Regis pertinent in donata-
rium à die datæ ante expeditionem litterarum
dammodo expendantur, & transeat per Cancellarium.
1. c. 4. n. 12

Genera.

Generi per speciem decogatur. 2. c. 11. n. 88

Specialis provisio facit cessare generalem, &
consuetam. 2. c. 29. n. 119

Gratia.

Gratia stat in lingua Principis, eo ipso quod Prin-
ceps dicit, fiat, perfecta est. 2. c. 4. n. 1

Distingue: ut. n. 10. & 11

In rescriptis gratiæ attenditur tempus datæ, seu con-
cessionis, non vero tempus præsentationis. ib. n. 11

Q q 2

Gratia Principis ad sui essentiam non requiritur scripturam, potest probari per testes. ib.n.4
 Gratia stat in lingua Principis, in scriptura testimonium, in executione commoditas. ib.n.4
 Gratia Principis non dicitur perfecta, dum non expeditur litteræ & transiunt per cancellariam. d.c.4.n.5
 Gratia ante expeditionem litterarum dicitur informis, & imperfecta, concessa sub conditione, si litteræ expendantur, & nec ante dicitur titulus canonicus. ib.n.6
 Gratia à Principe prorogata, circa bona Regiæ Coronæ ad aliam viam extenditur ad filium, & non dicitur nova concessio. 2. c. 7. n. 48
 Supponere non debemus, quod in gratia, vel respectu non exprimitur. ib. n. 60.
 Interpretatio gratiæ, vel privilegiæ pertinet ad Regem concedentem. d.c.7.n.61
 Gratia non extenditur, ultra quam loquitur. 2. c. 29. num. 90
 Jus aggregati pendet à verbis gratiæ, & restitutionis, & tantum consequitur restitutus, quantum ei per gratiam conceditur. ib. n. 91

Gravamen.

De instrumento gravaminis ab interlocutaria cognoscitur in senatu, si taxaretur intra triduum post lapsum terminum triginta dierum à Lege Regiæ præfixum. 1. præl. 2. §. 1. n. 115
 Gravari non potest, qui non fuit honoratus. 2. c. 5. n. 19
 Gravatus sub conditione, si sine liberis, ingreditur monasterium capax bonorum, omne emolumentum pro ejus vita pertinet ad monasterium. 2. præl. 2. §. 2. n. 130

Gubernator.

Gubernator in longinquis agens videns peregrinos Imperii ditionem visitare potest inconsulto Principe bellum suscipere. 2. c. 26. n. 121
 Gubernator potest bellum gerere Principe inconsulto adversus eos, qui machinantur contra Principis Majestatem, & Rei publicæ quietem. ib. n. 122
 Ceteris vide verbo *Bellum*, & verbo *Seditiosus*.

H

Hæreditas.

Hæreditas etiam sine ullo corpore juris intellectum habet. Et ideo qui nulla bona habet, potest habere, & hæreditatem. 1. prælud. 2. §. 7. num. 40

Hæreditas ut dicatur cum effectu, debent adesse aliqua bona. d. §. 7. n. 46

Per aditionem hæreditatis, possessionem adeptam transfertur dominium in aduentem. 2. c. 29. n. 60

Hæreditas adita jam non dicitur patrimonium defuncti, sed hæredis. ib.

Hæreditas jacens personam defuncti repræsentat. 2. c. 31. n. 50

Aditio hæreditatis ex eo tantum probatur, quod quis se alicujus hæredem nominet. d. c. 31. n. 56

Hæreditas adita definit esse hæreditas, & efficitur patrimonium hæredis. 2. c. 31. n. 49

Hæres.

Hæres tenetur luere, solvere debitum rei causa mortis donatæ, vel legatæ. 1. præl. 2. §. n. 62

Qui caret descendens, & ascendens potest extraneum hæredem instituire relictis consanguineis. 2. c. 3. n. 13

Hæres ut quis esse possit, debet esse Civis Romani. c. 19. n. 56

Homo.

Hominis naturale est timere hominem, iustitiam favoris, atque gratiam ipsorum. 2. c. 12. n. 33.

Liberi hominis pignoratizio prohibetur à jure. 2. c. 30. num. 17

Detentio liberi hominis in pactum deduci non potest, neque conventio commorandi præcise in certo loco. ib. n. 18

Liber homo, qui ad precium participandum sefe venundari passus est, efficitur servus. ib. n. 19

Apud Christianos moribus introductum est, ut qui se venundari passus est, non efficiatur servus ibid. num. 20

I

Impedimentum.

Impedimentum proveniens ex facto partis facit, ut non currat tempus otile, neque tempus à jure, vel ab homine præsumptum. 2. c. 13. 135

Impedito agere non currit tempus. d. c. 13. n. 136

Impedito facto Judicis non currit tempus. d. n. 136

Impedimentum ut relevet, non requiritur partis protestatio. d. n. 136

Imperium.

Imperium non habet par in patem. 2. c. 24. n. 22

Imperium nemo habet in seipsum. 2. c. 2. n. 9

Importunitas.

Obtenta per minimam importunitatem nullitatis vitio laborant, quæ ille nec debuit, nec voluit concedere. ib. n. 86

Concessa per improbitatem, & importunitatem precum dicuntur fieri invito concedente, & non valent. ib. n. 87

Multa conceduntur à Principe propter importunitatem petentium, quæ ille nec debuit, nec voluit concedere. ib. n. 86

Testamentum factum ab uxore ad favorem mariti nullum est, si importunæ preces, & susceptiones intervernerint juncto metu reverentiali. ib. n. 87

Non dicitur impossibile, quod pendet à voluntate Principis, qui solet concedere. 1. præl. 2. §. 1. num. 96

De impossibili conditione, vide verbo *Conditio*.

Incapax.

Incapax non constituit gradum, neque obstat sequentibus in gradu. 2. c. 29. n. 57

Habetur pro mortuo, & consideratur, ac si non esset. ibidem

Existencia incapacis non facit deficere conditionem, si sine liberis. n. 58

Incapaci legatum relictum interdidit; quamvis condemnatus restitui possit. ib. n. 59

Incola.

Incola dicitur, qui cum sit advena, in civitate habet domicilium, quod animo permanendi constituit: vel si ibi habitavit per decennium, & de jure Regio per quadricennium. 2. c. 15. n. 57

De differentia inter incolam exterum, & originarium Regni. vide ib. n. 58, & verbo *Exterus*.

Indignus.

Præceptum testatoris de contrahendo Matrimonio cum persona indigna non valet; & conditio habetur pro non scripta. 1. præl. 2. §. 1. n. 92

Indigna quæ ad intentum dicitur persona. ibidem num. 93.

Indulgentia, & Indultum delictorum.

Indulgentia habet vicem sententiæ absolutoriæ, & qui eam obtinuit à principe pro absoluto habetur. 2. c. 18. n. 6

Abso

Et vide verbo *Accusatio*, & verbo *Remissio*.
De remittente delictum sub conditione, quod in
insulam telegeretur. Vide verbo *Remissio* Ubi plene
Filius, vel consanguineus, qui pecuniam accepit
pro remissione mortis defuncti an creditoribus
teneatur, vel dicatur adire hereditatem? Vide
verbo *Remissio*.

Princeps potest remittere delicta, & commutare
pœnas pro pecunia, d. c. 18. n. 124
Dum pœna delictorum venduntur, multa oriun-
tur mala, & in atrocioribus non debent facile
remissiones concedi. ib. n. 125

Indultum generale comprehendit eum plurimum
criminum ad hoc, ut in uno procedat indultum,
in aliis non juxta formam indulti. ib. n. 126

Princeps potest remittere delicta sine concordia
partis in causa necessitatis, vel utilitatis publicæ
ibid. num. 127

Intellige, ut non sufficiat quælibet causa publicæ
utilitatis; nisi sit talis, ut aliter publicæ utili-
tati, vel necessitati occurrere non possit: ut exem-
plificatur in causa pacis, vitandi scandali, & cau-
sa meritorum singularium delinquentis. ib. n. 128

Remissio partis non est necessaria ad obtinendam
gratiam contraventionis exilii, ad quod delin-
quens fuit condemnatus. ib. n. 129

Infideliter.

Infidelium genus triplex est, de quo 2. c. 16. n. 27.
28. & 29

Turcæ sunt accertimi hostes Christianorum, &
odio habent Christum, & ejus Ecclesiam. ib. n. 28

Inferior.

Ordo naturæ non patitur, ut inferior dominetur
superiori, minor majori. 2. c. 14. n. 22

Inferior, qui sine jussu Principis bellum gerit, &
& exercitum comparavit, crimen læsæ Majestatis
committit. 2. c. 26. n. 4

Ingrati actio nulla prodita est in jure. Vide verbo,
Alitio

Propter ingratitudinem revocari potest donatio. 1.
præl. 2. n. 16. & 17. Et vide verbo *Donatio*.

Injuria.

Pro injuria facta filio-familias an & quando pater
agere possit, vel eam remittere? Vide verbo, *Pater*.

Pro injuria facta uxori agere potest maritus, &
eam remittere. 2. c. 18. n. 95. 97. 98

Innocens.

Innocentes non possunt puniri vexarique ob cul-
pam sui Principis. 2. c. 17. n. 10

Innocentes aliquando puniuntur non data culpa.
d. c. 2. n. 13

Et possunt bonis privari; quia pars Reipublicæ
sunt. ibid.

Inquisitor.

Inquisitores contra hæreticam pravitatem con-
veniuntur in judicio seculari pro iuribus Regali-
bus; & non debent inferre molestiam exactori-
bus. 2. c. 34. n. 13

Insignia.

Insignia Regis sunt de supremis iuribus Regalibus
2. c. 5. n. 1

Constitunt in Corona, Sceptro, Solio, Ense, &
Purpura. ib.

De Ducis insignibus, & quibus utantur Duces in
Hispania, & Lusitania. 2. c. 6. n. 27

Ad Regem tantum spectat jus concedendi insig-
nium, & armorum honorem. 2. c. 17. n. 94

Cui Rex insignia, & arma concessit, tacite effi-
citur nobilis. d. n. 94

Insinuatio.

Insinuatio requiritur in donatione simplici ex-
cedente valorem quingentorum solidorum. 1. præl.
2. n. 16. & c. 3. n. 29

Insinuatio quando requiritur in donatione sim-
plici, & remissione debiti, vel renuntiatione?
Vide verbo *Donatio simplex*.

Insinuatio fieri non potest post quam fuit oppo-
situm de nullitate. 1. præl. 2. n. 19

Insinuatio fieri non potest post mortem donatoris.
ib. num. 30

Insinuatio quando requiritur in donatione ob be-
nemerita? Vide verbo *Donatio remuneratoria*.

Insinuatio non requiritur in donatione reciproca. 1.
præl. 2. num. 33

Insinuatio non requiritur in donatione causa
mortis. 1. præl. 1. n. 109. Neque in donatione
Principis. Vide verbo *Donatio principis*.

Ad quid fuerit introducta. 2. c. 3. n. 10

Requiritur in donatione simplici, quæ incipit valere
à die insinuationis. n. 6 à die donationis. d. c. 3. n. 31

Fieri nequit postquam oppositum est de nullitate,
ob illius defectum. d. c. 3. n. 32

Potest fieri ex intervallo post factam donationem,
si donator consentiat. d. c. 3. n. 33

Non potest fieri post mortem dona-oris. d. c. 3. n. 34

Non requiritur in donatione causa dotis. ib. n. 35

Non requiritur in donatione facta à patre causa
matrimonii. d. c. 3. n. 36

Et quid si fiat ab extraneo. d. c. 3. n. 36

Non requiritur in donatione ob causam, & in do-
natione ob benemerita intra valorem meritum,
seu causæ. ib. n. 37

Non requiritur in donatione, cui onus est in-
junctum explicandum de futuro. ib. n. 38

Neque in institutione majoratus cum onere feren-
di nomen, & arma. ib. n. 38

Insinuatio non requiritur in donatione ad alimen-
ta. d. c. 3. n. 39

Neque in donatione scholari facta causa studii. ib.
num. 39

Insinuatio de jure communi fiebat coram iudice
competenti, quando redigebatur ad scripturam.
ib. n. 40

Item sufficiebat, quod fieret apud acta. ib. n. 40.

Et quid de jure Regio. ib. eod. nu.

Insinuatio non requiritur in donatione facta Regi
à privato. ib. n. 41

Instantia.

Inter instantiam, causam, & litem datur differ-
entia, Et quid sit instantia, declaratur. 2. c. 10. n. 2

Aliud est instantiam esse desertam, aliud causam
principalem. d. c. 10. n. 3

Instantia precepta, causa non dicitur extincta. d.
c. 10. n. 6

Instantia de jure civili perimitur, si ultra triennium
sententia non feratur. d. c. 10. n. 7

Post preceptam instantiam sententia lata est ipso
jure nulla. d. c. 10. n. 8

Instantia de jure Canonico perpetua est d. c. 10. n. 9

Instantia si perimitur, de jure civili per lapsum
temporis quatuor modis potest instantiari, de
quibus. ib. n. 10

Instantia in hoc Regno perpetua est d. c. 10. n. 11.

Insufflatio spiritus vitæ ex gratia Principis ad in-
stantiandam instantiam in hoc Regno non est ne-
cessaria. d. c. 10. n. 12

Inter instantiandi causas respecta instantiæ non pro-
cedit in hoc Regno, & solum habet locum in ex-
cubis, in quibus condemnatus appellacione amittit

fit vel quando appellavit, & appellationem non fuit profecutus? aut appellatio defecta fuit iudicata, tunc enim in senatu Palatino, audita parte conceditur refcriptum, ut gravatus possit appellare, vel profequi appellationem defectam. d.c.10.n.13

Rex concedit refcriptum ad appellandum a sententia quæ transivit in rem iudicatam. d.c.10.n.14

Instantia perimitur, quando processus per semetipsum fuit penes Advocatum: quo casu non requiritur nova citatio. d.c.10.n.15

Non requiritur ad instantiandam instantiam citatio uxoris, quando processus filio per sex menses, si uxor in principio litis fuit citata. ib.

Si processus fuit penes Iudicem per anni spatium, non est necessaria nova partis citatio. d.c.10.n.16

Proponitur questio, An perempta instantia in actione reali post litem contestatam, si postea fuerit instantia, & sequatur condemnatio fluctuans, tunc tempore litis contestatæ teneatur reus solvere fructus à tempore primæ litis contestationis, vel à tempore instantiatur instantiæ. d.c.10.n.17

Referuntur DD. qui tenent fructus deberi à prima litis contestatione: & hujus partis subiiciuntur fundamenta. d.c.10.n.18. & seqq.

Contraria sententia, quæ habet non deberi fructus nisi à tempore instantiatur instantiæ. d.c.10.n.21

Quæ probatur sententia Senatorum. ut n.26.27. & 28 Mala fides causata ex litis contestatione non est veritas, sed ficta. d.c.10.n.23

Perempta instantia expirat iudicis officium. d.c.10.n.25

Instantia, causa, & lis transeunt in hæredem tam active, quam passive. d.c.10.n.30

Instantia transit in hæredem in eodem statu, quo erat tempore mortis defuncti. d.c.10.n.31

Instantia ut transeat in hæredem, non requiritur litis contestatio cum defuncto, sed sufficit citatio, vel libelli datio, ib.

Si plures sunt hæredes defuncti; unus omnestentur continere procuratorem. d.c.10.n.32

Instantia non transit in hæredem ipso jure, quia mortuo uno ex litigatoribus statim cessat instantia. d.c.10.n.33

In Regno citantur hæredes, & proponuntur articuli, quos vocamus de *Habilitacione*, super quibus iudex interponit decretum declarans instantiam transire in hæredes. d.n.33 & 34

Instantia transit in Clericum hæredem laici in eodem statu, & prosequenda est coram iudice laico. d.c.10.n.35

Instantia cæpta cum defuncto non transit in hæredem, quando mortuo actoris, vel rei actio periret. d.c.10.n.38

Instantia in privatis delictis, lite contestata cum defuncto transit in hæredem. d.c.10.n.39 & 40

Instantia ut transeat in hæredem in publicis delictis, non sufficit litis contestatio, sed requiritur condemnatio in vita delinquentis, alias extinguitur delictum. d.c.10.n.41

Intellige, si sententia condemnatoria in vita delinquentis transeat in rem iudicatam; secus si ab ea defunctus provocavit, & pendente appellatione, vel intra tempus ad appellandum reus mortuus est, quia tunc lis, & condemnatio extinguitur. d.c.10.n.42

Si reus in vita appellavit, & mortuus est, in publicis iudiciis solvitur iudicium, & extinguitur delictum tam quoad pœnam corporalem, quam quoad bonorum confiscationis pœnam. ib.n.44

Proponitur contraria opinio, quæ habet instantiam transire in hæredes quoad pœnam confiscationis, aut pecuniariam; siue reus in vita appellaverit, siue non. ib.n.46

Conciliantur opiniones, ut prima procedat in criminibus, in quibus non solum imponitur pœna corporalis, sed etiam pœna confiscationis bonorum in consequentiam delicti; tunc enim mortuo reo pendente appellatione iudicium solvitur quoad utramque pœnam. d.c.10.n.47

Secunda vetò opinio procedit, quando pœna confiscationis non est imposita à lege, sed iudex ultra pœnam corporis condemnavit reum in amissione bonorum, vel aliqua pœna pecuniaria; quia tunc mortuo reo pendente appellatione extinguitur iudicium quoad pœnam corporalem, sed remanet examen quoad pecuniariam: Et sic appellationis transit instantia in hæredem. ib.n.48

Idem si iudex principaliter condemnavit reum in pœna confiscationis delictis, ex quibus in consequentiam pœna confiscationis à lege imponitur; quia tunc mortuo reo adhuc instantia transit in hæredem. ib.n.50. & 55

Referitur opinio Caldas Perceyro. n.49

Quæ reprobat n.50.53. & 54

In privatis delictis, quando agitur civiliter, instantia cæpta cum defuncto transit in hæredem. ib.n.61

Si vero actum sit criminaliter, mortuo reo post litem contestatam aore sententiam non transit instantia in hæredem. ib.n.62

Instantia transit in hæredem in criminibus exceptis in quibus morte rei non extinguitur delictum. ib.n.63. & n.70

Et quæ sint crimina excepta; Vide verbo *Delictum*, Instantia non transit in singularem successorem. ib.n.75

Intellige, ut instantia in actionibus personalibus non transeat in singularem successorem. ib.n.78

Secundo intellige, ut instantia non transeat in singularem successorem voluntarium: in necessarium verò sic. ib.n.79

Et quis sit successor necessarius? Vide. n.80. & 81

Instantia transit in singularem successorem, qui succedit in re super qua vertitur litigium ex iudicis adjudicatione, vel ad quem res de necessitate debet transire invito actore: vel quando actio erat communis duorum, & in unum fuit consolidata. ib.n.80

Ut instantia transeat in singularem successorem sufficit, quod ex iuris necessitate res, vel actio ad aliquem pertineat. Et ponitur emphiteusis accepta à patre pro se, & filio. ib. 8.

Instantia cæpta à patre transit in filium, quando actio de dote consolidaretur in ipsius persona. ib.n.83

Idem instantia cæpta per patrem pro repetenda dote adventitia filii. ib.

Instantia litis mortæ contra patrem super nobilitate transit in filium, licet non sit hæres patris. ib.n.84

Instantia litis transit à resignante in resignatarium Beneficii, qui illam profequi debet in eodem statu & coram eodem iudice. ib.n.86

Instantia litis mortæ sub nomine dignitatis, administrationis, officii, vel Beneficii cæpta cum possessore, transit in successorem tam active, quam passive. ib.n.87

Instantia cæpta cum possessore majoratus transit in successorem: prout cæpta cum feudatario transit

Q 4 in

in successorem feudi. d.c. 10. n. 89
 Instantia cœpta cum defuncto transit in fideicommissarium universalem hereditate testituta ibid. num. 90
 Ius instantiæ cessibile est ib. n. 76
 Instantia ut transcat in cessionarium, requiritur specialis cessio, vel adeo generalibus verbis facta, ut comprehensa intelligatur; vel si cessionarius constituitur in locum cedentis, ib. n. 77
 Instantia cœpta cum hærede gravato non transit in fideicommissarium sine cessione. ib. n. 91
 Proponitur questio, An instantia cœpta cum hærede gravato super actione reali transcat in fideicommissarium. Et referuntur opiniones contrariæ, ib. num. 92
 Author sequitur doctrinam Bartoli asserentis instantiam cœptam cum gravato super actione reali intentata occasione fideicommissi transire in heredem, d.c. 10. n. 93
 Instantia transit passive in successorem singularem voluntarium, si res super qua iudicium pendet, effecta fuit litigiosa. ib. n. 95
 Instantia transit in quemlibet successorem universalem, licet titulo singulari succedat: & proponuntur exempla, ib. n. 96
 Instantia transit in patrem, qui occupavit bona peculii filii familias. ib. n. 97
 Instantia transit in donatarium omnium bonorum, iurium, & actionum, ib. n. 98
 Intellige in actionibus realibus, non in personaribus, ib.
 Instantia cœpta cum proprietario transit in usufructuarium active, non passive, ib. n. 104
 Instantia non transit in fiscum active, neque passive, ib. n. 105
 Limita, quando fiscus successit privato post sententiam latam in prima instantia, si causa de voluta est per appellationem. d.c. 20. n. 106
 Reicitur distinctio Petri Barbofi. ib. n. 107
 Instantia cœpta cum fisco transit in eum restitutum ex gratia, ib. n. 109
 Instantia realis transit in singularem rei successorem. ib. n. 100
 Instantia cœpta cum patre super filiatione non transit in hæredes patris, ib. n. 113
Intestatus.
 Intestatus censetur relinquere bona venientibus ab intestato. præl. 2. §. 7. n. 74. & 2. c. 13. n. 25
 Et hæc bona pertinent ad proximiores sine aliquo onere. 2. c. 31. n. 57
 Intestatus videtur alienare inveniens ab intestato. ib. d.
 Iudex Ecclesiasticus nihil decernere potest circa bona eorum, qui decesserunt ab intestato, ut ex illis certa quantitas erogetur in suffragiis, & operibus piis pro anima defuncti. d. c. 31. n. 58 & 59
 Neque Ecclesiasticus, neque Provisor laicus potest aliquid disponere circa bona intestati. d. c. 31. n. 59
 Iudex partitionum potest deducere, quod sibi videtur ad suffragia pro anima defuncti ab intestato iuxta consuetudinem, & vires patrimonii. d. c. 31. n. 61
 Ecclesiasticus vero non potest se intrinmiscere, ut videat an expensum sit, quod à Iudice fuit separatum. ib.
 Institutio cum onere fideicommissi, vel alio censetur testator illi relinquere voluisse tantum minus, quantum est in gravamine. 2. c. 16. n. 18
 Instrumentum contractus conditionalis sit parum, & liquidum, ut pro eo procedatur via executiva,

quando constat ex alio instrumento de conditionis implemento. præl. 2. n. 78
Interdictum.
 Interdictum quorum legatorum non pertinet ad donationes cause mortis. præl. 2. §. 3. n. 39
 Interdictum quorum legatorum competit adversus legatarium, qui propria auctoritate rem legatam occupavit. ib. n. 40
 Hæc privationis pena recessit ab Aulæ. n. 41
 Cessat interdictum, si legatarius occupavit rem legatam de licentia testatoris, & possessio erat vacua, ib. num. 41
 Licentia testatoris sufficit tacita, ib. n. 43
 Testatoris licentia non operatur, si hæres jam apprehendisset rei legatæ possessionem, ib. n. 44
 Neque si constat, vel dubitatur hæredi aliquam detentionem competere. ib. num. 45
 Quando licentia à testatore concessa intelligatur? Remissive ib. n. 46
 Interdicta restitutoria sunt in rem scripta. 2. c. 20. num. 112
 Remedia possessoria transeunt in singularem rei successorem absque cessione. 2. c. 20. n. 112
 In interdicto uti possidetis non est necessaria tituli probatio. 2. c. 32.
Interpellatio.
 Interpellatio non requiritur ad implementum conditionis, secus quoad modum. 1. r. præl. 2. §. 1. 39. vide verbo *Mora*
 In casibus, in quibus necessaria est interpellatio, licitum est purgare moram ante litem contestatam intra modicum tempus. præl. 2. §. 1. n. 103
 Intellige, si tria concurrant, de quibus ibidem n. 104. & seqq
 Et vide plenius verbo *Mora*
 Interpellatio, ut operetur, debet fieri congruo loco, & tempore. ib. n. 118
 Interpellatio non est necessaria in causa minoris. ib. num. 120
 Intellige: ut n. seqq.
Interpretatio.
 Interpretari legem dubiam solus Princeps potest. 2. c. 10. n. 16
 Interpretari ejus est, cujus est condere. ib. n. 26. & 27
 Intellige, quando agitur de potestate, vel intentione Principis, aut ejus interellecti: Secus si agatur de subreptione, vel obreptione, aut modica dubitatione; quia tunc iudex interpretatur. d. c. 10. n. 27 & 28
 Interpretationem particularem, quæ deferretur ad decisionem causæ occurrentis, quilibet iudex facere potest d. c. 10. n. 32
 Ordinationes hujus regni interpretari prohibentur & quomodo eas interpretari liceat. ib. n. 35
 Interpretatio Ordinationum quæ Senatibus permittitur in Ordin. lib. 1. tit. 5. §. 5. habet locum in interpretatione extensiva; non vero in interpretatione comprehensiva. ib. n. 35
 Interpretatio, quæ ex re est, & non extra rem, non excluditur ab Ordinatione. ib. n. 36
 Non excluditur interpretatio doctrinalis, sed sivilis intrinseca, & intellectus. ib. n. 36. & 37
 Non excluditur ab Ordinatione interpretatio, quæ elicitur ex dispositione aliquam legum: vel juris communis, ib. n. 38
 Interpretatio legis refertur ex sententia lara coram Rege, & ab eo signata quoad decisionem aliarum causarum. ib. n. 40
 Intellige, si ipse Rex de causa cognovit à seculari ut. n. 41.

Interpretatio circa intellectum legis bona est, quae post legem fuit subsecuta per continuam observantiam. 2.c.10.n.48
Non est necesse, quod observantia interpretativa sit praescripta ib. n.49

Intrusus.

Intrusus dicitur, qui habet Beneficium ab eo, qui non habebat conferendi potestatem. 2.c.12.n.78
Intrusus dicitur possidens Beneficium de facto, & injuste alteri ablato. ib.n.79
Intrusus est qui absque Diaconatus, alteriusve Superioris consensu, vel auctoritate possessionem apprehendit ib. n.80
Intrusus censorius, qui sine titulo canonico, vel per vim ingressus est possessionem Beneficii. ib. num.81
Intrusus est, qui literis non expeditis Beneficii possessionem occupavit. ibi.82
Dicitur intrusus qui sine titulo propria auctoritate Beneficii possessionem fuit adeptus. ib.n.83
Intrusus est, qui resignavit Beneficium, & post resignationem retinet illud. ib. n.84
Intrusus est qui postquam fuit electus, ante confirmationem administravit. ib.n.86
Intrusus dicitur, qui se intrusit in Beneficio sine electione, vel ex electione non canonica; pura minoris partis votum. ib.n.87
Intrusus dicitur, qui notorie nullum jus habet in Beneficio; quia titulus per sententiam nullus fuit declaratus. ib.n.88
Intrusus est qui habet possessionem Beneficii non dum vacantis, puta hominis, viventis. ib.n.89
Intrusus non est expellendus a possessione Beneficii non citatus nisi notorie constet ex actis esse intrusum, & nullam ei defensionem competere. ibid.num.90

Inventarium

Inventarium bonorum Clerici, qui laicos haeredes instituit post aditam hereditatem pertinet ad iudicem saecularem; & ita iudicatum. 2.c.11.n.49
Si inventarium fiat, antequam a laico sit adita hereditas, pertinet ad iudicem Ecclesiasticum, dum hereditas est iacens. d.c.31.n.50
Debet tamen Ecclesiasticus remittere inventarium, ad saecularem, simulque laicus comparcat & esse heredem constituitur. d.c.31.n.52
Idem dicendum casu quo Clericus ab intestato decessit, & laicus declarat velle adire hereditatem; quia tunc inventarium pertinet ad iudicem saecularem; secus si fiat ante aditam. d.c.31.n.53, & 55

Iuramentum

Iuramentum semper intelligitur rebus in eodem statu permanentibus. 2.c.10.n.52
In omni iuramento semper censetur excepta auctoritas legis tam Canonicae, quam Civilis; si datur publica utilitas. ib.n.57
Iuramentum appositum in donatione causa mortis non aletur ejus naturam; nisi donator promiserit eam non revocare. prael. 2. §. 3. n.31

Iudex.

Electio Iudicum, & Decurionum pertinet ad populum, non ad Dominum jurisdictionis. 2. c.12. num. 12
Iudices, & Officiales electi à populo non possunt jurisdictionem exercere, nisi obtenta confirmatione à Praefide Provinciae, vel à Senatoribus Palatii d.c.12.n.13
Iudices ordinarii electi non à populo, sed à Rege jurisdictionem accipiunt. d.n.13

Iudices electi, & Decuriones ad annum tantum intervenire possunt. d.c.12.n.14

Iudices Ordinarii, vel Forancti, & Praefides Provinciarum non possunt in Regno penas ordinarias delicto imponere per suas sententias executioni mandare; sed lata sententia tenentur appellare ad senatum. d.c.12.n.16

Iudex debet habere duplicem scientiam, scilicet scientiam, & conscientiam in mente sua secundum Baldum. d.c.12.n.23

Iudex debet esse peritus scientiae legalis, & habere notitiam boni, & aequi. d.c.12.n.24

Iudicis ignorantia maximum Reipublicae refert detrimentum. d.c.12. n.25

Et est calamitas innocentis. d. n.25

Iudex omni tempore, & aetate studiis debet incumbere. d. n.25

In Iudice non solum scientia, sed etiam experientia desideratur. d.c.12.n.26

Iudex habere debet fortitudinem, & patientiam d.c.12. n.33

Peccat mortaliter, qui se impotentem agnoscit ad resistendum potentioribus, & iudicandi muneri se ingerit. d.c.12.n.34

Iudex debet esse incorruptus à receptione munerum se abstinere. d.c.12. n.44

Iudex, qui procedit iuris ordine non servato, spoliaré dicitur. 2.c.3.n.122

Iudex laicus exequitur sententiam à se latam contra Clericum. 2.c.20.n.30

Iudex laicus non potest facere executionem in bonis Ecclesiarum possessis per Clericum à se condemnatum. d.c.20. n.37

Ubi non est copia Iudicis, potest scire sibi ipsi ius dicere. 2.c.16. n.120

Iurisdictio

Iurisdictio non venit in generali concessione castrorum. 2.c.7.n.53

Iurisdictio est qualitas separata à castro. ibidem num.58

Per supremam Principis iurisditionem explicatur supremæ potestatis effectus, in qua suprema quoque iurisdictio continetur. 2.c.8.n.1

Iurisdictio suprema Principis, quam populus in eum transiit, revocari nequit; nisi ex causa, si Rex potestate abuteretur. ib.n.2

Suprema iurisdictio Principis superioritatem conservat, & ita affixa ex officio Regis, & Coronae; ut neque tacite; neque expresse possit à Rege abdicari, neque inferioribus concedi ib.n.3

Consistit in mero imperio, & in componendis libris, puniendis delictis, & vigilantia in subditos. ibid. num.4

Suprema iurisdictio est ipsa forma, & essentia Majestatis. ib. n.5

Iurisdictio omnis intra fines Regni pertinet ad Regem; quamvis populi sint diversi. ib.n.6

Iurisditionem exercere nemo potest in Regno sine speciali concessione; quia omnis à Principe dimanat tanquam domino iurisditionem. ibidem. num.8

In Regno jurisdictionalia sunt Regi reservata. ibidem.

Iurisdictio suprema nunquam intelligitur concessa, etiam si generalissimis verbis donatio concipiatur. ib.n.9

Et vide de materia verbo *Donatio Principis*
Interest Reipublicae, quod omnis iurisdictio sit penes unam Majestatem, à qua derivatur in omne, tanquam à fonte. 2.c.12.n.10

Jurif.

Jurisdictionem etiam minimam nemo habere potest nisi à Principe non recognoscente Superiorem, sive immediate, sive mediate. d.c. 11.n.11

Cum jurisdictione concessa à Principe alicui non potest Donatarius constituere Iudicem Foraneum, neque Iudices, aut rebelliones ejus nomine possunt vocari, nisi in donatione id expresse caveatur d.c. 12.n.12

Jurisdictione acquiritur per immemorialem prescriptionem. 2.c. 33.n. 34

Juris tertii allegatio admittitur, quando ius tertii est exclusivum juris agentis. 1. præl. 2.n. 87

Juris tertii allegatio, quod pendet ab ipsius voluntate, non admittitur eo nolente. ib.n. 88

Ius tertio quæsitum ex donatione eo invito non potest revocari. 1. præl. 2. §. 1.n. 153. & 154

Ius tertio quæsitum etiam in spe non potest revocari sine ejus consensu. ib.n. 158

Jure dantis resolutio resolvitur ius accipientis. 1. præl. 2. §. n. 74

Jus accrescendi non habet locum in contractibus d. 1.c. 5.n. 21

Limita in donationibus Principis. ib.n. 22

Jus à justitia appellatur, & ex justitia fontibus dimanat. 2.c. 1.n. 1

Apud priscos prior fuit ipsa justitia, & justæ actiones, quam jura & justia. ib. n. 2

Nomen ejus aliquando juris prudentiam significat ibidem

Nomen jus accipitur pro quadam facultate morali, quam quisque habet circa rem suam, vel sibi debitam. d. §. 1.n. 3

Declara exemplo juris emphyteutici, & juris patronatus. ib.n. 4

Jura, & actiones non continentur appellatione bonorum mobilium. ib.n. 4

Jura Regiæ Coronæ Regalia denominantur, & unde dicta sint. d.c. 1.n. 5

Jura Regalia, quæ dicantur Vide verbo *Regalia*. Jura prædiorum dicuntur servitutis. d.c. 1.n. 5

Jura, & actiones continentur in simplici appellatione bonorum. 2.c. 7.n. 47

Item etiam emphiteutis. ib

Jus gentium apud omnes dicitur ius naturale, quia ratione naturali indicitur. 2.c. 12.n. 5

Contra jus naturale, vel gentium Princeps leges condere nequit. ib. n. 6. & 7

Jura sanguinis sunt immutabilia. 2.c. 17.n. 28

Jura, & actiones transcurrunt in hæredem adita hæreditate. 2.c. 20.n. 19

Jus adeundi non est in bonis. 2.c. 29.n. 67

Justitia. Justitia est omnia virtutum præclarissima 2.c. 12. num. 21

Et vide ibi plura de laudibus justitiæ. Nihil magis Principem decet quam justitiam colere, & suavitatibus jura servare, quia sine justitia nihil potest consistere. d.c. 12.n. 22

Justitiæ administratio magis necessaria est, quam belli. d.n. 21

Justitiam colere & sua cuique jura servare est in Regibus summum bonum. 2.c. 33.n. 5

Justitia firmat solum ib

Remota justitia Regna sunt nihil aliud, quam magna latrocinia. ib

Justitiam Princeps facere tenetur ratione officii. ib. num. 6

Juvenes præponere gubernationi Reipublicæ periculosa est, sed non reprobat, quod in Senatu inter senes admittatur unus, vel alter juvenis. 2.c. 12.n. 52

L

Laii.

Laii nullam habent jurisdictionem in Clericis & Ecclesiam. 2.c. 10.n. 75

Leges seculares circa Clericos, vel Ecclesiam non valent ex defectu potestatis. ib.n. 74

Lesio.

Lesionis remedium competit in donatione remuneratoria, quando æstimatio rei excedit valorem meritorum vel causæ. præl. 2.n. 14

Lesionis remedium non habet locum in donatione simplici. ib

Nisi donatio fuerit omnium bonorum, quia ex enormissima lesione rescindi potest. ib.

Legatarius. Legatum.

Legatum relicum à conjuge, qui sciebat impedimentum, alteri ignoranti, & habenti bonam fidem, valet, & quæritur legatio. 1. præl. 2.n. 90

Secus in donatione. ib.n. 91

Legatum factum à conjuge ignaro impedimenti alteri scienti non valet, & remanet apud hæredem. 1. præl. 2.n. 39

Legatum relicum civitati ad celebranda spectacula in memoriam relictoris non cedit hæredi, sed convertitur in alios ludos, si illi non possunt celebrari. 1. præl. 2. §. 1.n. 21

Legatum, ut nubat, vel donatio multum refert an sit modalis, vel conditionalis? Quia si est conditionalis, non potest peti ante nuptias, si modalis statim peti potest præstita cautione de nubendo. ib.n. 53

Inter legatum factum pro dote, vel causa dotis alicui puellæ, & inter legatum relicum Mariti, ut melius nubere possit illa est distinctio, quod primo casu est legatum conditionale; secundo vero modale. ib.n. 54. & 55

Subdistingue inter prædictum legatum relicum à patre, quod est purum, & inter legatum relicum ab extraneo, quod conditionale. ib.n. 56. & 58

Legatum factum ab extraneo alicui puellæ, et nubat, decedente puella ante nuptias non transmittitur ad ejus hæredes. ib.n. 59

Legatum relicum à patre pro dote, vel ut nubat, est purum usque ad quantitatem legitimæ, in excessu vero conditionale. ib.n. 60

Legatum pro dote conditionale non transmittitur ad hæredes, si puella ante nuptias decesserit. ib. num. 64

Intellige, nisi aliud ex testatoris voluntate colligatur. ib.n. 65

Si legatum pro dote sit purum, filia decedente ante nuptias transmittitur ad hæredes. ib.n. 66

Legatum modale transmittitur ad hæredes, si per eos modus impleri potest, quamvis legatus decedat ante modum impletum nulla præstita cautione. ib.n. 67

Intellige, ut legatum non transmittatur, si modus per hæredes non potest impleri quando modus continet causam finalem; secus si impulsivam. ibid.n. 68

Legatum relicum puellæ, ut nubere possit est purum & transmittitur ad hæredes etiam Maritum non secuto. ib.n. 69

Legatum centum relicum puellæ, ut converteretur in

in emptionem prædiorum, ut ei assignentur tempore nuptiarum, est putum, & transmittitur à decedente ante nuptias. ib.n.70.

Legatum relictum filio, ut nubat Maxie; est conditionale, & si non nupsit, non debetur. ibid. num. 71.

Legatum, ut nubat Maxie, debetur, si per legatarium non fletit, quominus non nubat. ib.n.72.

Legatum relictum Scia ad nubendum dicitur putum, & mortua Seja in nubili ætate illud transmittitur. ib.n.73.

Legatum relictum puellæ ad nubendum, vel pro ea maritanda est modale, & transmittitur, si legataria erat nobilis ætatis. ib.n.74.

Legatum relictum puellæ impuberi ad nubendum est conditionale; si tempus nuptiarum adiicitur substantiæ legati, & non transmittitur puella decedente in nubili ætate; si vero adiicitur præstationi legatum est putum, & transmittitur. ibid. num. 70.

Tempus quando dicatur adjectum substantiæ, vel præstationi legati. ib.n.77.

Legatum relictum ad nubendum puellæ nondum nobilis ætatis, ipsa decedente ante nubilem ætatem non transmittitur; siue legatum sit conditionale, siue modale. ib.n.79.

Legatum tunc incipit deberi scilicet eo tempore, quo res potest ad effectum produci. d. 9.1.n.80.

Legatum non queritur legatario, nisi modo secuto, in quo consistit causa finalis legendi. ibid.n.81.

Legatum relictum certæ personæ, ut nubat, debetur ei, quæ Religionem ingressa est. ib.n.82.

Legatum qui reliquit pro dote, vel ut nubat, censetur intellexisse etiam de nuptiis spiritualibus. ibid. nu.8.

Si legata sint Titæ centum, ut nubat, vel quinquaginta, si Religionem ingrediatur, dobium est, An ingrediens Religionem centum consequatur? Diversæ sunt DD. opiniones: Sed negativa verior. ib.n.84.

Legatum relictum Titæ sub conditione ingrediendi Religionem non debetur, si contrahat Matrimonium carnale. d. 5.1.n.85.

Legatum relictum, ut nubat, non debetur ingredienti Religionem, quando apparer testatorem censisse de nuptiis carnalibus. ib.n.86.

Legatum dotis relictum puellæ, si nupsit Titio, non debetur ingredienti Religionem. ib.n.87.

Legatum relictum Titio sub conditione contrahendi Matrimonium cum una ex filiabus Sempionis, legatarius una requisita, quæ voluit nubere, non tenetur aliam requirere. ib.n.88.

Legatum est donatio à defuncto relicta, ab hærede præstanda. ib.n.137.

In legatis dominium non revertitur ad dominum antiquum ipso jure. ib.n.139.

Legatum, & donatio æquiparantur ad hoc, ut tam legatum, quam donatio fieri possit ad tempus circa modum transferendi dominium. ib.n.143.

In legatis transfertur dominium recta via in legatarium ex testatoris voluntate. d. 5.1.n.143.

Legatum relictum à marito amittit uxor, quæ habens filios secundo nupsit. 1. præl. 1. §. 2. n. 82.

Privat legatio si luxuriose vixit. ib.n.83.

Legatum relictum à viro non amittit uxor, quæ non habens filios, secundo nupsit. ib.n.84.

Legatum relictum sub conditione commorandi in certo loco validum est, rejecta conditione. d. 5.1. num. 94.

Legatum relictum sub conditione commorandicum

hærede, vel alia persona, validum est, & legatarius tenetur conditioni parere. d. 9.2.n.112.

Legatum relictum sub conditione commorandi cum certa persona extinguitur ea defuncta; quando conditio fuit appositæ favore illius, cum quo legatarius habitare debebat. d. 9.2.n.114.

Non extinguitur, si conditio fuit adjecta favore legatarii. ib.

Si legatum factum fuit, vel donatio sub conditione commorandi cum certa persona, & caso, quo legatarius nollet, vel non posset, aliquid ei sit relictum, decedente eo, cum quo habitare debebat extinguitur primum legatum, & debetur secundum. d. 9.2.n.115.

Et quando favore legatarii, vel alterius conditio adjecta censetur. ib.n.116.

Legatarius, vel donatarius non amittit relictum, si non habitaverit propter sævitas, lites, aut rixas ejus cum quo commorari debebat. ib.n.117.

Legatum fundi relictum Sempionio si cum liberis habitaverit, debetur extinctis liberis, si cum eis habitavit, dum vixerunt. d. 5.2.n.120.

Si legatum consistit in pluribus præstationibus annuis, conditio successiva dicitur impleta pro præteritis non pro futuris. d. 5.2.n.121.

Dominium rei legatæ mortuo testatore transit recta via in legatarium. 1. præl. 1. §. 3. n. 36.

Legatum ad sui confirmationem indiget additione hæreditatis; siue legatum fiat in testamento, siue in codicillo. d. 5.3.n.38.

Legatarius non potest propria autoritate occupare rem legatam, sed de manu hæredis eam accipere debet; alias privatur jure suo. d. 5.3.n.40.

Et quando licentia testatoris sufficit, vide verbo *Interdictum*.

Privationis pena, de qua hic, recessit ab Aula, nisi immincat ratio Falcidie; quia tunc legatarius compellitur restituere hæredi. d. 5.3.n.41.

Legata, quæ dilationem non admittunt debentur ante aditam hæreditatem. d. 5.3.n.47.

Legatum revocatur per alienationem rei legatæ titulo lucrativo. d. 5.3.n.16.

Idem, si alienatio fieret titulo oneroso sine necessitate. d. 5.3.n.57.

Amplia, etiam si prædicta alienatio sit inutilis. d. 5.3.n.58.

Legatum alimentorum, vel pie causæ relictum revocatur per alienationem rei legatæ, si vero testator rem recuperavit debet legatario. d. 5.3.n.59.

Legatum non censetur revocatum per obligationem vel hypothecam rei legatæ. d. 5.3.n.61.

Legatum relictum creditoris compensatur cum debito si illud erat necessarium; secus si voluntarium. 1. præl. 1. §. 6. n. 47.

Concubinæ legatum relinquere potest à privato, immo, & eam hæredem instituere. 1. prælud. 1. §. 7. num. 4.

Legans rem in qua aliquod jus habet, illud tantum legare intelligitur; quamvis jus morte sit petitorium. d. 5.7.n.100 & c. 3. n. 47.

Acceptans legatum censetur agnovisse onera annexa, & illud acceptare cum omnibus suis qualitatibus. 1. c. 4. n. 30.

Intellige in legatario onera scientie; non in ignorante. ib.n.32.

Legatarius quando tenetur onera adimplere, si onus adjectum fuerit amplioris quantitatis. d. c. 4. num. 11.

Legatum relictum Titio, ut nubat Seja non debetur legatario nuptiis non secutis. 1. c. 13. n. 50.

Legatum

Legatum non remanet apud legatarium, quando Matrimonium nullum fuit, declaratum d. c. 13 num. 141

Legatum relictum Titulo cum pervenerit ad legitimam, vel certam partem, non consequitur is qui veniam impetravit. 2. c. 19. n. 36

Legatus.

Jus mittendi, & recipiendi Legatos pertinet ad Principem, qui superiorem non recognoscit. 2. c. 35. num. 1

Reipublicæ quæ Superiorem non recognoscunt, item Duces, Marchiones, qui habent jura Imperii, Legatos mittere, & recipere possunt. ib. Tutor, vel Curator Regis jus habet mittendi, & recipiendi Legatos. ib. n. 3

Tyrannus Legatos mittere potest. ib. n. 4. Illi qui impari fœdere junguntur legatos mittere valent. ib.

Subditi ex una parte, & ex alia non subditi possunt mittere Legatos pro ea Parte, qua non sunt subditi ib. n. 5.

Legatos mittendi jus ut competat non est necessarium, quod mittens, vel is, cui mittitur, æquales sint in Regni magnitudine: sed sufficit, quod absoluta potestate uti valeat. ib. n. 6

Legationis ius non habent victi in bello. ib. n. 7 Piratæ, latrones, atque rebelles legatos mittere non possunt. ib.

Agentes, & Deputati rebellionem securitatem habere debent. ib.

Legatos mittere, vel recipere nō licet subditis. ib. n. 8 Jus gentium pertinet ad Legatos eorum, qui habent summam Imperii: deputati vero subditorum reguntur jure Civili. ib.

Legationum usum necessitas introduxit. ib. n. 9

Legati de fœderis pacis, & belli sine præcipue agunt. ib. n. 10

Legatus quis dicatur, & quid significet. ib. n. 11

In eligendo Legato quæ sint consideranda. ibidem n. 12

Legati sunt oculi Reipublicæ, & Regnotum aures. ib. n. 3

Legati applicantur Sancti, & Sancta sunt eorum corpora: & apud omnes Sanctum est legatorum nomen. ib.

Legatis jure gentium duo præcipue conceduntur: primam ut admittantur, secundum ut non violentur. ib. n. 14

Jus gentium legatis securitatem, & immunitatem concedit: quod apud omnes observatur, & probatur exemplis. ib. n. 15

Legatorum securitas pertinet etiam ad eorum bona, quæ pignori capi non possunt. ib. n. 16

Intellige respectu contractuum gestorum extra Curiam, vel in ea antequam quis legatus fiat. ibidem

Legatus non potest conveniri in Curia durante legatione, ea tamen finita post decem dies conveniri valet. d. c. 35. n. 17

Legatorum securitas comprehendit etiam comites, qui non possunt puniri pro delictis ante legationem commissis in territorio Principis, ad quem mittuntur. ib. n. 18

An Legatus possit conveniri durante legatione pro contractibus gestis in loco legationis? Remissive. ibid.

An legati puniri possint à principe, ad quæ mittuntur pro delictis commissis in ejus territorio durante legatione? Dubium est Ex pro utraque opinione referuntur Doctores inter se contrarii. ib. n. 19

Legati in terris alienis debent se modeste gerere. ib. num. 20

Legatus personam Principis representat, qui eum misit, & illius auctoritatem, dignitatem, & præcedentiam conservare debet. ib. n. 21

Legati, & eorum bona de jure gentium à repræfalsis sunt immunes. 2. c. 17. n. 15

Legatis salaria amplissima persolveri debent. 2. c. 35 num. 22

Et an Legatus Doctor legens in publico studio, vel Senator possit habere duo salaria. ibid. n. 23. 30 & 31

Legatus, qui mittitur à principe, dicitur abesse causa Reipublicæ. ib. n. 32

Principes ad quos legati mittuntur, semper consueverunt aliquid eis donare. ib. n. 33

Donata data legatis, quos ipsi acquirantur, vel Principi, qui eos misit. ib. n. 34

Veneriis lege caveatur dona data legatis pertinere ad Rempublicam. ib. n. 35

Legatus extra officium nil tractare debet: alius privatus salatio, & officio. d. c. 35. n. 36

Legatus missus ad Pontificem, si ea occasione Beneficium impetraverit pro confanguineo, vel amico non incidit in pernam. ibid.

Legitima.

In legitima filii non potest pater imponere gravamen, neque conditionem. 1. præl. 2. §. 1. n. 57

Limita in eo, quod pater reliquit filio ultra legitimam; quia in excessu potest onus, & conditiones adiacere. ib. n. 62

Pater de consensu filii potest onus, vel gravamen in legitima imponere. 2. præl. 2. §. 1. n. 51

Pater potest in vita solvere legitimam filio contenti, non vero invito. prælud. 2. §. 5. n. 9. & 13

Assignatio legitimæ nō est vera donatio. d. §. 5. n. 10

Legitima non debetur filio in vita patris, neque consideratur nisi tempore mortis. d. §. 5. n. 11

In legitima, filius non habet aliquod jus in vita patris. d. §. 5. n. 12

Legitimæ supplementum potest petere filius ex donatione inter virum, & uxorem; quæ à principio valida fuit: si bona donantis pro legitima non sufficiunt. 1. præl. 1. §. 6. n. 45

Legitimæ filiorum considerantur tempore mortis patris, non antea. d. §. 5. n. 51

Legitimatio.

Juxta primæva omnes indifferenter nascebantur ex commixtione maris, & feminæ. 2. c. 16. n. 6

Inter legitimos, & illegitimos à jure Civili constituta fuit differentia. ib. n. 7

Legitimus dicitur filius, qui ex iustis nuptiis procreatus est; illegitimus, qui non ex iustis nuptiis veris, vel putativis natus est. ib. n. 7

Legitimationem introducere necessarium visum fuit Imperatoribus, ut illegitime natis pueris natalibus restitueretur rescendo juris Civis impedimentum. ib. n. 8

Legitimatio est privilegium illegitimo concessum, & actus juris Civis, cui solus Princeps derogat, non inferior. ib. n. 9

Legitimatio est solius Principis donum, qui legitimando potestatem potest committere; non vero donare. ib. n. 10

Legitimatio, & natalium restitutio tripliciter contingit. d. c. 16. n. 11

Legitimatio per oblationem Curie recessit ab Aula. ib. n. 12

Inter legitimatorem, & dispensationem ea datur differentia, quod vera, & propria legitimatio filium nata

naturalem reddit uti legitimus ita ut legitimus nihil differat à legitimo. ib. n. 1.
 Legitimato verè, & plenè debetur legitima, & succedat cum legitimis: potest agere ad supplementum legitimæ, & omnia facere, quæ legitimus. ibid. num. 13.
 Legitimationes, quæ hodie fiunt à Principe, non sunt verè legitimaciones, sed dispensaciones, maxime in hoc Regno, ubi legitimus censetur dispensatus quoad aliquos succedendi modos. d. c. 16. n. 14.
 Legitimus secundum consuetudinem Regni non potest facere, quæ legitimus, neque capere potest ex bonis patris cetera illius voluntate. ib. n. 15.
 Non potest impugnare testamentum patris, neque petere legitimam. ib. n. 15.
 Legitimus quoad omnia, quamvis successio sit limitata, efficitur legitimus quoad integritatem personæ. ib. n. 16.
 Et interpretatur Cabed. decif. 69. n. 9. ib.
 Legitimus per scriptum, & à patre institutus potest gravari per fideicommissum de restituenda hæreditate, vel quæ sibi relicta. d. c. 16. n. 17.
 Ita gravatus onere fidei commissi non deducit quartam Trebellanicam. ib. n. 19.
 Clausula legitimacionis sine præiudicio legitimorum hæreditum operatur favore ascendendum, & descendendum, non transversalium. d. c. 16. n. 1.
 Legitimus cum prædicta clausula non succedit ab intestato extantibus descendentibus legitimis secus ex testamento, quia potest capere relicta; dammodo legitimorum legitimæ salva sit: & sic tertiam parentis habere potest. ib. n. 22.
 Ille legitimus non succedit in fidei commissi majorum, quod reservatur legitimis. ib. n. 23.
 Neque succedit in majoratu antiquo in præiudicium transversalium. ib.
 Clausula legitimacionis, quod legitimus possit succedere in majoratibus, intelligitur de majoratibus institutis à legitima, non de antiquis. ibid. sub num. 23.
 Ad validitatem legitimacionis requiritur imperantis voluntas, & legitimantis potestas. ib. n. 24.
 Princeps subditos, & vassallos tantum legitimare potest. Vide verbo *Princeps*.
 Legitimatio facta à Principe non extenditur ad bona existentia extra illius territorium; neque aliquid operatur; nisi Princeps, in cujus territorio bona sunt sita, consentiat expresse, vel tacite. d. c. 16. num. 16.
 Similiter Summus Pontifex non potest legitimare spuos alterius Principis, qui superiorem non recognoscit. d. c. 16. n. 27.
 Legitimatio Principis secularis non operatur quoad spiritualia. ib. n. 28.
 Quamvis Papa non possit legitimare laicum directæ quoad temporalis extra terras Ecclesiæ, bene potest indirectè, casualiter, & per consequentiam. ibid. num. 29.
 Legitimus à Papa per dispensationem in radice Matrimonii dicitur legitimatus in consequentiam etiam quoad temporalia. ib. n. 30.
 Adducitur contraria opinio Doctorum: sed à priori non esse recedendum, existimat Author. ibid. n. 31. & 32.
 Limitatur communis sententia, ut procedat eo casu, quo præcessit Matrimonium, nullum tamen propter impedimentum juris Canonici. ib. n. 33.
 Si vero nullum detur Matrimonium, nulla dari potest dispensatio in radice quoad temporalia. ib. n. 33.
Portugal de Donat. Tom. I.

Declaro non esse necessarium ad dispositionem in radice constare Pontifici de radice Matrimonii; quia sufficit maritalis affectus, & dubium præsumptum, ut iusta dicatur dispensandi causa: quæ maritalis affectus deprehenditur ex dispensatione obventa, & nuptiis secutis. ib. n. 34.
 Secundo limitatur, ut non procedat communis sententia, quando impedimentum erat juris naturalis. ib. n. 35.
 Intellige, ut sic legitimus in radice admittatur ad successiones hæreditarias, majoratum, & fideicommissum relictum descendentibus legitimis, & legitimo Matrimonio natis. ib. n. 36.
 Per dispensationem in radice verum, & legitimum Matrimonium confugit. ib. n. 37.
 Legitimus per subsequens Matrimonium admittitur, ad majoratum, in quo vocatur legitimus, & legitimo Matrimonio natus. ib. n. 37.
 Legitimatio in radice adæquat legitimacioni per subsequens Matrimonium. d. c. 16. n. 38.
 Dispensatio in radice obventa ab uno ex conjugibus altero mortuo integro producit effectus. d. c. 16. num. 39.
 Si conjugibus mortuis filius dispensationem in radice obtinuerit, non præiudicabit consanguineis, cui hæreditas jam est quæ sita, nisi Papa expresse citet. ib. d. n. 39.
 Quando Princeps legitimare possit illegitimum post mortem patris in præiudicium venientium ab intestato? Vide verbo *Princeps*, & d. c. 16. num. 41. & 42.
 In legitimacione ad patris instantiam stat pro ratione patris voluntas. ib. n. 43.
 Ad legitimacionem requiritur citatio cognatorum, vel substitutorum, in quibus ius saltem in spe erat quæsitum, immo, & causa legitima intervenire debet; alias erit nulla. ib. n. 44.
 In legitimacione expedita per Senatores Palatinos non operatur clausula de plenitudine potestatis in præiudicium successorum majoratum, qui non fuerunt citati. ib. n. 47.
 Siante clausula de plenitudine potestatis non est necessaria proximiorum citatio; si iusta, & publica causa interveniat. d. c. 16. n. 49.
 Quæ dicatur, iusta & publica causa ad legitimandum spatium, ut succedat in majoratu. Vide ibid. num. 50.
 Ut valeat legitimatio, constare debet, quod legitimus est filius ejus, qui legitimacionem postulavit. ib. n. 52.
 Ex quibus causis legitimatio nulla, & subreptitia reddatur? Remissum est ib.
 Princeps non potest legitimare filios suos illegitimos, sed Summus Pontifex. ib. n. 53.
 Ad validitatem legitimacionis requiritur consensus filii, & patris legitimacionem petentis. Ibidem num. 54.
 Limita in infante, absente, vel furioso qui possant legitimari absque eorum consensu, dum tamen sequatur ratificatio. ib. n. 55.
 Sufficit tacita ratificatio, & non constare de dissensu filii. ib.
 Ut legitimatio valida sit, requiritur, quod exprimat qualitas spurietatis. ib. n. 56.
Lex.
 Pro lege habetur contrarius sensus legis. l. præl. 2. num. 77.
 Assignatur vera ratio decidendi ad textum L. i. C. de donat. quæ sub modo præl. 2. §. 1. n. 13.
 Reprobatur traditio glossæ veteris conditionem in c. R. et verum